BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

VICTOR HUGO

MARION DELORME

HERNANI

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ

VICTOR HUGO

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI

VICTOR HUGO

MARION DELORME

Dramă în 5 acte în româneşte de TUDOR MĂINESCU *

HERNANI

Drama în 5 *acte* în româneşte de V. STOICOVXOX

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURA ŞI ARTĂ

PREMIERA DRAMEI ROMANTICE

Surpriza şi indignarea burghezilor care, acum 127 de ani – mai exact, sâmbătă 25 februarie 1830 – treceau pe lângă clădirea Teatrului Francez din Paris, erau de neînchipuit; nici frigul muşcător al iernii, una dintre cele mai aspre ale secolului trecut, nici foamea, căci era în jurul orei prânzului, şi nici treburile grabnice nu-i hotărau să-şi vadă de drum. Şi pe bună dreptate, întrucât spectacolul ce li se înfăţişa atunci a rămas până azi singurul de acest fel cunoscut în istorie: vorbind tare şi privind provocator împrejur cete de fiinţe ciudate, cu înfăţişare sălbatică şi faţă palidă-verzuie, bărboase, cuplete merovingiene, făpturi înveşmântate în chip neobişnuit, „purtând toate secolele şi toate ţările pe umeri şi pe cap” 1, evitând în tot cazul moda vremii, se îndreptau grăbite spre Teatrul Francez oprindu-se la intrarea din strada Beaujolais. Rândurile lor creşteau necontenit odată cu nedumerirea şi groaza trecătorilor. Cele trei până la patru sute de tineri însă – căci tineri erau cu toţii – păreau că nici nu bagă de seamă tulburarea produsă în jurul lor, fiind atenţi mai ales la cuvintele unora

L Victor Hugo raconté par un témoin de sa vie, Hetzel-Quantin, Paris, vol. II, p0.280.

dintre ei – un fel de şefi – care încercau să-i

grupeze. Printre aceştia din urmă, unul se remarca prin îmbrăcămintea lui ţipătoare, excentrică atât prin croială cât mai cu seamă prin colorit: jiletcă roşie de satin; pantaloni verzi, cu bentiţă de catifea neagră la cusături; haina tot neagră, cu revere enorme de catifea şi pe deasupra un pardesiu cenuşiu dublat cu mătase verde; o panglică de moar îi ţinea loc de cravată şi de guler la cămaşă. Purtătorul acestui costum era un tânăr pictor cu numele de Théophile Gautier – scriitorul de mai târziu. De altfel şi alte persoane cu oarecare celebritate încă de pe-atunci sau care au ajuns cunoscute mai târziu se aflau în acea neobişnuită adunare, încurcând circulaţia şi nesinchisindu-se de părerea lumii din jur: Gérard de Nerval, Alfred de Vigny, Alexandre Soumet, Bouchardy, Eugène Delacroix, Eugène Déveria, Hector Berlioz şi mulţi alţii. „Ceata” era alcătuită din pictori, gravori, poeţi, compozitori, critici literari, arhitecţi, jurnalişti etc., adepţi ai şcolii noi, romantice, ale cărei destine aveau să se hotărască în seara aceea la premiera dramei „Hernani", a lui Victor Hugo. Evenimentul fiind de o însemnătate covârşitoare pentru romantism, adepţii lui se adunase ca să asigure succesul piesei de care era legat viitorul noului curent literar.

*

O privire atentă asupra acestui început de veac va arăta cum simpla reprezentaţie a unei

piese de teatru a ajuns să capete o semnificaţie atât de mare şi va justifica totodată şi locul pe care piesa îl ocupă în opera lui Victor Hugo.

Franţa primilor ani ai secolului al XIX-lea a trăit în febra marilor acţiuni îndrăzneţe şi eroice în care o antrenase Napoleon Bonaparte, îndreptând către un ţel dorit de dânsul entuziasmul patriotic al generaţiei de la 1789. A urmat însă dezastrul de la Waterloo şi odată cu el căderea imperiului. Pe tronul Franţei se înscăunează iar Burbonii, Ludovic al XVIII-lea cu întreg cortegiul de nobili, emigraţi în timpul revoluţiei, se întoarce ei Aristocraţia, aşa cum s-a spus de-atâtea ori, nu a învăţat nimic şi nu uitase nimic” din întâmplările, tragice pentru ea, ale unui e trecut nu tocmai depărtat. Libertăţile smulse de popor prin luptă au fost sugrumate. În 1824 tronul revine lui Carol al X-lea a cărui politică e şi mai accentuat reacţionară, scindând naţiunea în partide ce se duşmănesc de moarte. În aceste împrejurări istorice şi sociale, generaţia postrevoluţionară, fiii celor care luaseră cu asalt Bastilia şi făuriseră imperiul, păstra în suflet adânca nostalgie a atitudinilor spectaculoase şi amintirea elanului revoluţionar, a anilor în care respira cu nesaţ mirosul prafului de puşcă, ce nu se risipise încă. Crescut în mijlocul unor evenimente neobişnuite, purtând în sine amintiri ameţitoare, ce-i zguduiseră imaginaţia şi sensibilitatea, tineretul îşi făurea vise de glorie şi

de libertate, ce contrastau izbitor cu platitudinea vieţii la care era condamnat. De aici, atitudinea protestatară, nemulţumirea şi revolta lui faţă de viaţa politică şi literară a timpului. Dorinţele înnoitoare încolţesc repede, şi în acest climat politic şi social capătă forma unei largi mişcări liberale, ce milita pentru redobândirea tuturor libertăţilor uzurpate de nobilime.

Ca şi în politică, în literatură, ultimii reprezentanţi ai vechii Franţe, moartă în 1789, nu învăţaseră nimic. Ei încearcă să învie tragedia clasică şi să supună literatura convenţiilor unei politici de mult depăşite de viaţă. Lipsiţi de geniul lui Racine şi al lui Corneille, „bătrânii" creează opere plate şi monotone, departe a satisface un tineret crescut în bubuitul tobelor imperiului şi în pasionata dăruire sufletească a revoluţiei. Generaţia aceasta de după 1815 năzuieşte, cu o tărie mereu crescândă, la o literatură care să-i fie proprie, expresia directă a stării sociale de atunci. Încet-încet, pe măsura clarificării dorinţelor şi a ambiţiilor celor ce vor să primenească literatura, romantismul se încheagă ca o nouă estetică şi, judecând după mulţimea manifestelor şi violenţa luptei, se pare că a vrut să învingă în primul rând în teatru. Contactul creatorului operei dramatice cu consumatorul ei – în speţă, poporul - se stabileşte mai lesne prin intermediul teatrului, literatura dramatică dovedindu-se un gen deosebit de artă: luminile rampei dau alt sens personajului,

cuvântul rostit capătă o semnificaţie mai adâncă decât cel tipărit; scopul unei lucrări dramatice este şi caracteristica ei esenţială: aceea de literatură în acţiune. Fericita îmbinare a cuvântului scris cu cel rostit, a artei cuvântului cu arta gestului, explică şi simpatia manifestă a publicului spectator pentru teatru şi încercarea romanticilor de a izbuti pe scenă. Din această cauză romanticii fac un îndoit efort: pe de o parte formulează teoria dramei noi, pe de alta multiplică operele dramatice. Mişcarea împotriva îngrădirilor clasicismului începuse încă din 1800 odată cu apariţia cărţii „*Despre literatură*” a doamnei de Staël. Cele mai de seamă încercări în acest sens aparţin lui Stendhal, Mérimée, Hugo, Vigny şi Dumas. Să zăbovim puţin la cea mai răsunătoare dintre toate, prefaţa la drama „*Cromwell*”, publicată de Hugo în 1827 – prefaţă ce are meritul de a fi văzut limpede în mulţimea teoriilor, definiţiilor şi modelelor puse pe atunci în circulaţie de o bună bucată de vreme. Prefaţa ajunge neîntârziat semnul de raliere a tinerilor romantici. Théophile Gautier afirmă în originala lui *Istorie a romantismului*” că, pentru el, „*Cromwell*” era „cartea ce cuprindea doctrina pură”.[1] În esenţă, această doctrină era aceea a evoluţiei literaturii – direct opusă clasicei, teorii a stabilităţii. Arta, spune Hugo, oglindeşte, într-un mod ce-i este specific, realitatea. De aici el ajunge

1 Victor Hugo despre literatură, E.S.P.L.A. 1957, p. 41.

repede la ideea că arta, respectiv literatura, trebuie să reflecte realitatea în totalitatea ei – principiu realist cu totul modern, valoros şi astăzi în estetică. Aşadar drama nu trebuie să ocolească grotescul din natură ci să-l prezinte alături de sublim aşa cum viaţă le oferă în variatele ei împrejurări. Natura însă nu trebuie copiată exact, ci interpretată în numele artei; în primul rând trebuie redat nu frumosul, ci caracteristicul. Necesitatea individualizării imaginii artistice este şi ea subliniată limpede în acest manifest, – program şi angajament literar.

1 Th. Gautier, Histoire du romantisme, Charpentier, Paris, 1927, vp. 16.

Privită din acest punct de vedere distincţia între genuri, scumpă clasicilor, se perimează. La fel de lesne este spulberată şi faimoasa regulă a unităţii de timp şi de loc: „S-a împlinit vremea şi ar fi straniu ca, în această epocă, libertatea ca şi lumina să pătrundă peste tot şi tocmai în sfera gândirii nu, cea mai liberă din lume prin însăşi esenţa ei. Să dăm cu ciocanul în teorii, în «poetice» şi în sisteme. Să aruncăm jos vechea tencuială ce ascunde faţa artei.

În sfârşit, Hugo reclama pentru drama romantică un vers bogat şi suplu, capabil să spună totul, sfărâmând la nevoie cezura, care dă o anumită monotonie alexandrinului şi pleda

întrebuinţarea în literatură a termenilor proprii, a limbii vii contemporane, calificând drept „moartă” limba scriitorilor neoclasici. Victor Hugo reflectase pe plan teoretic necesităţile momentului şi limpezise pentru noua generaţie ceea ce aceasta simţea sub aspectul general al dorinţei de înnoire a artei. El se situa astfel în fruntea noii şcoli, romantice, şi deschidea în acelaşi timp drumul creaţiei realiste.

Reacţia spontană a publicului împotriva artei clasice s-a manifestat întâi de toate în boicotarea tragediei şi în frecventa rea predilectă a melodramelor lui Pixérécourt. Gen născut după revoluţia din 1789, melodrama a fost deosebit de utilă dramei romantice întrucât a dat naştere dispoziţiei generale necesare gustării neverosimilului, miraculosului, oribilului. Aducând la modă eroul fatal, brigandul generos, şi amestecând lacrimile cu râsul, melodrama pregăteşte drama romantică, alături de care a dăinuit multă vreme. Deşi au recurs însă până şi la arsenalul de accesorii teatrale al celei dintâi – pumnale, măşti, fiole de otravă etc. – romanticii se ruşinează a recunoaşte înrudirea teatrului lor cu melodrama, recunoscând doar influenţe şi modele noi de soi: Shakespeare, Goethe, Schiller, Byron, Walter Scott, precum şi o seamă de romancieri şi dramaturgi francezi. Oricare ar fi însă influenţele suferite de romantici, mărturisite sau nu, este neîndoios că ele nu s-ar fi exercitat cu succes fără

terenul prielnic al Franţei postrevoluţionare şi postimperiale. Mulţumindu-ne deci a constata apariţia şi multitudinea dramelor romantice spre sfârşitul celui de-al treilea deceniu al secolului trecut, să încercăm a pune în lumină semnificaţia acestui eveniment.

În 1825 Mérimée dăduse prin „*Teatrul Clarei Gazul*” o primă schiţă a dramei romantice. „*Cromwell 1* al lui Hugo, publicat doi ani mai târziu, nu văzuse luminile rampei. Cea dintâi dramă romantică jucată este „*Henric al III-lea şi curtea sa*" de Alexandre Dumas (11 februarie 1829), urmată curând, în acelaşi an, La 24 octombrie, de „*Othello*” („*Maurul din Veneţia*”) de Vigny; în 1830, la 25 februarie, drama romantică avea să se consacre prin cel dintâi spectacol cu „*Hernani*”. La această dată Hugo era de mult recunoscut ca şef şi maestru al şcolii romantice. Poetul încercase cu un an mai înainte să reprezinte la Teatrul Francez piesa „*Marion Delorme*” dar nu izbutise. Drama încerca să demonstreze tematic purificarea prin dragoste; Marion, fiinţă decăzută, iubeşte sincer pe Didier, june cast şi sever, alături de care va fi gata să meargă până la moarte, şi acest nobil sentiment o regenerează moralmente. Prezenţa odioasa a cardinalului Richelieu, în ciuda faptului că personajul nu participă direct la acţiune, face fără încetare simţită mina de fierce stăpâneşte cu desăvârşire Franţa şi pe Ludovic al XIII-lea. Hugo

zugrăveşte într-un remarcabil portret jalnica înfăţişare a acestui monarh de paie, şi de aceea cenzura regală interzice piesa. Ministrul Martignac, căruia i se adresează autorul, aprobă în întregime hotărârea cenzurii, găsind-o moderată chiar, şi afirmă că în persoana lui Ludovic al XIIX-lea, preocupat numai de vânătoare şi guvernat de un preot, lumea ar vedea cu siguranţă o aluzie la Carol al X-lea.

„Ne aflăm într-o perioadă grea, – motiva ministrul. Tronul este atacat din toate părţile; violenţa partidelor creşte pe zi ce trece; nu e potrivii să expunem persoana regală râsetelor şi insultelor publicului. Ştim prea bine, de la *Nunta lui Figaro*», ce e în stare o piesă de teatru."[2] Hugo apelând la rege e primit de îndată la Saint-Cloud, Carol al X-lea însuşi citeşte actul cu pricina (actul al IV-lea) şi... menţine interdicţia. În acelaşi timp, pentru a-l despăgubi într-un fel pe acest scriitor „prieten al tronului", pentru a nu şi-l îndepărta, îi oferă o pensie de 2000 de franci; banii sunt însă refuzaţi printr-o scrisoare plină de demnitate. De fapt, la acea dată, sub influenţa mişcării liberale de opoziţie ce se desfăşura larg în rândurile intelectualităţii burgheze, ca un protest împotriva politicii reacţionare a lui Carol al X-lea, „prietenul tronului" renunţase la ideile lui legitimiste.

Hugo nu se descurajează în urma acestui eşec, ci, cu o putere de muncă uimitoare, în mai

---

2 Victor Hugo racontép. 2&2.

puţin de o lună de zile, serie o altă dramă: *„Hernani”*. De asta dată acţiunea era situată în Spania feudală. Subiectul reaminteşte prin datele lui de *„Marion Delorme”*: Hernani, tânăr focos proscris ca şi Didier, iubeşte o nobilă, pe Doña Sol. În acelaşi timp eroina este iubită de alţi doi bărbaţi: unchiul ei, bătrânul Don Ruy Gomez de Silva, şi Carol Quintul, rege şi împărat. Dragostea Doñei Sol însă nu ţine seama de considerente de ordin social: Hernani, brigandul scos în afara legii, este preferat celor doi nobili şi iubit cu pasiune. Lupta amanţilor pentru a-şi salva iubirea, luptă ce se încheie cu moartea amânduror, aminteşte sfârşitul tragic din *„Marion Delorme”*, iar climatul eroic al Spaniei ne duce cu gândul la *„Cidul”* cornelian.

Citită mai întâi prietenilor, apoi actorilor Teatrului Francez, piesa este primită pretutindeni cu aclamaţii. În cele din urmă cenzura îşi dă viza şi repetiţiile încep cu febrilitate în prezenţa autorului. Interzicerea dramei *„Marion Delorme”* mărise interesul publicului pentru *„Hernani”*. Curiozitatea tuturor este aţâţată şi cererile de locuri la premieră devin tot mai numeroase. În împărăţia literelor avea să se petreacă un eveniment de seamă. Prietenii, ca şi adversarii romantismului, acordau o tot mai mare însemnătate acestei piese, cei dintâi căutând să-i asigure, ceilalţi să-i împiedice reuşita. Cu cât se apropia data primei reprezentaţii, cu atât era mai

limpede pentru ambele tabere că bătălia va fi pe viaţă şi pe moarte. Teatrul Francez jucase mai întâi cu succes *„Henric al III-lea”* de Dumas, dar izbânda nu era semnificativă deoarece partidul clasic, luat oarecum prin surprindere – Dumas fiind pe atunci prea puţin cunoscut – nu avusese când să-şi organizeze apărarea; fusese un triumf fără luptă. De astă dată însă rezistenţa se face simţită din vreme şi chiar din partea unora dintre interpreţii dramei. Dacă Firmin (*Hernani*) şi Joanny (*Buy Gomez*) erau cuceriţi de cauza romantismului, Michelot (*Don Carlos*) îi dorea din suflet pieirea; domnişoara Mars (Doña *Sol*) obişnuită de vreo 30 de ani de activitate cu solemnităţile tragediei clasice, era şi ea ostilă renovării dramatice; îndrăznelile piesei o înspăimântau în mod vizibil. Răceala începe de la ea: obiecţiile, micile critici repetate sâcâitor îl exasperează pe Hugo, care îi cere rolul înapoi. Pentru a evita o scădere a prestigiului ei, domnişoara Mars recunoaşte formal opinia ei eronată şi păstrează rolul.

Între timp autorii tragici şi comici nu şedeau degeaba: ascultau pe la uşi (unul a fost găsit ascuns în sală în cursul unei repetiţii) şi povesteau scene din piesă caricaturizându-le. Atmosfera defavorabilă era întreţinută şi de majoritatea ziarelor; un teatru merse până acolo încât nu se sfii a parodia piesa, mai înainte ca aceasta să fi fost jucată sau tipărită. În săptămâna ce a preces

spectacolului, atacurile au devenit şi mai îndârjite. Văzându-se pândit, invidiat şi dându-şi seama de puterea cabalei, Hugo se hotărăşte să umple sala cu trupe proprii. Gérard de Nerval, Théophile Gautier, Petrus Borei şi alţii se însărcinează cu recrutarea lor şi împart ca semn de recunoaştere pătrate de hârtie roşie pe care era imprimat cuvântul *„hierro”* (*fier* în limba spaniolă) – ceea ce însemna că posesorii unui asemenea semn trebuiau să fie credincioşi şi viteji ca sabia, în lupta ce se anunţa a fi fără cruţare.

Tinerii aceia, ciudaţi şi îmbrăcaţi pestriţ, asediind intrarea Teatrului Francez, spre consternarea filistinilor, mi erau alţii decât cavalerii hernanieni ai „fierului” care veniseră prea devreme de teamă să nu sosească prea târziu. Conducerea teatrului, amestecată şi ea în cabala clasicilor, refuzase să le ofere acces în sală printr-o intrare, mai discretă, punându-le la dispoziţie, în bătaie de joc, intrarea regală. Văzându-i adunaţi, arta clasică intră imediat în acţiune: toate gunoaiele din teatru sunt adunate şi aruncate de sus asupra asediatorilor în speranţa că aceştia vor provoca un scandal ce se va sfârşi cu arestarea lor. Balzac, şi el de faţă, a fost lovit în plin cu nişte resturi de varză stricată, dar şi-a înghiţit mânia. Junii îşi dau cu toţii seama de intenţia provocatorilor şi tac deocamdată, promiţându-şi o revanşă în sală. În sfârşit, către ceasurile trei după amiază, porţile se deschid şi...

se închid din nou după intrarea lor. Sala de spectacol era neluminată şi aşa a rămas ore în şir, până la sosirea spectatorilor obişnuiţi. După împărţirea judicioasă a locurilor, tinerii discută despre piesă, recită versuri, cântă balade, imită strigătele tuturor animalelor, fac tot ce le trece prin minte pentru a-şi omorî vremea. Prudenţi, romanticii, care aduseseră cu ei pachete cu mâncare şi sticle de băutură, s-au apucat să le consume pe îndelete. Şi au prânzit atât de îndelung încât la venirea publicului ei se aflau încă la masă. Restaurantul improvizat în templul Melpomenei ofensă vederea celor din loji, iar usturoiul consumat odată cu salamul, cârnaţii şi şunca, îi făcu să strâmbe din nas cu indignare. Însă profanatorii, care ocupau fotoliile de orchestră, a doua galerie şi aproape tot parterul, obişnuiţi de mult să nu mai ţină seamă de opinia publică filistină şi să dispreţuiască ridicolul, susţineau fără să clipească privirile acuzatoare. Şi pe măsură ce locurile se ocupau, încordarea creştea în ambele tabere. Iată cum descrie un martor ocular atmosfera din sală înainte de începerea spectacolului:

„Ajungea să-ţi arunci ochii asupra acestui public pentru a te convinge că nu era vorba de o reprezentaţie obişnuită; ca două sisteme, două partide, două armate, două civilizaţii chiar – şi nu-i prea mult spus – stăteau faţă-n faţă, se urau din inimă, cum se urăşte în duşmăniile literare,

necerând decât lupta, şi gata să se arunce una asupra celeilalte.”[3]

Liberalii şi regaliştii, romanticii şi clasicii se înfruntau la teatru mai înainte de a se bate pe baricade – lucru ce avea să se întâmple cinci luni mai târziu – în iulie 1830.

Cele trei lovituri de gong şi cortina se ridică. Primul verj

Serait-ce deja lui?... C’est bien à Vescalier Dérobé...2

(À şi venit? Chiar el e... Da, parc-ar fi la scara Secretă...)

din cauza rejetului, revoluţionar în versificaţie, adevărat bobârnac peste nasul clasicismului, este scânteia ce aprinde praful de puşcă. De acum înainte fiecare vers, fiecare cuvânt chiar, este primit cu fluierături şi aclamaţii, cu râsete batjocoritoare şi cu aplauze 111 acelaşi timp, de cele mai multe ori fără a se fi auzit actorul. În cartea sa „*Teatrul romantic*[4], André Le Breton aminteşte un incident amuzant şi convingător totodată: Hernani, aflând de la Don Ruy Gomez că-acesta i-a îngăduit lui Don Carlos să plece cu Doña Sol, se înfurie şi îi strigă: „*Vieillard stupide!*” (bătrân stupid!); clasicul Parseval Grandmaison fluieră pentru că a înţeles „*vieil as de pique!*” (bătrâne as de pică!) iar romanticul Lassa illy., care nu auzise bine nici el, susţine cu

3 Th. Gautier, Histoire du romantisme, p.

4a V. Hugo, Hernani, I, t.

convingere că „*vieil as de pique*" este una din marile frumuseţi ale piesei! Fără îndoială pasiunea era aceea care îl făcea să susţină o asemenea părere. Aceasta este atmosfera care a domnit în sală până la sfârşitul piesei, când autorul a fost aclamat chiar de unele loji.

După cum am mai spus, premiera a avut loc într-o sâmbătă. Ziarele de luni, în majoritatea lor, au fost ostile, atacând şi piesa şi publicul ei, care nu păstrase nici măsura, nici decenţa. La al doilea spectacol credincioşii romantici, cărora li se recomandase să nu, mai aplaude pe obrajii vecinilor, vin fără a mai fi chemaţi. Bătălia pentru „*Hernani*" se anunţa de lungă durată. Primele trei reprezentaţii au fost bine susţinute de prietenii autorului şi de publicul romantic, dar începând cu a patra raportul de forţe s-a schimbat: Hugo obţinea de-acum înainte numai o sută de locuri pentru prietenii săi, şi aceşti o sută trebuiau să ţină piept la o mie cinci sutei De-acum începe într-adevăr lupta serioasă şi fiece reprezentaţie se transformă într-un vacarm înspăimântător. În saloane, ajunsese la modă „să mergi să râzi la Hernani". Actorii îşi permiteau să schimbe totul în piesă, refăceau versurile cum voiau. Neofiţii însă nu-l părăsesc pe „*Hernani*" ci îl secondează cu un entuziasm greu de imaginat astăzi; încrucişând fără ezitare focul aplauzelor şi al aclamaţiilor cu fluierăturile duşmanului. În tot acest timp Hugo primea scrisori de admiraţie sau de ameninţare;

(una îl soma chiar să-şi retragă piesa în 24 ore). Cearta căpăta proporţii, cuprindea provincia: la Toulouse, un tânăr îşi găseşte moartea într-un duel provocat de „Hernani”. În fine, după 45 de reprezentaţii furtunoase, un concediu al domnişoarei Mars întrerupe bătălia: „*Hernani*”, campionul romantismului, ieşise victorios şi avea să se odihnească opt ani, după care va reurca pe scena, de data aceasta întâmpinat doar cu aplauze.

Teatrul romantic învinsese: „*Henric al III-lea”* al lui Dumas făcuse breşa, "Hernani" dăduse asaltul final. Arta clasică depunea eforturi nemaipomenite spre a se eterniza, dar pierise de fapt în dezastrul vechiului regim. Partizanii ei erau înfrânţi după o luptă grea, ceea ce mărea şi mai mult preţul victoriei. Ultima fortăreaţă clasică, teatrul, se prăbuşise sub loviturile forţelor sociale cărora le aparţinea viitorul.

Teatrul lui Hugo se năştea în perioada ridicării conştiinţei populare, începută în ajunul revoluţiei din iunie şi avea să se dezvolte în deceniul următor, de aceea succesul lui pe plan literar a avut o mare semnificaţie politică. Rolul lui progresist a fost apreciabil atât în demascarea ticăloşiei celor sus-puşi cât şi în educarea marelui public în spiritul unor idealuri eroice şi înălţătoare. Legătura lui intimă cu mişcarea progresistă a maselor este ilustrată şi de faptul că în momentul refluxului mişcării populare, când

Hugo pierde legătura cu poporul, teatrul său părăseşte scena istoriei: drama romantică a avut un Waterloo al său în martie 1843. „*Hernani*” a fost un strigăt de victorie, „*Bur gravii*” un geamăt de moarte. Hugo, după eşecul acestei drame, jură să nu mai scrie pentru teatru şi se poate spune că s-a ţinut de cuvânt, deoarece creaţiile lui ulterioare în acest gen sunt de nejucat.

Conştient că teatrul are o mare influenţă morală şi politică, Hugo îl numeşte „o tribună, o catedră”. Subiectul lui favorit este încă din primele piese apărarea unui proscris, a unui osândit, împotriva asupritorilor. Bastardul Didier din „*Marion* Delorme”, victimă a celei mai nedrepte proscrieri, aceea care rezultă din naştere, Hernani brigandul cinstit, dotat cu un adânc simţ al onoarei, sunt în fond expresia unuia şi aceluiaşi tip de erou romantic, în conflict cu societatea. Condamnat să trăiască la marginile ei prin legi sociale nedrepte, acest erou afirmă formal drepturile individului în faţa societăţii ce îl apasă. Revolta şi mândria unor astfel de personaje era fără îndoială pe placul generaţiei nemulţumite din jurul anului 1830, generaţie care-şi hrănea imaginaţia cu vise de libertate. Importanţa social-educativă a acestor piese constă în sesizarea pregnantă a conflictului social. Reprezentanţii puterii, Richelieu, Ludovic al XIII-lea, apar în culori defavorabile, în opoziţie cu cei oprimaţi către care merge simpatia autorului: Didier,

Marion.

În "H*ernani",* Hugo ţine să dea o adevărată lecţie de guvernare regelui, reamintind prin gura, lui Carol Quintul, forţa uriaşă a poporului care hotărăşte soarta statelor.

Poporul! Talpa lumii I pe care stă proptită
Această piramidă din suferinţe clădită!
Talazuri vii de oameni, ce prinse-n vijelii.
O clatină, o zdruncină-adânc din temelii.
Urnesc din loc palate, castele şi donjonuri
Şi ca pe-un fir de paie, răstoarnă-n cale tronuri...”
Încât şi regii astăzi, învinşi şi istoviţi.
Spre cer ridică ochii. Nu-n sus! în jos priviţi!
Popoarele! Oceanul mereu în frământare... zvârli o pietricică, îl tulburi şi mai tare! v Talaz ce surpă tronuri şi leagănă-un mormânt!
Oglindă-n care regii se văd huliţi cum sunt!
O/ Dacă-n fundul apei privinx în adâncime Vedea-vom scufundate imperii o mulţime!
Ca nişte mari corăbii – imperii ce-au stârnit Dihonii... şi pe care talazul le-a-nghiţit!

Deşi inspirată din trecutul istoric, prin ideile pe care 1«punea în lumină, piesa era de o mare actualitate în ajunul răsturnării Burbonilor.

Caracteristică pentru aceste două piese ale lui Hugo de care ne ocupăm, este tema dragostei. Hugo înţelege dragostea, ca toată generaţia sa născută în febră, sub forma violentă a pasiunii. Pentru eroii lui dragostea devine un izvor de forţă

şi măreţie morală; prin ea eroul decăzut îşi recucereşte demnitatea umană, sub imboldul ei e în stare să săvârşească fapte de admirabilă măreţie.

Marion, femeia pierdută, se purifică prin dragostea ei pentru Didier, renunţă la viaţa de curtezană aristocratică şi e gata să moară pentru el. Aceeaşi pasiune de neînfrânt o îndeamnă pe Doña Sol să împartă otrava cu Hernani, atunci când nu mai este nicio scăpare pentru acesta. Lăsând deoparte exagerarea 86 iltimentului, dragostea este un lucru serios pentru Hugo; iar prezentarea ei ca atare era ecoul unei noi morale, opusă cinismului cu care nobilimea destrăbălată privea relaţiile dintre bărbat şi femeie.

Dragostea, mila şi bunătatea par a fi principiile etice cărora Hugo le atribuie un fel de atotputernicie: ele pol rezolva conflictele acute. Sub duşul milei şi al bunătăţii Hugo crede că se poate stinge ou numai ciocnirea între doi indivizi, dar şi aceea între indivizi şi societate. Astfel clemenţa lui Carol Quintul rezolvă antagonismul dintre el şi conspiratorii care îi voiseră moartea, făcându-l să apară ca un monarh luminat şi bun. Dar ideea că prin asemenea mijloace ar fi cu putinţă transformarea societăţii (a societăţii burgheze a vremii lui) este desigur o mărturie a influenţei socialismului utopic, asupra lui Hugo; şi e uşor de văzut cât de falsă este ideea. Cititorul zâmbeşte întâlnind astăzi asemenea opinii dar se

cuvine ca zâmbetul să fie îngăduitor, căci scopul poetului, expunându-le, era uman ş? deci nobil.

Puterea sentimentelor generoase cs-l împing pe om la săvârşirea de fapte glorioase, eroice, precum şi calităţile poetice ale acestor piese constituie elemente de puternică emoţie pentru cititorul sau spectatorul de azi. *„Ilernaniu* şi *„Marion Delorme1* ca şi celelalte piese ale lui Hugo – şi ca toate piesele romantice – sunt în primul rând opere de poet. E drept, opere ale unui poet tânăr, cu toate cusururile tinereţii, dar şi cu farmecul ei ce le răscumpără cu prisosinţă.

Blând, eroic, sonor şi tandru, versul lui Hugo exprimă rând pe rând sentimente şi situaţii dintre cele mai felurite.

Această însuşire atenuează defectele de construcţie, situaţiile neverosimile, emfaza şi grandilocvenţa, lesne de observat chiar la o analiză mai puţin insistentă. Şi am subliniat această însuşire pentru că este o parte din sufletul viu al poetului, pentru că ea conservă o eternă tinereţe dramelor lui: poezia ce înaripează idealurile, făurite de poet întru slujirea umanităţii, *aukllan* rănasm

MARION DELORME

drama în 5 acts.

În româneşte de TUL) OR MÄINJBSCU

PERSOANELE

MARION DELORME DIDIER

LUDOVIC AL XTII-LEA MARCHIZUL DE SAVERNY MARCHIZUL DE NANGIS L'ANGELY

domnUL DE LAFFEMAS DUCELE DE BELLEGARDE MARCHIZUL DE BRI CHANTEAU CONTELE DE CASSE Ofiţeri

VICONTELE DE BOUCHA VANNESI din re Sr CAVALERUL DE ROCHEBARON <mentul de CONTELE DE VILLAC Anjou

CAVALERUL DE MONTPESAT ABATELE DE GONDI

CONTELE DE CITARNACÉ

SCARAMOUCHE

GRAŢIOSUL comedianţi de provincie

TAIEBRAŢ

UN CONSILIER AL MARII CAMERE UN CRAINIC PUBLIC

CĂPITANUL DE GARDĂ AL ORAŞULUI BLOIS TEMNICERUL

GREFIERUL CĂLĂUL

PRIMUL LUCRĂTOR AL DOILEA LUCRĂTOR AL TREILEA LUCRĂTOR UN VALET ROZA

COMEDIANŢI DE PROVINCIE, GUARZI, POPOR, GENTILOMI, PAJI

ACTUL!

ÎNTÂLNIREA

Blois

Un iatac. În fund o fereastră deschisă spre un

balcon. La dreapta o masă cu o lampă şi un fotoliu. La stânga, o uşă peste care cade o draperie grea. În umbră un pat.

SCENA I

Marion Delorme, într-o rochie de casă foarte încărcată, sta lângă masă şi brodează un gobelân; Marchizul de Saverny, un tânăr blond, fără mustaţă, îmbrăcat după ultima modă a anului 1638.

SAVERNY

(apropiindu-se de Marion şi încercând *s-o* sărute)

Să facem pace, mică Marion 1 MARION

(respingându-l)

Să facem pace... Dar stai mai la o parte, te rogi Aşa îmi place!

SAVERNY

(stăruind)

Doar un sărut!

MARION (cu mânie)

Marchize!

SAVERNY

O, nu te mânial Cândva, guriţa asta mai darnică erai

MARION

Uiţi oare...

SAVERNY Dimpotrivă! Ştiu tot pe dinafară...

MARION (aparte)

Nesuferit! Obraznic!

SAVERNY

Răspunde-mi domnişoară, Ce vrei să creadă lumea, când din Paris dispari ta, drum de nouă poşte, tocmai la Blois s-apari. Când laşi mondenitatea şi marea capitală ia să devii deodată mică provincială!

Ce faci de-atâta vreme de când ne-ai părăsit?

MARION

Fac ce poftesc, adică ce cred că-i potrivit.

Sunt liberă, ştii bine!

SAVERNY

O I Ce nesocotinţă!

Să laşi atâtea inimi oftând, în suferinţă! Eu, – Gondi, ce deunăzi din slujbă şi-a scurtat, Căci pentru scumpa doamnă Marion s-a duelat – Nesmond, d'Arquien, Caussazii şi alte nume, câte! Ce stau de la plecarea-ţi cu mutre amărâte… Aşa-s de trişti bărbaţii încât şi-a lor soţii Te vor primi voioase dacă-n Paris revii.

MARION

(surâzătoare)

Dar Beauvillain?…

SAVERNY Te-adoră!

MARION

Şi Pressigny?

SAVERNY

Tânjeşte!

MARION

Dar Pons?

SAVERNY EI? Te detestă!

MARION

El singur mă iubeşte!

Dar prezidentul? Moşul! (*Râzând.*) Ahl Spune-mi-H…

Leloup!

(Râzând mai tare.)

SAVERNY

O! dânsul te aşteaptă, tot pătimaş şi-acuf Portretul ţi-l priveşte şi elegii compune…

MARION

De doi ani mă iubeşte din poză, cum s-ar spune!

SAVERNY

Dar el te-ar vrea aievea… Zău! parcă urmăreşti să fugi de-ai tăi prieteni!

MARION (serioasă, cu ochii în jos)

Marchize, nu greşeşti!

La drept vorbind, aceasta-i pricina fugii mele: Uşoara tinereţe e cu păcate grele;

În sufletu-mi, adesea, am suferit amar…

Vreau să trăiesc retrasă; la monastire chiar.

Să-mi ispăşesc viaţa în desfrânări trăită.

SAVERNY Mă prind că-i o idilă aicea tăinuită!

MARION

Ce, crezi…”

SAVERNY Că nu se poate, oricât te străduieşti, Văpăile privirii sub văl să le umbreşti.

Amorul, el te face să fii provincială!

Păcat de încheierea romanului… banală!

MARION

Spui vorbe-n vânt…!
SAVERNY M-aş prinde!
MARION
Vezi Roza! Nu-i târziu?
ROZA (de afară)
I-aproape miezul nopţii.
MARION
A!
SAVERNY
Foarte străveziu
Văd că-s poftit afară…
MARION
Ce vrei! trăiesc retrasă Nu mă cunoaşte nimeni şi nu primesc acasă…
Apoi, la ora asta, se-ntâmplă nu arari Nenorociri, căci locui pustiu, plin de tâjhari.
SAVERNY Ei să or să mă prade…
MARION Au şi ucis alt dată!
SAVERNY
Să mă ucidă!
MARION Vezi că…
SAVERNY
Marion! eşti minunată! îndată plec… doar spune-mi un singur cuvinţei:
Ce fericit ne este urmaş? Cine e el?
MARION
Zău! Nimeni!
SAVERNY
Nu te teme, că nu-l spun mai departe.
— Noi, ăştia de la curte, om fi cam într-o

parte.
Om fi cam răi de gură, ne batem, ne certăm.
Suntem flecari, dar taine nici morţi nu le trădăm. Nu-mi spui?
(Se aşază.)
Mai stau; am vreme...
MARION
Ei, află că nu-mi pasă
Iubesc; l-aştept să vină...
SAVERNY
Aşa mai vii de-acasă I M-am închinat! Şi unde l-aştepţi?
MARION
Vezi bine-aci.
SAVERNY
Pe când?
MARION
Din clipă-n clipă.
(Merge ia balcon şi ascultă.)
Ba poate c-o şi îl.
(Revenind.)
Nu-i.
(Lui Saverny.)
Sper că îţi ajunge!
SAVERNY
Nu tocmai...
MARION
Pleacă-n fine!
SAVERNY
Plec, dar întâî numeşte-l pe-acest galant ce

vine Cu-atâta îndrăzneală să-mi dea răvaş de drum.

MARION

Pe el Didier îl cheamă şi nu mai ştiu altcum. Nici el nu mă cunoaşte decât că sunt Maria.

SAVERNY (izbucnind în râs)

Glumeşti?

MARION

De loc!

SAVERNY

(râzând)

Ia uite! Dar asta-i poezia Pe care pastoralul Racan o compunea...

Te pomeneşti că sare şi zidul de colea?

MARION

Se poate. Haide, pleacă!

(Aparte.)

Uf! vrea să mă omoare!

— SAVERNY

(redevenind serios)

Ştii poate dacă este măcar om de onoare?

MARION

Nu ştiu...

SAVERNY

Ei cum?

(Către Marion care-l împinge spre uşă.)

Plec!;

(Revine.)

Stai că uitam ceva frumos: Un autor, şi care nu-i din cei proşti...

(Scoate din buzunar o carte şi i-o dă.)
a scos
O carte despre tine, cu un succes enorm.
MARION (citindu-i titlul)
Cunună de iubire pentru Marion Delorme
SAVERNY
Parisul nu vorbeşte decât de-acest volum... Corneille, cu *Cidul*, dacă-i mai ţine piept acum...
MARION (luând cartea)
Mă bucur. Noapte bună f
SAVERNY
C-un nume-aşa vestit să ai la Blois idile, furiş, c-un necioplit!
MARION (strigând pe Roza)
Vin Roza cu lumină şi pe marchiz condu-l!
SAVERNY (salutând)
Marion, ai luat-o razna! Ascultă-mă! Destul!
(Iese.)

SCENA AII-A MARION
(Singură. Închide uşa pe care a ieşit Saverny.)
Uf! Mă temeam că intră Didier...
(Se aude bătând miezul nopţii.)
E miez de noapte. (După ce a numărat bătăile.)
El trebuia să fie aci!...
(Iese pe balcon şi priveşte în stradă.)

Nici paşi, nici şoapte!
(Revine şi se aşază nemulţumită.)

De pe acum mă face s-aştept!

SCENA A III-A

Un tânăr apare îndărătul balustradei balconului, *o* sare cu uşurinţă, intră şi pune pe un fotoliu mantaua şi o sabie uşoară. Costum de epocă, negru. Cizme scurte. Face un pas, se opreşte şi o priveşte citwa clipe pe Marion care şade şi e cu ochii în jos.

Ah!

(Cu imputare.)

M-ai lăsat Bătăile să număr… DIDIER

(cu gravitate)

Jos lângă zid am stat Şovăitor… MARION

(atinsă)

Ce-i asta?

DIDIER (fără a lua seama)

Simţeam o grea căinţă.

O milă nesfârşită de-ntreaga ta fiinţă.

Ştii ce-mi spuneam, acolo, în conştiinţa mea?

„Tu, blestemat al sorţii, ce cauţi, piază rea? Acolo, sus, în prima-i splendoare, făr' de vină, Veghează şi te-aşteaptă un înger de lumină, Făptură castă, dulce, ce-ri drumu-i, s-ar cădea Mulţimea cu smereală şi în genunchi să stea… Şi-atunci, ce eşti tu oare mai altfel ca mulţimea, Izvorului acesta să-i tulburi limpezimea?!

De ce rupi crinul, spune? De ce încerci, haipf cu duhul tău să-ntuneci al ei curat senin?

Ori pentru că, în sfânta ei nevinovăţie, în cinstea ta şi-n tine, se-ncrede cu tărie.

Ţi se cuvine darul iubirii ei să-l cei.
Purtând întunecarea pe neprihana ei?”
MARION
(aparte)
S-ar cuveni, îmi pare, să ştiu teologie...”
Un hughenot e oare?
DIDIER Dar dulcea melodie A vocii tale calde prin noapte mi-a şoptit.
M-a scos din îndoială şi, iată, am venit.
MARION
Ciudaţi De-aşa departe m-ai auzit?
V JWDIËR
— Fireşte!
Şi mai era o vweM.
MARION
(repede)
A Rozei! Ea vorbeşte Atât de gros şi tare de-ţi pare-a îi bărbat...
Dar dacă eşti cu mine te iert c-ai pregetat! Aşază-te!
f Arătându-i un loc lângă ea.)
Alături, aici ţi-i datoria!
DIDIER
Nul colo la picioare...
(Se aşază pe un taburef la picioarele ei şi o priveşte câteva clipe într-o contemplare mută.)
Ascultă-mă, Maria.
Tot numele îmi este Didier. Eu n-am ştiut De tata şi de mama. De prunc, abia născut.
Gol, m-a cules, din pragul bisericii o biată

Bătrână, o creştină, din marea lumii gloată. Mi-a fost dădacă, mamă; cu grijă m-a crescut şi mi-a lăsat la moarte întregul ei avut:

Vreo nouă sute livre venit. Din tinereţe Fui singur, cu a vieţii amarnică tristeţe; Umblai, văzui şi lumea şi-al oamenilor preţ, Având pe unii ură şi pentru toţi dispreţ.

Căci pe oglinda sumbră ce-i omeneasca iată Aflai ori semeţie, ori jalnică viaţa»

În pragul tinereţii, eram îmbătrânitf

Părându-mi că nu anii ci veacul mi-am trăit.

Când spinii pretutindeni cumplit mă sângerară.

Am înţeles că lumea e rea, dar omu-i fiară.

Aşa-mi trăiam tristeţea: sărac, de toţi străin.

Când iată-mi-te-n caiea-mi ca dulcele alin!

Mi-erai necunoscută când, Ja Paris, o dată, într-un amurg de vară, te-am întâlnit şi iată C-apoi, ne revăzurăm adeseori aşa…

Şi dulci îţi erau ochii şi blândă vorba ta!

De teamă că-mi eşti dragă, fugii… Ciudata soartă, ia pe un înger paznic, în calea mea te poartă.

În fine, de iubire înfiorat, cuprins.

Ţi-am spus ce-aveam pe suflet şi tu nu m-ai respins! Acum, tu eşti aceea ce-mi stăpâneşti fiinţa:

Doreşte, şi sunt gata să-ţi împlinesc dorinţa!

E cineva pe care îl vrei înlăturat?

Doreşti şi ai nevoie de omul devotat Ce

pentru fericirea-ţi să-şi dea viaţa toată.

Surâsul tău fiindu-i mai mult decât răsplată?

Tot ce doreşti tu spune-mi, ordonă-mi cum voieşti!

MARION (surâzând)

Ciudat mai eşti! Şi totuşi, de-ai şti ce drag îmi eşti!

DIDIER

De mă iubeşti ia seama, căci vorba nu-i uşoară:

Ea cade greu, nu zboară ca vorbele-ntr-o doară.

De mă iubeşti, ştii oare o dragoste ce-nseamnă?

Când ea îţi intră-n sânge, te prinde şi te-ndeamnă? Cât izbucnind din spuza ce doarme sub obroc Tot sufletul ţi-l trece prin marea ei de foc.

Că celelalte patimi a inimii mărunte Dispar ca mistuite în flacările-i crunte?

Iubirea desperată, adâncă, necuprinsă.

Ea supravieţuieşte când fericirea-i stinsă.

Crezi că aşa îţi este iubirea?

MARION

(mişcată)

Da I Aşa!

DIDIER

Tu nici nu ştii ce mare e pasiunea mea! Din ziua întâlnirii simt farmecul vieţii.

Prin noaptea mea, privirea-ţi e raza dimineţii şi toate-mi par schimbate. În ochii mei tu eşti la

steaua fără nume din sferele cereşti.
Amara existenţă, ce-mi răzvrătise firea.
O cred acum în stare să mi deie fericirea…
Căci pân-a te cunoaşte, am fost un biet pribeag şi n-am ştiut ce-nseamnă să-ţi fie-un suflet drag!
MARION
Sărman Didier!
v \ DIDIER!
Maria!: =
MARION
Dal Te iubesc, ştii bine… Iubesc la Tel ca tine şi chiar mai mult ca tine! Eu, pas cu pas, iubite, venii pe urma ta…
Şi sunt a ta, e i totul…
DTDIER
O, nu mă înşela!
De-ai şti iubirii mele răspunde cu iubire.
Vom înzestra pământul întreg cu fericire.
M-oi închina doar ţie, şi existenţa mea s-ar lumina ca-n farmec… O, nu mă înşela!
MARION
Ca să te-ncrezi în mine ce oare îţi lipseşte?
DIDIER
Dovada!
MARION Ce dovadă?
DIDÂER
Eşti liberă, fireşte!
MARION (stingherită)
Da

DIDIER

Ia-mă ca pe-un frate, ca sprijin bun, fideli Mărită-te cu mine!

MARION

(aparte)

— Nedemnă sunt de e 11

DIDIER

Ce spui?

MARION

Vezi.,*

DIDIER

Da! văd bine! Săra şi fără nume, Arăt o cutezanţă… ne ngăduită-n Jume…

Ci lasă-mă-n tristeţea şi rătăcirea mea!

Adio!

(Face un pas pentru a ieşi. Marion îl retine.)

MARION Nu se poate, Didier!

(Izbucneşte în plâns.)

Mă vei ierta!

DIDIER

(revenind)

Dar nu ştiu de ce şovăi?

(Apropiindu-se de ea.)

Vezi tu, noi împreună, Ne-am face-o lume-a noastră, o patrie mai bună, şi-am tăinui în colţul retras ce ţi-l alegi o fericire care râvnită-ar fi de regi.

MARION

Un rai al nostru…

DIDIER

Sp une! Vrei?
MARION
(aparte)
O! ce chin amarnic!
(Tare,)
Nu! Nu pot, niciodată!
(pe smulge din braţele lui Didier şi cade pe un fotoliu.)
DIDIER
(cu răceală)
Pricep! JM-am fost prea darnic când ofeream. Dar, iată, am încheiat... sunt mut!
MARION (aparte)
Ah! blestemată ziua în care m-a plăcut!
(Tare.)
Didier, te rog; alt dată vei şti ce ne desparte!
Mi-e inima zdrobită...
3 d
A.h:
DIDIER
(rece)
Văd că citeai o carte
(Ia cartea de pe masă şi citeşte.)
„Cunună de iubire pentru Marion ...Ce nume.
(Amintindu-şi.)
Ah, da! Frumoasa zilei din prea înalta lumeţ (*Aruncând cartea la pământ cu violerifă.*)
MARION (tremurând)
Dar, domnule!...”
DIDIER

E-o carte infamă, ruşinoasă! Cum de-a ajuns aicea?

MARION (slab şi plecând privirea)

Din întâmplare-aşa... DIDIER

Ascultă, chip de înger cu ochi de peruzea.

Marion Delorme, femeia în carte-aici cântată.

Pe cât e de frumoasă, pe-aţât de desfrânată.

E o Frânee care îşi vinde-ntr-un cuvânt Iubirea-i ticăloasă ce spurcă.

MARION (cu capul în mâini)

Doamne Sfântl (Zgomot de paşi şi zăngănit de spade afară; strigăte.)

VOCEA DIM STRADĂ

Săriţi!

DIDIER

(*surprins*)

În deznădejde aud un glas afară I (*Privind din balcon*.)

E cineva-n pericol?

(*Strigatei*} *continuă*.)

VOCEA DIN STRADĂ

Săriţi, că mă omoară!

DIDIER

(îşi ia spada şi încalecă balustrada balconului. Marion se scoală, aleargă la ei şi emită să-l reţină de mania*)

MARKEN

Didier! te vor ucide, stai! Scumpul meu iubiţi

DIDIER (sărind în şir udă)

Dar vrei să moară-ace h?
(Către cel atacat.)
Mai ţine-te – am sosit! (*Zăngănit de arme.*)
Acum atacă! Trage-il Na! ţine! Eu ţi-s leacul!
(Zgomot de spade, de voci şi de paşi.)
MARION (în balcon cu groază)
Vai! «lor în contra şase!
VOCEA DIN STRADĂ
Fugiţi, că ăsta-i dracul! (Zăngănitul spadelor descreşte treptat, apoi încetează *cu* desăvârşire. Zgomot *de* puşi *ce se* înde pâr Ira za. Heafmre Didier cam escaladează balconul.)
DIDIER
(încă în afara balconului şi întors spre stradă)
Mă bucur! Sunteţi teafăr! Duceţi-vă I Drum bun!
SAVERNY (de afară)
Senzaţi-mă, dar nu pot pleca pân nu vă spun că vi-s dator viaţa, recunoştinţa-mi toată…
DIDIER
(enervai)
Plecaţi şi datoria ţineţi-o achitată!
SAVERNY
Nu, asta nu se cade…
(Esca ladează ba Icon ui.)
DIDIER
Ei! Asta-i caraghios!
Ori crezi că mulţumirea nu poţi s-o spui de jos?
SCENA A IV-A Marion, Didier, Saverny.

SAVERNY (sărind în cameră, cu spada în mână)

La naiba! tirania aceasta prea-i bizară:

Mă scapi de moarte şi-ăpoi mă dai pe uşă-afară!

Adică pe fereastră... Nu, zău că mi-ar fi greu să se audă cum că un om de rangul meu N-a spus acelui cărui îi datora salvarea:

Mă rog, pot şti, marchize, cu cine am onoarea?

DIDIER

Didier.

SAVERNY Didier şi încă...

DIDIER

Didier!!! Şi-apoi nimic Erau să te omoare: eu te-am scăpat.», şi-ţi zic Drum bun!

SAVERNY

Poftim ce nazuri! De nenţeles îmi pare că n-ai lăsat pe crunţii tâlhari să mă omoare.

Aşa era mai bine. Iar fără dumneata

Zăceam ucis... Cu şase bandiţi în contra mea...!

La şase cuţitoaie o spadă ce să poată?

(Zărind-o pe Marion care până atunci a căutat – l să-l evite.)

A I vad c-aveţi o seară extrem de ocupată...

Pricep acum că tulbur un dulce... ciripit... Scuzaţii

(Aparte.)

Să văd femeia! (Se apropie de Marion ce

tremură şi-o recunoaşte Aparte.)
Marion el (*Şoptit.*)
Am ghicit!
fără tând pe Didier.)
Kl o?
MARION
(şoptit)
De spui o vorbă mi-aduci pierzarea!
SAVERNY
(salutând)
Doamnă...”
MARION
(şoptit)
E-ntâia mea iubire...
DIDIER
(aparte)
Dar asta ce înseamnă?
Acest străin priveşte prea îndrăzneţ la ea! (*Răstoarnă lampa cu un pumn.*)
SAVERNY Ce faci? De ce-ai stins lampa?
5;*
DIDIER
Eu cred că s-ar cădea Acum, cât mai degrabă, să mergem împreună.
SAVERNY
Mă rog...
(Către Marion, salutând adânc.)
Adio, doamnă!
DIDIER (aparte)
Acest împuşcă-Iună

Nu-mi place
(Lui Saverny.)
Vii o dată?
SAVERNY
Mă cam repezi, văd eu.
Dar m-ai salvat... şi dacă vreodată eşti la greu Te bizuie pe mine pe braţu-mi plin ţie zel.
Sunt Saverny, marchizul, Paris, palatul Nesle.
— DIDIER
Bun!
(Aparte.)
Cum privea la dânsa obraznicul zevzeci (*Ies prin balcon. Se aude degajară vocea lui Didier.*) Poftim! pe-aci ţi-i drumul! Eu pe dincolo trec.
SCENA A V – A
Marion, Roza (Marlon rămâne o clipă visătoare. Apoi o cheamă pe Raza.)
MARION
Hai, Roza!
(Apare Roza; arătându-i fereastra.)
Poţi închide.
(După ce-a închis fereastra se întoarce şi vede pe Marion ştergându-şi o lacrimă. Aparte.)
ROZA Ea plânge!
(Tare.)
Este ora
Ca doamna sa se culce...
MARION
Da, ora tuturor a
Dar nu a mea.

(Des/acindu-şi părul.)
Ajută-mi, te rogi
ROZA
(dezbrăcând-o)
Aş vrea să ştiu, Persoana de-astă seară e-un domn mai cilihiu? Bogat?
MARION
Nul
ROZA
Om de lume?
MARION – Nu!
(întorcându-se spre Roza.)
Şi-ar fi fost firesc, (*Arâlându-şi mâna,*)
Să mi-o sărule…
ROZA Atuncea, ce faceţi?
MARION (şi nditoare)
— Iubesc.
ACTUL AL II-LEA DUELUL
Blois
Intrarea unei cârciumi. O piaţă. În fund se vede oraşul Blois în amfiteatru, cu turnurile Sfântului Nicolaie pe dealul acoperit de case.
SCENA!
Contele de Gassé, Marchizul de Brichanteau, Vicontele de Bouchavannes, Cavalerul de Rochebaron. Stau la mese în faţa intrării; unii fumează, alţii joacă zaruri şi beau. Apoi Cavalerul de Montpesat, Contele de Villac. Apoi l'Angely. Apoi Crainicul târgului şi mulţimea.
BRICHANTEAU (ridicându-se, către Gassé

care intră)

Gassé! *t*

(*Ui strâng mâna.*)

Ce, regimentul tău e aci la Blois?

(Salutându-l.)

Felicitări, băiete, la-ngropăciunea ta!

(Examinându-i Unbrăcămintea.)

GASSÉ

Portocaliu, e moda cu panglici *bleu* pe dungă...

(Încrucişându-şi braţele şi răsucindu-şi mustăţile.)

De la Paris aicea e calea, foarte lungă!

B RIC H AN TE-AU

Femeile-şi plâng soarta când ne mutăm încoa.

Zicând că-s exilate după bărbaţi, la Blois.

BOUCHAVANNES (întorcându-se de la joc)

Sosiţi din Capitală?

ROCHEBARON (lăsându şi pl, pa)

Ce noutăţi?

GASSÉ

(salutând)

Puţine...

Corneille stârneşte vâlva, d'Angennes e duce-n fine; Guiche decorat. Şi-o sumă de fleacuri despre toţi: Au spânzurat deunăzi treizeci de hughenoţi.

Apoi, dueluri multe: Ast vrut-a să-l reteze

Pe-Arquien care purtase dantele genoveze;

fiu Margaillan, la zece, Nogent se întâlni –

Nogen cică-i furase nevasta lui Sourdis – Sourdis c-un domn Lachâtre, la rându-i, trase spada o damă de la teatru le provocase sfada.

Pons, pe chestiunea orei a tras eu Lavardie;

Pe-o chestie de versuri, d'Ailly, pe Gorde, răni.

Un cal contra un câine ţinându-se-n prinsoare Hrissacii cu Soubizii erau să se ojnoare. Pe-ntâietatea-n strană Gondi avu duel cu d'Humière; în fine, Caussade şi Latournelle Serimară-n joacă...” Mort, biet Latournelle zace.,*

BRICHANTEAU Ce fericit Parisul! Te baţi oricât îţi place!

GASSÉ

E moda.

BRICHANTEAU

Da, acolo iubeşti, petreci... nu stai.

De vrei să ştii ce-i traiul, acolo e de trail

(Că & când.)

Aici e-o plictiseală ce zilele-ţi înnoadă.

(Lui Gassé.)

De Latournelle spusese şi că a pierit de-o spadă?

GASSÉ

Da! Ce mai lovitură!

(Examinând mânecile lui Roche baron.)

Mă rog, ia stai un pic! Costumul dumitale de azi, n-are nimic.

Cu eghileţi şi nasturi? sunt antice modeluril Azi funte şi cordele...?

BRICHANTEAU Vorbeai despre dueluri:
Şi regele? Ce spune?
GASSÉ
Hal Cardinalu-i foc şi vrea să curme răul...
BOUCHAVANNES
Războiul stă pe loc? Sau a-nceput să mişte?
GASSÉ
Din câte se zvonise Am cucerit Figuera ori... v(*Chibzuind.*)
Invers, pare-mi-se
Că am pierdut-o!
ROCHEBARON Drace! Şi regele ce-a spus
GASSÉ
Fireşte, cardinalul e foci r.*
BRICHANTEAU
Şi oare nu-s Prefaceri şi la curte? Dar regele e bine?
GASSÉ
Nu prea. E cardinalul bolnav: podagra-l ţine
Doar în lectică umblă.
BRICHANTEAU
Răspunzi origina 1.
Când te-ntrebăm de rege, vorbeşti de cardinal.
GASSÉ
E moda!
BOUCHAVANNES Prin urmare nimica noul
GASSÊ
Stai frate!
Cunosc o palpitantă, o mare noutate!

De două luni Parisul discută înfocat Unde-a putut să piară sau ce s-a întâmplat...

BRICHANTEAU

Cu cine?).

GASSÊ

Cu frumoasa cea fără de pereche Marion Delorme...

BRICHANTEAU

Ei, asfca-i o noutate veche!

fiu ner misterios.)

Marion e-aici „t

GASSÉ Eşti sigur? La Blois?

BRICHANTEAU

Incognitö!...

GASSÉ

(ridicând din umeri)

Marion? Te ţii de glume, amice Brichanteau!

Marion, stindardul modei, Ia Blois! Să-ţi vină a râde! Nu vezi c-aici sunt toate vechi, caraghioase, hide I Blois este antipodul Parisului regal.

(Arătând spre turnurile Sfântului Nicolaie.)

Aici şi turnul pare stingher, provincial.

ROCHEBARON

Aşa-i...

BRICHANTEAU

E ne ndoielnic! Doar Saverny, galantul.

A dat de ea în clipa când şi-aştepta amantul.

Amant ce-n ajutoru-i sări, – nu vă miraţii – Scăpându-l de atacul tâlharilor armaţi.

Care voiau să ştie cam cât îi este ceasul şi dacă punga-i mare pe cât îi este glasul.

GASSÉ

K o poveste-ntreagă…

ROCHEBARON (lui Brichanteau)

Pe care vrei s-o crezi…

BRICHANTEAU

Nu! Sunt de asta sigur cum văd şi cum mă vezi.

Ba, Saverny, de-atuncea, cu nerăbdare-l cată să-şi regăsească omul ce l-a salvat o dată.

B OUCHAVANNES Îi lesne! îl găseşte la ea, neapărat!

BRICHANTEAU Greu! S-au mutat din casă şi nume fals şi-au luat.

(Marion şi Didier traversează încet prin fund, fără a fi zăriţi de convorbitori şi intră printr-o uşă mică într-una din casele laterale.)

GASSÉ

Să vii din Capitală în astă fundătură.

Şi-aici să dai de scumpa Marion… ce aventură!

(Intră domnii de Villac şi de Montpesat disculind tare şi certându-se.)

VILLAC

Spun nu! şi categoric!

MONTPESAT Spun categoric, da!

VILLAG Corneille e de duzină!…

MONTPESAT

Corneille? Mă rog mata! Corneille care-a

scris *Cidul* şi-apoi *Melita*?

VILLAC

Da.

Melita, dintre piese, admit că e ceva…

Dar de atunci poetul e în vădit declin.

Aşa ca toţi; vezi dară că nu pot să-l susţin. Vorbeşte-mi de *Melita* sau despre *Galeria Palatului*, dar lasă, te rog, CAdo-manial

GASSÉ (lui Monipesat)

Sunteţi cu moderaţii, văd…

MONTPESAT

Cidu-i *bun*!

VILLAC

Ba-i rău!

Ce? Sçudéry ar scrie aşa ca-n *Cidul* tău?

Ce stil, şi-apoi ce fapte de-a dreptul uimitoarei

Ce chipuri de vorbire directe şi vulgare, în care fiecare pe şleau rosteşte tot!

Apoi e şi-mpotriva canoanelor, socot:

Cum? Cidul n-are voie a se-nsoţi cu-amanta? Amicul meu, cetit-ai *Pyram şi Bradamanta*?

Ei! Când Corneille va scrie la fel, *e* căpitan!

ROCHEBARON

Cetiţi pe *Cel din urmă şi mare Soliman* A lui Mairet. Acolo e marea tragedie!…

Dar Cidul…*!*

VILLAC

Şi-apoi n-are nici pic de modestie: Se pune el cu domnii Mairet şi Boisrobert.

Cu Chapelain, Gombault, Bautru, Giry, Habert, Cu Desmarets, Faret, Serisay, Malleville.

Cu Cherisy, Duryer, Colletet şi Gomberville…

Mă rog, Academia…

BRICHANTEAU (râzând de milă şi ridicând din umeri)

Îmi place: ai humor!

VILLAC

Păi, cum? pretinde domnul că este creator?

După Garnier, sau după un Théophile, sau după Hardy! auzi, nerodul, pe el ce-l preocupă?! Şi-apoi, aceşti iluştri şi-au strâns recolta, ei…

Pe urma lor nu are ce mai crea Corneille!

Dar Chapelain, văzurăţi? l-atinge mult şi bine!

ROCIIEBARON

Corneille e-un fleac!

BOUCHAVANNES

Chiar domnul prelat Godeau susţine că la Corneille găseşte mult spirit.

MONTPESAT

Foarte mult!

VILLAC

Ei, dacă-ar scrie-altminteri, mai rafinat, mai cult Urmând pe Aristoteles, urmând buna metodă.

GASSÉ

Ştiţi ce? Cădeţi la pace! Corneille e azi la modă:

El, pe Garnier l-urmează ca pălăria mea:

E fetrul ce se poartă în loc de catifea.

MONTPESAT Corneille şi pălăria de fetru

aprobatei

GASSÉ

(lui Montpesat)

Prea, prea!

(Lui Villac.)

Eu sunt neutru; Garnier e calitate; Corneille doar ici şi colo e bun...

VILLAC

Aşa-i!

ROCIIE BARON

Aşa-i!

E un băiat de spirit ce-l preţuiesc.

BRICHANTEAU

Ia stai!

Corneille acesta n-are nobleţe cu vechime!

ROCHEBARON Şi numele-i miroase grozav a burghezime...

BOUCHAVANNES

E dintr-un neam de oameni de rând, mici avocaţi Ce-au strâns paraua chioară razaiuind ducat 1.

(Intră VAngeltţ care se aşază la o masă siugur, în tăcere* în negru, catifea şi lanţ de aur.)

VILLAC

Dar dacă lumii-i place romanţa rapsodiei s-a zis cu arta pură a tragicomediei!

S-a terminat cu teatrul, v-o spun pe ciastea mea! Căci Richelieu acesta.«.

GASSÉ

(privind pieziş spre VAngelt/)

Zi-i excelenţa sa Ori mai înmoaie-ţi glasul.

BRICHANTEAU

Da ducă-se la dracul Această Eminenţă ce-şi face veşnic placul! Când a>e după poftă finanţă şi soldaţi Ce? Ne-o fi vrând acuma la vorbă ferecaţi?

BOUCHAVANNES

Să piară deci această figură de satană.

Cu mâini însângerate şi roşie sutană!

ROCHEBARON La ce avem un rege?

BRICHANTEAU.

Prin bezne străbătând Poporul vede-o torţă-naintea-i luminând:

Azi Richelieu e torţa, iar regele – ştiţi bine – E doar fanarul care de paravan îi ţine.

BOUCHAVANNES

Ah! de-am avea vreodată un fericit prilej.

Am şti să-i stingem torţa eu-al spadelor vârtej.

NOCHEBARON O, dacă fiecare aşa ca mine vede.

BRICHANTEAU

Să ne-ntrunim în taină…

(Lui Bouchavannes.)

Vicontele ce crede?

BOUCHAVANNES Zic să-l crestăm cu spada cum proceda Jarnac.

L'ANGELY (ridicându-se, cu vocea lugubră)

Când complotaţi, dragi tineri, gândiţi la Marii la el (Toţi tresar întorcându-se şi tac încremeniţi, cu ochii ţintă la VAngely care se reaşază în

tăcere.)

VILLAC

(luând la o parte pe Montpesat)

În convorbirea noastră despre Corneille, ţii minte, Mi-ai ripostat cam tare, cam liber în cuvinte, Aşa că vreau, la rându-mi, să-ţi spun fără ocol Ceva... Pricepi?

MONTPESAT Vrei spadă?

VILLAC

Ei, dai

MONTPESAT

Sau vrei pistol?

VILLAC

Cu ambele...

MONTPESAT (luându-l de braţ)

Rămâne terenul a ne-a lege

L'ANGELY

(ridicându-se)

Duel? Ce nebunie! Când e oprit de lege?

(Nouă uimire a celor prezenţi. De Villac şi de Montpesat se despart cu ochii încă la VAngely.)

ROCIIEBARON Dar cine-i omul negru? Mă tem, drept să vă spuil

L'ANGELY Sunt PAngely, prieteni, bufonul regelui.

BRICHANTEAU

(râzând)

Acum pricep de ce e regala faţă tristă...!

BOUCHAVANNES (*râzând*)

Când chiar şi bufonada e pur cardinalistă!

L'A NOEL Y (în picioare)

Cu-acest atotputernic luaţi seama, domnitori El scaldă totu-n sânge, el e necruţători Apoi ascunde totul sub manta-i stacojie şi s-a sfârşit…

(O tăcere.)

GASSÉ Piei, drace!

ROCHEBARON – Nu mişc, ce-o fi să fel

BRICHANTEAU

Pe lângă-acesta, Pluton din iad, şi ne-ar distrai (Pătrunde o mulţime de popor, ieşind de pe străzi şi din case, care umple piaţa. În mijloc crainicul călare, însoţit de patru aprozi în livrele, dintwe care unul sună din trâmbiţă, în timp ce un altul bate toba.)

GASSÉ

Ce-i cu mulţimea asta? Dar crainicul, ce-o vrea? Ce oare ne mai cântă în chip de „tatăl nostru”?

BRICHANTEAU (către un măscărici care s-a băgat prin mulţime şi care are o maimuţă în spinare)

Din voi care-i deşteptul şi care este prostu'?

MONTPESAT (lui Roche baron)

În cărţile de jocuri cătaţi ca să vedeţi…

(*Arătând pe cei patru valeţi în livrele.*) Mă prind că de la unul lipsesc aceşti valeţi.

CRAINICUL TÂRGULUL (*cu vocea nazală*)

Burghezi, faceţi tăcere!

BRICHANTEAU

(şoptit lui Gasé)

Ce mutră fioroasă!
Şi glasul lui dă buzna numai pe nări să iasă.
CRAINICUL TÂRGULUL Deci ordonanţa sună: „Noi, Rege Ludovic...”
BOUCHAVANNES
(şoptii lui Brichanteau)
Aici e cardinalul pitit.
L’ANGELY Tăceţi un pici
CRAINICUL
(conţi numd)
Al Franţei şi-al. Navarei” e
BRICHANTEAU (şoptit lui Bouckavanhes)
Ce nume cu prestanţă, Uzat de toţi miniştrii...!
CRAINICUL (continuând)
„... Prin noua ordonanţă Spun tuturor de faţă şi viitori, salut!
(Salută.)
Considerând că regii cercară şi-n trecut Duelul să-l stârpească, punând pedepse grele.
Că, totuşi, el se-ntinde ca môlimele rele:
Că mulţi supuşi de-ai noştri pier astăzi în duel, Noi, regele, dispunem, ca-n viitor, acel Care-n duel s-o bate şi este în viaţă.
În faţa Curţii noastre să fie-adus de faţă...
Şi, om de rând sau nobil, de-i vinovat aflat.
Să fie, pentru crimă, de-ndată spânzurat.
Iar, ca să se-ntărească mai mult a noastră vrere, Noi renunţăm la dreptul regal de graţiere.
Rex *Ludovic* semnează, iar *Richelieu*, mai

jos.”(*Indignare printre nobili.*)

BRICHANTEAU Auzi? în ştreang un nobil, ca furul ticălos!

BOUCHAVANNES în ştreanguri, noi? Ia spuneţi unde se fac juveţe Ce-ar spânzura vreun nobil şi brava-i ţin; reţe?

CRAINICUL

(continuând)

„Tar noi, în împlinirea poruncilor regeşti, înfăţişam edictul, privirilor obşteşti”.

(Doi aprozi fixează o mare pancartă de o spânzurătoare de fier ce iese dintr-un zid la dreapta.)

GASSÊ

Pentru moment, edictul va spânzura…

BOUCHAVANNES (clătinând din cap)

A & spune, în aşteptarea celui ce l-a scornit pe lume.

(Crainicul iese; poporul se împrăştie; intră Saverny; ziua începe să scadă.)

SCENA A II-A Cel dinainte, marchizul de Saverny.

BRICHANTEAU (mergând spre Saverny)

Ei, Saverny, amice şi vere, N-ai aflat

Pe omul ce ieri noapte de moarte te-a scăpat?

SAVERNY

Nul Prin oraş zadarnic am cercetat într-una)

Au dispărut şi hoţii, şi junele, şi juna.

Marion Delorme şi-amantul chiar ca-ntr-un vis s-au dus!

BRICHANTEAU

Doar l-ai văzut la faţă, atunci când te-a adus la pe-un creştin pe care păgânii îl furase!

SAVERNY

Cum să-l zăresc, când lampa, c-un pumn o răsturnase?

GASSÉ

Ciudaţi

BRICHANTEAU

Cu toate astea azi, dacă l-ai vedea... «Fireşte, l-ai cunoaşte?

SAVERNY

Nut Sigur n-aş putea!

BRICHANTEAU

Spuneai.

SAVERNY Didier îl cheamă.

ROCHEBARON

Al nu e om de Hune?

E un burghez!

SAVERNY

Eu unu! Didier îl ştiu pe aorne.

Mulţi poate sunt de viţă şi-n flecăreli voinici.

Dar câţi din cei cu nume n-au inimile micii Eu, cu bandiţii-n cârcă; el, cu Marion în casă; El sare şi mă scapă... Ştiţi faptă mai frumoasă! îi voi plăti, v-asigur, tot ce îi sunt dator...”

VILLAC

De când plăteşti, marchize, atâta de uşor?

I „v SAVERNY...

(cu mândrie)...

Eu datorii de sânge achit, când se cuvine…
Căci sângele-i moneda ce-o am oricând la mine…
(Noaptea s-a lăsat cu totul. Se văd ferestrele oraşului luminându-se una după alta. Intră un fanar ragiu care aprinde un felinar deasupra pancartei şi pleacă. Mica uşă pe unde au intrat Marion şi Didier se redeschide. Didier iese cufundat în gânduri, mergând încet, cu braţele încrucişate sub manta.)
*;
— T1.
SCENA.A. III-A Cei dinainte, Didier.
DIDIER
(înaintând încet, din fund, fără a fi văzut sau auzit de ceilalţi)
De Saverny, marchizul, sec fante sclivisit.
Ce-a fost cu ea obraznic… îmi stă nemistuit…
Aş vrea să dau de dânsul.
BOUCHAVANNES (*către Saverny, ce discută cu Brichanteau*)
Ei, Savernyl
DIDIER (*aparte*)
El este!
(*Didier înaintează cu paşi înceţi, cu ochii aţintiţi asupra gentilomilor şi se aşază la masa de sub felinarul ce luminează pancarta, la câţiva paşi de VAngely, care stă de asemenea nemişcat şi tăcut.*)
BOUCHAVANNES (*lui Saverny care se*

întoarce)

Cunoşti edictul?

SAVERNY

Care?

— ... i.

— BOUCHAVANNES

Cel care dă de veste

Că-i prohibit duelul.

SAVERNY Cuminte!

BRICHANTEAU

Cred şi eu...

Dar ştreangul e pedeapsa!

SAVERNY

Ce glumă, dragul meu! să spânzure prostime... Şi ce-i?

BRICHANTEAU (arătându-i pancarta)

Atunci priveşte

Edictul.

SAVERNY, (zărindu-l pe Didier/

Las' că mutra de colo mi-l citeşte.

(Lui Didier cu gla* ridicat.)

Ehei! Ä1 cu mantaua! Prietenei Oh6.

(Lui Brichanteau.)

E tare de ureche!... Ce facem, Brichanteau?

DIDIER

(care nu l-a slăbit din ochi, ridicând încet capul) *Vorbiţi cu mine*?

SAVERNY

Siguri Vei căpăta răsplată. Citeşte-ne scriptura deasupra atârnată.

V

DIDIER

Eu?

SAVERNY

Ce? nici alfabetul nu ai, ajuns să-l ştii?

DIDIER (seulându-se)

Edictul pedepseşte cu ştreang pe duclgii, l) c-ar fi de rând sau nobili…

SAVERNY

Prietene, eroare!

Un gentilom nu poate să stea-n spânzurătoare („aci, drepturile toate, sunt pentru cel detang şi doar prostimea este sortită pentru ştreang.

(Gentilomilor.)

Poporul e obraznici

(Lui Didier cu sarcasm.)

Cam greu ne dai de veste! îmi pare că vederea mult prea pe jos îţi este! la scoate-ţi pălăria! Ce mai aştepţi? Dă-i zori

DIDIER (răsturnând masa din faţa lui)

A, domnulel la seama! Ai ton insultător!

Eu am citit: se cade să mi se facă plata…

Ai să plăteşti cu capul, marchize, hai… Fii gata!

SAVERNY (surâzâtor)

Cu titlurile noastre eu nu m-am târguit:

Eu l-am ghicit că-i plebe: marchiz, el m-a simţit.

DIDIER

Ce-ar fi marchiz şi plebe mai zdravăn de»-ar

strânge1 Ce ai de spus marchize de-am face-un schimb de sânge?

ŞAVERNY (reluându-şi seriozitatea)

Nu te grăbii îndată ne vom şi lămuri:

Gaspar e al meu nume, marchiz de Saverny...

DIDIER

Ei şi?

SAVERNY

(cu răceală)

F ...

Iar ai mei martori sunt: de Villac, ce vine cu d'Aubusson marchizul văr, care însuşi ţine De casa nobilară străveche; La Feuillade...

Şi pe Gassé, ce-i conte şi ofiţer cu grad.

Dar titlul dumitale?»

DIDIER

De loc nu te priveşte! Sunt prunc găsit pe stradă şi numele-mi lipseşte. Cred, totuşi, că-mi ajunge ca sângele-mi vărsat cu nobilul tău sânge să fie-amestecat.

SAVERNY

Nul Asta n-ar ajunge. Dar un găsit pe stradă. Se poate ca din neamuri de nobili să purceadă; Eşti nobil deci: mai bine vasal înnobilat.

Decât, dintr-o eroare, un nobil degradat.

Deci, te voi satisface. Ce oră vrei?

DIDIER

Îndată!

SAVERNY

Prea bine I Nici nobleţea nu cred că-i

uzurpată! *DIDIER*

O spadă!

SAVERNY

N-are spadă? Ei, asta-i plicticos...!

Ba chiar mai rău... S-ar zice că vii de foarte jos!

(*Oferind lui Didier propria lui spadă.*)

Poftim! Ea-i credincioasă şi ştie să se bată!

(*L'Angely se ridicăz trage spada şi o înfăţişează lui Didier.*)

L'ANGELY

La nebunii, amice, mai bine ia o spadă De la nebun. Sunt sigur că o vei onora.

(Fuzând ironic.)

În schimb, îmi vei permite când te vor spânzara, Pentru noroc, să-mi capăt... un capăt de frânghie.

DIDIER (*primind spada cu amărăciune*)

Primesc!

(*Marchizului.*)

Şi Domnul ţină cu-ai lui!

BRICHANTEAU (sărind de bucurie)

Ce bucurie.

Un bun duel!

SAVERNY (către Didier)

Dar unde luptăm?

DIDIER

Sub felinar.

GASSÉ

Aţi căpiat, se vede? Lovind făr' de habar o să

vă scoateţi ochii. E rău ales prilejul!

DIDIER

Vedem destul de bine să ne tăiem gâtlejull

SAVERNY

De-acord!

VILLAC Dar nu se vede…

DIDIER

Ce clar se va vedea când fiecare spadă prin beznă-o fulgera] Marchize!

(*Amândoi îşi aruncă* mantalele9 *îşi scot pălăriile cu care se salută şi pe care le aruncă în spatele* lor *Apoi trag săbiile*

SAVERNY Sunt la ordin.

DIDIER

Atunci, te rog, în gardă!

(încrucişează spadele şi se luptă cu hotărâre, în linişte şi cu furie. Deodată mica uşă se deschide şi Marion apare, într-o rochie albă.) – SCENA A IV – A Cei dinainte, Marion.

< MARION

Ce e?

(Observând pe Didier sub felinar.)

Didier!

(Către ceilalţi.)

Opriţi-ii

(Combatanţii continuă)

Ehei! străjeri din gardă!

SAVERNY

— V v v V v… \;

Cine-i femeia?

DIDIER
(întorcându-se)
Doamnei
BOUCHAVANNES (*alergând spre Saverny*)
Vai! ce e de făcut?
Căci ţipătul femeii prin noapte-a străbătut.
Zăresc luciri. Arcaşii sosesc în clipa asta...
% (*Intră arcaşii cu torţe.*)
BRICHANTEAU (*lui Saverny*)
Prefă-te morţi
ÎI SAVERNY
(*lăsându-se să cadă*)
Mor!
(*Şoptind lui Brichanteau care se apleacă asupra-i.*)
Piatra mi-nţeapă groaznic coasta! (*Didier, care crede că l-a ucis, se opreşte*
CĂPITANUL DE STRĂJI Reprezentăm pe regel
BRICHANTEAU (*către gentilomi*)
Salvaţi pe Saverny!
De-l prind, e mort...
(*Gentilomii înconjoară pe Saverny,*)
CĂPITANUL DE STRĂJI
Edictul îl ştiţi cu toţi de-aci Dar, sfruntători, vă bateţi sub el, dând pilda vinei!
(*Lui Didier.*)
Predaţi-vă!;
(Arcaşii prind şi dezarmează pe Didier care a rămas singur. Arătând pe Saverny culcat la

pământ şi înconjurat de gentilomi.)

Acela căzut acolo cine-i?
BRICHANTEAU De Saverny, marchizul… Sărmanul, a pierit!
CĂPITANUL DE STRÄJI
E mort? Cu-atât mai bine, procesu-i s-a sfârşit!
Căci moartea de o soartă cumplită îl scuteşte.
MARION
(înfricoşată)
Ce-a spus?
CĂPITANUL DE STRÄJI (*lui Didier*)
Acum, procesul în totul vă priveşte;
Urmaţi-mă!
(Arcaşii duc pe Didier la o parte. Gentilomii poartă pe Saverny de cealaltă.)
DIDIER
(către Marion, împietrită de groază)
Adio pe veci, Maria mpal
SCENA A V – A Marion, I’Angely.
MARION (alergând spre a-l reţine) v
Didier! De ce adio! De ce îmi spui aşa!
(Soldaţii o resping; ea revine către U Angely cu nelinişte.)
Cum! s-ar putea să-l piarză această întâmplare? Ce vină i se-aduce? Ce vor să-i facă oare?
I/ANGELY
fo ia de mână şi-o aduce în faţa pancartei)

Cetiţi edictul!

MARION (citeşte şi se retrage îngrozită)

Doamne! aici e „moartea” scris! Eu, eu cu al meu ţipăt la moarte l-am trimis; Eram îngrijorată, strigam de teama morţii şi iată că-i tot moartea ce îşi aruncă sorţii]

Dar un duel să fie o crimă-atât de grea?

(Lui VAngely./

Asemenea osândă *desigur* n-or să-i deal

L'ANGELY

Ba da!

MARION.

El o să fugă…

Lr ÎNGEL Y Prin ziduri? Nu se poate!

MARION

Vai! dânsul ispăşeşte trecutele-mi păcate!

(Către l*Angely.)

Şi Dumnezeu mă bate… Didier al meu! Vă spun Nu-i om pe lumea asta ca el mai drag şi bun! Oh! temniţa şi moartea şi poate-ngrozitoarea Tortură

L AN GEL Y* Se prea poate…

MARION

Aş face încercarea la rege. Are un suflet într-adevăr regal…

Poate ierta…!

L ANGEL Y* El poate… dar e şi-un cardinal…

MARION

(rătăcită)

Şi-atunci)

L'AN GEL Y

E-o chestiune de mare importanţă.

El trebuie să moară! Nu văd nicio speranţă…

MAKION

Vai! vorbe-ngrozitoare ce-njunghie şi răpun!

Cine sunteţi?

L'ANGELY Bufonul, al regelui nebun!

MARION

Didier, sunt o nedemnă şi josnică femeie.

Dar voi lupta! doar cerul de-o vrea puteri să-mi deie! Şi te-oi urma.

(*Marion iese pe partea unde a plecat Didier.*)

L'ANGELY (*rămas singur*)

Pe unde?… o ştie Dumnezeu!

(*Luându-şi spada lăsată jos de Didier.*)

Acum, cine-ar mai spune că cel nebun sunt eu?

(*Iese./*

ACTUL AL III-LEA *COMEDIA*

Castelul din Nangis”.

Un parc stil Henric al IV-lea. În fund, pe o înălţime, se vede castelul din Nangis; cel nou şi cel vechi. Cel vechi: donjon cu ogive şi turele; cel nou, casă înaltă din cărămidă, cu colţuri de piatră cioplită şi coperiş ascuţit. Poarta mare a vechiului donjon este îmbrăcată în negru şi din depărtare se zăreşte blazonul familiilor de Nangis şi Saverny.

SCENA I

Domnul de Laffemas, în costumul de magistrat al vremii, marchizul de Saverny,

deghizat în ofiţer din regimentul de Anjou, mustaţă şi bărbiţă neagră; un plasture pe un ochi.

LAFFEMAS Ştiţi cine e ucisul? Căci fost-aţi la duel.

SAVERNY

(îndreptându-şi mustaţa)

Mă preţuia marchizul, în oaste-am fost cu el.

LAFFEMAS Şi spuneţi că marchizul de Saverny...

SAVERNY

E mort!

Părea că adversarul slăbeşte în efort.

Când brusc atacă-n terţă şi pe marchiz străpunge. Oţelul, printre coaste, drept la ficat ajunge *„t* Or, ştiţi, ficatul este al sângelui izvor...

A, ce cumplită rană, ce sânge-ngrozitor...!

LAFFEMAS

Şi a murit îndată?*!*

SAVERNY

Aş zice da: martirul După puţină vreme şi-a început delirul;

Din spasm în alte spasme a căpătat tetanos.

Făcu opistataaos şi-apoi împrostatanos...*”*

LAFFEMAS

Tii, drace!

SAVERNY Cazul face dovada cea mai clară

Că sângele nu trece prin vâna jugulară

8G

Şi că ai noştri medici, Pecquet şi alţi savanţi.

Ce câinii îi disecă de vii., sunt ignoranţi.
LAFFEMAS Muri marchizul tânăr…
SAVERNY
De-o spadă asasină… LAFFEMAS
Domnia voastră sunteţi doctor în medicină?
SAVERNY
Nu!
LAFFEMAS Totuşi aţi studiat-o.
SAVERNY.
Puţin, în Aristat.
LAFFEMAS Aşa! La vârsta asta! E straşnic…!
SAVERNY
o
Fac ce pot…«Dar am o-nveninare, un *dnk* ce nu-mi dă pace, Am înclinări spre rele, ekiar în ucid îmi place. Din prima tinereţe doream neapărat
Să-mi fac în lume rostul, ca medic ori soldat.
Am stat pe gânduri, însă tot spada mi-am ales;
E mai primejdioasă dar ea m-a înţeles!
Râvneam să fiu alt dată actor, dresor de lei.
Făceam şi poezie în anii tinerei, însă mureajn de foame…
LAFFEMAS
Elanul fantaziei Probabil că vă vine din studiul poeziei!?
SAVERNY
Din Aristot!
LAFFEMAS Marchizul, fcum văd, vă cunoştea!

SAVERNY

Da! dar pe-atunci, marchizul locotenent era.

Ostaş abia intrasem ca el, mai mic în grad.

LAFFEMAS

Aşa!

SAVERNY

Slujii o vreme în gardă la Caussade.

Iar dânsul unităţii marchizului m-a dat; – Un dar cam slab; pe-atuncea eram neînsemnat!

— Urcai în grad şi iată, acum port spada asta.

Sunt ofiţer, sunt tânăr, sunt îndrăzneţ şi… basta!

LAFFEMAS Avurăţi misiunea să mergeţi acolo?

SAVERNY

La castelan.«? Da! iată: cu văru-i Brichanteau Sicriul îl cărarăm drum lung, cu grijă mare, Parc-am fi mers la nuntă şi nu la-nmormântare…

LAFFEMAS

Cum a primit marchizul, bătrânul de Nangis, Această tristă ştire?…

SAVERNY

Nici plânse, nici clinti.

LAFFEMAS Doar îşi iubea nepotu 11

SAVERNY

Cum îţi iubeşti fiinţa!

El n-are fii, de-aceea cu gândul, cu dorinţa.

Îşi îndrepta nădejdea spre singuru-i nepot.

Deşi nu-l mai văzuse de câţiva ani, socot…

(*Prin fund trece bătrânul marchiz de Nangis*.

Păr alb, figură palidă, braţele încrucişate pe piept. Îmbrăcăminte moda Henric al lv-lea. Mare doliu. Placa şi cordonul Sfântului Spirit. Merge începu Nouă gardieni îmbrăcaţi de doliu, cu halebarde pe umărul drţpt şi muschete pe umărul stâng, îi urmează pe trei rânduri la oarecare distanţă: oprindu-se când se opreşte9 mergând când merge.)

LAFFEMAS (privindu-l trecând)

Sărmanul!

(Merge către fund, urmărind pe marchiz cu privirea.)

SAVERNY

(aparte)

Bietul unchiul!

(Intră Brichanteau care vine spre Saverny,)

SCENA A II-A Aceiaşi, Brichanteau.

BRICHANTEAU (râzând)

Am de vorbit cu tine! Constat că-n timpul morţii îţi merge foarte bine!

SAVERNY

V.

(încet, arătându-l pe bătrânul marchiz care trece)

Ah, Brichanteau! priveşte-l... Zău, rău m-ai sfătuitJ

De când i-adusem ştirea, bătrânul e zdrobit!

Ce-ar fi să-i spunem totul? Aş încerca îndată]

BRICHANTEAU la seama I rolul cere o jale-adevăratăl Dacă-l previi, tristeţea pe loc i-ar înceta

Or tocmai deliul ăsta e deghizarea ta!

SAVERNY

Vai, bietul unchi!

BRICHANTEAU Curând ai să-i apari, îmi pare!

SAVERNY

De n-a pierit de jale, de bucurie moare! Sunt lovituri prea grele la anii săi...

BRICHANTEAU

Ştiu! dar

N-ai încotrô!

SAVERNY Mă doare surâsul lui amar.

Tăcerea lui, suspraul... şi-mi face rău când vin. Şi-mbrăţişează racla...

BRICHANTEAU

În care nu-i nicicine...

SAVERNY

Dar mort, scăldat în sânge, în inima-i m-a-nchis... Acolo sunt cadavru...!

LAFFEMAS (revenind)

Sărman bătrâm stă scris Tot chinul dinăuntru pe nobila-i figura.

BRICHANTEAU (şoptind lui Saverny >

De unde vine-această sinistră creatură?

SAVERNY – 4

(cu un gest de ignoranţă)

E poate un prieten în treacăt la castel...!

BRICHANTEAU

i... (*şoptit*) –.;! Vt

Când corbul simte miros de hoit face la fel...

Deci, gura! mutra asta cu gânduri necurate şi pe-un smintit l-ar face prudent ca un Socrate! (Marchizul de Nangis revine, mereu cufundat în adânca-i reverie. El vine cu paşi înceţi, părând că nu vede pe nimeni, ca să se aşeze pe o bancă de grădina.)

SCENA A III-A Aceiaşi, Marchizul de Nangis.

LAFFEMAS (întâmpinându-l pe marchiz)

Vai! senioria voastră, ce greu sunteţi lovit!

Marchiz Gaspard, nepotul, era un dăruit.

Frumos, plin de elanuri, în plină tiuereţe.

O consolare pentru a voastră bătrâneţe...”

Credea în cele sfinte, femeia respecta.

Cu vorba şi cu fapta pe semeni ajuta:

Era un suflet nobil., menit a fi celebru...

Dar moartea... vai...!

(*Bătrânul marchiz îşi cuprinde capul în mâini.*)

SAVERNY (*încet lui Brichanteau*)

La naiba discursul lui funebru! Elogiile-acestea mâhnesc pe unchiul meu;

Treci tu şi consolează-l vorbindu-mă de răul

BRICHANTEAU (*lui Laffemas*)

Nu-i just ceea ce spuneţi; de Saverny cu mine Eram colegi de arme; deci îl cunosc prea bine...

Era un rău prieten; se înhăita cu răi

Şi nu avea elanul cerut de anii săi...

În ce priveşte moartea-i... nu prea îi face stimă...»

LAFFEMAS

Să nu uităm! duelul e-o plagă rea, o crimă…!
(*Lui Brichanteau cu aer poznaş, arătându-i spada.*)
A! sunteţi din armată!
BRICHANTEAU (*la fel, arătându-i spre perucă*)
Al sunteţi magistrat!
SAVERNY
(*şoptit*)
Urmează!
BRICHANTEAU
Avea toane; minţea, era ingrat; Dacă intra-n biserici… intra pentru ocheade; Făcea ce nu ar face un tânăr cumsecade… Zănatec, muieratic, un veşnic plin de el…
SAVERNY (şoptit)
Zi-it Zi-il
BRICHANTEAU Era cm şefii obraznic şi rebel; Desfrâul şi abuzul îl scofâlceau la faţă. Şchiopase* cocoşase, avea pe-u & ochi albeaţă; Din blond se-nvineţise şi pleşuvea în pătţi.
SAVERNY
(şoptit)
Destul!
BRICHANTEAU
Întreaga noapte şi-o prăpădea la cărţi; La joc îşi irosise averea şi credinţa.
Pe-un zar era în stare să-şi vândă conştiinţa; Mă rog, puteai pe dânsut la rele să contezi…
SAVERNY (trăgându-l de minecă, şoptit)

Opreşte-te! ce dracul Prea, prea îl consolezi!
LAFFEMAS f lui brichanteau)
Să-ţi ponegreşti amicul defuncţi E nescuzabil!
BRICHANTEAU (arătând pe Saverny)
Atunci să spună domnul…
SAVERNY
Nu! Eu… sunt recuzabil…
LAFFEMAS (cu afecţiune bătrânului marchiz)
Prea nobil domn, noi totuşi vom şti să consolăm? Ştim cine-i ucigaşul: avem să-l spânzurăm.
E arestat… ancheta s-a şi sfârşit, îmi pare…
(Către Brinchanteau şi Saverny»)
Fireşte sunt dueluri impuse de onoare.
Dar în duelu-acesta, de neînţeles îmi e.
Ca Saverny, marchizul, să lupte c-un Didier.
SAVERNY ţaparte)
Didier! Didier!?
(Bătrânul marchiz, care a stat nemişcat şi mut în timpul întregii scene, se scoală şi iese cu paşi înceţi, în partea opusă celei pe unde a intrat Garda îl urmează)
IAFFAMES
(ştergându-şi o lacrimă şi urmărfhdul cu privirea) *în suflet mă doare-a lui durere.*
UN VALET (*venind în fuga*)
Stăpânef
BRICHANTEAU Mai lăsaţi-l în trista lui tăcere!
VALETUL

Era… pentru ngropare… Aş fi dorit să ştiu Ce oră se fixează…

BRICHANTEAU Veţi şti-o mai târziu.

VALETUL

Mai e ceva: o trupă de comedianţi, pribeagă, Să mâne astă-noapte aci, la noi, se roagă.

BRICHANTEAU

Nepotrivită-i vremea de comedianţi acum, Dar omenia cere să nu-i lăsăm pe drum.

(*Arătând o şură în stânga.*)

Să mâne colo-n şură!

VALETUL (*arătând o scrisoare*)

E şi-o scrisoare-n fine…

* (*Citind.*)

Văd Laffemas că scrie…

laffemas

Nu ştii că-i pentru mine?

BRICHANTEAU (şoptit lui Saverny, care a rămas gânditor ia o parte)

Hai, Saverny, în sala unde-i sicriul pus.

Să-ţi facem pregătirea…”

(Trăgându-l de mânecă.)

N-auzi?

SAVERNY

(aparte)

Didier a spus!

(Pleacă.)

SCENA A T V – *A*

LAFFEMAS

(singur)

Pecetea-n ceară roşăl Ba chiar pecetea mare x De stat! E-o chestiune cu totul arzătoare!

(Citind.)

„V-aduc la cunoştinţă, înalte procuror.

Cum că Didier, persoana culpabilă de-omor.

A evadat… cu dânsul se află şi femeia Marion Delorme, numită. Grăbiţi pentru aceea să cercetaţi suspecţii, străinii făr* de rost…”

Să pună caii! drace! în mâna mă a fost…

Şi-acum, din acuzare, ce mai rămâne oare?

Din doi: întâiul moare, al doilea dispare…

Al nu mă las…1

(Iese. Intră o trupă de comedianţi de ţară, bărbaţi, femei, copii, în costume caracteristice. Printre ei Marion şi Didier îmbrăcaţi după moda spaniolă. Didier poartă un fetru mare şi-i înfăşurat într-o manta.)

SCENA A V – A Comedianţii, iMariou, Didier.

UN VALET (*conducând pe comedianţi spre şură*) \ La noapte veţi găzdui aci! Stăpânul nostru este marchizul de Nangis Vă cerem cuviinţă în toată-mprejurarea;

Avem un mort, iar mâine va fi înmormântarea… Şi nu cumva să-mi vină vreun cântec la urechi.

La noapte, când s-o face la răposat priveghi.

GRAŢIOSUL (Mic şi cocoşau)

Noi nu vom face larmă nici cât dulăii curţii Ce latră-n calea voastră când vor tainul burţiie.

VALETUL

Amice, câinii noştri nu-s nişte măscărici!
TAIEBRAŢ (Graţiosului)
Tacil vrei să dormi afară? Ţi s-a urât aici?
(Valetul iese[5])
SCARAMOUCHE (către Marion şi Didier, care până atunci au stat nemişcaţi la o parte)
Acum să stăm de vorba: Din trupa iaceţi parte. De ce-aţi sosit calare cu doamna? din ce parte? Dacă sunteţi soţie şi soţ? ori doi amanţi;
Dacă-aţi scăpat din gheara tâlharilor, din lanţ; Poliţia sau legea dacă vă urmăreşte...?
De la-nceput v-o spunem cinstit: nu ne priveşte! Dar veţi juca! şi asta e tot ce vă pretind!
Pe tine, ochi în flăcări, Châmenele te prind I (*Marion se înclină.*)
DIDIER (inâsiçnaty aparte>
Ca saltimbanc sălbatici Ce îndrăzneli în toni
DIDIER
Cum veţi voi!
SCARAMOUCHE Ascultă! ce-mi tot vorbeşti plural?
Zi-mi tu, şi...

---

5 SCARAMOUCHE

(iui Didier)

Avem şi pentru tine. un rol de fanfaron}

Rol faini Vorbeşti din bute şi umbli apăsat,

Cu multă dibăcie seduci, neapărat,

Pe-a lui Qrgon nepoată, căci eşti setos de aur...; Iar la finalul piesei vii şi-l ucizi pe Maur.
E rol care-ţi convine, deosebit, teatral.

(*Cu o adâncă reverenţă*)

Salutare!

DIDIER

(*aparte*)

Glumeţ! fără ocoluri...”

SCARAMOUCHE

Copiii acum la cină, apoi vedem de roluri!

(*Toţi intră în şură, afară de Marion şi Didier.*)

SCENA A VI-A Marion, Didier apoi Graţiosul, Saverny; mai târziu Laffergas.

DIDIER

(*după o lungă tăcere, râzând amur*)

Maria, iată-ne fine în ce abis profund Smintitul, ticălosul de mine, te scufund!

Ai vrut să fii cu mine! Nefericita-mi soartă în goana-i te cuprinde şi în vârtej te poartă...!

Vezi dar că nu zadarnic cercam să te previu!

MARION

(tremurând şi împreunându-şi mâinile)

Did ieri E o mustrare?

DIDIER

Ah! S-ar cădea să fiu Hulit pe veşnicie dèntrèàga omenire şi cerul cu blesteme să deie în neştire

O umbră de mustrare în inima-mi de-ar sta...

În inima-mi ce crede nebună într-a ta.

Când totul mi-i potrivnic, când toate-mi vor pieirea, Tu îmi aduci nădejdea, salvarea, ocrotirea.

Tu, coborând din ceruri spre iad, te-ai aplecat.

L-ai înşelat pe paznic, din lanţuri m-ai scăpat.

Cu mine-ntemniţatul ai fost o-ntemniţată;

Cu mine evadatul ai fost o evadată;

Cu toată isteţimea născută din amor!

Mi-ai fost alin şi sprijin la ceas hotărâtor;

M-ai rupt de trista-mi soartă, de firea mea bolnavă, Mi-ai dat îndemn la luptă tu, o femeie slabă l şi mie, celui care doar urii mă-nchinam.

Mi-ai dăruit – duioasă – al drăgoètei balsam.

MARION

(*plângând*)

Mi-eşti dragi Numai prin tine cunosc ce-i fericirea!

DIDIER

Privirea ta, iubito, îmi farmecă privirea I Se când luai fiinţă, din suflet şi din lut.

Un înger şi un demon cu mine s-au născut şi iată, providenţa prin tine-acum decide şi demonul dispare şi cerul se deschide.

MARION

Didieri pe totdeauna stăpânul meu iubiţi

DIDIER

Bărbatul tăul

MARION făptur le)

Oi Doamnei

DIDIER

Cât sunt *de* ferâcât! Fugind de-aceactă lume ce-ar vrea să mă sfâşie, Să ne unim, iubito, să-mi fii pe veci soţiei Nu vrei la fel, Maria?

MARION

Da! Surioara ta
Şi tu, iubitul frate…
DIDIER
O, nu mă întristai Aceasta-i fericirea cu patimă dorită:
Unirea să ne fie de ceruri consfinţită! încrede-te în mine, oriunde ne-am găsi;
Căci, pentru soţ, amantul cu grijă te-o păzi.

MARION.
(aparte)
Vai! 4 …
DIDIER
Tot ce se întâmplă ştii cât mă chinuieşte? Pe bădăranul cela să-l rabd când îţi vorbeşte l să rabd cu jalea-n suflet că te găseşti aici, Amestecată-n pleava acestor măscăricii…
Tu, floare înflorită în nevinovăţie.
Prin lumea lor de patimi, de vicii şi beţiei
MARION Să fim prudenţi, iubite…
DIDIER
Mai clocotesc şi-acù când îmi aduc aminte de-acei ce-ţi spuse „tu”» Când însumi eu* cu grijă, abia rostesc cüvântul, De parc-aş fi prea aspru cu tine, pronunţându-l.
MARION
E-n joc viaţa noastră, fii calm, nu te certa!
DIDIER
În or ice-mprej urare, dreptatea e a ta l Da! Tu-mi eşti tinereţea, iubirea şi alinul, Oricât mă

mai încearcă, în ura lui, destinule O-mpărăţie-ntreagă şi n-are-atâta preţ.

Cât darurile tale cu care mă răsfeţi! în schimb, nenorocire, atâta ai din partea-mi.

Pe tine, dar din ceruri, Satan te-a prins de soartea-mi. O, pentru ce nu-i omul pe merit răsplătit?

Ce-am făptuit eu bine şi tu cu ce-ai greşit?

MARION

Doar tu eşti fericirea-mi, iubitule!

DIDIER

(redevenit sumbru)

Iubito.

Dacă mi-o spui, sunt sigur că astfel ai simţit-o!

Dar steaua mea e tristă pe ceru-ndepărtat…

Vin: făr-a şti de unde; şi nici unde-am plecat…

Nu-i drept ca sorţii mele tu să-i înduri mânia… Ascultă-mi rugămintea: întoarce-te, Maria!

Şi lasă-mă, eu singur, să merg pe calea mea!

Când istovit de umblet mă voi opri cândva.

Mă va primi culcuşul cel rece, ca o groapă.

Şi, în ungheru-acela, doi nu au cum să-ncapă… Întoarce-te!

MARION

Iubite, în umbra ta, voiesc Destinul pân la moarte să ţi-l împărtăşesc!

DIDIER

Dar, draga mea, pricepe! Urmând această

cale Alergi spre suferinţă, mizerie şi jale;

Iar ochii tăi vor plânge amar, sfâşietor…

Durerea o să stingă, curând, sclipirea lor.

(*Marion îşi prinde capul în mâini*.)

Acesta-i adevărul; destinul tău mă doare întoarce-tel mi-i groază de ziua viitoarei

MARION (*izbucnind în plâns*)

Omoară-mă mai bine, dar nu-mi vorbi aşa!

(*Suspinând*.)

Ahl Doamnei

DIDIER (*luând-o în braţe*)

Nu mai plânge! Pe-o lacrimă de-a ta Mi-aş da, comoară scumpă, tot sângele din vine.

Vino de vrei! îndreaptă-mi ursita spre mai bine Fii slava, fii virtutea, fii dragostea mea tu…!

De ce-ai tăcut, Maria? Mă mai asculţi… sau nu?

(*O aşază încet pe o bancă*.)

MARION /

(*desfăcându-se din braţele lui*)

Ce rău poţi fi!

DIDIER

(*în genunchi, înclinat peste mâna ei*)

Mi-eşti dragă! Hai, şterge-ţi ochii…

MARION (*surâzând „printre Lacrimi*)

1 Laşa…

Mă faci să plâng într-una!

DIDIER

Ah, cât eşti de frumoasă! (*Se aşază pe bancă lângă ea*.)

Un mic sărut pe frunte, curat ca gândul meu…

(*O sărută pe frunte. Amândoi stau privindu-se cu încântare.*)

Priveşte-mă, Maria, mult, mult… aşa… mereu!

GRAŢIOSUL (*intrând*)

Mă rog, doña. Chimena este poftită-n şură!

(*Marion se ridică repede de lângă Didier; în ace*”.

laşi timp cu Graţiosul a intrat Saverny, care se opreşte în fund şi studiază cu atenţie pe Mariont fără a observa pe Didier, care a rămas jos pe bancă şi pe care o tufă îl ascunde.)

SAVERNY (*în fund, făm a fi observat; aparte*)

Marion? Marion e-aicea? Ce stranie-aventură!

(*Râzând.*)

Chimena 1?

GRAŢIOSUL (*lui Didier, care vrea să urmeze pe Marion*)

Stea afară gelosul pedepsit! în glumă-o spun…!

DIDIER La naiba!

MARION (*şoptit lui Didier J*

Didier! *fii liniştit*! (*Didier se aşază iar. Ea intră în şură.*)

SAVERNY fin fund, aparte)

Ce oare o îndeamnă să umble-aşa prin ţară?

N-o fi acelaşi fante nebun, care-ntr-o seară Veni în ajutoru-mi?… Didier. Chiar dânsulei (Intră

Laffemas.)

LAFFEMAS (*în costum de călărie, salutând pe Saverny*)

Plec> domnule! cu bine...” *

SAVERNY (*salutând*)

Aşa curând?! De ce?

Când e atât de nostimi

(Bide.)

LAFFEMAS

Ce-aveţi de râs anume?

SAVERNY

(*râzând*)

Al E o aventură; v-o pot de altfel spune:

Alăturată cetei de comedieni sosiţi

Pe cine văd? Ce ziceţi? Mă prind ca nu ghiciri!

LAFFEMAS

Persoană cunoscută?

SAVERNY (*râzând mai tare*)

Marion Delorme e-n trupă!

LAFFEMAS (*tresărind*)

Marion Delorme!

DIDIER

(*care de când au sosit îi priveşte atent*)

Ce spune?

(*Se ridică pe jumătate de pe banca sa.*)

SAVERNY (*râzând mereu*)

Vor râde să se rupă când or să afle ştirea mondenii din Paris!

Vă duceţi într-acolo?

LAFFEMAS

Vor şti-o toţi precis.”, I Dar nu cumva să fie o pură-asemănare...!

SAVERNY.

Cu Marion? Ce naiba, să n-o cunosc!... Răbdare: (Scotocindu-se în buzunar.)

Portretul ei, de-un pictor al regelui pictat, îl am aci la mine... ea însăşi mi l-a dat.

(*întinde lui* Laffemas *un medalion.*)

Vedeţi?

(*Arătând spre intrarea şurei.*)

Nu-i chipul fetei din uşă? Cea-mbrăcată în roche spaniolă cu fusta înflorată?

LAFFEMAS (*privind când la portret când spre şură*)

Marion Delorme! chiar ea el

SAVERNY

Vezi bine!

LAFFEMAS

(*aparte*)

A! I-am prins!

(*Lui Saverny,*)

Cu dânsa împreună n-aţi observat vreun ins?

SAVERNY

Nu l-am văzut, dar sigur că este... fiţi pe pacet Femeilor ca dânsa doar în duet le place!

LAFFEMAS

(*aparte*)

Deci repede... ieşirea întâi s-o străjuim.

Ş-apoi... pe comediantul cel fals să-l dibuim.

(*lese.*)

SAVERNY (*văzând ieşirea lui Laffemas, aparte*)

N-oi fi făcut prostia spunând ce nu se cade?

Eh!

(*Ducând aparte pe Graţios, care până atunci rămă*sese *într-un colţ singur, murmurându-şi rolul printre dinţi.*)

Cine este doamna ce mai deoparte şade?

(*Îi arată prin uşa şurei.*)

GRAŢIOSUL

Chimena?

(*Cu solemnitate.*)

Mii de scuze, zău nu ştiu cum o cheamă. (Arătând pe Didier.)

Dar domnul ce-o-nsoţeşte va şti, de buna seamâu (lese în partea parcului)

SCENA VII-A Didier, saverny.

SAVERNY (*întorcându-se spre Didier*)

A, dumnealui? Spuneţi-mi...

(*Aparte.*)

Ciudat cum mă priveşte! De unde-l ştiu? Ei drace! E omul meu, fireşte!

(*Tare, către Didier.*)

Cum semănaţi cu unul ce-l ştiu întemniţat!?

DIDIER

Cum semănaţi cu unul ce-l ştiu c-a răposat!? Păcatul morţii sale asupra lui să cadă...

I-am spus vreo două vorbe şi a căzut

grămadă.

SAVERNY St! Eşti Didier! aşa e?

DIDIER

Eşti Gaspard Saverny!

SAVERNY Acolo într-o seară ne întâlnirăm… şi îţi datorez viaţa…

(*Se apropie cu braţele deschise*. *Didier se retrage*.)

DIDIER Marchize, nu uitasem.

Dar cred că mai pe urmă de toate ne-achitasem.

SAVERNY

Nu m-ai ucis, vezi bine! din contră, m-ai salvat! Acum de mă vrei frate şi suflet devotat.

Sau altceva de-ai cere, fac tot ce-mi stă-n putere…

DIDIER

Acel portret al doamnei… atâta tot ţi-aş cere.

w (*Saverny îi întinde portretul*. *Cu amărăciune privind portretui*.)

Da! Iat-o: frunte dalbă, ochi negri, gât splendid, Surâsul de madonă… îi seamănă leit…!

SAVERNY

Găseşti?

DIDIER

Şi spui că doamna ar fi pozat anume? *SAVERNY*

(*dând afirmativ din cap, cu un salut către Didier*)

Ce-ţi pasă când din toată îndrăgostita lume

Eşti – printre toţi amanţii – unicul favorit.
Om fericit!
DIDIER (*râzând strident şi desperat*)
Aşa e! Sunt foarte fericit! *SAVERNY*
Te felicit din suflet căci fata-i o minune.
Amanţii ei fac partè doar din familii bune.
C-o astfel de metresă ai drept să te mândreşti.
E ca o cinste mare în care te găseşti.
E bunul gust al modei, şi-n orice-mprejurare „Amantul Marionei” e o recomandare.
(*Didier vrea să restituie portretul; el refuză să-l primească.*)
Nu! nu-mi reda portretul! Găsesc că e firesc Portretul să-şi urmeze stăpânul…
DIDIER
Mulţumesc I (*Strânge portretul la pieptul său.*)
SAVERNY
Să ştii că-n spaniolă îi stă grozav de bine!…
…Deci, am putea să spunem că mă succezi pe mine, Cum Ludovic succede lui Pharamond, prin veac: Mie-mi luară locul cei doi veri de Brissac.
(*Râzând**)
Lor, cardinalul însuşi, solemna crucii stemă.
Lui, d’Effiat, micuţul, şi lui, cei trei Saint-Mcsme… Societate bună în inima-i găseşti…
(*Râzând.*)
Puţin cam numeroasă…”
v., ţ. DIDIER (aparte) îţi vine să roşeşti!

SAVERNY
În fine... Deocamdată ia act de-mprejurarea
Că trec drept mort şi mâine îmi fac înmormântarea!
După duelul nostru, pricep, ai stat la gros.
Dar Marion, isteaţa, din temniţă te-a scos...
Şi-acum, în trupa asta de comedianţi vă este Mult mai uşoară fuga... Fantastică poveste!
DIDIER
Fantastical
SAVERNY Fireşte Marion zâmbi cuiva.
Făcu ochi du Ici.
DIDIER (*tunător*)
Te gâtui dacă mai spui ceva!
SAVERNY
Cum, eşti gelos?
(Râzând.t Dar asta-i curată nebunie! Marion Delorme nu poate să işte geloziei Sărmana! Fii cuminte şi n-o certa în vani
DIDIER
Nu-ţi fie teamă!
(*Aparte*.)
Doamne! *Nu-i înger, ci Satan*! (*Intră Laffemas şi Graţiosul*. *Didier iese, Saverny îl urmează*)
8 C B N A A V I I I-A Laffemas, Graţiosul.
GRAŢIOSUL (*către Laffemas*)
N-am priceput prea bine ce spuneţi, înălţime!
(*Aparte*.)
Ochi mici, sprâncene groase... se vede ce cruzime Sub haina lui de-alcade ascunde acest

zbir:
Păianjen care-şi ţese primejdiosul firi
LAFFEMAS (*scoţând o pungă*)
Ei, spui?
GRAŢIOSUL (*apropiindu-se şopteşte către Laffemas*)
Chimena noastră de vă interesează şi-aţi vrea să ştiţi şi cine-i.
LAFFEMAS (*şoptit şi surâzând*)
Acela ce-o curtează... *GRAŢIOSUL*
Donjuanul...»
LAFFEMAS
Dai
GRAŢIOSUL Cel care de-amor suspină greu?
LAFFEMAS
E-aci?
GRAŢIOSUL
Fireşte!
LAFFEMAS (*apropiindu-se cu vioiciune*)
Unde-i? Arată-mi-l!
GRAŢIOSUL (*cu o profundă reverenţă*)
Sunt eu!
(*Laffemas deziluzionat se îndepărtează cu dispreţ, apoi se apropie, făcând să sune o pungă la urechea şi în ochii Graţiosului.*)
LAFFEMAS *
Tu ştii ce sunet are moneda gălbioară?
GRAŢIOSUL Ahl clinchetu-i serafic ce dulce mânfioarà...!
LAFFEMAS

(*aparte*)
Te-am prins Didier!
(*Graţiosului.*)
Vezi punga?
GRAŢIOSUL
Câţi galbeni are-n ea?
LAFFEMAS
Chiar douăzeci.
GRAŢIOSUL
În!
LAFFEMAS (*sunându-i punga sub nas*)
Spune, îi vrei?
GRAŢIOSUL (*smulgându-i punga*)
Hai! *dă-o-ncoa'*! (*Pe un ton teatral lui Laffemas, care-l ascultă cu nelinişte.*)
O, dac-ar fi posibil ca burta voastră mare.
Sub formă de cocoaşe s-o puneţi şi-n spinare.
Şi burta şi cocoaşa, ca nişte saci umflaţi.
De le-aţi avea umplute cu galbeni şi ducaţi, Atunci…
LAFFEMAS).; ţ (*cu vioiciune*)
Atunci ai spune?
GRAŢIOSUL (*băgând punga în buzunar*)
Aş strânge totu-n grabă
Şi-aş spune…
(*Cu o profundă reverenţă.*)
Foarte bine! Sunteţi un om de treabă!
LAFFEMAS (*aparte, furios*)
Maimuţă idioată!
GRAŢIOSUL (*aparte, râzând*)

Ehei! Cotoi prăjit!
LAFFEMAS
{*aparte*)
Ţiganii, între dânşii, complotul I-au urzit!
Nici morţi ei n-or să spună de-au pus ceva la caleee! Ah! Blestemaţii diavoli ai lumii orientale!
(*Graţiosului care se duce*)
Stai! Adă punga-ncoace!
GRAŢIOSUL (*întorcându-se, pe un ton tragic*)
„Ori credeţi 45 ă-s xrn bleg? Vreţi poate să ne râdă un univers întreg?
Primind pe-un preţ de aur să fac netrebnicia.*
Vânzând un om, mi-aş vinde şi mie… omenia…
(*Vrea să iasă.*)
LAFFEMAS
(*reţinându-l*)
Am înţeles! Dă punga!
GRAŢIOSUL (*mereu pe acelaşi ton*)
Eu cinstea mi-o păstrez.
Şi altceva…” ştiu bine că nu vă datorez…
Salută şi intră în şură.)
SCENA I X-A
LAFFEMAS
(*singur*)
Tâlhar! Lepădătură cu firea îngâmfată!
Mi te-o aduce soarta în mâna mea vreodată!
Norocul tău că astăzi de alt vânat îmi e…
Ce-i de făcut acuma să dau peste Didier?
Să pun în lanţuri banda? Să mă încerc *a*

scoate Mărturisiri cu sila...? Nu, asta nu se poate! Afurisită treabă! Un ac pierdut în fân...

Mi-ar trebui ştiinţa de alchimist bătrân.

Metalele cu-acizii să-ncerc a le pătrunde.

Să aflu bobul de-aur ce-n taina lor se-ascunde...

Să merg cu mâna goală la eminenţa sa...?

Dar dacă.

(Lovindu-şi fruntea. J O idee! da, da, voi face-aşal E-al meu!...

(*Strigând la uşa şurii.*)

Ei! Saltimbancii din trupa cantonată.

Veniţi!

(*Comedianţii ies cu* toţii *din şură.*)

SCENA A X-A

Aceeaşi, comedianţii, printre care Marion şi Didier, apoi Savernÿ, apoi marchizul de Nangis

SCARAMOUCHE (*lui Laffemas*)

Cine ne strigă?

LAFFEMAS

În două vorbe, iatü: înalta eminenţă ordoni să-i găsesc

Actori care în teatru talentul şi-l vădesc.

Ei vor juca în piese ce emineţa scrie când regele-i mai lasă răgaz de poezie.

Actorii care-i are acum nu au talent.

Şi teatrul său tânjeşte, deşi e excelent.

(*Toţi comedianţii se apropie cu interes. Intră Saverny, care observă cu curiozitate tot ce se petrece.*)

GRAŢIOSUL (*aparte, numărând galbenii lui Laffemas*)

Din douăzeci, tâlharul mi-a pus în pungă zece!

LAFFEMAS

Aşadar fiecare prin faţa mea va trece.

Spunându-şi după voie un rol convingător.

(*Aparte*.)

Dacă şi-aşa îmi scapă, Didier e vrăjitori

(*Tare*.)

V-aţi strâns cu toţii?

(*Marion se apropie hoţeşte de Didier şi cearcă să-l ia de acolo*. *Didier se împotriveşte respingând-a*.)

GRAŢIOSUL (*mergând către ei*)

Faceţi cu noi aci, o grupă! *MARION*

Ah, Doamne!

(*Didier o părăseşte amestecându-se între comedianţi*; *ea îl urmează,*)

GRAŢIOSUL Cum se vede, va fi de trai în trupă

O să petrecem bine, în fast şi lux regal.

Vom spune seara versuri de domnul cardinal…

Ce şansă!

(*Toţi comedianţii se înşiruie în faţa lui Laffemas Marion şi Didier fiind printre ei*. *Didier, fără a privi la Marion, stă cu ochii în pământ şi braţele încrucişate sub manta*; *Marion aruncă spre el priviri pline de îngrijorare*.)

GRAŢIOSUL (*în fruntea trupei; aparte*)

Creadă naiba pe-acest tâlhar sinistru că strânge măscăricii pentru al său ministrul

LAFFEMAS

(*Graţiosului*)

Să-ncepem: Cum te cheamă?

GRAŢIOSUL (*cu un larg salut şi o piruetă care-i face cocoaşa evidentă*)

Sunt Graţiosul, eu, Un as al trupei... Iată, gustaţi talentul meu:

(*Cântă,*)

„Un magistrat e o crycă.

Năucă slugă, hăbăucă...

Din marea şi solemna claie Pedepse aspre curg şuvoaie.

Eşti om pierdut de-aci-nainte Vei fi închis şi spânzurat Că, vezi, peruca-preşedinte Solemnu-i cap şi-a înclinat.

Şuviţele de păr furate Atâtor tigve condamnate.

Un frate sfânt, cu mutra hâdă.

Le netezeşte pânr ce-asudă.

Le pomădează, le usucă.

Le ondulează etajat.

Şiycând e gata o perucă.

E gata şi un magistrat.

Un avocat e-o moară seacă

Ce toacă, toacă şi iar toacă.

Care vorbeşte de-ameţeşte.

În dialect şi-n latineşte...

LAFFEMAS
(*întrerupându-l*)
Cânţi fals, cum cântă o cioară de pe cuibar sculată!
Tacil
GRAŢIOSUL
(*râzând*)
Glasu-i fals! Cântarea e foarte-adevărată.
LAFFEMAS (*către Scara*: *nouc he*)
Altul la rând i
SCARAMOUCHE *(să iuţind*)
Pe mine mă cheamă Scaramouche Din *„Dama de onoarea* veţi asculta acuşi:
(*Declamând.*)
„Vorbi atunci regina: Aşa e dat să fie Episcopul la slujbă; ostaşu-n bătălie.
Femeia lângă leagăn, în ştreang tâlharul sus”.
LAFFEMAS
(*întrerupându-l cu un gest, face semn lui Taiebraţ să vorbească*; *Taiebraţ salută adânc şi se îndreaptă.*)
TAIEBRAŢ
Sunt Taiebraţ pe nume, vin din Tibet am spus; Mongolia şi Hanul ştiut-am a supune.
LAFFEMAS
Ştii altceva?
(*Şoptit lui Saverny, care-i în picioare aproape de el.*)
Priveşte-o! Marion e o minune!
TAIEBRAŢ

Era o piesă tare.«dar, schimb imediat.

Voi fi deci Carlomagnul, măreţul împărat: (Declamă cu emfază.)

„O, strania mea soarte, o, ceriule cu stele.

Fii martore-a-ncercării şi suferinţei mele!

Ce mi se cere bre? să mă despoi de-al meu

Ca să predau amoriu-mi la cel ce nu-i al seu? Pe-al meu contradictoriu să-l împlu de plăcere, Să simţ cum toată fierea-mi se varsă în viscere? La feliü voi păsărele nu pentru voi ouaţi.*

Şi voi, albine, mierea altora adunaţi!

De lână veţi fi tunse la feliü voi mieluşele De lapte veţi fi mulse la feliü vaci şi viţele 1”.

LAFFEMAS

Hun!

(*Către Saverny.*)

Asta-i *Bradamanta* şi poezie-nseamnă.

Garnier e meşter mare!

(*Către Marion.*)

E rândul vostru, doamnă!

Cum vă numiţi?

MARION (*tremurând*)

Chimena…

LAFFEMAS

Aşa? Interesant! Dacă sunteţi Chimena aveţi şi un amant Care-n duel ucide…

MARION

(*îngrozită*)

Eu!

LAFFEMAS (*râzând ironic*)

Dai aşa-i povestea… *

Şi fuge.

MARION

(*aparte*)

Doamnei

LAFFEMAS Spuneţi din versurile-acestea!

MARION (*jumătate întoarsă spre Didier*)

„Dar, pentru că viaţa şi-onoarea nu-ţi zâmbesc, şi gândul tău de moarte, Rodrig, nu ţi-l clintesc, Atunci îşi spun: Trăieşte să-mi recâştigi iubirea! Fii contra lui don Sancho cu toată-mpotrivirea şi luptă de mă scapă de-acest destin funest care mă dă-n puterea acelui ce detest! îţi spun mai mult: Ia seama şi apără-te bine! Voi şti atunci, din parte-mi, să fac ce se cuvine. Iar de-mi mai porţi iubire, atunci, tu nu uita că eu îţi sunt răsplata la biruinţa tal”.

LAFFEMAS

(*se scoală cu galanterie şi-i sărută mâna. Marion, palidă, priveşte spre Didier care rămâne nemişcat, cu ochii în jos*)

În vocea voastră, doamnă, sunt mlădieri divine…

Pătruns până în suflet se simte orişicine!

Sunteţi încântătoare!

(*Lui Saverny.*)

Corneille e cineva Dar până să-l ajungă pe-un Garnier… mai val Fireşte, face versuri mai bune… mai egale.

De când e-n preajma curţii şi-a eminenţei

sale.
(*Către Marion.*)
Aveţi talent! Ochi magici; ce căutaţi aci?
Talentul, frumuseţea, de ce le-aţi irosi?
Luaţi loc.).
(*Se aşază şi îi face loc şi ei să stea lângă el. Marion se dă înapoi.*)
MARION
(*în şoaptă lui Didier cu îndurerare*)
Să stăm alături. N-o să se bage seamă...
LAFFEMAS
(*surâzător*)
Poftiţi, staţi lângă mine...
(*Didier respinge pe Marion care vine să cadă, speriată, pe bancă, lângă Laffemas.*)
MARION
(*aparte*)
Ah! cât îmi e de teamă!
LAFFEMAS (*surâzând, către Marion c-un aer de reproş*)
În fine!...
(*Lui Didier,*)
Cum te cheamă?
(*Didier face un pas către Laffemas, aruncă mantia şi-şi îndeasă pălăria pe cap,*)
DIDIER
(*pe un ton grav*)
Eu sunt Didier!
MARION, LAFFEMAS, SAVERNY
Didier!?

(*Mirare şi stupefacţie.*)

DIDIER

(lui Laffemas care râde triumfător)

Hai! spune-le să plece că stau şi n-au de ce!

Ia-ţi prada, pune-o-n lanţuri spre a-şi primi osânda! Ţi-a fost destulă truda pân ţi-ai văzut izbânda!

MARION (*alergând la el*)

Didier!

DIDIER (*cu o privire îngheţată*)

Din calea asta n-ai cum să mă reţii.

(*Ea se dă înapoi şi cade sfârşită pe bancă.*)

(Lui Laffemas.) în preajma mea, Satană, simţeam cum te am;

Privirea ta sinistră, hidoasă, neumană.

Trăda că-n tine arde un suflet de satană.

De cursa ta naivă un drum puteam s-apuc…

Dar m-am predat de milă, că prea te zbaţi năuc.

Deci du-mă şi ia-ţi preţul fixat pe mişeliel

LAFFEMAS (*cu supărare evidentă, forţându-se a râde*)

Aşadar, rolu-acesta n-a fost de comedie?

DIDIER

Tu faci pe comediantul!

LAFFEMAS.

Nu! Prea ar fi banal! Dar suntem autorii, cu domnul cardinal.

A unei drame-n care joci rol de primă mână…

(*Marion dă un strigăt de groază, Didier se*

întoarce cu dispreţ.)

Nu te uita în lături căci piesa nu se-amână!

Şi rolul pare simplu, dar pân la urmă-i greu:

Deci pregăteşte-ţi duhul să-l dai lui Dumnezeu.

MARION

Ah!

(*în acelaşi moment marchizul de Nangis trece iarăşi prin fund, mereu în aceeaşi atitudine de la început şi cu plutonul său de halebardieri. La strigătul scos de Marion se opreşte întorcându-se către asistenţi, palid, mut şi nemişcat*»)

LAFFEMAS (*marchizului de Nangis*)

Senioria voastră să-mi daţi în sprijin garda! Sunt toate bune dacă vom ţine strânsă coarda.

1 Fugitul, asasinul marchizului Gaspard.

E prins!

MARION

(*aruncându-se la picioarele lui Laffemas*/

Vă fie milă!

LAFFEMAS (*cu galanterie*)

Nu dumneavoastră! dar Eu mi-aş pleca genunchii cerându-vă favoarea…

MARION

(*mereu în genunchi şi împreunându-şi mâinile*)

Fiţi bun, messire jude, vădiţi-vă-ndurarea! Gândiţi-vă la ceasul de plăţi şi de răsplăţi.

Când veţi cunoaşte faţa supremei judecăţii

LAFFEMAS

(*surâzător*)

Nu ţineţi predici, doamnă la voastră frumuseţe Menită-i să ne-ncânte, dar nu să dea poveţe!

Tot ce doriţi aş face, dar, după cum v-am spus.

El a ucis! E-o faptă de criminal...

DIDIER

(*către Marion*)

Hai, sus! (*Marion se ridică tremurând.*)

(*Lui Laffemas.*)

Minţii un duel e-o luptă!

LAFFEMAS

Nu mint!

2 DIDIER

Ba minţi într-una!

LAFFEMAS

Mint?

(*Către Marion.*)

Sângele vrea sânge şi legea e doua* unal El a ucis pe bravul Gaspard de Saverny.

Nepot iubit...

(*Arătând pe marchizul de JSangis.*) *Speranţa bătrânului Nangis.*

Slujea acest om nobil o patrie şi-un rege! Ce pierdere! De n-ar fi murit, aş înţelege.

Nu-s inimă de piatră ca zbirul să apăs...

SAVERNY (*făcând un pas*)

Acol pe care-l plângeţi trăieşte! Iată-mă-s!

(*Mirare generală.*)

LAFFEMAS

(*tresărind*)

De Saverny? Dar cine ar mai putea-o crede? Sicriul lui e colo…

SAVERNY

Că nu sunt mort se vede: (*Dezlipindu-şi mustaţa şi plasturele şi zvârlind peruca neagră.*)

Acum mă recunoaşteţi?

MARCHIZUL DE NANGIS (*ca trezit dintr-un vis, se aruncă în braţele sale*) *Gaspard, nepotul meu!* (*Se ţin strâns îmbrăţişaţi**)

MARION (*mereu prosternată*)

Didier! Salvat în fine! Ce drept e Dumnezeul

— *DIDIER* (*lui Saverny cu răceală*)

La ce folos! Eu moartea-mi doream.

MARION

(*căzând în genunchi cu ochii spre cer*)

Doamne fereşte!

DIDIER (*continuând fără a asculta*)

Naivule! ţi-nchipui că m-aş fi prins prosteşte?

Că mă lăsam de-o dată îmbrobodit şi-nvins în plasa lui, cu care nici muşte n-ar fi prins?

Când moartea este astăzi fierbintea mea dorinţă.

A mă reda vieţii e o nesocotinţă!

MARION – Ce-a spus? Vreau să trăiască!

LAFFEMAS

Staţi! Nu putem glumi! E omu-acesta sigur Gaspard de Saverny?

MARION

Dai

LAFFEMAS Asta se cuvine s-o stabilim anume.

MARION

(*arătându-i pe marchizul de Nangis, care ţine încă pe Saverny în braţe*)

Bătrânul cel ce plânge...*”* şi râde... nu v-o spune?

LAFFEMAS

Hepet: El e marchizul Gaspard de Saverny?

MARION

Mai mult ca-mbrăţişarea lor... ce-ar putea grăi?

MARCHIZUL DE NANGIS (*întorcându-se*)

Da, e Gaspard feciorul... speranţă, suflet... totul...

(*Către Marion.*)

El parcă mă-ntrebase de-mi recunosc nepotul?

LAFFEMAS (*marchizului de Nangis*)

Pe tânăr, pe marchizul de Saverny... îl ştii !?

MARCHIZUL DE NANGIS

El, da!

LAFFEMAS (către Saverny) în consecinţă, marchiz de Saverny.

Vă arestez în baza puterilor regalei Daţi spada!

(*Mirare şi consternare în asistentă.*)

MARCHIZUL DE NANGIS *Gaspard*!

MARION

Doamnei
DIDIER
Un alt cap se prăvale.
Cu două e mai bine... s-or cumpăni egal.
Un cap în câte-o mână de cardinal papal.
MARCHIZUL DE NANGIS
Cu ce drepţi?
LAFFEMAS
Eminenţa a decretat o lege:
Cei ce se duelează o-nfrâng, se înţelege...
(*Către Saverny.*)
Vă rog predaţi-mi spada!
DIDIER (*privind pe Saverny*)
Smintitulc!
SAVERNY (*trăgând spada ca să o predea lui Laffemas*)
MARCHIZUL DE NANGIS
(*oprindu-l*)
Staţi! în castelu-acesta noi încă stăpânim!
Pe plaiurile aste noi facem doar dreptate.
N-ar fi decât un oaspe şi-al nostru rege poate.»«
(*Lui Saverny.*)
Deci daţi-mi mie spada!
(*Saverny îi întinde spada şi-l strânge în braţe.*)
LAFFEMAS
N-aş vrea să vă insult; Menţineţi o feudă ce-a dispărut de mult;
Şi cardinalul nostru m-ar copleşi cu blamul

De-ar şti... cu toate-acestea eu vă conced!

DIDIER

Infamul!

LAFFEMAS

În schimb, cedaţi-mi garda, şi temniţa la fel.

Cât timp prizonierii nu-s duşi de la castel;

MARCHIZUL DE NANGIS (*către gărzile sale*)

Vasali v-au fost străbunii ce mi-au slujit străbunii, Să nu daţi ascultare la glas străin niciun iii

LAFFEMAS (*cu voce tunătoare*)

Luaţi seama! Sunt al Curţii secrete procuror şi-al eminenţei sale de legi executor...

Duceţi prizonierii la temniţă, îndată.

La fiecare uşă staţi patru străji o dată.

Nu vă clintiţi de-acolo orice a-ar întâmpla!

De nu-mi daţi ascultare sau dacă voi afla.

Că ordinele mele nu-s făr' de greş urmate, Plăteşte cu viaţa acel ce s-o abate!

(*Gărzile înspăimântate iau în tăcere pe* prizonierie, *Marchizul de Nangis îşi întoarce faţa indignat şi-şi ascunde ochii în mâini.*)

MARION

Vai! nu mai e scăpare!

(*Lui Laffemas**) *i*

O, domnule, fiţi bun!

LAFFEMAS (*în şoaptă lui Marion*)

Veniţi în astă-seară: „am multe să văi spun!

x MARION

(*aparte*)

Privirea-i e sinistră” zâmbirea-i e ffetală.
În gându-i e Satana, în inima-i e smoală.
(*Aruncându-se spre Didier,*)
Didier!
DIDIER
(*rece*)
Adio, doamnă!
MARION (*înfiorându-se de tonul vocii lui*)
De ce îmi spui aşa?
Vai ce nenorocită-s!
(*Cade peste bancă*.)
DIDIER Nenorocită... da!
SAVERNY
(*îmbrăţişează pe marchizul de Nangis, apoi se întoarce spre Laffemas*)
Pe două căpătâie vi se dublează plata?
UN VALET (*intrând, către marchiz*)
Pentru marchiz Gaspard ţeremonia-i gata! Nălţimea voastră spună ce oră a fixat...
LAFFEMAS
De astăzi într-o lună fiţi gata de-ngropat!
(*Gărzile duc pe Didier şi pe Saverny*.)
ACTUL AL IV-LEA REGELE
Chambord Sala de gardă la castelul Chambord
SCENA!
Ducele de Bellegarde în bogat costum de curte, cu tot felul de broderii şi dantele, cordonul Sfântului Spirit la gât şi placă de decoraţii la manta. Marchizul de Nangis, mare doliu şi mereu

urmat de plutonul său de gardă. Ambii traversează prin fundul sălii.

DUCELE DE BELLEGARDE L-au condamnat?

MARCHIZUL DE NANGIS La moarte.

DUCELE DE BELLEGARDE

Dar uiţi de graţiere.

De dreptul ce confirmă a regelui putere?

Când rege e feciorul lui Henric? N-are rost să te mai temi...

MARCHIZUL DE NANGIS

Lui Henric aghiotant i-am fost...

DUCELE DE BELLEGARDE

Eheil noi doi, sub Henric, nu din puţine lupte, întorsu-ne-am acasă cu platoşele ruptei Marchize, mergi la fiu-i şi mult nici nu-i vorbi Ci, îi evoci trecutul, rostind: Ventrerăaint-Gris][6] Nici Richelieu nu poate argumenta mai binel Dar mai întâi te-ascunde...

(*îi deschide uşa laterală*.)

— Curând regele vine.

Şi-apoi, pe şleau, marchize; e altă modă azi...

Porţi un costum de care aci s-ar face haz.

MARCHIZUL DE NANGIS Cum? haz că sunt în doliu?

DUCELE DE BELLEGARDE

Eil proasta fandoseală!

Stai liniştit acolo! Când regele-i în sală, îl fac să se mânie pe domnul cardinal.

---

6 Lit. „Pe t>urta Sîîûtuiui Surü*; înjurătură fr. echivalentă cu rom. Ei, drăcia dracului!

Şi vii când, cu piciorul, voi bate drept semnal.

MĂRGHIZUL DE NANGIS (*strângându-i mâna*)

Să-ţi răsplătească cerul!

DUCELE DE BELLEGARDE (*unui muşchetar care se plimbă pe dinaintea unei mici uşi aurite*)

El, draga muşchetare.

Regele nostru vine?

MUŞCHETARUL

Lucrează mi se pare.

(*Cu voce scăzuta.*)

E cu un om în negru.

DUCELE DE BELLEGARDE

Da I ştiu la ce lucra;

Vreo două, trei decrete de moarte...” le semnae (Către bătrânul marchiz, strângându-i mina*) Curaj l curaj, marchize...

(*îl introduce în galeria alăturată.*)

Şi cât rămâi aice Poţi admira plafonul pictat de Primatice.

(*Ies amândoi. Intră Marion în mare doliu9 prin marea uşă din fund care dă pe scară**)

SCENA A II-A Marion, Gărzile.

HALEBARDIERUL DE GARDĂ (*către Marion*)

Aici nu-i voie, doamnă!

MARION Vă rog!

HALEBARDIERUL foarind intrarea cu halebarda)

Nu veţi intra!

MARION (*cu dispreţ*)

La mine, o femeie, vă repeziţi aşa?
Cu lancea-n piept…!
MUŞCHETARUL (*râzând halebardierului*)
Ţi-a zis-o!
MARION fcu vocea sigură)
Nu mă opri, străjere, Doresc cu domnul duce Bellegarde o-ntrevedere.
HALEBARDIERUL (*înclinând halebarda, aparte*)
Ce ţi-e cu craii ăştia!
MUŞCHETARUL

Poftiţi, intraţi!
(*Ea intră şi înaintează cu pas hotărât.*)
HALEBARDIERUL (*aparte, privind-o cu coada ochiului*)
Văzuşi
Că moşul duce-al nostru nu mai e moş acuşi.
Cicfi-n purtări galante cândva, trecând măsura.
A fost închis de rege la Luvru…
MUŞCHETARUL (*face semn halebardierului să tacă*)
Ţine-ţi gura!
(*Mica uşă aurie se deschide. De Laffemas iese ţinând în mână un pergament făcut sul, de care atârnă o pecete de ceară roşie cu şnururi de mătase*)
SCENA A III-A Marion, Laffemas.
(*Gest de surprindere la amândoi. Marion se*

întoarce cu oroare.)

LAFFEMAS

(*înaintând spre Marion cu paşi înceţi, în şoaptă*)

Aci?

MARION Dar dumneavoastră...?

LAFFEMAS (*desfăşurând pergamentul în faţa ei*)

La rege... Mi-a semnat

MARION

(*aruncându-şi privirea, şi-ascunde faţa în mâini*)

O!

LAFFEMAS (*aplecându-se la urechea ei*)

Vreţi?...

(*Marion tresare şi-l priveşte în faţă. El o priveşte drept în ochi. Coborând glasul.*)

Vrei tu? Răspunde!

MARION (*respingându-l*)

Să piei, om blestemat!

LAFFEMAS (*revenindu-şi9 râzând ironic*)

Deci mă respingi...?

MARION

Crezi oare că mi-i de tine teamă? Cel ce dă graţierea nu te va ţine-n seamă!

LAFFEMAS

Da! cearcă şi la rege, la indulgenţa sa...!

(*îi întoarce spatele f apoi se reîntoarce din drum, încrucişează braţele şi se apleacă la urechea ei.*)

Dar teme-te de ziua când eu nu voi mai vrea!
(*Iese*; *intră ducele de Bellegarde*.)
S C ENA A I V – A Marion, Ducele de Bellegarde.
MARION (*mergând spre duce*)
À voastră e comanda aci, ilustre duce?
DUCELE DE BELLEGARDE Fireşte, scumpă zână!
(*Salutând*.)
Eil ce vânt mi te-aduce?
MARION Doresc să-l văd pe rege.
DUCELE DE BELLEGARDE Când?
MARION
Chiar acum!
DUCELE DE BELLEGARDE
P<ot şti
De ce?
MARION
Ştiu eu!
DUCELE DE BELLEGARDE (*izbucnind în râs*)
Prea bine...! Chemaţi pe rege-aci!
Ei, ce spui?
MARION Prin urmare refuzi?
DUCELE DE BELLEGARDE
Nu, dragă fata!
(*Surâzând*.)
Între noi doi, ştii bine, n-a fost refuz vreodată!
MARION
Atunci, messire duce, pe rege-l pot vedea?

DUCELE DE BELLEGARDE Discută-ntâi cu mine… Te pot încredinţa Că-l vei vedea pe rege cât de curând, în treacăt. Dar ce-i ţinuta asta? Ce, ai pus vieţii lacăt?

Ca doamnele de-onoare… în negrul ăsta hâd! Nu râzi ca altă dată.«!

MARION

Eu nu mai ştiu să râd!

DUCELE DE BELLEGARDE la uită-te că plânge! Nici gluma n-o-nţelegel

MARION

(*ştergându-şi lacrimile*; *cu glas hotărât*)

Eu vreau, înalte duce, acum să merg la regel

DUCELE „CE BELLEGARDE

În care scop?

MARION E, pentru…

DUCELE DE BELLEGARDE

Te-oi fi plângind cumvo

De cardinal?

MARION

Da, duce!

o

DUCELE DE BELLEGARDE (*deschi.zându-i uşa spre galerie*>

Atunci, poftim colea I Pe toţi nemulţumiţii vă strâng aci-mpreună… Veţi întâlni pe rege în clipa cea mai bunăl (Marion intră, El reînchide uşa.)

Încerc pentru bătrânul marchiz un pas riscat;

Şi riscul nu-i mai mare cu doi de-am încercat!

(*încetul cu încetul, sala se umple de curteni*

care discută între ei. Ducele de Bellegarde merge de la unul la altul. Intră VAngely,)

SCENA V-A *Curtenii*.

DUCELE DE BELLEGARDE (*către ducele de Beauprèaul*

Saluţi

DUCELE DE BEJAUPRÉAU

Saluţi

DUCELE DE BELLEGARDE *Ce veste*?

DUCELE DE BEAUPRÊAU

Alt cardinal, îmi pare!

DUCELE DE BELLEGARDE *Episcopul de Arles*?

DUCELE DE BEAUPRÊAU

Nu, cel d'Autun e* tare! Parisul îl şi vede în cardinal.

ABATELE DE GONDI *Dai El*

A comandat asediul cu tunuri, la Rochelle, Aşa că are dreptul.* ne-a dat capitularea!

DUCELE DE BELLEGARDE

Aha!

L'AN GEL Y

Deci sfântul scaun să-şi deie aprobarea... Cum scrie la canoane întocmai s-a făcut.

ABATELE DE GONDI (*râzând*)

Ehl l'Angely, nebunul!

L'ANGELY

Da? Vă sunt cunoscut?

(*Intră Laffemas; curtenii toţi năvălesc împrejuru-i şi se îngrămădesc. Ducele de*

Bellegarde îi observă cu nemulţumire.)

DUCELE DE BELLEGARDE (*lui VAngely*)

Bufon! Cine-i persoana în negru şi hermină?

L'ANGELY Acela cărui lumea-i surâde şi se-nclină?

DUCELE DE BELLEGARDE

Da! Nu cunosc această figură de curtean!

Credeam că reprezintă pe domnul d'Orléans!

L'ANGELY L-ar fi primit mai rece…!

DUCELE DE BELLEGARDE ifaţintind pe *Laffemas ce se îngâmfă*)

Parcă-i un grand de Spania! *L'ANGELY*

(*şoptit*)

E Laffemas! Nainte administra-n Champania.

E procuror al Curţii…”

m

DUCELE DE BELLEGARDE (*tot şoptit*)

A! omul infernal.

Zis gâdele ce-l are slăvitul cardinal?

L'AN GEL Y (*toi şoptit*)

Da!

DUCELE DE BELLEGARDE Iată-l deci la Curte…!

L'AN GEL Y

De ce n-ar fi să fie? Lipsea pisica-tigru de la menajeriei să vi-l prezint?

DUCELE DE BELLEGARDE (*cu demnitate*)

Nebunei

L'ANGELY

Eu dac-aş fi senior, Aş fi întotdeauna cu el

prevăzător.
Cum face toată lumea. Fii bine cu casapul; întinde-i mâna dacă nu vrei să-ţi ceară capul!
(*îl aduce pe Laffemas şi-l prezintă* duceluit *care se înclină cu destulă neplăcere*)
LAFFEMAS
(*salutând*)
Salut pe domnul ducel
DUCELE DE BELLEGARDE
Mă-ncântă I (*Aparte.*)
În ce hal
Ne-ai terfelit onoarea… cinstite cardinali
(*Laffemas se îndepărtează.*)
VICONTELE DE ROHAN (*hohotind de râs, în fundul sălii, într-un grup de prieteni*)
Grozavi – L* ANGEL Y
De ce?
VICONTELE DE ROHAN Marion e-n sala-nvecinată.
L* AN GEL Y
Marion?!
VICONTELE DE ROHAN
Pe-această temă e gluma-adevărată:
Marion în audienţă la Ludovic cel cast!
L'ANGELY
Fantast contrast, viconte; jonglaţi c-un spirit vast!
DUCELE DE BELLEXMRB13 (*contelui de Charnacé*)
Maestre-al Vânătorii, ce, veşti? cum e

sezonul?

CONTELE DE CHARNACÉ

M-am bucurat degeaba, căci auzisem zvonul că lupii ne mâncase vreo trei ţărani, mai ieri; Am răscolit pădurea Chambord: lupi nicăieri *l* (Lui l'Angely.)

Nebunule! o glumă!

L'ANGELY

Nimic nu-i noul Ba este! La Beaugency se pare că, zilele aceste.

Pentru duel, doi oameni în şfereang s-or legăna…

ABATELE DE GONDI

Cum, nu au altă vină?

(*Mica uşă se deschide.*)

UN UŞIER

Loc majestatea sa!

(*Intră r & g*»*l* &; *e îmbrăcat* în *negru, palid, cu octiti în jos, cu Sfântul Spirit la tunică şi manta*; *pe cap poartă pălărie*. *Toţi curtenii se descoperă şi se aliniază pe două laturi*. *Guarzii îşi înclină lăncile şi presdntă muşoket* &le)

SCENA A VI – A

Precedenţii, Regele.

Regele trece cu paşi rari fără să ridice capul, prin mulţimea de curteni, apoi se opreşte în partea din faţă a.scenei şi rămâne câteva momente visător şi tăcut. Curtenii se retrag spre fundul sălii.

REGELE

Cumplit de rău merg toate…!

(*Către curteni cu un semn din cap.*)

Vă aibă-n pază Domnul! (*Se trânteşte într-un fotoliu mare, suspinând adânc.*)

(*Lui Belle gardé.*)

Ah, duce! noaptea asta* m-a chinuit nesomirulî’s

DUCELE ÜE BELLEGARDE (*înaintând cu reverenţe foarte adânci*)

Dar, Sire, astăzi nimeni nu doarme!*

REGELE

(*moi*)

Binerai zis!

Azi statul nostru este pe margini de abis!

DUCELE DE BELLEGARDE Nu, Sire, statul este condus de-o mână tarei

REGELE

Ştiu, cardinalul poartă povară grea-n* spinare!

DUCELE DE BELLEGARDE

Dar, Sire…!

REGELE

Bătrâneţea aş vrea să i-o feresc…

Destul de când ca rege exist… dar nu domnesc!

…H

DUCELE DE BELLEGARDE Cum, Sirel Cardinalul e om bătrân?

RfcGELE

Ascultă!

Nu-i nimeni să ne-audă, deci, fără vorbă multă să-mi spui ce crezi de dânsul…!

DUCELE DE BELLEGARDE De cine?

REGELE

Ei! de el!

DUCELE DE BELLEGARDE De eminenţă, Sire?!

REGELE

Da!

DUCELE. DE BELLEGARDE

Nu ştiu în ce fel

Să-l mai admir…

REGELE

Fii sincer, Bellegarde! fără codealăi (Privind împrejur.)

Nu sunt nici eminenţe şi nici iscoade-n sală!

Deci spune-mi ce părere ai despre Cardinal!

Fii sincer cu-al tău rege!

DUCELE DE BELLEGARDE

Doriţi să fiu leal?

REGELE

Fireşte!

DUCELE DE BELLEGARDE (*cu cutezanţă*)

Am credinţa că e un om de seamă!

REGELE

De-ar trebui, chiar Papei i-ai spune-o făr' de teamă! Dar ţara geme! Jalea i-aud ca un îndemn:

El prea înseamnă totul, eu prea nimic nu-nsemnt

DUCELE DE BELLEGARDE

Dar…

REGELE

Nu e el războiul şi pacea şi finanţa?

Nu-i el puterea, legea; edictul, ordonanţa?

Nu-i rege? Când el Liga Catolică zdrobea.

Lovind Casa de Austria, lovind în doamna mea?

ti

DUCELE DE BELLEGARDE

Dar v-a dat dreptul, Sire, să vă impuneţi marca la giuvaericale…!

REGELE în schimb cu Danemarca

El complotează…

DUCELE DE BELLEGARDE

Sire, la Lu vru nu aveţi Un vast domeniu unde stăpân deplin sântéti?

REGELE *fa cărui indispoziţie creşte*)

Din vina lui e Roma cu noi în învrăjbire!

DUCELE DE BELLEGARDE

În schimb, cu-ngăduinţa-i, s (ţi dat edictul, Sire, Prin care tot burghezul la fel cu un golan.

Nu poate bea în cârciumi decât de-un gologan.

REGELE

A întocmit tractate şi nu mi-a dat de ştire!

DUCELE DE BELLEGARDE V-a construit o casă de vânătoare, Sire!

REGELE

El face totuâl! Total*L îi este lui supus!

Toţi i se adresează doar lui... eu, parcă nu-şi Cine-ar veni la rege să-şi plângă-acu năduhul?

Să-i ceară sprijin?

DUCELE DE BELLEGARDE

Sure, vin cei săraci cu duhul! (*Mlnia regelui e în creştere*)

REGELE

Azi, vrea, cu al meu ordin, un frate-a-şi decora; Sunt revoltat la culme...

DUCELE DE BELLEGARDE Dar, Sire...

REGELE

N-aş mai vrea

Să ştiu de-a sale rude...!

DUCELE DE BELLEGARDE

Dar, Sire... se bârfeştel

REGELE

O Combalet, nepoată de-a lui, în lux trăieşte. *DUCELE DE BELLEGARDE*

Cred...

REGELE

Are două sute pedeştri-n garda lui!

DUCELE DE BELLEGARDE Dar călăreţi o sută, atât...!

REGELE

Ei! mâe-mi spui!

DUCELE DE BELLEGARDE *Salvează ţara, Sire*!

REGELE Dar sufletul mi-l vinde:

C-un braţ dacă loveşte pe celălalt l-întinde şi-ncheie pact cu cine? cu Şvezii hughenoţi!

(Şoptit, ia urechea lui Bellegarde.)
Apoi de-aş sta să număr prietenii, pe toţi.
Trimişi de el la moarte...! Vai cât de mulţi s-ar strânge El, haina cardinală şi-a înmuiat-o-n sânge;
Pe mine, în tristeţe şi doliu m-a-mbrăcat.
DUCELE DE BELLEGARDE Darnici pe-ai lui nu-i cruţă! Saint-Preuil n-a fost cruţat!
REGELE
De drag te-ar strânge-n braţe pân ce ţi-ar face seama.
(Brusc, după o tăcere; încrucişând braţele,)
De mult ce mă iubeşte a exilat pe mama!
DUCELE DE BELLEGARDE
Dar gândurile sale doar bine vă doresc...”
Vi-i slujitor temeinic, fidel...
REGELE
Cât îl urăsc!
Mă-năbuşe, m-apasă, îmi fură libertatea...! îmi fură cârmuirea şi suveranitatea...!
Cum de nu-şi dă el seama că, procedând aşa.
Va deştepta pe rege din amorţirea sa?
Sunt slab, dar lângă mine, deşi strălucitoare, Ursita lui tresare la toată a mea suflare.
Şi, dac-aş spune tare tot ce şoptesc acum.
Un gest al meu, un singur, pe el l-ar face scrum!
(O tăcere.)
El binele-l preface în rău şi rău! creşte.
A ţării suferinţă mereu se înrăieşte, în ţară, în afară, doar el... eu? nicăieri!

Mă ceartă cu Imperiul Austriac, mai ieri;
Apoi cu Gustav Adolf încheie alianţă; Abandonează-n golful Gascon, făr’ de speranţă.
O-ntreagă flotă… El e, s-ar zice, duhul meu: în stat, la mine-acasă, şi-oriunde aş fi eu…
Ah! sunt de plâns!…
(Mcrgând la fereastră.)
Şi-afară ce ploaie infernală!
DUCELE DE BELLEGARDE Vad! Suferiţi mult, Sire!
REGELE
Da, mor de plictiseală!
(O tăcere,.)
Eu, primul om al Franţei, sunt ultimul sub cer…
Şi mi-aş schimba destinul pe-al unui braconier…
Să poţi vâna în voie, cutreierând pădurea, v
Să dormi sub crengi umbroase şi-n orice zi aiurea… Să-ţi râzi de zbirii legii, cântând netemător.
Să treci pe orişiunde ca pasărea în zbor…!
Un biet sărman şi-acasă la dânsul stăpâneşte…
Pe mine, omu-u roşu din ochi nu mă slăbeşte]
Grav, aspru, totdeauna mă ia ca pe-un cirac:
„Aşa se cade, Sire, să fie-al vostru plac!”
Mă ia în râs, mă rupe de-ai mei supuşi, de ţară.
Ca pe-un copil bicisnic în haina-i mă-nfăşoară

şi cei ce văd tabloul fireşte că îşi zic:

Ce mare-i cardinalul, iar regele, ce miel…

Şi-aceste liste-a morţii ce mi leaduce zilnici Ieri, fură hughenoţii care plătiră silnic.

Azi, văd că dueliştii sunt criminali, la rând…!

Şi capetele pică şi el e tot flamand…!

(Bellegarde bate cu piciorul. Intră marchizul de Nangis şi Marion.)

S: GINA A VTI-A

Aceiaşi, Marion, Marchizul de Nangis.

Marchizul de Nangis înaintează cu suita până la câţiva paşi de rege şi-şi pleacă un genunchi; Marion cade în genunchi la uşă.

MARCHIZUL BE NANGIS *Dreptate, Sire*!

REGELE Ce vreţi?

MARCHIZUL DE NANGIS

E un tiran sinistru Cărui Armand îi spune şi-i cardinal-ministru!

MARION

Iertare!

REGELE

Pentru cine?

MARION

Didier!

MARCHIZUL DE NANGIS

Marchiz Gaspard

De Saverny.

REGELE Sunt nume ce cunoscute-mi par.

MARCHIZUL DE NANGIS *O, Sire, îndurare*!

m

REGELE în care calitate?

MARCHIZUL DE NANGIS *Sunt unchiul său*!

REGELE (către Marion)

Şi doamna?

MARION

Didier îmi este frate!

REGELE

Ei bine, unchi şi soră, ce vreţi, ce căutaţi?

MARCHIZUL DE NANGIS (arătând, una după altaf mâinile regelui)

Să judecaţi cu dreapta; cu stânga să iertaţii sunt de Nangis, marchizul, comand lăncieri o sută şi baronia-mi este din moşi-strămoşi trecută, în faţa voastră, Sire, şi-a Domnului cel sfânt.

Mă plâng de Cardinalul de Richelieu, cerând Dreptate! Osânditul, de Saverny, nepotul, Vlăstarul cel din urmă, e pentru mine totul...

MARION (încet marchizului)

Pentru amândoi, seniore, spuneţi-vă cuvânt!

MARCHIZUL DE NANGIS

(*continuând*)

O chestie de-onoare acum o lună-având

C-un gentilom, ce-i spune Didier, şi, mi se pare

Că nu e tocmai sigur de-a lui înnobilare.

S-au răfuit cu spada, aşa ca-ntre bărbaţi...

Dar cardinalul, paznici de-ai să-i avea postaţi...

REGELE

Destuii Ştim întâmplarea! Ce altă noutate?

MARCHIZUL DE NANGIS îmi iau îngăduinţa de-a spune, majestate.

Că ducele-ministru, mânat de sumbru-i gând.

Pe toţi supuşii voştri cei buni vi-i ia pe rând.

Al vostru tată Henric, – ah! vremile sublime!

— N-ar fi dat pradă morţii leala-i nobilime şi nici ar fi lovit-o pân ce nu cerceta:

Cruţându-şi nobilimea, ea pavăză îi sta!

El a ştiut a face din cei ce poartă spadă Supuşi, dar nu de tigve tăiate, o grămadă.

Şi-i cunoştea din lupte, el care nu odat

De armele vrăjmaşe fusese sângerat…

Sunt mândru de viaţa-mi din zilele acele!

Oleacă de nobleţe mai palpita în ele…

N-ar fi-ndrăznit un popă pe nobili a-i certa! Pe-atunci un cap de nobil într-altfel preţuia! Dar, Sire, vremea-i vreme de grea ocârmuire. Cruţaţi pe gentilomii din jurul vostru, Sire!

Căci s-ar putea nevoie să mai aveţi de ei…

Rău v-o părea odată de tinerii acei Răpuşi în piaţa Grevei, acum la preţuire…! Veţi căuta zadarnic atunci, într-o privire.

Pe toţi vitejii voştri seniori, cu arma-n mână; Pieriţi vor fi cei tineri, nevolnici cei bătrâni! Căci nu s-a stins ecoul alarmelor de clopot.

Şi-i caldă încă spuza revoltei, ieri în clocot. Fiţi milostiv! Cruţaţi-l de trudă pe călău!

Avar fiţi cât se poate cu eşafodul său!

Lucească spada noastră dar paloşu-i să şadă…» Căci se întâmplă, Sire, pe eşafod să cadă

Un om ce pentru ţară viteaz ar fi luptat De nu-i era grumazul de paloş retezat.

Căci sângele nu-i, Sire, ca ploaia roditoare:

El n-o să dea recoltă din crunta-i revărsare.

Pe rege nu-l salută mulţimile-n delir când pustieşte Luvrul, făcându-l cimitir.

Ca să nu stea călăul, triimiteţi-i curtenii Pe eşafod să facă giumbuşuri sumedenii.

Atâţi mişei, ce ţipă în cor, pe lângă tron.

Că ţara-i fericită sub Ludovic Burbon.

Nu pot să copleşească cu hohote neroade Acea bufnire seacă a capului ce cade!

O, Sire, să nu-i credeţi; primiţi deci sfatul meu şi regele dă seama cândva lui Dumnezeu!

Să cumpăniţi dreptatea cât încă nu-i zadarnic...” E-o vină prea măruntă şi preţul prea amarnic.

Şi nu e fericire nici cinste pentru stat

Când gâdele-l întrece la lucru pe soldat!

A noastră Franţă, Sire, prea mare bir plăteşte când cel ce-o păstoreşte doar capete râvneştel Acest abate, Sire, ilustru-ntre păgâni Atinge sceptrul vostru cu-nsângerate mână...

REGELE

Destul! El mi-i prieten; şi cel ce mă iubeşte îl va iubi...

MARCHIZUL DE NANGIS *Dar, Sire*!

REGELE

El mă înlocuieşte!

MARCHIZUL DE NANGIS

Cred…
REGELE
Nu îmi plec urechea la vorbe ce bârfesc!
(Arătându-şi părul auriu»)
Aud atât de multe, că-ncep să cărunţesc.
MARCHIZUL DE NANGIS
Eu sunt moşneag… Ea, biata, doar să mai plângă poate. De viaţă şi de moarte e vorba, majestatei
Ce-mi cereţi?
MARCHIZUL DE NANGIS Graţierea marchizului Gaspard!
MARION
A lui Didier!
regele
Un rege se cade-a fi avar cu graţierea; altfel justiţia dispare…
MARION
O, Sire, jalea noastră vă cere îndurare!
Ei sunt doi oameni tineri. Smintiţi de-al lor avânt, S-au duelat; şi iată-i pe margini de mormânt…
Să moară! Doamne sfinte! Pe eşafod să piară!
O! Fiţi cu îndurare! Sunt o femeie doară.
Nu ştiu vorbi cu regii; să plâng n-ar fi frumos…».
Dar, Sire, cardinalul acesta-i monstruos!
Ce vină le găseşte? De-al meu Didier ce ştie?
La el, cine-l cunoaşte, nu poate să nu ţie.
Gândiţi-vă, doi tineri în ştreang, pentr-un

duel?

De bietele lor mame nu vă-nduraţi de fel?

Îi veţi cruţa! Aşa e? vai! Sunt femeie, Sire.

Şi nu am, ca bărbaţii, a vorbei dăruire!

N-am decât plâns şi geamăt şi trupul mi s-a frânt şi, sub privirea voastră, se pleacă la pământ.

V-a supărat, fireşte, a lor nesocotinţă.

Dar ştiţi ce-i tinereţea! Aveţi îngăduinţă!

Aşa-s aceştia tineri… cam nu prea ştiu ce fac…

O vorbă, o ocheadă, un gest… mă rog, un fleac.

Pe loc îi întărită, i-ndeamnă a răspunde…

Şi lucrul se petrece aidoma, oriunde…

O ştiu toţi cei de-aicea, de-aţi vrea părerea lor;

Nu, domnilor? Ah, Sire! Ar fi îngrozitor.

Când un cuvânt al vostru îi scapă de pieire!

Ce drag mi-aţi fi de-aţi spune cuvântu-acesta, Sire! Iertare! îndurare! O, dac-aş şti să spun M-aţi crede, şi aţi zice: Să fiu cu ea mai bun: Didier, băiatu-acesta, tot sufletu-i înseamnă…

Ahl Ajutor! Mă-năbuş…!

regele

Ce-i cu această doamnă? *MARION*

O soră, majestate… în lacrimi vă implor!

Fiţi cu poporul, Sire!

REGELE

Eu sunt al tuturor.

Duelul e o plagă ce mii de vieţi răpune.

MARION

E bună îndurarcă!

REGELE Dar pildele-s mai bune!

MARCHIZUL DE NANGIS

Sunt nişte copilandri ce-n lume ies abia;

Ei doi, fac jumătate din toată vârsta mea.

MARION

O, Sire, aveţi o mamă, o doamnă adorată.

Aveţi un fiu în care v-aţi pus nădejdea toată.

Un frate… pentr-un frate îl rog pe suverani

REGELE

Un frate!? N-am!

(*Gândeşte o clipă.*)

Ba, totuşi, pe domnul d'Orléans! (Băgând de seamă suita marchizului.)

Marchiz Nangis, ce-i asta? veniţi cu o brigadă?

Ne faceţi un asediu? Plecaţi în cruciadă?

Ce? mi-aţi adus o gardă să-mi ţină de urât?

Sunteţi şi pair şi duce?

MARCHIZUL DE NANGIS

Mai mult decât atât!

Eu sunt pair şi duce ca de ceremonie:

Baron breton sunt, Sire, de-a patra baronie!

DUCELE DE BELLEGARDE (aparte)

Mândrie îndrăzneaţă; cuvânt nesocotit!

REGELE

Bun! Pe domeniul vostru, vi-i dreptul neştirbit… Dar peste ţara noastră… noi hotărâm anume!

MARCHIZUL DE NANGIS (fremătând)

În numele acelor ce v-au adus pe Lume Priviţi cu îndurare la tinereţea lor.

(Cade îjfi genunchi.)

Priviţi-mi umilinţa eu care vă implor,*

Iertaţi!

(Regele face un semn brusc de mânie şi refuz. Marchizul se ridică încetişor.)

Regelui Henric, slăvitul vostru tată.

Eu îi stăteam alături în clipa blestemată

Când cel lalt... celălalt monstru, mişel l-a înjunghiat.

L-am privegheat pe regejpân ce l-au îngropat.

Văzui pe tata, Sire, şi şase fraţi, de-a rândul.

Ucişi demând vrăjmaşe pământu-mbrăţişându-L Femeia dragă mie s-a săvârşit... Acum.

Cu zile numărate, la capătul de drum, îmi pare că deodată sunt ţintuit pe roată De-un gâde, ce se joacă tot viul să mi-l scoată:

Din zori mi-au fost zdrobite picioare, mâini; şi-aştepo dată cu amurgul, şi lovitura-n piept.

(Punându-şi mâna la piept.)

Sire, mă-nclin... şi Domnul cel bun vă lumineze! (*Salută adânc şi pleacă. Marion se ridică cu* greutate şi cade sfârşită în adânviiura uşii aurite a cabinetului regal.) regele

(Urmärindu-l cu ochii, îşi şterge o lacrimă. Către Bellegarde,)

Un rege n-are voie să se înduioşeze!

Ce greu să faci un bine… Bătrânul m-a mişcat…

(Visează o clipă; brusc iese din tăcerea lui.)

Azi nicio graţiere…! Ieri am făcut păcat…

(Apropiindu-se de Bellegarde,)

A, duce! mai-nainte parcă voiai a zice Anume lucruri care s-ar cam putea să-ţi strice!

Mă văd în astă-seară cu domnul cardinal şi îi voi da raportul, cum e şi natural…

Regret, dar, altă dată, ia seama chiar la şoapte!

(Căscând.)

De-ai şti Bellegarde, iubite, ce rău dormii ast noapte!

(Concediind, cu un gest, guarzi şi curteni,)

Vă rog să vă retrageţi, domnilor!

(Lui. VAngely.)

Tu, nu pleci!

(Toată lumea ieset în afară de Marion, pe care regele n-o observă. Ducele de Bellegarde o zăreşte ghemuită în pragul uşii şi merge la ea,)

DUCELE DE BELLEGARDE (şoptit către Marion)

Doar n-ai să poţi rămâne la uşă-aci pe veci!

Aşa, ca o statuie! De altfel, ce rost are…!

Hai, draga mea…!

MARION

Nu! Nu pleci Aştept să mă omoare!

L'AN GEL Y (şoptit ducelui)

Lăsaţi-o, duce!

(în şoaptă către Marion.)

Doamnă, rămâneţii (El rămâne în preajma regelui, care s-a aşezat în fotoliu cel mare şi visează adânc.)

SCENA A VIII-A Regele, l'Angely

REGELE (cu un suspin adânc)

L* angely!

Mă doare rău în suflet. Vin lângă mine-aci! Mi-i gura fără zâmbet şi»afletu-n suspine.

Vin l'Angely! Tu singur nu te fereşti de mine, Tu nu ţii socoteală ce sunt şi cine eşti… încearcă, hai încearcă să mă înveseleşti!

(O tăcere.)

L'ANGELY

hă, Sire! Viaţa-i glumă din cele mai & mare…

Vai, da!

L'ANGELY Şi omul, bietul, fiinţă pieritoare…

REGELE

Nimic mai mult!

L'ANGELY

Şi cred că se simte tare rău.

Acel ce este rege, dar om, la rândul său

REGELE

E-o sarcină-ndoită,**

L'ANGELY Ce ne învaţă-n fine Că-n liniştea adâecă a gropii e mai bine!

REGELE

aşa e!

L'ANGELY

Nenăscutul sau cel care-a pierit Aceia-s

fericiţii! Dar omu-i osânditl

REGELE

De-ai şti ce mult îmi place adânca-ţi judecată!

(Linişte.)

L'ANGELY

Gândiţi că cei din groapă sror mai scula vreodată?

REGELE

(a cărui tristeţe a sporit cu vorbele nebunului)

O dată vom afla-o. Ah, mort m-aş fi doriţi

(*Tăcere**)

Nebunule, pricepi tu că sunt nefericit?

L'ANGELY

Vădi Chipul şi privirea arată ca de gâde.

Vi-s hainele cernite.

REGELE

Pricepi că nu pot râde?

(Apropiindu-se de nebun.)

Îţi pierzi cu mine timpul; trăieşti în van, îţi spun! Ce meserie-i asta? Al regelui, nebun!

Clopot dogiţi Paiaţă zvârlită şi culeasă! Râs învechit din care rămâne o grimasă!

Tu, care la poruncă joci veşnic farsa ta.

De ce trăieşti?

L'ANGELY

De setea de-a mai afla ceva!

Dar majestatea voastră, mă-ntreb, ia ce trăieşte?

Şi cred că i-ar sta bine gătită femeieşte:

Paiaţa mea o joacă un rege, dar admir Cum de sub haina voastră regească iese-un fir Ce-l ţine-o mână tare… Prefer, se înţelege.

Decât paiaţa popii, să fiu a unui rege…

(*Tăcere.*)

REGELE

Râzând, spui adevărul. Da, el e infernal!

(Visând şi tot mai întristat.)

Mă-ntreb de nu-i Satana în strai de cardinal?

Prea până şi pe suflet îmi pune stăpânire…

Ce crezi?

L'ANGELY Şi eu întocmai spuneam în mine, Sire.

REGELE

Dar să-ncetăm căci, poate, păcătuim mai greu. Ascultă câte rele se ţin de capul meu! Cu cormorani de Spania venisem la prins peşte…

Şi-aici e doar câmpie, şi peştele… lipseşte;

Auzi? Nu dai de-o baltă, cât cauţi în Chambord.

În care-aceste păsări să-şi vadă chipul lor!

Când vreau vânat: e marea! când sunt pescar: câmpial Ce spui?

L'ANGELY Necazuri multe şi-au adunat mânia Asupră-vă…

REGELE

Ce sfaturi îmi dai? Acum ce taci? *L'ANGELY*

Un alt necaz vă paşte: ca vânător dibaci ştiţi bine că dresajul de şoim e-o artă mare;

Sunt oameni rari şoimarii…

REGELE (cu vioiciune)

Da! N-au asemănare! *L'ANGELY*

Vai! doi dintre aceştia dispar de pe pământ!

REGELE Cum? Amândoi? Deodată?

L'ANGELY

Da!

REGELE

Spune-mi, cine sunt?

L'ANGELY

Sunt renumiţi…

REGELE Ci spune-i!

L'ANGELY

Ei doi solicitară A voastră graţiere, dar nu o căpătară.

Gaspard? Didier?…

L'ANGELY întocmai! Sunt ultimii şoimari…!

REGELE

Vai, ce nenorocire! Aceşti maeştri rari Pier, îngropându-şi arta! La fel, la a mea moarte, Pieri-va protectorul acestei nalte artei De ce se duclară?

L'ANGELY

Eil unul susţinea că acvila regală cât şoimul ar zbura…

REGELE

Spunea prostii! Dar cazul nu-i de spânzurătoare.

(Tăcere.)

Stăpân pe-a mea putere, am drept să dau iertare.

Când cardinalu-mi cere, prea-i fac pe voia sal (*Lui l'Angely.*)

El le pretinde moartea...

L'ANGELY

Şi regele? Ce vreai

REGELE (*după cugetare şi tăcere*)

Să moară!

L'ANGELY Foarte bine!

REGELE Vai! şoimăria moare!

L'ANGELY (ducându-se la fereastră)

Priviţi acolo, Sirel

REGELE (întorcându-se tresărind)

Ce-i?

L'ANGELY

Colo, la intrare...

REGELE (ridicându-se şi mergând la fereastră)

Văd. Ce-i?

L'ANGELY (arătându-i ceva afară)

Se schimbă garda...

REGELE

Dar nu-i nimic ciudat! *L'ANGELY*

Vedeţi pe cel din frunte, cu galben galonat?

Un caporal...

L'ANGELY

Pe-un altul de santinelă-l pune şi-i spune-o vorbă-n taină...

REGELE

Parola lui o spune!

Ce rost au toate astea, bufonule?

L'ANGELY

Au rost:

Şi regii sunt pe lume ca santinela-n post;

N-au lance, însă sceptrul domniei le e partea! Când şi-au plinit menirea, atunci soseşte moartea Căprar de regi, şi-i schimbă pe voia Celui Sfânt… Şi altora dând sceptrul le trece-acel cu vânt Dumnezeiesc, parola domniilor: *Clemenţăl*

REGELE

Dreptate, nu *clemenţăl*… Ah I Cruda existenţă; Aceşti şoiman să moară!

L'ANGELY

Da, da; pe rău şi bun.

Pe toţi, cândva, ne-nghite al morţii căpcăun. Oricât pământ i-apasă, cei morţi dorm în neştire, Iar dacă eminenţa vă stă pe suflet, Sire, Răbdare! Vine vremea când, după ce-am jucat Toţi, rolurile noastre, aşa cum ne-a fost dat.

Toţi trei, nebun şi rege şi cardinal puternic.

Vom adormi, asemeni oricărui biet nemernic; şi-oricât a fost de mare trufia celui viu, Ku-ncape numai bine în se înduri de sicriu… Tlrându-se-n lectică, el parcă-şi cheamă soartea…

REGELE

Co sumbră e viaţa şi ce senină moartea!

Zău I nu ştiu ce m-aş face de nu mi-ai fi nebun!

L'ANGELY

Îl tocmai vremea, Sire, adio să vă spun…

REGELE

Nu te-nţelegi

L'ANGELY Plec, Sire...!

REGELE

Ce-i gluma asta blaagă? Din slujba unui rege doar moartea te dezleagă!

L'ANGELY

Dar plec să mor...

REGELE îmi pare că eşti nebun sadea!

L'ANGELY Sunt trimis la moarte de majestatea sa!

REGELE

Dezbară-te, nebune, de trăncăneli deşarte!

L'ANGELY Eu, Sire, la duelul acelor doi fui parte.

Chiar dacă nu eu însumi, oricum, cu spada mea; Deci v-o predau.

(Trage spada şi o prezintă regelui c-un genunchi în pământ.)

REGELE (lund spada şi examinând-o)

Ei, iată o spadă; chiar aşa!

De unde-o ai?

L'ANGELY Dar, Sire, sunt gentilom şi dacă lor nu le daţi iertare, şi capul meu se pleacă.

REGELE (greu şi întunecat)

Atunci, vai, noapte bună, nebunul meu pierdut! Vin, pân ce nu ţi-l taie, pe gât să te săruţi (*îl sărută pe VAngely**)

L'ANGELY

(aparte)

Ei dracel El ia lucrul în serios!

REGELE (după o tăcere)

Un rege

Nu poate fi potrivnic, ci păstrător de lege I Crod, cardinale, totuşi, că-s pedepsiţi prea greu:

Doi bravi şoimari şi-alături de ei, nebunul meu!

(Se plimbă foarte agitat cu mâna pe frunte; apoi se întoarce spre VAngely, neliniştit.)

Ci, du-te! mori mai bine! Viaţa e o glumă.

Iar omul ei, sărmanul, o efemeră spumă...

L'ANGELY

În, drace!

(Regele continuă să se plimbe şi pare foarte agitat), *REGELE*

Vai, nebune, în ştreang ţi-e scris să mori!

L'ANGELY

(aparte)

El crede tot! Simt fruntea muiată în sudori...

(Tare,)

Dar un cuvânt al vostru...

REGELE

Adio veselie!...

De ieşi cumva din groapă, vii să mi-o spui şi mie... E un prilej!”

(*Regele continuă să se plimbe cu paşi mari, când şi când vorbind către VAngely*)

L'ANGELY

Fireşte, prilej de loc banali *REGELE*

Ah, l'Angely, ce mare triumf pe cardinali

(Încrucişând braţele.)

Gândeşti cumva că nu pot să fac ce vreau în toate?

L'ANGELY

Montaigne ar spune: *Nu ştiu*/ Rabelais ar spune: *Ponte*!

REGELE (cu un gest de hotărâre)

Un pergament, nebune!

{VAngety îi aduce în grabă un pergament care se afla pe o masă lângă o călimară. Regele scrie precipitat câteva cuvinte, apoi întinde pergamentul lui VAngely.)

Toţi sunteţi graţiaţii

L'ANGELY

Toţi trei?

REGELE

Da i

L'ANGELY (alergând la Marion)

Haideţi, doamnă, veniţi şi-ngenunchiaţi, Maria Sa vă iartă!

MARION

(căzând în venuhehi)

OA ni s-a dat iertare? *L'ANGELY*

l) ti! Eu sunt cel...

MARION

Spuneţi-mi, la ale cui picioare S5 în genunchi...?

REGELE

(mirat, examinând pe Marion; aparte)

O-i asta? ce-nseamnă acest gest?

Să fie-o cursă?

L’ANGELY (dând pergamentul lui Marion)
Doamnă, luaţi ordinul acest
(Marion îl împătureşte şi-l bagă în sân.)
REGELE
(aparte)
Sunt păcălit?
(Către Marion,.)
Staţi, doamnă! Mesajul meu redaţi-l!
MARION
Ah, Doamne i
(*Către rege cu îndrăzneală, arătând spre piept.*)
Majestate, de vreţi, poftiţi, luaţi-l şi inima zdrobiţi-mi…
(Regele se opreşte şi se trage înapoi, încurcat.)
L’ANGELY (şoptit lui Marion)
Buni Ţineţi-l aşa!
Căci regele, acolo, n-ar pune mâna sa.
REGELE (către Marion)
Daţi-l!
MARION
Luaţi-l!
REGELE (lăsând ochii în ios)
Spune, sirena asta cine-i?
L’ANGELY (şoptit lui Marion)
El într-un sân nu umblă, de-ar fi chiar al reginei!
REGELE
(concediind pe Marion cu gestul, după un

moment de şovăire şi fără a ridica ochii către ea)

Puteţi pleca!

MARION (salutând adânc pe rege)

Dau fuga să-i scap pe osândiţi! (*Iese.*)

L'ANGELY

(*regelui*)

Ea-i soră cu şoimarul Didier, pe care-l ştiţi.

REGELE

Ea e ce vrea. Dar încă nu-mi stăpânesc uimirea: Sub ochii ei cei stranii mi-am înclinat privirea...

(Tăcere.)

Bufonule, joci feste... dar bunătatea mea Te iartă...

L'ANGELY

Majestate, iertaţi cât veţi putea! Clemenţa uşurează a inimii povară...

REGELE

Aşa-i! Orice osândă nespus mă înfioară.

Nangis avea dreptate: slujeşte doar cel viu;

Când umpli eşafodul, faci Luvrul un pustiu.

(Plimbându-se cu paşi mari,)

E trădător acela ce îndrăzneşte-a-mi cere la eu, fiul lui Henric, să nu dau graţiere!

Cum? rege doar cu nume, din drepturi detronat? Ca-ntr-un mormânt, în omul acesta ferecat! Sutana-i mă sufocă; mă plânge-ntreaga ţară...! Nu, nu! Eu nu îngădui cei doi feciori să moară! E-un dar ceresc viaţa oricăruia din noi...

(După o visare.)

Şi numai cerul poate s-o ceară înapoi.
Trăiască deci şi meargă acasă fiecare…!
Şi fata, şi bătrânul, o binecuvântare
Să-mi dea… Eu, rege-al Franţei, am zis şi am semnat!
Fireşte, cardinalul va fi înfuriat.
Dar Bellegarde, vesel, precum am bănuială.
L'ANGELY
Poţi fi măcar o dată şi rege, din greşeală…”
ACTUL AL V-LEA *CARDINALUL*
Beaugenep
Turnul din Beaugency. Curtea închisă a castelului. În fund turnul; de jur-împrejur un zid mare. La stânga o poartă înaltă, ogivală. În dreapta o mică poartă joasă, în zid. Aproape de poartă o masă de piatră în faţa unei bănci d* piatră.
SCENA I LUCRĂTORI
Lucrătorii dărâmă colţul de zid din stânga, fund. Spărtura este destul de mare.
I-UL LUCRĂTOR (*dărâmând*)
E tare!
AL II-LEA LUCRĂTOR (*dărâmând*)
Să-l ia dracu' de zid… abia îl rod!
Greu îl dăm fost
AL III-LEA LUCRĂTOR
(dărâmând)
Măi, Petre, văzuşi ce-i eşafod? *I-UL LUCRĂTOR*
Văzuil

(*Merge la poarta mare şi o măsoară.*) E-ngustă poarta, lectica n-o străbate Decât dacă rămâne afară pe jumate.

AL III-LEA LUCRĂTOR

Ce-i, casă?

I-UL LUCRĂTOR

(cu gest afirmativ)

Cu perdele şi cardinalu-n ea;

O poartă douăşpatru de inşi, şi tot li-i grea!

AL II-LEA LUCRĂTOR Văzui drăcia asta pe-o vreme-ntunecată; Gândeai că-i un balaur.

AL III-LEA LUCRĂTOR

Mă rog, da ce îmi cată Acilea cardinalul, cu străji şi cu soldaţi?

I-UL LUCRĂTOR Să vadă cum doi tineri vor fi executaţi.

E cam bolnav, mai uită de ale treburi toate…!

AL II-LEA LUCRĂTOR

Nu staţii

(Îşi reiau lucrul. Zidul e aproape dărâmat.)

AL TTT-LEA LUCRĂTOR

De eşafodul cei negru ce spui, frate?

Cn pentru rang!

I-UL LUCRĂTOR

Cei nobili au totul…

AL II-LEA LUCRĂTOR

Spuneţi voi, Ce eşafod s-ar face pentru pârliţi ca noi?

— UL LUCRĂTOR

Şi pentru ce, măi frate, le taie beregata la ceşti doi domni?

AL III-LEA LUCRĂTOR y

Ei, asta o ştie judecata!

(Continuă să dărâme zidul. Intră Laffemas. Lucrătorii tac. El soseşte prin fund ca şi cum ar ieşi dintr-o curte interioară a închisorii. Se opreşte în faţa lucrătorilor şi pare să examineze spărtura, dându-le câteva ordine. Când spărtura e terminată, el le ordonă să întindă dintr-un capăt la celălalt e pânză mare, neagră „ce o ascunde în întregime. Apoi îi concediază. Aproape în acelaşi timp apare Marion y în alby voalată. Ea intra prin poarta mare, străbate repede curtea şi aleargă să bată la portiţa porţii mici. Laffemas se îndreaptă spre acelaşi loc cu paşi înceţi. Portiţa se deschide. Apare ajutorul de temnicer.

m

SCENA A TT-A Marion, Laffemas.

MARION

(arătând ajutorului de temnicer un pergament) *Ordin regai!*

AJUTORUL DE TEMNICER Nu, doamnă! Nuri voie…

MARION

Cum aşa?

LAFFEMAS (prezentând ajutorului de temnicer o hârtie)

Semnează cardinalul!

AJUTORUL DE TEMNICER *Poftiţi*!

(Laffemas, în clipa când să intre, se întoarce, observă puţin pe Marion şi revine către ea. Ajutorul de temnicer închide portiţa.)

LAFFEMAS

Cum? Dumneata? I Nici locul nu-i prielnic şi nici împrejurarea!…

Da!

(Triumfătoare, arătând pergamentul.)

Dar am graţierea!…

LAFFEMAS (arătând pergamentul său)

Şi eu am revocarea…

MARION (*cu un ţipăt de groază*)

Decretul e de-asearâl

LAFFEMAS Al meu de azi, din zori

MARION (acoperindu-şi ochii)

Vai! nu mai e nădejde!

LAFFEMAS

Nădejdi, uscate flori! Regala milă are apucături ciudate:

Soseşte foarte-agale şi fug” cât ce poate…!

MARION

Dar regele, el însuşi, doreşte a-i scăpa!

LAFFEMAS Da! regele doreşte… dar cardinalul ba!

MARION

Didier, Didier, nădejdea se stinge…!

LAFFEMAS (şoptit)

Ce eroare!

Mai sunt nădejdi…”

MARION O, Doamne!

LAFFEMAS (apropiindu-se de ea, şoptind)

Mai e un om în stare… Pe-acela, îl poţi face cu un cuvânt, de vrei.

Mai fericit ca regii, mai tare decât ei…

MARION

Dă-mi pace!

LAFFEMAS E cuvântul din urmă?

MARION (cu demnitate)

Vreau cruţare!

LAFFEMAS

La nazuri de femeie aş vrea să dau crezare.

Dar, dacă altă dată uşor ai fi cedat.

Azi, când îţi e amantul în joc… te porţi ciudat!

MARION

(fără a-l privi, cu faţa către poartă şi mâinils împreunate)

Do-nr fi pentru salvarea-ţi să fiu cea de-altădată şi nu pot, căci fiinţa-mi întreagă ţi-e-nchinată! Didier, a ta iubire ce m-a purificat M-a rupt de tot trecutul şi suflet nou mi-a dat!

LAFFEMAS

Rămâi cu el…!

MARION

O, fiară! Din crimă-n desfrânare! Vreau să rămân curată!

LAFFEMAS

În cazu-acesta-mi pare că tot ce mai pot face e…

MARION *Ce-i*?

LAFFEMAS

Te voi lăsa să-i vezi în seara asta, când i-o executa.

MARION (tremurând din tot corpul)

Vai, Doamne! Astă seară!

LAFFEMAS

Da! însăşi excelenţa

Ne va cinsti în seara aceasta eu prezenţa.

(Manon este cufundată într-o adâncă şi agitată visare. Dintr-odată, trecându-şi cu amândouă mâinile pe frunte se întoarce, ca rătăcită, către Laffemas.)

MARION

Dar, ca să evadeze, cum ai să faci atunci?

LAFFEMAS

(şoptind)

Dacă vei vrea...? doi oameni de-aimei primesc porunci să facă strajă astei intrări pe unde vine Chiar cardinalul.

(El ascultă spre partea porţii mici.)

O auzi, sosesc! Nu mergi cu mine?

MARION

Şi-i vei salva?

LAFFEMAS Desigur!

(Şoptit.)

Aci mă cam feresc să stăm de vorbă... Vino „l *m*

MARION (*cu desperare*)

Te-aseult!

(Laffemas se îndreaptă spre poarta mare şi-i face Humn cu deşetul să-l urmeze. Marion cade în

genunchi, întoarsă către ţerăstruica închisorii. Apoi Ne ridică cu o mişcare convulsivă şi dispare prin poarta mare, în urma lui Laffemas. Portiţa se deschide. În mijlocul unui grup de gardieni intră Saverny şi Didier)

SCENA *A III*-A

Didier, Saverny

Saverny, îmbrăcat după ultima modă, intră voios şi zburdalnic; Didier complet în negru, palid, cu pas rar. Un temnicer însoţit de doi halebardieri de santinelă lângă perdeaua neairră. Didier merge şi se aşază în tăcere pe banca de piatră.

SAVERNY (temnicerului ce i-a deschis poarta)

Îţi mulţumescl

Ce aer bun!

TEMNICERUL

(*trăgându-l deoparte, şoptit*)

Seniore! o vorbă numai…

SAVERNY

Cum e?

TEMNICERUL (scăzând tot mm mult glasul)

Vreţi să fugiţi?

SAVERNY fcu grabă)

La ce mai întrebi! Dar cum anume? *TEMNICERUL*

E treaba mea!

SAVERNY

Zău?

TEMNICERUL *Sigur*!

SAVERNY

Ilustre cardinal.
Voiai cu dinadinsul să nu mai merg la bal.
Dar vom dansa, şi dulcea viaţă mai urmează… Trăiască L…
(*Temnicerului.*)
Nu-mi poţi spune… când?
TEMNICERUL
Cum se înnoptează!
SAVERNY (frecându-şi mâinile)
Grozav mă-ncântă cinstea de a pleca de-aci I şi cine îmi ajută?
TEMNICERUL Marchizul de Nangis.
SAVERNY
O, dragul unchii
(Temnicerului.)
Dar fuga… în doi e plănuită!?
TEMNICERUL Eu pot scăpa doar unul…
SAVERNY
Ai plată îndoită!
TEMNICERUL Eu pot scăpa doar unul…
SAVERNY (clătinând capul)
Atunci…
(Şoptind temnicerului.)
Cât de cifrând (Arată pe Didier), îl faci scăpat pe dânsul…
TEMNICERUL
Glumiţi cumva!
SAVERNY
Nici gând!
TEMNICERUL

Vă rog priviţi la fapte ceva mai îndeaproape:
Pe dumneavoastră, unchiul doreşte să vă scape!
SAVERNY
Dacă-i aşa comandă sicrie pentru doi…
(întoarce spatele temnicerului, care iese mirat.
Intră un grefier.)
Cum? nu putem rămâne o clipă numai noi?
GREFIERUL
(salutând)
Al majestăţii sale trimis curând soseşte!
Salută iarăşi şi pleacă.)
SAVERNY
Mă rog!
(Râzând.)
Când tinereţea abia îţi înfloreşte.
S-ajungi în ceasul morţii e, zău, plictisitor!
DIDIER
fţinând în mină portretul, şi ca absorbit într-o contemplare profundă)
Da, vino! Mă priveşte lung, lung ca-ntr-un fior!
U, cită frumuseţel Ce vrajă fără nume!
Ce faţă îngerească dintr-o divină lume! fu ochii ei sunt cerul şi-a stelelor scântei şi dulce sfiiciune e în privirea ei…
Dar guro ei! Ce floare de nevinovăţie!
(*Arurtcând cu violenţă portretul la pământ.*) Duioasa mea dădacă, de-ar fi putut să ştie Ce

soartă are pruncul acela-n viitor.
M-ar fi lăsat desigur pe caldarâm să mor.
De ce să port eu vina că sunt născut de mama? De ce, în deznădejdea-i, ea nu îşi dete seama că ar fi fost mai mamă de m-ar fi sugrumat, Decât, de lângă sânu-i să mă fi aruncat?
SAVERNY (se întoarce din fundul curţii)
Ne va ploua desează... Vezi zborul rândunelii?
DIDIER (fără a-l auzi)
Femeie! Tu eşti chipul trădării şi-al smintelii! În veşnică schimbare, ca apa unei mări;
Amara, furtunoasă, cu nepătrunse zări...
Şi vai, pe astă mare eu am întins vintrele.
Am navigat spre larguri spre vraja unei stele... Şi astăzi, naufragiul mă duce la mormânt.
Am fost om bun; speranţa îmi dăruia avânt;
Şi poate-aveam în mine din ceruri o scânteie.
O inimă frăţească... dar m-ai zdrobit, femeile Eu credinciosu-mi suflet în voia ta-l lăsai.
Şi tu... minţeai, femeie, şi nu te îngrozeai!!?
SAVERNY
Tot la Marion ţi-e gândul, ce te frământă-atât!
DIDIER
(*fără a-l asculta, ridică portretul şi – l priveşte din nou*)
Vream să te-artme departe, ca pe ceva urât S a t a n i e a-ntrupa re de graţii femeieşti!
Privire tăinuită sub pleoape îngereşti!
(Repune portretul la piept.)
Da! Vino şi ia-ţi locul...

(Apropiindu-se de Saverny.)
Ciudată întâmplare.
Acest portret trăieşte! Nu crede că îmi pare:
Pe când dormeai ast noapte, la pieptul meu stătea şi i-am simţit dogoarea cum inima-mi ardea.
SAVERNY
Sărman amic! Gândeşte la moartea ce ne vine...!
(Aparte.)
Pe mine mă-ntristează: pe el o să-l aline.
DIDIER
Ai spus ceva? Mă iartă... nici să aud nu pot De când ştiu adevărul, m-tm zăpăcit de tot;
Nu văd ce e în preajma şi uit ce mi se spune;
Nici gândul nu-l pat strânge de-atâta slăbiciune
SAVERNY (luându-l de braţ)
Dar moartea?
DIDIER
Ah!
SAVERNY Poţi spune, prietene iubit.
Ce-i moartea?
DIDIER
Noaptea asta din urmă ai dormit? *SAVERNY*
Rău! Parcă şi acuma sunt frânt de mădulare!
DIDIER
Ei! Cel ce piere are culcuşul malt mai tare...
Cu toate astea, doarme ne-ntors. Oricum ar fi.
Tot e mai bună moartea ca iadul de aci!
SAVERNY

Eu, vrând-nevrând, cu moartea cred c-o să cad la pace. Dar ştreangul, să-l ia dracul Nu pot să spun că-mi plăce.

DIDIER

E tot un drum spre moarte*». Ce alt ai fi dorit?

SAVERNY

Ţi-o fi plăcând, eu însă, mă crezi? – nu-s mulţumit. Nu mă fălesc, eu moartea-mi privesc cu nepăsare, Dar moartea este moarte, iar nu spânzurătoare!

DIDIER

Se moare-n fel şi chipuri; un chip e-n ştreang, şi-atât! E neplăciit, fireşte, să simţi un nod în gât.

Un nod ce strânge, strânge, oricât ţi-e desperarea.

Şi nu se mai sloboade pân ce nu-ţi dai suflarea.

Dar n-are importanţă cum intri în mormânt:

Când ai ajuns o dată să scapi de-acest pământ.

De ţi-au zidit o criptă ce te înalţă-n slavă.

Ori viforul îţi zboară, întocmai ca pe-o pleavă, Bucăţi din tine rupte, ce corbii în alai Le-au risipit din locul în care spânzurai… Ce-nsemnătate are!

SAVERNY

I

Eşti filosof, amicei *DIDIER*

Că un vultur, cu ciocul, din leş o să-mi dumice Sau, ca ta regi, un vierme va roade-n ţeasta mea.

E-o chestie trupească… şi n-are ce-mi păsa!…
Când bezna grea a morţii asupră-ne coboară.
Dând lespedea în lături, al nostru suflet zboară…
Ca fulgul…
(Intră un consilier, urmat şi precedat de halebardieri în negru*)
SCENA A TV-A
Afinuţfi, un consilier al Marii Camere; în costum de ceremonie* i
Temniceri, Guarzi.
TEMNICERUL
(anunţând)
Intră domnul consilier regal!
CONSILIERUL (salutând pe fiecare din cei doi: Saverny şi Didier)
Mi-e, domnilor, penibil să vin ca om legai în trista-mi misiune…
SAVERNY
Ştiu, n-am crezut speranţei, Avem curaj… vorbiţi dar.
CONSILIERUL (desface un pergament şi citeşte)
„Noi, Ludovic al Franţei, Găsind că nu-s temeiuri pentru a fi iertaţi, înlăturăm recursu făcut de condamnaţi.
În mila noastră totuşi, le acordăm iavoarea:
În loc de ştreang, pedeapsa va fi decapitarea”.
SAVERNY…

— (cu bucurie)

Într-itfn ceas buni

CONSILIERUL

F îţi, gata, vă rog, căci astăzi chiar, Se va-ntâmpla aceasta…!

(Salută şi se pregăteşte să plece.)

DIDIER

(care a rămas în atitudinea sa visătoare, către Saverny)

…Continui, aşadar:

Când te-ai sfârşit, în fine, când leşului ce zace cu junghiul ori cu lancea o pro hă, i se face.

Când membrele sunt frânte şi os cu os zdrobit.

Când în noroi şi sânge e trupul tăvălit.

Din carnea asta moartă, hidoasă, întinată, Nemuritorul suflet se-nalţă, fără pată.

CONSILIERUL (*întorcându-se, către Didier*)

E, domnilor, greu pasul… dar fiţi îmbărbătaţi.

DIDIER (cu blândeţe)

Vă rog, nu mă-ntrerupeţi…

SAVERNY

(bucuros lui Didier)

De ştreang suntem scăpaţi! *DIDIER*

Nu crede că-i favoare! Se schimbă numai balul…

Aiwiihtă preferinţă o are cardinalul.

I«nr rugini securea de nu-i dă de tocat.

SAVERNY

Mkhi vrei să judeci rece un lucru însemnat!

(Consilierului), *

Nunţi dat o veste bună, spre mulţumirea noastră!

CONSILIERUL

Eu o doream mailaună… căci. – pentuu dumneavoastră…

SAVERNY

Co oră e fixată?

CONSILIERUL La nouă seara punct.

DIBI EI

Aş vrea să fie cWttittortfe, aşa cum sunt.

SAVERNY

Şi unde-i eşafodul?

CONSILIERUL (*uvătlM* & *pre curtea wfirtră*)

Aci Alături este.

Cum vine monseniorul…

(Consilierul pleacă cu tot cortegiul său. Cei doi prizonieri rămân singuri. Ziua începe să scadă. Se mai pot vedea, în fund, scânteind halebardele celor două santinele care se pibnbfi în tăceire păn făţa spărturii zidului.)

SCENA A V-A Didier, Saverny

DIDIER

O (*solemn, după o tăcere*)

În clipele aceste.

Să cugetăm – se cade – la pasul cel mai greu: Suntem de-aceeaşi vârstă. Cu toate astea, eu sunt mai bătrân; de-acee? te rog, ascultă-mi glasul Ei o să-ţi dea tărie şi-ţi va conduce pasul… De-altminteri, la pierzare tot eu te-am îndemnat:

Trăiai în fericire; de cum m-am arătat.

Ţi-am nimicit viaţa, şi, propria-ţi ursită.

Sub trista mea ursită, se năruie zdrobită.

Vom suferi-mpreună, acum, al morţii crud Destin… Dă-mi mâna, frate…!”

(*Se aud bătăi de ciocan*.)

SAVERNY

Ce zgomote se-aud?

DIDIER

Ridică eşafodul, sau racla ne-o lucrează…

(*Saverny se aşază pe banca de piatră*.

Didier continuă.)

Se-ntâmplă să-ţi pierzi firea în clipele de groază, Viaţa strâns ne ţine prin tainice puteri.

(*Oroloiuk batê o Uată*.*t* Un glas parcă ne cheamă! L-auzi? Ori sunt păreri? *f încă o bătaie*.)

SAVERNY

Nul Hate oral

(*A treia bătaie*.)

DIDIER

Ora?

(*A patra bătaie*.)

E-un clopot care cheamă… *firică patru bătăi*.)

DIDIER

Du! clopotul capelei cu glas blajin de mamă…

SAVERNY

Mai e un ceas!

(*îşi sprijină coatele pe masa de piatră şi-şi lasă capul în mâini. Sunt schimbaţi halebardierii de gardă*.)

DIDIER

Amice! Mergi dârz, neşovăit;

Nu poticni de pragul ce trebuie sărit!

O criptă sângeroasă ne-a pregătit casapul şi-n ea nu intră nimeni decât lăsându-şi capul, lui, irate, far de teamă, să-l înfruntăm noi doi! Să geamă eşafodul de-ai noştri paşi, nu noi!

Ni se pretinde capul? Ei, dacă ne e rândul, Călăului, ce-aşteaptă, să-l ducem, înfruntându-l… (*Se apropie de Saverny care rămâne nemişcat.*)

Curaj!

(*îl çipucà de braţ şi baga de seamă că Saverny doarme.*)

El doarme! Straşnic! Eu îl îmbărbătam şi el dormea, viteazul…! E brav cum nu-I credeam!…

(*Se aşază.*)

Dormi, dacă poţi! Îndată şi mie-mi vine rândul să dorm… Măcar să moară tot viul şi tot gândul, Să nu rămână-o fibră din tot acest tumult.

Ca să urască ceea ce a iubit prea mult!

(*Noaptea s-a lăsat de tot. În vreme ce Didier st cufundă tot mai mult itu gândurile sale, intră, prin spărtura din fund, Marion temnicerul. Temnicerul o precedează; are o lanternă oarbă şi un pachet… Pune jos pachetul şi lanterna, apoi merge cu precauţie spre Marion care a rămas în prag, palidă, nemişcată, rătăcită.*)

SC E N A A VTA Aceiaşi, Marion, Temnicerul.

TEMNICERUL (*către Marion*)

Plecăm mai înainte să se-mplinească ceasul!

(*Se îndepărtează. În tot restul scenei, el continuă să se plimbe în fund, dintr-un capăt în celălalt.*)

MARION

(*înaintează şovăind şi ca absorbită într-un gând de desperare. Din când în când f îşi trece mâna peste faţă, ca şi cum ar căuta să şteargă ceva.*)

Ca fierul roşu, gura-i mi-a însemnat obrazul!

(*Deodată în umbră îl zăreşte pe Didier, dă un ţipăt, aleargă, se grăbeşte şi cade la picioarele lui.*) *Didier*! *Didieri*

DIDIER (*deşteptat într-o tresărire*)

Ea este!

(*Rece.*)

Aicea? Dumneata?

MARION

De ce mă-ntvebi? Dă-mi voie să stau în preajma ta. Mă simt atât de bine! Dă-mi mâinile, iubite! Sărmane mâinile Oh, Doamne! Cum i-au mai fost zdrobite *în* lanţuri şi cătuşe…! Aşa-i că te mai dor?

Mă vezi? Sunt iar cu tine!… Vai! e îngrozitori (*F linge*; *i se aude suspinul.*)

DIDIER

De ce plângi?

MARION

Eu? îţi pare! De ce aş plânge? Iată

Că râd…

(*Râde,*)

Suntem alături şi vom fugi îndată.
IIM! Vei trăi! Ce bine că totul a trecut…!
(*Recade pe genunchii lui Didier şi plânge.*)
Mi-e inima zdrobită, de parcă am zăcut…
”.
DIDIER
Ce este?
(*Ea se ridică fără a-l auzi, aleargă şi aduce pachetul ca să i-l dea lui Didier.*)
MARION
N-avem vreme… Îmbracă-această haină.
Aici avem doi oameni ce ne ajută-n taină să părăsim mernul de-aci, din Beaugency…
Trecând de zid, îndată în stradă vom ieşi.
Să nu ne pierdem vremea, căci Richelieu soseşte să vadă al său ordin cum se îndeplineşte.
Un tun va da de ştire când el va fi aci.
Suntem pierduţi, iubite, de vom mai zăbovi!
DIDIER
Prea bine!
MARION
Hai, iubite! Da! Tu eşti…! Doamne sfinte! Scăpăm! Didier, vorbeşte-mi! Mi-eşti drag cum n-am cuvinte!
DIDIER
Şi zici că e o stradă pe unde-i loc ferit?!
MARION
Da, da! am fost pe-acolo; e loc adăpostit;
Văzui când se închise şi ultima fereastră…
Chiar de-o ieşi, în treacăt, vreun om în calea

noastră.

N-o să ne bănuiască. Ascultă ce-ai să faci. Departe, haina asta, pe urmă ai s-o îmbraci, şi-atunci, de travestirea aceasta cum vom râde! Hai!

DIDIER (*dând hainelor cu piciorul*)

Nu-s grăbit

MARION

Gândeşte, alături e un gâde! Didier, iubite, vino! Eu sunt!

DIDIER

De ce-ai venit?

MARION

Să te salvez. Ah! Doamne! Nu-i timp de şovăiţi De ce asprimea asta?

DIDIER fsurâzând cu tristeţe)

Ei, doamnă, ce să fie?

Aşa, pe omul simplu, îl ia o nebunie.

MARION

Ah, vino! Timpul trece, stau caii înşeuaţi.

Tot ce vei vrea vei spune de cum vom fi scăpaţi. Ha idem!

DIDIER Cine e omul din fund?

MARION

E temnicerul…

El este dintre-ai noştri, asemeni şi străjerul.

Ori te-ndoieşti de dânşii? Ai observat ceva?

DIDIER

Nimic…! Doar că, adesea, te poţi şi înşela.

MARION

O, vino! Mor de teamă, curând e ora gata…

Din depărtare parcă aud cum vine gloata.

Cad în genunchi: grăbeşte cât mai putem fugii

DIDIER (*arătând pe Saverny adormit*)

Ia spune, pentru care din doi te afii-aci?

MARION (*un moment zăpăcită, aparte*)

Gaspard e nobile., nu cred să fi rostit vreun nume!

(*Tare*.)

Didier al meu nu poate vorbi aşa! Anume Iubite, împotriva-mi ce ai?

DIDIER

Nu am nimici

Dar ia stai! Saltă capul, priveşte-mă un pic!

(*Marion, tremurând, îl priveşte,*)

Da! seamănă întocmai…

MARION

Haidem, Didier iubite!

DIDIER

Mai uită-te la mine doar câteva clipite.

(*O priveşte ţintă*.)

MARION

*

(*terorizată de privirile lui Didier, aparte*)

A celuilalt săruturi nu le-a ghicit cumva?

(*Tare,*)

Ascultă-mă, iubite, îmi tăinuieşti ceva.

Şi-acel ceva pe suflet îţi înrăieşte firea!

Ce gând mi-ascunzi? Căci poate ră mergi cu-nchipuirea la rău, ba se prea poate, un rău

adevărat să vină din pricina unui secret păstrat!

Eram cândva o parte din gândurile tale…

Să fie mort trecutul cu toate ale sale?

Nu-ţi mai sunt dragă poate? îţi aminteşti de Blois? De camera micuţă unde stăteam cândva?

Trăia iubirea noastră în tihnă şi visare şi toate ale lumii pieriseră-n uitare.

Şi totuşi, câteodată păreai neliniştit.

Eu îmi spuneam: O, Doamne, de nu l-or fi zăriţi Frumos era… şi, iată, se spulberară toate…!

Tu mi-ai grăit adesea, cu vorbe-nflăcărate.

Că mă păstrezi în suflet, în inimă şi gând.

Că, pentru mine, lumea ai răstiirna oricând.

Nicicând, cu toate-acestea, nu mi-am impus dorinţa, Primindu-ţi totdeauna părerea şi credinţa…

Dar azi te rog, m-ascultă! E-n joc viaţa ta.

Orice ar fi să fie, mereu te voi urma!

Orice va fi, iubite, eu îţi voi sta alături:

Salvarea, eşafodul…«O, pentru ce mântături? Ci-ngăduie-mi doar mâna în mâna mea s-o ţin.

Pe-ai tăi genunchi, cu frunţea, să hodinesc puţin. Am alergat; sunt frântă de drum, de încordare…! Ce-ar spune toţi că? care mă ştiu surâzătoare şi-atât de fericită, văzându-mă plângând?

Tu ai ceva – mpotrivă-mi! Hai, spune-mi mai curând! Vai! Rabzi ca la picioare să-ţi stau nefericită! Ce groaznică durere: să suferi umilită şi un cuvânt, doar unul, să nu poţi căpăta… I

Ucide-mă mai bine acum, cu mâna ta!

Vezi, mi-au secat de jale şi lacrimi şi suspine., şi-aş vrea să-ţi pot surâde, şi-aş vrea să râzi cu mine. Hai! De nu râzi îndată nu-mi mai eşti drag! Nu „au! Am fost întotdeauna aşa cum ai vrut tu!…

Nu! Lemniţa nu poate să-ţi fure voioşia…

E rândul tău, vorbe-şte-mi, mai spune iar: Marial

DIDIER

— \5: – V.V.j”. – Maria-ori Marion?

MARION (căzând spăimântată la pătninf)

Didier, fii iertător…!

DIDIER

fcù voce spăl nântătoare)

Ei, doamnă! Ca să intri aci nu e uşor!

Au ziduri foarte-nalte a* statului bastilii.

Şi paza e şi noaptea la fel ca-n timpul zilii.

Deci porţi greu zăvorâte cu ce preţ le-ai trecut? Ca să pătrunzi la mine, cui oare te-ai vândut?

MARION

Cine ţi-a spus-o?

DIDIER

Nimeni! Nu-i greu să se ghicească MARION

Didier, mă jur aicea pe pronia cerească că am voit călăii tăi cruzi să-i îmblânzesc;

Că pentru a ta salvare mă lupt…

DIDIER

Îţi mulţumeşc I (*Încrucişând braţele.*)

A fi făr’ de ruşine şi făr’ de suflet, doamnă.

A decăderii treaptă cea mai de jos înseamnă!

(*Parcurge curtea cu paşi mari, cu o explozie de strigăte de furie.*)

Dar unde-i ticălosul acela îndrăzneţ Ce-mi târguieşte capul la un astfel de preţ?

Ce temnicer, ce jude, ce ticăloasă fiară…!

Să-l sfărm în bucăţele, să-l rup, ca, bunăoară, Acest portret.

(*E gata să rupă portretul în mâinile sale, dar se opreşte şi continuă, pierdut.*)

Hei, juzii să judece cât vor.

Ce mai înseamnă dacă-n balanţa dumnealor

— A earei drămuire e veşnic mincinoasă – Un cap de om sau cinstea unei femei apasă!

(*Către Marion.*)

Fugi! Du-te după dânsul!

MARION

Te porţi atât de rău! Mă biciuieşte-atâta de crunt dispreţul tău.

Încât mă vei ucide grăind aşa-nainte…

O, n-a fost niciodată iubirea mai fierbinte şi n-a fost niciodată un om mai adorat Cum ai fost tu de mine…!

DIDIER

Ce spui! Adevărat!

De mă năşteam femeia, ursită spre pierzare.

Şi dacă ticăloasă eramy nepăsătoare.

M-aş fi vândut pe aur, întâiului venit.

Spre at se cukia o: ” oră la sinu-m *k* dezgolit r De-ar fi venit la mine –, – femeia cea uşoară – f

Un om cinstit, un tânăr naiv din cale-afară.

Ori dacă întâmplarea în drumu-mi ar fi scos Un suflet plin de vise, de dragoste setos.

De nu-ndrăzneam a-i spune acestui om de treabă: „Aceasta sunt! Nu-i bine să nu faci asta-n grabă!”

De nu aveam puterea să-i spun cu glas de-argint că ochii mei de înger sunt ticăloşi şi mint.

Decât să fiu ingrată sau să-i înşel cuvântul.

Cu mâna mea, eu singur mi-aş fi deschis mormântul.

MARION

Oh!

DIDIER

Ce mai haz ai face dac-ai putea vedea Cum inima-mi, naiva, minune te-oglindea! Dar bine că oglinda cea falsă e sfărmată!

Erai acolo dulce, zâmbeai nevinovată…

Femeie! Ce-ţi făcuse ăst suflet cald şi bun.

Ce te divinizase, ce te iubea nebun?

Şi-acum, ca să restitui, găsesc de cuviinţă.

Un giuvaier, un simbol de-amor şi de credinţă…

(*îi întinde portretul.*)

MARION (*se întoarce cu un* (*ipăt*)

Oh!

DIDIER

L-ai făcut, fireşte, ca eu să-l pot privi!

(*Râde aruncând cu violenţă la pămâwt portretul.*)

MARION
(*gâfâind*)
Ali! Cine mi-ar lua viaţa… ce milostiv ar fi!
TEMNICERUL
Grăbiţi-vă!
MARION
Vai! Timpul aleargă-n zbor ca vântul! Didier, eu nu am dreptul să-mi mai rostesc cuvântul sunt o femeie cărei datornic nu îi eşti.
Pe care poţi s-o blestemi şi poţi s-o oşândeşti… De-atât dispreţ şi ură inima mea e frântă…
Cât însă mai palpită, ea te binecuvântă!
Dar ora-ngrozitoare soseşte… fugi, nu sta!
Chiar dacă uiţi de gâde, el nu te va uita!
Sunt toate rânduite. Fugi! Nu-mi respinge ruga! Când ştii care e preţul plătit, primeşte fuga; Loveşte-mă, mă lasă ocărilor să fiu.
Dă-mi cu piciorul, însă fugi, fugi cât nu-i târziu!
DIDIER
Să fug? Nu am de cine să fug pe lume încă!
Aiară doar de tine… dar groapa e adâncă…
TEMNICERUL
Grăbiţi-vă!
MARION
Fugii
DIDIEül Nu potl
MARION Ai milăl
DIDIER

Nu-ncerca...!

MARION

Vai, or să-l ia cu sila... şi-apoi îl vor lega... Mă-rmebuneşte gândul; de groază aş fi moartă... O, spune da! şi vino! indură-te, mă iartă! Primeşte să-ţi fiu roaba, să mă aştern covor, Peste viaţa-mi toată să calci nepăsător...

Îţi aminteşti de vremea când mă numeai soţie?

DIDIER

Soţie?

(*Un tun bubwe în depărtare,*)

Da! îţi sună acum de văduvie*!*

MARION

Didier!

TEMNICERUL

Sfârşită-i ora...

(*Bătaie de tobe. Intră consilierul Marii Camere, însoţit de călugări purtând făclii, de călău şi urmai de soldaţi şi popor.*)

SCENA – A VIIüă Aceiaşi, Consilierul, călăul, popor, soldaţi.

CONSILIERUL

Sunt, domnilor, aci!

MARION (*lui Didier*)

Ştiam! Ţi-am spus că-ndată călăul va sosi!

DIDIER (*consilierului*)

Suntem asemeni gata!

CONSILIERUL

Mă rog, cine-i marchizul

De Saverny?
(*Didier arată cu degetul pe Saverny dormind. Călăului.*)
Treziţi-i!
CĂLĂUL (*scuturându-l*)
Păcat că-i tulbur visul]
Ehei, sculaţi, seniore!
SAVERNY
De ce m-aţi deşteptat?
Dormeam, aşa de bine...!
DIDIER
Las că te culci îndat51
SAVERNY (*jumătate treaz*)
Visam!
(*Băgând de seamă pe Marion, o salută.*)
Chiar chipul doamnei îmi alintase somnul.
CONSILIERUL
Sunteţi cu pacea-n suflet? făcut-aţi rugi la Domnul?
SAVERNY
Fireşte!
CONSILIERUL (*prezentându-i un pergament*)
Bun! Semnaţi rog aci, sub data de-azi.
SAVERNY
(*luând pergamentul şi parcurgându-l cu privirea*)
Proces-verbal? Ei, asta e unic şi cu haz:
Povestea morţii mele semnată propriu... Fie!
(*Semnează şi din nou parcurge hârtia.*
Grefierului.)

Staţii Aţi făcut vreo patru greşeli de-ortografie! (*Rem pana şi le îndreaptă*.

Călăului.)

Tu m-ar trezit! Datornic eşti somnul să-mi redai.

CONSILIERUL (*lui Didier*)

Didier!

(*Didier se prezintă*. *Consilierul îi dă pana.*)

Semnaţii

MARION

(*ascunzându-şi privirile*)

Ce clipă îngrozitoare... Vai!

DIDIER

(*semnând*)

Să ştiţi că semnătura aceasta mă distrează!

(*Gardienii fac zid şi-i iau pe amândoi.*)

SAVERNY (*către cineva din mulţime*)

Nu vă-mbulziţi! Lăsaţi-l şi pe copil să vază!

DIDIER (*lui Saverny*)

Tu, frate, pentru mine viaţa ta ţi-ai dat... Vino-mi ia piept...

(*îmbrăţişează pe Saverny*.)

MARION

(*alergând spre el*)

Pe mine, iubite, m-ai uitat? Didier, strânge-mă-n braţe!

DIDIER (*arătând spre Saverny*)

El mi-e prieten, doamnă!

MARION (*împreunându-şi mâinile*)

Vai, glasul tău ce aspru-i! şi cât de greu

condamnai Am plâns la juzi şi rege cerând iertarea ta.

Şi azi mă rog de tine… Dar tu nu poţi ierta!

DIDIER

(*repezindu-se către Marion gâfâind, izbucnind în lacrimi*)

Ei, da! Nu-i cu putinţă! Mi-i inima zdrobită.

Ar fi o grozăvie. Ea mi-i prea mult iubită la despărţirea noastră s-o las făr' de cuvânt;

Eu nu mai pot fi aspru când inima s-a frânt! Vino-mi în braţe!

(*O strânge spasmodic în braţe*.)

Moartea m-aşteaptă; îmi eşti dragă! Mărturisirea asta e fericirea-ntreagă!

MARION

Didier!

(*El o îmbrăţişează din nou cu elan*.)

v –.: v >.

DIDIER

Sărmano, vino! Ah, spuneţi, e vreun glas, Care-ar putea să spună că, în supremul ceas.

Nu ar cuprinde-o-n braţe, pe biata urgisită.

Când ea cu trup şi suflet i-a fost lui dăruită?

Am fost nedrept cu dânsa şi-am fost necruţător…

Dar fără de iertarea-i eu nu voiesc să mor.

Maria mea, primeşte-mi acum mărturisirea:

Tu eşti femeia cărei mi-am închinat iubirea

Şi sufletuemi te-adoră la fel ca în trecut.

Şi cred mereu în tine, aşa cum am crezut!

Tu mi-ai fost drăgăstoasă, duioasă, credincioasă…

Eu voi muri îndată, dar moartea-i luminoasă.

Şi te-nţeieg, Maria, acum, pe-al morţii prag:

Tu m-ai trădat fiindcă ţi-am fost cu mult prea drag! De altfel vina oară îţi este ispăşită:

Ai fost şi tu, desigur, făptură părăsită.

Un biet copil pe drumuri, negustorit şi-adus în patul desfrânării… Ridică-ţi fruntea sus!

Daţi ascultare, oameni! E clipa când pământul Dispare pentru mine… şi liber mi-i cuvântul…” Urmând să urc calvarul, să fiu executat.

Vorbesc din înălţimea de om nevinovat:

Maria, albă floare ce-a întinat-o glia.

Iubită şi soţie, ascultă-mă, Maria:

În numele acelui de sus, lui Dumnezeu.

Te iert!

MARION (*sufocată de plâns*)

O, Doamne sfinte!

DIDIER

Acum e rândul tău (*îngenunche în faţa ei.*)

Maria, iartă-mi miel

MARION Didier!

DIDIER

(*mereu în genunch*ia

Te rog, ml iartă! Eu am fost rău şi cerul din vina mea te ceartă… Şi aţă, vine clipa să plângi la moartea mea.

Deşi ţi-am fost, sărmano, nenorocirea ta! P

Nu mă lăsa, Maria, şi iartă-mi de-o potrivă

MARION

Ah!

DIDIER

Răcoreşte-mi fruntea cu mâna milostivă, Vorbeşte-mi, să u, de nu poţi şi inima ţi-e grea, Fă-mi semnul izbăvirii acvuu} la moartea mea! (*Marion îi aşază mâinile pe frunte. El se ridică şi o îmbrăţişează stmns, cu un surâs de bucurie cerească,*)

Adio! Suntem ga4 a-l

MARION

(*se aruncă desperată între el şi soldaţi*)

Staţi! Ce smintit o spune! Nu! Cât voi fi cu tine, ei nu te pot răpune!

O! Domnilor, cruţaţi-l! E viaţa hii zălbgf Cum oare să-nţelegeţi? latră, n genunchi vă rog! O! Ascultaţi-mi glasul cerându-vă-ndurare şi dac-aveţi în suflet un strop de-nduioşare şi blestemul din ceruri nu v-a făcut nebuni, Atunci cruţaţi-i viaţa!

(*Celor care privesc*), *i*

Şi voi, voi oameni buni, Aveţi acasă fete şi mame, şi neveste...

Voi, când vă veţi întoarce şi povesti aceste.

Ele vor spune: Doamne, cum sunteţi vinovaţi;

Dacă stăteaţi potrivnici, puteaţi să-i mai scăpaţi. Didier, vreau să se ştie: lui de sunt cu tine.

Ei nu te vor ucide alăturea de mine.

DIDIER

Nu, lasă! E mai bine să mor; sunt greu lovit.

Şi cine ştie dacă vreodată-s lecuit.

Aşa îmi este, poate, sortit de Prea înaltul…

Numai că, – iartă-mi plânsu*, – de va veni un altui în viaţa ta, – vreodată, – mai bun, mai fericit.

Tu nu-l uita pe bietul prieten ce-a pieriţi

MARION

Tu vei trăi! Ei, totuşi, vor fi cu-ngăduinţă.

Tu vei trăi, iubite…!

DIDIER Nu! nu e cu putinţă! Deprinde-te mai bine cu gândul că nu sunt;

Mă vei iubi mai tare când eu voi fi pământ…

Îmi vei păstra cu grijă duioasă amintire.

Dar să-ţi trăiesc alături, cu sufletu-n mâhnire.

Eu, care doar pe tine mereu te-aş fi iubit, în orice zi – gândeşte ce trai nesuferit – Să-ţi chinuiesc viaţa când, clipă după clipă, Trecutul s-ar abate cu sumbra lui aripă?

înţelegând că sufăr, că sunt bănuitor.

Ai fi nenorocită…! O! Lasă-mă să mor!

CONSILIERUL (*către Marion*)

Va trece cardinalul chiar pe aci, îndată;

Cereţi-i graţierea… mai încercaţi o dată!

MARION

Aşa e! Cardinalul va trece… l-oi ruga şi veţi vedea că dânsul se va îndupleca.

Da, vei vedea, iubite! îi voi aţine calea.

Va fi o fericire! El ne pricepe jalea.

El e, întâi de toate, creştin, un bun moşneag! Cum n-are el să-mi ierte pe omul mie drag?

(*Sună ora nouă; Didier face semn tuturor să facă tăcere. Marion ascultă cu groază. Când se termină bătăile, Didier se reazemă de Saverny.*)

DIDIER (*poporului*)

Voi ce-aţi venit de-a valma spre a ne privi pieirea Veţi duce mărturie, să afle omenirea că moartea înfruntând-o alături, amândoi, l-am ascultat bătaia cu suflet de eroi!

(*Tunul bubuie la poarta turnului. Perdeaua neagră care ascundea spărtura zidului cade. Apare lectica gigantică a cardinalului, purtată de 24 guarzi pedeştriy înconjuraţi de alţi 20 de guarzi purtând halebarde şi făclii. Ea este stacojie şi împodobită cu armele casei de Richelieu. Perdelele lecticei sunt trase. Lectica trece încet prin fund. Rumoare prin mulţime.*)

MARION

(*târându-se în genunchi până la lectică şi frângându-şi braţele*)

În numele credinţei, al lui Cnstos ce moare...«iertaţi-i, Preaslinţite! Iertaţi-i...!

O VÛCB

(*auzindu-se din lectică*)

Nu-i iertare!

(*Marion cade la pământ. Lectica trece şi cortegiul celor doi condamnaţi se pune în mişcare şi iese urmând-o. Mulţimea se fepede în urma lor cu mare zgömet ty*

MARION

(*singură, se ridică pe jumătate şi se târăşte în*

mâini, privind împrejurul ei)

Ce a răspuns? JE) ar unde-or fi ei? Didier! Didier! Nu-i nimeni! Nici mulţimea?! Să fi visat... Sau ce? Nu sunt nebună?

(*Reintră publicul în dezordine. Lectica reapare prin fund, din partea unde dispăruse. Marion se ridică şi scoate un strigăt se ai mintă tor.*)

Iartă el!

ÖÜAffZil (*dând în Vă tuf i popdrui*)

Loc faceţi înălţimii!...

MARION

(*în picioare, despletită, arătând lectica poporului*)

Priviţii Acestai onwl dredsnţei; omul cflimeil (*Cade* îţi *pământ.*)

HERMÄNü *dramă în 5 acte* în romineşte de V. STOICOVICI

PERSOANELE

HERNANI DON CARLOS

DON RUY GOMEZ DE SILVA

DOÑA SOL

DUCELE BAVARIEI

DUCELE DE GOTHA

DUCELE DE LUTZELBURG

DON SANCHO

DON MATIAS

DON RICARDO

DON GARCI SUAREZ

DON FRANCISCO

DON JUAN DE HARO
DON GIL TELLEZ GIRON
PRIMUL CONJURAT
UN HAIDUC
JAQUEZ
DOÑA JOSEFA DUARTE
O DOAMNĂ
CONJURAŢI AI LIGEI SACROSANCTE, GERMANI ŞI SPANIOLI HAIDUCI, SENIORI, SOLDAŢI, PAJI, POPOR ETC.

Spania – 1519

NOTA

Numele spaniole pomenite în piesă urmează a se citi astfel:

Hernâni, Don C & rios, Don Rûy Goméz de Silva, Dönla Sol, Don Sancïo, Don Mâtias, Don Ricârdo, Don Garsi Suaréz, Don Ffansisco, Don Huân, Don Hil Telïéz Hirôn, Hachez, D6 n! a Hoséfa Duârte (*Persoanele*).

Pastrânïa (1, 1), Sid, Bernard, Figlïéra, Galisia (1, 3), Sancéz de Zuniga, Senturiôn, Almhmân, Rôhas (11, 1), Mursia, Lebn (11,), Armilias (III,), Alcâla (111, 4), Galseran, Antechéra, Nâhafr, Ia-nriche, Vaschéz, Hâime, Hôrhe (Îi-ï, 6, Carbahâl, Penïalver (V, l).

ACTUL I RE & ELE

Saragossa1

O cameră de culcare, noaptea. Pe masă o lampă. SCENA!

Doria Josefa Duarte, o bătrână îmbrăcată într-

o fustă neagră, mpodobită cu jeuri, după moda Izabelei Catolică, Don Carlos2.

DOÑA josefa

(*singură*)

(*trage perdelele cărămizii ale ferestrei şi aşază Isa locul lor câteva fotolii. Se aud bătăi în uşa secretă din dreapta. Ea trage cu urechea. După un timp, bătăile se repetă.*)

L Saragossa: oraş în Spania, capitala provinciei Aragon.

2 *Don Carlos*: Carol al V-lea (Carol Quintul), rege ai Spaniei şi împărat al Germaniei, născut la Ganfl în 15 üü, mort la monastirea Yuste (Estramadura) în 1558. A fost fiul lui Fiiip cel Frumos şi ai spaniolei Ioana Nebuna şi nepot lui Maximilian, împăratul Germaniei, căruia îi urmează la tron. Stăpân peste domeniile imense ale Spaniei şi o parte din [talia, râvneşte la un moment dat dominaţia lumii. Are însă de luptat ou Francisc I, regele Franţei, cu care poartă patru războaie, cu Soliman al II-lea, sultanul otomanilor şi mai ales cu luteranii din Germania.

Am auzit în uşa secretă-un ciocănit.

(*Alte bătăi în uşă.*)

El trebuie să fie.

(*Deschide uşa secretă. Intră don Carlos, cu pălăria trasă pe ochi, acoperindu-şi fata cu mantia.*)

Poftiţi! Bine-aţi venit!

(*în timp ce pătrunde în scenă, don Carlos îşi*

desface mantia şi apare într-un costum bogat de catifea şi mătase, după moda castiliană din 1519. Josefa, privindu-l mai de aproape, face un pas îndărăt, mirată.)

A! Nu-i senior Hernani! Cum aţi intrat pe poartă? săriţi!

DON CARLOS (*strângând-o de mână*)

Ia seama! *Dacă scoţi un cuvânt, eşti moartă*! (*O priveşte drept în ochi*. Doña *Josefa tace, speriată*.)

Stă doña Sol aicea? cea ce s-a logodit cu unchiul ei, un nobil gelos şi ofilit.

Ce-i duce de Păstrâna? – în timp ce ea-l trădează C-un băieţandru care, de cum se înnoptează.

Se furişează-n casă pe uşa de din dos…

Şi asta chiar sub ochii bătrânului gelos.

Aşa e?

(Doña *Josefa tace*. *Don Carlos o zgâlţâie de braţ*.)

Dar răspunde-ndărătnică bătrânăl

DOS A JOSEFA Mi-aţi spus fit tac, seniore.

DON CARLOS:

Să taci! A ta stăpână li doña Sol de Silva? Răspunde: da ori ba!

DOÑA JOSEFA Da. Dar ce vreţi cu dânsa?

DON CARLOS

Ce vreau… nu-i treaba tal Bătrânu, ei logodnic e-acasă-acum?

DOÑA JOSEFA

Nul
DON CARLOS
Bine.
Deci ea-şi aşteaptă-amantul? Zi!
DOÑA JOSEFA
Da.
DON CARLOS.
Să mor îmi vine!
DOÑA JOSEFA
Da. V ...
DON CARLOS Şi aici e locul de întâlnire?
DOÑA JOSEFA
Dae *
DON CARLOS
Ascunde-mă!
DOÑA JOSEFA
Eu?
DON CARLOS Haide!
DOÑA JOSEFA De ce?
DON CARLOS
Nu-i treaba ta!
DOÑA JOSEFA
Eu? să v-ascund?
DON CARLOS Şi iute!
DOÑA JOSEFA
Pentru nimica-n lume!
DON CARLOS (*scoţând de la brâu un pumnal şi o pungă*)
Alege-atunci: pumnalul sau punga! Care-anume Te-mbie?

DOÑA JOSEFA Eşti Satana!
DON CARLOS Întruchipat!
DOÑA JOSEFA (*deschizând uşa unui dulap strâmt în perete*)
Intraţi
Aici.
DON CARLOS (*examinând dulapul*)
În cuşca asta?
DOÑA JOSEFA
(*închizând dulapul*)
Nu vreţi? Atunci plecaţi!
DON CARLÖS
fi edeschizând, dulapul)
Nu plec.
(*Examinând din nou dulapul.*)
Nu-i ăsta grajdul unde, din întâmplare, Ţii mătura pe care te plimbi mereu călare?
(*Se înghesuie în dulap cu multă greutate.*)
Uf!
DOÑA JOSEFA (*împreunându-şi mâinile, scandalizată*)
Un bărbat în casă! Vai! Vai!
DON CARLOS f: (*din dulapul rămas deschis*)
Stăpâna ta, Desigur, o femeie ţi-a spus că aştepta.
DOÑA JOSEFA
S-aud paşi! Trage uşa! Afurisită soartă!
(*Închide repede dulapul.*)
DON CARLOS (*din dulap*)
Şi ţine minte: Dacă scoţi un cuvânt, eşti

moartă!

DOÑA JOSEFA (*singură*)

Ce-o fi cu omu-acesta? Nu m-oi fi înşelat?

Să strig! La ora asta cu toţi dorm în palat. Şi-acuma o să pice şi celălalt. Îl priveşte.

E tânăr… are spadă… Of, Doamne! Ne fereşte De rele!

(*Cântărind punga în mină.*)

După pungă… nu-i hoţ. Nu, hotărât!

(*Intră* doña *Sol, îmbrăcată în alb*. Doña *Josefa ascunde repede punga.*)

SCENA A II-A

Doña Josefa, Don Carlos, în dulap, doña Sol, apoi Hernani.

DOÑA SOL

Josefa!

DOÑA JOSEFA Da, stăpână?

DOÑA SOL

De ce-ntârzie-atât?

Stau ca pe ghimpi!

(*Se aude zgomot de paşi la uşa secretă.*)

Stai! Vine! Fugi şi deschide-ndată, Să nu mai trebuiască la uşă să mai bată.

(Doña *Josefa deschide uşa. Intră fier nani, pur* când o *mantie largă şi o pălărie mare. Pe dedesubt poartă un costum cenuşiu aragonez, cu pieptar de piele, spadă, pumnal şi un corn la brâu.*)

DOÑA SOL

(*repezindu-se la el*)

Hernani!
HERNANI
Ah! Iubito! Te văd... şi te privesc...
Şi-aud iar vocea asta, pe care-o proslăvesc!
De ce ne tot separă nedreptele destine.
Când toată a mea fiinţă tânjeşte după tine?
DOÑA SOL (pl, *săindu-i în mi n te le*)
Vai! Ţi-e mantaua udă! mai plouă şi acum?
HERNANI
N – U V
Nici – can-b & gât de seamă.
doSta sol
Nu ţfca fost frig pe drum? HERNANI
Nu.
DOÑA SOL $$
teapăe» maniae.
HERNANI
Iubita mea, răspunde.
Când noaptea-ncet coboară şi somnul Im pătrunde Sub pleoapele-obosite, şi ochii ţiţa închis.
Nu ţi se-arată-aievea un serafim în vis să-ţi spună cât de dragă eşti uniţi om» pe care o tsoartă crudă-l pune ia crâncenă-ncercare?
DOÑA SOL
Eram îngrijorată, văzând că zăboveşti.
Nu ţi-a fost frig, Hernani?
HERNANI v:
Să-mi fie frig? Glumeşti]
Eu ard! ard lângă tine I Când dragostea

nebună în inimă şi-n minte dezlănţu e-o furtună…

Ce poate să mai facă un nour efemer.

Ce-mprăştie furtună şi fulgere pe cer?

DOÑA SOL (*desfăcându-i mantia de pe umeri*)

Dă-mi mantia. Şi spada.

HERNANI

De spadă niciodată Nu mă despart. E-a doua amică devotată.

Deci unchiul, viitorul tău soţ e-acum plecat?

DOÑA SOL Putem sta împreună un ceas.

HERNANI

Şi nu-i păcat! Un ceas! Un ceas! Atâta! Şi-apoi… ce ne aşteaptă? Uitarea… poate moartea! E soarta prea nedreaptă. Şi totuşi, lângă tine o oră să trăieşti E cât o veşnicie atuncea când iubeşti!

DOÑA SOL

Hernani!

HERNANI

Mă şi bucur când e plecat de-acasă.

Că pot pe-ascun pătrunde ca un tâlhar în casă.

Că timp de-o oră-acestui bătrân mi-e dat să-i fur

Din farmecele tale dumnezeieşti. Şi jur Că-s fericiţi Ba lumea mă pizmuieşte-n faţă că pot să-i fur o oră… când el îmi fură-o viaţă

DOÑA SOL

De ce te zbuciumi?

(*Către* doña *Josefa y dându-i mantia.*)

Pune mantaua la uscat, losefa.

(Doña *Josefa iese*. Doña *Sol se aşază şi face semn lui Hernani să vină lângă ea.*)

Vin aicea.

HERNANI (*fără s-o asculte*)

Deci ducele-i plecat?

DOŞA SOL Nu te gândi la dânsul.

HERNANI Nu pot.

DOÑA SOL

Hai, fii cuminte!

HERNANI

Nu pot nicio clipită să mi-l alung din minte… Când ştiu că te iubeşte… că te vei mărita…

Când te-am surprins deunăzi pe când te săruta…

DOÑA SOL *irizind*)

O! Doamne! Cum se poate să te neliniştească o simplă sărutare pe frunte… părintească…?

HERNANI

O! nu! Era sărutul unui bărbat gelos…

Căci o să fii soţia acestui ticălos!

Un gârbov ce-şi târăşte povara bătrâneţii şi căruia acuma, către sfârşitul vieţii.

Îi trebuie-o femeie. Mai mult, i-a trebuit s-aleagă o fecioară. Bătrân nesăbuit!

Degeaba el c-o mână la pieptu-i te atrage.

Când moartea de cealaltă înspre mormânt îl trage! Decât iubirea-a doua fiinţe s-o zdrobeşti.

Mai bine sapă-ţi groapa! bătrân smintit ce eşti!

— Căsătoria asta socot c-a fost dictată!

DOÑA SOL

Da. Regele-o doreşte.

HERNANI

Don Carlos! Al său tată la eşafod pe tata nedrept l-a condamnat.

E mult de-atunci. Dar timpul mai rău m-a-nverşunat. Bătrânul rege astăzi e mort. Şi n-o să-nvie.

Dar ura mea nu-i moartă. E proaspătă şi vie!

Chiar de copil făcut-am pe cruce jurământ

Ca fiul să plătească. Şi jurământu-i sfântl De când te caut, rege al ambelor Castilii?[7] Tu ştii ce ură leagă a noastre vechi familii.

Au dus părinţii noştri în şir treizeci de ani o luptă neîmpăcată. Suntem de-atunci duşmani.

Dar n-au murit zadarnic. Duelul va fi groaznic… Căci ura lor trăieşte în noi şi mai năprasnic.

Don Carlos, nunta asta e deci isprava ta?

De când te-aştept… şi-acuma tu ieşi în calea mea!

DOÑA SOL

Mă sperii!

HERNANI

Port blestemul străbunilor în vine…

Aşa încât acuma mă sperii eu de mine.

Acest bătrân, de care destinul ţi-e legat.

---

7 Castilii: Castilia era o provincie in Spania, împărţită pe vremuri în două: Castilia veche şi Castilia nouă.

Don Ruy Gomez de Silva, e putred de bogat.

E un bărbat de seamă, e nobil, şi e duce…

În schimbul tinereţii, el însă-ţi va aduce Bănet şi pietre scumpe şi aur cât pofteşti…

Pe fruntea ta luci-vor podoabe-mpivalieti, şi de aceste toate onoruri fabuloase.

O seamă de regine vor deveiii geloase.

Acesta-i adevămtfL Pe eltă vreme eu Nu am nimic. Pădurea e tot avutul mei.

Şi eu avut-am poate-un blazon la originii.

Ce-i azi mânjit de sânge şi ros e de rugină;

Şi eu am poate drepturi, ce-s îngropate-n glod.

Sub draperia neagră a unui eşafod;

Dar care, când răbdarea de margini o să treacă.

Vor răsări odată cu spada mea din teacă.

Dar, până-atunci, cum Ceru nu m-a blagoslovit Decât cu apă, aer şi soare… am venit să-ţi spun că-i vremea-acuma s-alegi, cum crezi mai bine Sau te măriţi cu dânsul… sau mă urmezi pe mine.

DOÑA SOB

Te voi urma.

HERNANT

Alături de toţi haiducii mei?

Sortiţi să simtă veşnic călău după ei?

Proscrişi, ce poartă-n sânge o ură-nverşunată şi-o crimă ce aşteaptă să fie răzbunată?

Primeşti de bunăvoie să intri, nesilit.

În ceata noastră? Află că şi eu sunt bandit!
Când mă cătsu prin ţară soldaţii şi spionii.
Eu m-am ascuns în munţii bătrânei Cata Lonii[8] Şi am crescut acolo, prin râpi şi văi adânci.
Sau cocoţat, alături cu vulturii pe stânci.
Dar printre oameni liberi şi bravi, deprinşi cu arma Eu dacă-n miez de noapte aş da din corn alarma, Trei mii de tineri falnici răsar ca din pământ. Gândeşte-te, iubito! Eu văd că tenspăimânt.
Vrei să trăieşti în codri, prin văgăuni, pe creste.
Cu oameni ce arată ca demoni din poveste să stai mereu la pândă şi cu pistolu-n brâu.
Să dormi pe iarbă, apă să bei de la pârâu…
Şi-n timp ce câte-o mamă copilul şi-l alintă.
Pe la urechi să-i şuiere gloanţele de flintă…
Vrei să trăieşti pribeagă, proscrisă, cum sunt eu…
Să mori, precum muri-voi şi eu, ca tatăl meu.
Pe eşafod?
DOÏSTA SOL Oriunde te voi urma.
HERNANI
Mi-e teamă
Că te-i căi. De Silva e-avut, e om de seamă.
E nobil, e puternic. Te vei îndupleca să laşi bani, fericire, onoruri…
DOÑA SOL
Vom pleca

8 Catalonii: Catalonia, provincie spaniolă.

Chiar mâine. Hotărârea îţi pare temerară.

Eşti înger sau eşti demon? Nu ştiu. Ce ştiu e doară că nu-s decât o sclavă... iar tu, iubitul meu!

Pleci? Plec şi eu cu tine. Rămâi? Rămân şi eu.

Te voi urma ca umbră. De ce? Nu ştiu prea bine.

Dar simt mereu nevoia de-a fi mereu cu tine.

Când pleci şi ţi-aud paşii cum s-au îndepărtat.

Simt inima cum parcă să bată a încetat...

Şi toată a mea fiinţă lipsită e de viaţă.

Dar când ţi-aud iar paşii la uşă, se desghiaţă iar sângele din vine, încet mă-nviorez şi inima re începe să bată. Re nv iezi

< HERNANI

(*strângând-o în Waţe*)

O! înger scump!

DOÑA SOL Deci mâine, la miezul nopţii, bate De trei ori sub fereastră. Te-aştept. Nu te mai zbate, Iubite. Voi fi bravă.

HERNANI

Tu ştii cine-s acum.

DOÑA SOL

Te voi urma, Hernani, oriunde şi oricum!

HERNANI

Cum eşti deci hotărâtă să mă urmezi oriunde.

Eu n-am drept adevărul întreg a ţi-l ascunde.

Ei bire-atuncea află: Nu numai că-i bandit.

Dar scumpul tău Hernani mai e şi osândit!

DON CARLOS (*deschizând cu zgomot uşeţ dulapului*)

N-aţi terminat odată să vânşiraţi povestea?
Ce, credeţi că-s comode dulapurile-acestea?
(*Hernani face un pas îndărăt, surprins. Doaia Sol dă un ţipăt şi se repede în braţele lui Hernanif cu ochii speriaţi spre don Carlos.*)
HERNANI (*cu mina pe minerul spadei*)
Cum? Cine-i omul ăsta?
DOÑA SOL
Vai! Ajutor! Săriţii
HERNANI
Taci, do-na Sol! Ia seama! Nu trebuie treziţi Geloşii.
— Atât aşteaptă! Când sunt eu lângă tine Nu te-ocroteşte nimeni mai bine decât mine.
(*Către don Carlosi*)
Ce căutai acolo?
DON CARLOS
Nu mă plimbam – cum vezi – Calare prin pădure.
HERNANI
Faci rău că mă sfidezi.
La urmă cine râde, mai bine râde!
DON CARLOS
Fie!
Vom râde fiecare când rând-o & a ne vie.
După cum văd, pe doamna cu patimă-o iubeşti şi-n fiecare noapte vii să i-o dovedeşti.
Şi eu iubesc pe doamna – cu voia dumneavoastră.
Vream să cunosc pe-acela ce intră pe

fereastră.

Cât timp eu stau de strajă la uşă.

HERNANI

Domnul meu, Vezi să nu ieşi pe-acolo pe unde intru eu!

DON CARLOS Se poate. Ţi-aş propune un târg deocamdată.

Cum doamna are-o inimă-atât de-nflăcărată şi are-atâta farmec nespus, nu socotiţi că poate să le-mpartă ia doi îndrăgostiţi?

Voiam în seara asta să fac o încercare.

Surprins, în timp ce planu-l puneam în aplicare, M-ascund. Trag cu urechea. În van. Nu desluşeam Ü vorbă. Pe deasupra mă şi înăbuşeam şi-atunci ieşii. Năduful simţeam că mă îneacă.

HERNANI

Şi spada mea, seniore, se-năbuşă în teacă şi vrea să lasă-alară.

DON CARLOS (*salutând*)

Sââit gata I Când poftiţi!

HERNANI (*trăgânci spada*)

În gardă-atunei!

(*Don Carlos trage şi el spada*).

DOÑA SOL (*repezindu-se* între *ei*)

Hernani!

DON CARLOS e (*către* doña *Sol*)

Nu vă neliniştiţi.

HERNANI (*lui don Carlos*)

Aş vrea să ştiu cu cine mă bat?

DON CARLOS

Dar ai un nume
Şi dumneata, îmi pare.
HERNANI Un singur om pe lume îl va afla, în ziua pe care o aştept să-i spun şi cum mă cheamă… şi să-i vâr spada-n piept!
DON CARLOS
Şi cine-i omu-acela?
HERNANI E fără-nsemnătate.
În gardă!
(*încrucişează spadele. Doña Sol, tremurând, se prăbuşeşte într-un fotoliu. Se aud bătăi în uşă.*)
D05) A sol
(*ridicându-se speriată*)
Doamne! Bate la uşă!
(*Hernani şi don Carlos încetează lupta. Pe uşa secretă intră* doña *Josefa, îngrozită.*)
HERNANI
Cine bate.
Josefa?
JOSEFA
(*către* doña *Sol*)
Vai! stăpână! Eu am încremenit!
E domnul duce, doamnă!
DOÑA SOL (*împreunându-şi i mâinile*)
Cum? El? A şi venit?
Atuncea sunt pierdută!
DOÑA JOSEFA (*zvârlind o privire în jurul ei*)
Iisuse Împărate Ce văd? Se bat seniorii cu spada?
— Ce păcate!

(*Cei doi combatanţi bagă spada în teacă. Don Carlos se înfăşoară în mantie şi-şi trage pălăria peste ochi*. Se *aud bătăi în uşă,*)

HERNANI

Ce-i de făcut?

(*Bătăile se repetă.*)

4 O VOCE

(*de afară*)

Deschide!

(Doña *Josefa face un pas spre uşă. Hernani o opreşte.*)

HERNANI

Nu vei deschide. Stai!

DOÑA JOSEJFA (*scoţând mătăniile*)

O! Sfinte Iacob, grijă de noi doar tu să ai!

(*Bătăile se repetă*)

HERNANI (*lui don Carlos, arătându-i dulapul*)

Vin să ne-ascundem.

DON CARLOS

Unde? Iar în dulap?

HERNANI (*arătându-i uşa dulapului*)

Fireşte.

E loc destul.

DON CARLOS Aşa e. Ba chiar ne prisoseşte.

HERNANI (*arătându-i uşa secretă*)

Putem fugi pe-aicea!

DON CARLOS

Eu nu fug. Mulţumesc.

HERNANI

Aşa? Atunci, seniore, să ştii că ţi-o plătesc!

(*Către* doña *Sol*.)

Baricadăm intrarea.

DON CARLOS (*către* doña *Josefa*)

Deschide!

HÈRNANI

A! Ce soartă!

DON CARLOS (*către doña Josefa, buimăcită*)

Deschide-am zist

(*Se aude bătând mereu în uşă*. *Doña Josefa se duce să deschidă, tremurând*.)

DOÑA JOSEFA En, Doamne, s pe jumătate moartă!

SCENA A TIT-A

Aceiaşi, Don Ruy Gomez de Silva, cu barba şi părul albe, îmbrăcat în negru, urmat, de valeţi cu candelabre aprinse în mână.

DON RUY GOMEZ

Bărbaţi la ora asta vin la nepoata mea?!

Intraţi! Veniţi eu toţii! Aveţi şi ce vedea.

(*Către* doña *Sol*.)

Pe sfântul Juan d'Avila, suntem aicea, doamnă Trei! trei bărbaţi! din care doi de prisos!

(*Către cei doi tineri*.)

Ce-nseamnă Prezenţa voastră-aicea, voi tineri curtezani?

Aţi auzit de Cid1 şi Bernard2, aceşti titani Ai Spaniei şi-ai lumii? Dar ei, pe vreme-aceea, îşi respectau bătrânii şi ocroteau femeia.

Purtau mai lesne-n spate armura de război Decât purtaţi voi haina de catifea pe voi.

La ei găseau cei vârstnici respect şi ascultare; îşi consfinţeau iubirea-n biserici, la altare;

Nu înşelau pe nimeni; ştiau – într-un cuvânt – *3* Cid (Rodrig Ruy Díaz de Bivar, zis Cid Carapeador), vestit cavaler spaniol, născut pe la 1030, mort în 1099. S-a distins în luptele împotriva maurilor, în timpul domniei regilor Sancho şi Alfons al VI-lea al Castiliei. Isprăvile lui, devenite legendare, au făcut obiectul cronicilor din secolele al XIII-lea şi al XIV-lea, al unei culegeri de poeme populare spaniole cunoscute sub numele de „romanceros" şi a tragediei lui Corneille, *Le Cid*.

4 Bernard: (Bernardo del Carpio), alt erou legendar spaniol, despre care se crede că l-ar fi ucis pe Roland la Roncevaux.

Că cinstea unei case e lucrul cel mai sfânt! Atunci când o femeie îi ispitea în viaţa Veneau s-o ia de-acasă, în plină zi, pe faţă, Cinstit, cavalereşte. Cât despre-acei mişei Ce se strecoară noaptea pe-ascuns în casa ei Ş încearcă, prin manevre infame şi obscure.

Când soţul nu-i acasă, soţia să i-o fure.

Dacă-ar trăi azi Cidul, acest strămoş măreţ.

Le-ar azvârli în faţă întregul său dispreţ şi-ngenunchind nobleţea ce înjoseşte tronul.

Cu latul spadei sale le-ar pălmui blazonul!

Aşa ar face astăzi, de le-ar ieşi în drum, Bărbaţii de pe vremuri, bărbaţilor de-acum. Ce-aţi căutat aicea? Credeaţi c-aveţi de-a face cu un

bătrân de care poţi râde cum îţi place?

Şi cutezaţi, voi tineri, să râdeţi de-un soldat Ce la Zamora aprig pe vremuri s-a luptat?

Dar nu voi o să râdeţi!

HERNANI O! duce!

DON RUY GOMEZ

St! Tăcere! V-a dăruit destinul tot ce se poate cere:

Ospeţe, cavalcade, serbări şi vânători, lor noaptea serenade cântate până-n zori.

Panaş la pălărie, veşminte preţioase.

Distracţii, tineţeţe şi baluri grandioase…

Şi tot nu vă ajunge, seniori? V-a trebuit

O Jucărie nouă! Un om încărunţit!

Aţi spart-o jucăria! Dar n-aveţi nicio grijă.

Căci cioburile sparte-ca zlurături de schijă Vă vor plesni obrajii!

— Urmaţi-mă, seniori!

HERNANI

O! duce!

DON RUY GOMEZ Niî-i nevoie s-o spun de două ori!

Ce, viaţa-i doar o glumă menită să vă-mbete?

Eu am un scump tezaur: onoareaacestei fete, Nepoata mea. Mi-e dragă! Şi dacă Domnu-o vrea, în foarte scurtă vreme, va fi soţia mea.

Eu ştiu că-i nepătată, A fost de-ajuns o clipă să-mi părăsesc căminul, ca doi tâlhari în pripă să se strecoare-n casă. Seniori destrăbălaţi!

Întâi aţi face bine pe mâini să vă spălaţi…

Căci numai s-o atingeţi şi-aţi pângărit femeia.
Ce mai voiţi să faceţi cu mine după-aceea?
Hai! Daţi-i înainte! mai vreţi ceva?
(*îşi smulge colanul de la gât*.)
Poftiţi!
Colanul meu de aur! Sub cizme să-l striviţii (*îşi aruncă pălăria*.)
Poftim! Smulgéri-mi părul! Şi mâine, plini de fală, Să trâmbiţaţi această eroică scofală.
Să afle tot oraşul că nişte sceleraţi Au terfelit pe unul din cei mai veneraţi Bătrâni.
DOŞA SOL
Monseniore…
DON RUY GOMEZ (*către valeţii săi*)
Aghiotanţi din gardă! Aduceţi-mi pumnalul! o sabie! o bardai (*Către cei doi tineri,*)
Urmaţi-mă!
DON CARLOS (*făcând un pas înainte*)
Seniore, venisem înadins să-ţi spun că împăratul Germaniei s-a stins Din viaţă.
DON RUY GOMEZ
Nu se poate! *Maximilian1*? *Ştii bine*? (*Don Carlos* îşi *zvârle mantia de pe el şi ridică pălăria de pe ochi*»)
O! regele!
DOA SOL Don Carlos!
HERNANI (*cu ochii aprinşi*)
E regele! în fine!
2 *Maximilian*: fiul lui Frederic al III-lea, împărat al Germaniei, bunicul lui don Carlos (1459

– 1519).

Chiar cât Dar bine, auce, ce ţi s-a năzărit?
Aflând că împăratul Germaniei-a murit.
Venisem să-ţi dau vestea aceasta dureroasă.
Şi ca prieten sincer şi slugă credincioasă
Să mă consult cu tine. Şi-n loc să-mi mulţumeşti.
Eu văd că, dimpotrivă, cu zarvă mă primeşti.

(*Don Buy Gomez face semn valeţilor să se retragă. Apoi se apropie de don Carlos, în timp ce* doña *Sol îl priveşte pe rege cu surprindere şi teamă. Hernani, care a rămas deoparte, îl urmăreşte cu ochi aprinşi.*)

DON RUY GOMEZ Am stat prea mult afară la uşa de intrare…

DON CARLOS

Veneai c-o ceată-ntreagă. Deci nu e de mirare. Când regele-n persoană ţi-aduce un secret
De stat, nu vrea să-l afle chiar orişice valet.

DON RUY GOMEZ Vă cer iertare, Sire.

DON CARLOS

Rău ţi-am ales cariera.
Te-am pus guvernator la castelul din Figuera[9]
Şi vad c-ai tu nevoie de un guvernator.

Iertaţi…

DON CARLOS Deci, împăratul e mort!

DON RUY GOMEZ

E-ngrozitor!
Căci împăratul este bunicu-Alteţei tale.

9 Figuera: oraş întărit în Catalonia (Spania).

DON CARLOS De-aceea mă vezi, duce, cuprins de-atâta jale.

DON RUY GOMEZ

Cine-i urmaş?

DON CARLOS

Un duce de Saxa[10] pretendent…

Şi Francisc[11], rege-al Franţei, şi el e concurent.

DON RUY GOMEZ Şi electorii unde au locul de-ntrunire?

DON CARLOS

La Frankfurt[12], sau la Aix-la-Chapelle[13], sau Spira[14].

DON RUY GOMË5?

— Sire.

Sper că Maria voastră şi dânsa s-a gândit la tronu-acesta.

DON CARLOS Sigur.

DON RUY GOMEZ

— E-un drept ce-aţi dobândit.

DON CARLOS

Nu-ncape îndoială.

DON RUY GOMEZ

---

10 Saxa (Frederic, duce de): pretendent la tronul Germaniei, concurentul lui don Carlos.

11 Francise: Francise I, regele Franţei, concurentul lui don Carlos ia tronul Germaniei; (1494 — 1547).

12 Frankfurt (pe Main): oraş în Prusia, sediul Dietei Confederaţiei Germane.

13* Aix-la-Chapelle: oraş în Renania, capitala imperiului lui Carol cel Mare.

14 Spira: oraş în Germania, făcînd parte din palatinatul Rinului.

Pentru c-al vostru tată A fost şi àt-hidücé-al Austriei. Deci, iată De ce sunteţi urmaşul la tron necontestat.

De când bunicul vostru din viaţă a încetat.

DON CARLOS

Şi mai sunt pe deasupra şi cetăţean de-onoare Din Gand[15].

DON RUY GOMEZ

*

Când eram tânăr, în plina lui splendoare v-am cunoscut bunicul. Un vajnic suveran.

DON CARLOS Mă sprijină şi Roma.

DON RUY GOMEZ

Şi n-a fost un tiran.

Şi-a cârmuit poporul cu multă chibzuinţă.

(*Se înclină şi sărută mâna regelui.*)

Împărtăşesc din suflet a voastră suferinţă.

DON CARLOS

Ştii, papa vrea să-mi ieie Sicilia-napoi.

Ce s-a gândit Sfinţia sa, marele vulpoi?

El o să mă ajute, cu sprijinu-i puternic.

La tronu-mpărăţiei, iar eu, ca fiu cucernic, în schimb, o să-i restitui Sicilia. Întâi să mă aleg... şi-n urmă văd eu cu ce rămâi.

DON RUY GOMEZ Ce mândru-ar fi-iripăratul, de-ar fi să mai trăiască, Să vadă-acum străvechea coroană-mpărătească Pe fruntea voastră, Sire. Un neam îndurerat Deplânge azi pe bunul şi marele-

---

15 Gand: oraş belgian, fosta capitală a Plandrei, care, începlnd din secolul al £V-léà, âparţînea Ffaritéi. Don Carlos se näscüse la Gand.

mpărat.

DON CARLOS E-abil Sfântul Părinte! Sicilia-l îmbie.

În fond, e-o insuliţă săracă şi pustie.

O zdreanţă aruncată departe de hotar…

Nu ştii că face parte din Spania măcar.

— „Zi, fiule, ce-ai face c-o insulă răzleaţă

Legată de imperiu c-un firicel de aţă?

Imperiul tău e numai din petice-ncropit, la foarfecii şi taie! Ce ai de păgubit?”

Aşa ar zice papa: „Îţi mulţumesc, Preasfinte” – La rându-mi i-aş răspunde – „dar ia te rog aminte.

Că zdrenţele acestea eu pot să le cârpesc…

Şi zdreanţă lângă zdreanţă, imperiul mi-l măresc”.

DON RUY GOMEZ

Tot e o consolare că morţii din morminte Stau cu cei drepţi, la dreapta cerescului părinte.

DON CARLOS

Nu-i vorbă că şi Francisc prea e nesăturat!

Grozav îl ispiteşte să fie împărat.

Nu-i mai ajunge Franţa. Ocazia-i splendidă şi n-ar voi s-o scape din mâna lui avidă.

Bunicul meu lui Francisc i-a spus cândva: „De-aş fi Fu Dumnezeu din ceruri şi aş avea doi fii.

L-aş face zeu pe unul… pe celălalt rege-n Franţa!”

(*Către duce.f*

Pe ce socoţi că Francisc îşi bizuie speranţa?

DON RUY GOIMEZ E un viteaz de seamă.
DON CARLOS
Să fim bineînţeleşi.
(fi bula de-aur[16] scrie că nu pot fi aleşi Străini la tronul ţării.
DON RUY GOMEZ
Măria ta nu-i oare Uege-al măreţei Spânii?
DON CARLOS
Sunt cetăţean de-onoare
Din Gand...
DON RUY GOMEZ
Pe Francisc, Sire, l-au consacrat erou Recentele victorii.
DON CARLOS
Şi vulturul cel nou.
Ce mâine străluciva pe stema-mpărătească.
Îşi va lua avântul.
DON RUY GOMEZ Dar limba latinească, s
Alteţă, o cunoaşteţi?
DON CARLOS Puţin. De ce?
Să ştiţi
Că astăzi nobilimea germană-o cuceriţi Mai lesne cu latina.
DON CARLOS Când răspicat şi tare ştii să-ţi rosteşti cuvântul, îl poţi rosti n oricâte Limbă pofteşti. Deci, duce, eu plec neapărat în Flandra.

16 Bula de aur: constituţie dată imperiului german de Carol al IV-lea, in 1356, prin care sînt stabilite regulele de alegere a împăraţilor germani. Ea fixează şi electorii, în număr de 7, şi anume: arhiepiscopii do Maienţa, Colonia şi Treva, regele Boemiei, contele palatin al Rinului, ducele de Saxa şi margraful de Brandenburg.

Vreau de-acolo să vin ca împărat.

Şi cum mă tem ca Francisc să nu-mi încurce treaba, Socot că e nevoie să plec cu toată graba.

DON RUY GOMEZ Plecaţi? Dar ce ne iacem cu to i bandiţii-acei Ce mişună prin munţii din Aragon1?

DON CARLOS

Mişei!

Dau ducelui de Arcos poruncă să-i răpună.

DON RUY GOMEZ De ce nu daţi poruncă atunci, să se supună şi comandantul bandei?

DON CARLOS

Ştii cine-i şeful lor?

1 *Aragon*: ţinut în nord-estul Spaniei, cu capitala bafagossa. Multă vreme a existat ca regat independent şi a fost contopit cu Castilia în 1479.

DON RUY GOMEZ Nu ştiu. Dar ştiu că este un om cutezător.

DON CARLOS Se spune că acuma-n Gahcia[17] se-ascunde.

Dar o să scot armata... şi o să se-nfunde.

DON RUY GOMEZ Ar fi n oraş, spun unii.

DON CARLOS

Aşi Nu-i adevărat!

Rămân aici la noapte.

DON RUY GOMEZ (*înclinându-se până la pământ*)

Sunt mult prea onorat!

(*Ducele îşi cheamă valeţii. Aceştia intră cu*

---

17 Galicia: veche provincie a Spaniei în apropierea Portugaliei.

candelabre aprinse în mână. Ducele îi aşază pe două rânduri, până la uşa din fund. În timpul acesta, doña *Sol se apropie încet de Hernani. Regele ti spionează pe furiş.*)

Primiţi cu toată cinstea pe-augusta maiestate, Ce-i oaspetele nostru.

DOÑA SOL (*lui Hernani, în şoaptă*)

Deci, mâine noapte, 4 vdte De trei ori sub fereastră.

HERNANI (*acelaşi ioc*)

Pe mâine!

DON CARLOS (*aparte*)

Mâine!

(*Tare, către* doña *Solt de care se apropie, curtenitor.*

...Eu o să-mi permit, seniora, să vă dau braţul meu.

(*O conduce până la uşă*. Doña *Sol iese.*)

SCENA A TVA HERNANI

(*cu mâna la piept, pe mânerul pumnalului*)

Iar eu pumnalul, Sire!

DON CARLOS (*înapoindu-se, aparte*)

Acest om are – un aer

Suspect.

(*Luându-l pe Hernani deoparte.*)

Avut-ai cinstea cu tine să mă-ncaier, Pentru mai multe pricini te cred un trădător.

Don Carlos nu e însă un om răzbunător.

Deci, poţi pleca. Eşti liber.

DON RUY GOMEZ (*Înapoindu-se şi arătându-*

l pe Hernani)

Dar cine este oare

Seniorul?

DON CARLOS

E din garda mea, duce.

(*Ies arnindoi, împreună cu valeţii, don Ruy Gomez* în faţă, *luminind cu un sfeşnic calea regelui*.)

SCENA A V-A

HERNANI (*singur f*

Ce onoare!

Din garda ta! Da, rege! Şi fără de popas Te voi urma şi ziua şi noaptea, pas cu pas!

Cu un pumnal în mină, vei da de mine-o cale.

Căci stirpea mea-i duşmana de veci a stirpei talel Mi-eşti şi rival acuma. O clipă m-am zbătut între amor şi ură. Dar repede-am văzut că inima-i prea strâmtă spre a cuprinde-n sine Iubirea pentru dânsa şi ura pentru tine!

Dar pentru că tu însuţi în cale mi-ai ieşit să-mi scormoni amintirea, ei bine, ai reuşit, în talgerul balanţei iubirea-i prea uşoară.

Căci sub povara urii balanţa se coboară, în garda ta sunt, sive! Nu ştii ce bine-ai spus.

Nu e curtean să-ţi şadă în preajmă mai supus.

Nu-i nobil să-ţi sărute şi umbra mai slugarnic.

Nu-i majordom să-ţi fie mai credincios, mai harnic, Nu-i câine să se ţină mai dârz de urma ta.

Ca mine, care până şi-n iad te voi urma!

Toţi cei ce te-nconjoară aşteaptă de la tine Un

titlu de nobleţe ce-ncântă pe oricine.
Sau un colan de aur să-l spânzure de gât…
Dar eu, eu au mă satur, Măria ta, cu-atât!
Nul Eu nu vreau onoruri vremelnice, meschine… Vreau inima din tinel şi sângele din vine!
Şi tot ce-o să mai scurme în Maiestatea ta Atuncea când pumnalul în ea se va-mplânta! Porunca răzbunării e crâncenă şi veche…
Se ţine scai de mine şi-mi ţipă în ureche.
Ascult… pândesc… şi unde eşti tu, voi fi şi eu…
Căci pasul meu se ţine de pasul tău mereu! Când vei întoarce capul, în plină zi, din umbră va răsări fantoma mea ţeapănă şi sumbră;
Iar noaptea-n somn, când ochii o să-i deschizi, vei da De ochii mei, în care e scrisă moartea ta!
ACTUL AL IILEA
BAND ÎI UL *Saragossa*
O curte interioară în palatul ducelui de Silva. La stânga, zidurile palatului, cu o fereastră cu balcon. Sub fereastră o portiţă, în dreapta, în fund, case şi străzi. E noapte. Ici şi colo, se văd câteva ferestre luminate.
SCENA!
Don Carlos, Don Sancho Sánchez de Zuniga, conte de Monterey, Don Matias Centurion, marchiz de Alumunan, Dan Ricardo de Roxas, senior de Casapalma. Intră toţi patru, în frunte cu don Carlos, cu pălăriile trase pe ochi, înfăşuraţi în

mantii lungi, ale căror poate sunt ridicate de vârful spadelor.

DON CARLOS (*privind spre balcon*)

A! Stau ca pe jeratec. Ăsta-i balconul ei.

(*Arătând fereastra care nu e încă luminată,*)

Nu văd nicio lumină.

(*îşi plimbă privirea spre celelalte ferestre luminate,*)

În schimb, lumini cât vrei.

Tot unde nu-i nevoie. O singură fereastră E-n beznă.

DON SANCHO Cu banditul ce-a fost, Maria voastră? Cum l-aţi lăsat din mână să scape?

DON CARLOS

L-am lăsaţi *f*

DON MATIAS O fi chiar şeful bandei!

DON CARLOS

Nu m-am interesat.

O fi, n-o fi, eu nu ştiu. Dar n-am văzut în viaţă Vreo frunte-neoronată să fie mai măreaţă i

DON SANCHO Ştiţi cum îl cheamă?

DON CARLOS

(*cu ochii ţintă la fereastră*) *f i*

Parcă Munos... Fernand... pe-aci

(*Cu gestul omului care-şi aduce brusc aminte.*)

Ba nul Mă-nşel. Un nume ce se sfârşeşte-n *i*.

DON SANCHO

N-o fi Hernani?

El e!

DON SANCHO Hernani?1

DON MATIAS

Cum? Vestitul v

Hernani?1

DON SANCHO (*regelui*)

Aţi prins vreo vorbă din ce spunea banditul?

DON CARLOS (*care nu scapă fereastra din ochi*)

Aş! Din dulapu-acela nimic n-am apucat s-aud.

DON SANCHO

Cum i-aţi dat drumul din mâna? Ce păcat!

(*Don Carlos se întoarce spre el încruntat şi-l priveşte drept în faţă*.)

DON CARLOS

Nu-ţi pare întrebarea aceasta prea-ndrăzneaţă?

f Cei doi seniori fac un pas îndărăt şi lac.)

N-am pică pe Hernani că l-am lăsat în viaţă.

Pe doña Sol am pică! Pe ea! Căci o iubesc

Ca un nebun! Ah! ochii ei negri, ce sclipesc la fel ca doi luceferi strălucitori în noapte!

— Am auzit atâta din ce-şi spuneau în şoapte:

„La miezul nopţii, mâine”. Mi-a fost însă de-ajuns. În vreme ce banditul va săvârşi, pe-ascuns.

O nouă fărdelege, abia aştept clipita

Să-mi văd cu ochii visul şi să-i răpesc iubita!

DON RICARDO

Era mai bine, Sire, pe vultur să-i zdrobiţi şi după-aceea prada din gheare să-i răpiţi.

DON CARLOS (*lui don Ricardo*)

Cum văd eu, dragă conte, eşti plin îndrăzneală!

DON RICARDO (*înclinându-se până la pământ*)

M-aţi ridicat la rangul de conte?

DON SANCHO

(*repede*)

E-o greşeală!

DON RICARDO (*lui îi on Sancho*)

Chiar regele-a zis.”conte”»

Ajunge, domnii mei!

(*Lui don Ricardo*)

Da. Am scăpat un titlu pe jos. Deci, poţi să-l iei!

DON RICARDO (*ploconindu-se din nou*)

Vă mulţumesc, alteţă!

DON SANCHO

(*către don Matias*)

Un conte din eroare!

(*Regele se plimbă prin fund, cercetând mereu ferestrele luminate. Cei doi seniori discută în faţa scenei.*)

DON MATIAS

(*către don Sancho*)

Şi după ce-o răpi-o, ce-o să devină oare Frumoasa?

DON SANCHO (*privind pieziş spre don Ricardo*)

O va face contesă; mai târziu Chiar doamnă

de onoare; şi de-o avea un fiu.

O să devină rege!

DON MATIAS Cum? Un bastard? E lege:

Dintr-o contesă, conte, e greu să iasă-un rege.

DON SANCHO O face-atunci marchiză.

Nu vrei să înţelegi?

Bastarzii pot s-ajungă cel mult doar viceregi în ţările învinse.

(*Don Carlos revine în ţaţa scenei.*)

DON CARLOS (*privind cu necaz spre ferestrele luminate*)

O! Doamne! Ce osândă!

Luminile acestea par ochi geloşi la pândă!

S-au stins iar alte două.

— Seniori, stau ca pe foc!

Când tot aştepţi s-ar zice că timpul stă pe loc.

Cum s-ar putea ca vremea să zboare-n faţa noastră?

DON SANCHO Acelaşi lucru-l spunem şi noi, Maria voastră.

DON CARLOS Şi despre voi o spune poporul sugrumat.

(*Ultima lumină s-a stins.*)

Şi ultima lumină s-a stins.

(*Întorcându-se spre fereastra balconului* doñei *Sol, încă neluminată.*)

Geam blestemat! Aprinde-te odată! Hai, doña Sol, te-arată…

Ca steaua lucitoare pe bolta-nnegurată I (*Către don Ricardo.*)

E miezul nopţii?

DON RICARDO Aproape.

De-o să mai zăbovim.

Cu celălalt într-o clipă o să ne pomenim.

(*Fereastra de la balcon se luminează. Umbra donti Sol apare pe vitrâliul luminat.*)

O umbră la fereastră, amicii mei! E ora!

S-ar spune că din neguri răsare auroral

Să-i dăm de veste. Batem din palme de trei ori.

Dar cum suntem la număr cam mulţi, mă tem, seniori. Să n-aibero bănuială... – şi n-ar fi de mirare.

Deci voi plecaţi în grabă la poarta de intrare şi staţi la pândă. Treaba e bine s-o-mpărţim;

Eu, fata... voi, banditul!

DON RICARDO

Alteţă, ţi mulţumim!

* * – o r.*!

DON CARLOS!

Cum s-o vi, cu spada îl încolţiţi deodată şi-i daţi o lecţie-aspră şi bine meritată.

Iar pân-o să-şi revină-n simţire, am răgaz să-i fur îndrăgostita. Apoi vom face haz!

Să nu-l ucideţi însă, căci e o fire bravă...

Şi-a omorî e totuşi o faptă foarte gravă.

(*Seniorii se înclină şi ies. După ce s-au depărtat, don Carlos bate de două ori la rând de câte trei ori din palme. Fereastra se deschide şi* doña *Sol apare în balcon.*)

SCENA A II-A Dofia Sol, don Carlos.

DOM SOL (*din balcon*)

Tu eşti, Hernani?

DON CARLOS *ţaparte*)

Drace! mai bine taci (*Batê din nou de trei ori din palme.*)

DOÑA SOL

Cobor.

(*închide fereastra şi lumina dispare. Câteva clipe mai târziu, portiţa de sub balcon se deschide şi intră* doña *Sol, cu o mantie pe umeri şi cu o lampă în mină*»)

Hernani!

(*Don Carlos trage pălăria pe ochi şi se repede spre ea.* Doña *Sol lăsând să-i scape lampa.*)

Nu sunt paşii lui. Vai! E-ngrozitor!

(Doña *Sol vrea să reintre în casă. Don Carlos se repede şi o apucă de braţ.*)

DON CARLOS

Stai, doña Sol!

DOM sol

Şi vocea e alta! Doamne sfinte!

DON CARLOS

Nici nu există voce mai plină, mai fierbinte De dragoste! Priveşte: un rege te-aştepta!

DOÑA SOL

Don Carlos!

DON CARLOS

Porunceşte! Şi Spania-i a tai Eu, care sunt stăpânul acestei mândre Spânii*, Acum nu-s decât

Carlos* şi sclavul tău!

DOÑA SOL (*încercând să se desprindă din braţul regelui*)

Hernani!

Vai! Ajutor!

DON CARLOS

Seuiora, nu te înspăimânta.

Nu-i un bandit, e-un rege acum în faţa ta.

DOÑA SOL

Bandit eşti tu, don Carlos! Mă mir că n-ai ruşine. Pentru isprava asta roşesc eu pentru tine. Cu-asemenea victorii vrei tu să te făleşti? lJe o femeie, noaptea, cu sila s-o răpeşti?

Banditul preţuieşte mai mult ca tine, rege!

Căci dacă după suflet mărirea s-ar alege şi rangul după merit dac-ar fi dobândit...

Banditul ar fi rege... şi tu ai fi pândit!

DON CARLOS (*Încercând s-o atragă*)

Seniora...

DOÑA SOL Uiţi că-s fată de conte, mi se pare.

DON CARLOS

O să te fac ducesă.

DOÑA SOL (*respingându-l*)

Vai! Ce neruşinare!

(*Face câţiva paşi îndărăt.*/

Între noi doi nimica nu poate exista.

Tata-a murit în lupte pentru coroana ta.

Am prea mult sânge nobil să-ţi fiu amântă ţie... Şi prea puţin, don Carlos, ca să-ţi devin soţie.

DON CARLOS Te fac atunci prinţesă!

DOÑA SOL

Încearcă mai curând să faci pe curtezanui cu fetele de rând.

De mă tratezi, don Carlos, ca pe-orice dulcinee, Am să-ţi arăt că-s doamnă, şi că sunt şi femeie!

PON CARLOS

Împart şi tron şi nume cu tine. De vrei tu Vei deveni regină, împărăteasă…

DOÑA SOL

Nu!

Nimic nu mă momeşte. Nu! Să vorbim pe faţă. Prefer să-mpart cu dânsul întreaga mea viaţă.

Cu scumpul meu Hernani, cu suveranul meu… Prefer cu el alături să pribegesc mereu…

Să-ndur şi frig şi sete, şi foamea nemiloasă, Să-mpărtăşesc cu dânsul o soartă ticăloasă.

Mizerii şi prigoană, exilul ne-ndurat…

Decât să fiu, don Carlos, soţie de-mpăratl

DON CARLOS

Ce fericit e dânsul!

DOASIA SOL n.

Sărman proscris!

DON CARLOS

Fireşte.

De vreme ce sărmanul proscris te cucereşte şi e iubit de tine. De-aceea-l fericesc.

Deci mă urăşti?

DOÑA SOL Nu, sire. Nu pot să te iubesc!

DON CARLOS (*apucând-o de mâini, cu violenţă*)

Ori mă iubeşti, ingrato, ori nu, puţin îmi pasă! în mâna mea acuma eşti prinsă ca-ntr-o plasă. Vei fi a mea! Te-asigur. Şi-atuncea vei vedea Dacă mai sunt sau nu mai sunt rege-n ţara mea!

DOÑA SOL (*zbătându-se*)

Alteţă, fie-ţi milăl la curte ai contese, Marchize minunate, ducese şi prinţese...”

Le poţi alegem voie. Şi toate cred că vor să-ţi dăruie ardoarea şi farmecele lor.

Proscrisul doar cu mine şi-a împărţit povara.

Tu ai tot. Aragonui, Castilia, Navara1.

Şi Murcia2, Leonul3 şi alte zace ţări.

Şi India mănoasă de dincolo de mări...

Tu ai o-mpărăţie întinsă şi bogată.

Că soarele acolo n-apune niciodată.

Şi când ai toate-acestea, vrei lui să mă răpeşti? Lui, care nu mă are decât pe mine? Eşti Crud!

(*Se aruncă la picioarele regelui. Acesta încearcă s-o atragă spre el.*)

a *Navara* – vechi regat în munţii Pirinei.

2 *Murcia* – provincie în Spania, cu capitala Murcia, *Leonul* – provincie în Spania, cu capitala Leôn.

Haide, vino! Vino! Am să-ţi ofer ca danii Din Span iile mele bogate, patru Spânii! \lege-le pe care le vrei!

DOÑA SOL

Ce dar regal!

Dar eu nu vreau nimica.*, decât acest tpumnal!

(*Smulge pumnalul de la brâul regelui. Acesta îi dă drumul din mâna şi face un pas îndărăt.*) *Mai îndrăzneşte-acuma*!

DON CARLOS

De ce să mă mai mire.

Că ţi-ai ales, frumoaso, un criminal ca mire!

(*Don Carlos încearcă să se apropie*. Doña *Sol ridică pumnalul.*)

DOÑA SOL

De faci un pas, ia seama! eşti mort şi mă omor!

(*Don Carlos face un nou pas îndărăt*. Doña *Sol întoarce capul şi strigă cu putere.*)

Hernani!

DON CARLOS Taci din gură!

DOÑA SOL

Hernani! Ajutor!

(*Cu pumnalul în mânăf ameninţându-l.*)

Să nu te mişti!

Răbdarea mea, doamnă, încetează. Pot să te iau cu sila. La poartă stau de pază Trei oameni…

HERNANI

(*apărând în spatele tui*)

Mai e unul, pe care l-aţi uitat!

(*Don Carlos se întoarce şi dă cu ochii de Hernani, care stă nemişcat în spatele lui t în*

umbră, cu braţele încrucişate, sub mantia largă care-l înfăşoară, şi cu borul pălăriei ridicat. Doña *Sol dă un ţipăt şi se repede la Hernani, care a cuprins-o în braţe.*)

...>

— X o-Ç„ * 4

SCENA A III – A

t – Don Carlos, doña Sol, Hernani.

HERNANI

(*nemişcat cu braţele încrucişate, cu ochii ţintă la don Carlos*)

Până şi-n iad, Alteţă, eu v-aş fi căutat!

DOÑA SOL

Salvează-mă, Hernani!

HERNANI

Iubita mea, n-ai, teamă!...

Amicii mei, pesemne, nu au băga; de seama când au lăsat s-ajungă aici acest tâlharl (*Strigând.*)

Hei, Monterey!

CERNANI

Seniore, strigaţi, dar în zadar. Amicii dumneavoastră acum sunt la loc sigur.

Şi pentru trei ce poate ar fi sărit, v-asigur.

Că dacă-aş da alarma, năvală-ar da şaizeci...

Şi unul e cât patru de-ai dumneavoastră. Deci.

Să isprăvim noi singuri această răfuială.

Vă ispiteşte-o fată... şi, fără şovăială.

Vreţi s-o răpiţi cu forţa. E imprudent şi Iaşi

DON CARLOS (*cu un surâs dispreţuitor*)

Ia seama! între mine şi tine-un ucigaş, Nu-ncape răfuială.

HERNANI

Mă ia şi-n râs! Fireşte.

Eu nu sunt reşce. Însă când mă batjocoreşte Chiar regele, mânia mă scoate din simţiri şi nu mai ţine seamă de rang şi de măriri. N-aveţi nicio scăpare. Şi jur, vă voi înfrânge I (*Apucându-l de braţ. J* Cunoaşteţi mâna asta care de braţ vă strânge? Al dumneavoastră tată pe-al meu l-a căsăpiţi.v

Şi vă urăsc! Averea şi titlul mi-aţi răpit!

Şi vă urăsc! Aceeaşi femeie ne desparte!

Şi vă urăsc năprasnic! şi te urăsc de moarteï

DON CARLOS Ei, şi! Puţin îmi pasă de ura ta!

HERNANI

Greşeşti!

Îţi jur că-n astă seară uitasem că trăieşti.

Veneam mânat ca vântul de-o singură dorinţă.

De-un dor ce copleşeşte întreaga mea fiinţăm Ea! Doña Sol! Atâta! Când colo, te găsesc Pe cale de-a comite un nou act mişelesc!

Te-ai prins ITe-aiprinson Carlos, împropria-ţicapcaiia! Şi nu te las din mână! Orice scăpare-i vană.

Eşti singur! Şi de duşmani n-ar cum să te dezbări. Ce-ai să te faci?

DON CARLOS (*plin de trufie*)

Terneumeţi să-mi pui şi întrebări? HERNANI

Nu vreau ca orice mână în tine să lovească.
Nu vreau ca răzbunarea un altul să-mi răpească.
Eu vreau să am plăcerea aceasta! Numai eu! în gardă1
(*Trage spada.*)*!*
DON CARLOS
Uiţi că-s rege şi eşti supusul meu. Ucide, dacă-ţi place I Dar nu mă bat cu tineX
HERNANI
Dar ieri, adu-ţi aminte, nu te-ai bătut cu mine?
DON CARLOS
Ieri se putea, desigur, căci nu ne cunoşteam şi nu ştiam niciunul cu cine ne băteam.
Azi însă ne cunoaştem.
HERNANI Ei şi? Şi ce-are-ai face?
DON CARLOS Eu nu mă bat eu ţine. Ucide, dacă-ţi place!
HERNANI
Crezi poate că unrere e sacru?1 Aşa crezip Ce? Nu vrei să te aperi?
DON CARLOS
Vreau să m-asasinezi!
(*Hernani face un pas îndărăt. Don Carlos îl priveşte ţintă în ochi,*)
Bandiţi de codru! Credeţi c-a* voastre ceţe laşe Putea-vor multă vreme să bântuie oraşe?
Briganzi, cu mâini mânjite de sânge! Ticăloşi!
Aveţi şi îndrăzneala de-a fi mărinimoşil şi

credeţi, dacă spada atinge spada noastră, Că-nnobilăm cuţitul infam din mâna voastră?

Nu! Arma voastră-i crima! Oriunde o târâţi!

Cu voi noi nu ne batem! Aşadar… omorâţi!

(*Hernani, cu privirea întunecată, frământă nervos în mâna câteva clipe minerul spadei sale, apoi se întoarce brusc spre rege şi frânge spada pe podea.*)

HERNANI

Hai, pleacă!

(*Regele întoarce pe jumătate capul şi-l priveşte sfidător.*)

Dar n-ai grijă! Odată şi odată Ne-om întâlni! Fugi! Pleacă!

DON CARLOS

Plec! Bine! Dar de-ndată Ce-o să ajung la curte, voi lua aspre măsuri să curăţ ţara asta de-asemenea scursuri!

Sper că ţi-a fost pus capul la preţ?

HERNANI

Da.

DON CARLOS

Foarte bine.

Un trădător nemernic şi-un răzvrătit ca tine şi-n gaură de şarpe va fi descoperit şi izgonit din ţară.

HERNANI De mult sunt izgonit.

DON CARLOS A! Eşti?\Cu-atât mai bine!

HERNANI

Voi evada în Franţa.

DON CARLOS

Voi fi şi împăratul Germaniei. Speranţa E-n van. Şi din imperiu eu te voi expulza.

HERNANI

Voi trece-n restul lumii… şi nu te voi cruţa!

Că doar nu vei ajunge să stăpâneşti pământul?

DON CARLOS

Şi dacă-ajung?

HERNANI

Atuncea… mă va-nghiţi mormântul!

DON CARLOS De uneltiri n-am teamă. Le voi zdrobi pe rând.

HERNANI

E drept că răzbunarea cam merge şchiopătând… Dar merge pân la capăt!

DON CARLOS

(*rânjind batjocoritor*)

Auzii Cutează-un rege să fure-amanta unui bandit!

HERNANI

(*furios*)

Dar înţelege că te-am în mână încă! Şi dacă-aş strânge-n ea Pe viitorul Cézar al lumii, ved vedea Cum încă din găoace e-n stare să zdrobească Chiar vûlturul din mândra ta stemă-mpărătească!

DON CARLOS

Încearcă!

HERNANI

Pleacă! Pleacă!

(*Ui scoate mantia şi o zvârle pe umerii regelui.*)

Fugi! Ia mantaua mea… Căci un cuţit din umbră oricând poate-apărea.

(*Regele se înfăşoară în mantie.*)

Poţi deci pleca în tihnă. Afară doar de mine Viaţa ta e sacră acum pentru oricine.

DON CARLOS

Tu, care-ai cutezat în Beest dhip să-mi vorbeşti.

Să nu-mi ceri nici iertare, nici milă să-mi cerşeşti.

(*Iese.*)

SCENA A IV-A

„— „Vri i*-i şi 1*/ i! *”.

Hernani, doña Sol.

DOÑA sol

(*luându-l pe Hernani de mină*)

Hai, să fugim!

HERNANI (*respingând-o uşor, eu bunătate*)

Pesemne c-aşa e scris, iubito.

Ca soarta mea, pe care tu ai împodobit-o.

Alăturea de mine mereu s-o-mpărtăşeşti.

Şi pân la capul vieţii să mă-ntovărăşeşti.

Da! gândul tău e nobil şi este demn de tine.

Dar să încerc, o! Doamne! să tirâi după nune Tezaurul acesta atât de preţios.

De care orice rege din lume-ar fi gelos…

Să cer să mă urmeze., să vreau să-mi aparţie

şi viaţa ei s-o-nlănţui cu viaţa mea pustie şi, fără remuşcare, pe veci să le înnod...

Nu-i timp. Sunt prea aproape acum de eşafod.

DOÑA SOL

Ce spui?

HERNANI

Pe-acest don Carlos Jtam înfruntat în faţă... Şi n-are să mito ierte că l-am lăsat în v-aţa»

Aleargă-acum, desigur; e poate la palat.

În clipa asta poate valeţii şi-a sculat şi garda, şi călăii în pripă şi-i adună...

DOÑA SOL

Hai să fugim atuncea mai iute împreună *

HBRNANÎ

Nu mai e timp. Tu trebuie-aicea să rămâi. Iubirea ce mi-o dărui, din clipa cea dintâi.

A fost o mântuire, un balsam pentru mine.

Dar eu ce pot să-ţi dărui şi să împart cu tine? Doar munţii şi pădurea cu şipotele ei.

Un codru-amar de pâine, ca toţi proscrişii mei, Pot să împart culcuşul de frunze din pădure... Dar ca să-mpart cu tine şi apriga secure Pe eşafod, nu! asta nu mi-e îngăduit.

DOÑA SOL Dar lucru-acesta totuşi mi l-ai făgăduit.

HERNANI (*îngenunchind la picioarele ei*)

Acum când poate moartea s-apropie din umbră şi un sfârşit lugubru încheie-o viaţă sumbră, Cu toate că pe umeri m-apasă-acest samar şi port din leagăn jugul unui destin amar,

Oricât de negru-i doliul ce calea mi-o aţine… Sunt fericit că-n viaţă am fost iubit de tine.

Şi că ţi-a fost şi ţie de Dumnezeu ursit să picuri alinare pe-un suflet urgisiţi

DOÑA SOL (*plecându-şi capul pe umărul lui*)

Hernani!

HERNANI A fost soarta prea binevoitoare când a sădit pe malul prăpastiei o floare.

(*Se ridică.*)

Ce spun nu-i pentru tine. E pentru Dumnezeu.

Care de sus mă vede şi-aude glasul meu.

T DOÑA SOL

Eu vreau să fug cu tine.

HERNANI

N-ar fi o crimă oare.

Când cazi în fundul râpei, să smulgi sărmana floare? l-am respirat parfumul… şi sunt prea răsplătit, Mărită-te cu-acela ce-ţi este hărăzit.

N-am voie să-ţi stric viaţa. Să fii tu fericită.

Eu mă afund în noaptea ce-mi este sorocită.

DOÑA SOL

Te voi urma oriunde… şi până şi-n coşciug!

HERNANI. r… (*strângând-o în braţe*)

Tu nu-nţelegi că singur eu trebuie că fug?”

(*Apoi se îndepărtează brusc de ea.*)

BQÂA SOL (*împreunându-şi mâinile îndurerată*)

E-o nebuniei Veşnic m-alungi de lângă tine.

Să-i dăruiesc viaţa şi dragostea din mine.

Şi după-atâta zbucium, alături de-un rebel…

Să n-am nici fericirea de a muri cu el?!

HERNANI

Sunt un proscris, iubito, un osândit, ştii binel

DOÑA SOL Eşti un ingrat, Hernani!

HERNANI (*apropiindu-se de ea*)

Atunci... rămân cu tine, Dacă vrei tu! Iubito, hai, vin la sânul meu!

Rămân! rămân cu tine... cât o să vrei... mereu!

(*Se aşază pe bancă*. /

Să stăm aci pe ban Găi.

(*Se aşazăi la picioarele ei*.)

Simt flacăra „profundă Din ochii tăi, iubito, cum pleoapele-mi inundă.

Hai, cântă-mi tu un cântec, aşa cum mi-ai cântat Adesea pe-nserate, cu glasu-nlăcrimat.

E ora noastră... Cupa ei plină.«*, şi ne-mbie...

Să o sorbim întreagă. Tot restu-i nebunie! Vorbeşte-mi! spune-mi vorbe de dragoste, de dor... Vai! să iubeşti e-ua lucru atât de-ncântător!

Să fii în doi! şi singuri! în noaptea înstelată şi în genunchi să murmuri iubirea ce te-mbată!

O! lasă-mă o clipă să dorm la sânul tău.

Iubita mea din basme!

(*Se aud clopotele sunând în depărtare,*)

DOÑA SOL (*sculându-se, înspăimântată*)

Ce-i asta? E semn rău!

Dau clopotele-alarma!

HERNANI (*care nu s-a mişcat de la picioarele ei*)

Nu. Clopotul vesteşte
Acuma nunta noastră.
(*Sunetul clopotelor creşte. Se aud strigăte* confuze *Apar lumini la ferestre> pe acoperişuri, pe străzi,*)
D01NÏA SOL
Vai! Doamne! Se trezeşte întreg oraşul! Scoală! Fugi! Fugi din calea lor!
HERNANI (*ridicându-se pe jumătate*)
Vin toţi la nunta noastră!
DOÑA SOL
La nunta morţilor! (*Strigăte. Zăngănit de spade.*)
HERNANI
(*întinzându-se din nou pe banca de piatră*)
Hai, să dormim!
(*Un haiduc, cu spada în mină, intra în fugă.*)
HAIDUCUL Stăpâne, alcazii şi ostaşii Palatului în goană-şi îndreaptă-ncoace paşii!
(*Hernani e ridică*)
DOÑA SOL (*palidă*)
Ce-ai spus se-adevăreşte.
HAIDUCUL Stăpâne, ajutori
HERNANI
Sunt gată! Hai!
VOCI CONFUZE
(*de al ară*)
La moarte banditul trădători
HERNANI
(*haiducului*)

Dă-mi spada tal

(*Către* doña *Sol.*)

Adio!

DOÑA SOL

Ol nemiloasă soartă! (*Arătându-i portiţa de sub balcon.*)

Hai, să fugim, Hernani, pe-aici, pe-această poartă

HERNANI

Să-mi părăsesc amicii? în ceasul cel mai greu?

(*Tumult şi strigăte.*)

DOXA SOL

Ce vuiete! Hernani, de mori tu, mor şi eul

HERNANI

(*îmbrăţişând-o*)

O sărutare!

DOŞA SOL Doamnei Simt viaţa cum se curmă!

HERNANI (*sărutând-o pe frunte*)

E-ntâia sărutare!

DOÑA SOL

Şi poate cea din urmă!

(*Hernani iese. Doiia Sol se prăbuşeşte pe bancă.*)

ACTUL AL III. LEA

BĂTRÂNUL

Castelul ducelui de Silva în munţii Ar afonului.

Galeria de portrete a familiei de Silva. O sală

vastă, împodobită cu portrete încadrate în rame scumpe, cu coroana ducală şi armoarii deasupra lor. În fund, o uşă mare în stil gotic, între fiecare portret, panoplii cu arme din secole diferite.

SCENA!

Doña Sol, palidă, stă în picioare lângă o masă; Don Ruy Gomez de Silva, într-un impunător fotoliu din lemn de stejar

DON RUY GOMEZ Aşadar, peste-o oră vei fi soţia mea,»

Soţie şi ducesă. În fine, voi avea Suprema fericire să-mi dai e sărutare.

Am fost nedrept cu tine… şi-ţi cer din nou iertare. Te-am bănuit prea lesne… şi te-am şi înjosit.

Da, am greşit, desigur. Ce vrei? Când am găsit

Pe cei doi tineri chipeşi în cameră la tine, îmi cam pierdusem mintea. M-am înşelat, vezi-bine…«Căci ochii te înşală… şi nu mai eşti stăpân.

Aşa e, dragă tată, când omûl e bătrân.

DÜÂÏA SOL

(*nemişcată şi gravă*)

Mereu aceleaşi gânduri. Nu-ţi fac nicio dojană.

Înv; DON RUY GOMEZ

M-am înşelat, fireşte. Tu eşti fără prihană.

Nici nu puteai fi altfel. Te cheamă doña Sol şi-n inimă ai sânge curat de spaniol.

DOÑA SOL

Da, e curat, seniore. În scurtă vreme poate Te vei convinge singur.

DON RUY GOMEZ

Nu eşti stăpân pe toate.

Când eşti bătrân ca mine şi eşti îndrăgostit.

Devii gelos şi aspru. De ce? Aşa-i sortit…

Să-ţi fie veşnic teamă de tot ce-i tinereţe.

De tot ce este farmec, de tot ce-i frumuseţe…

Că ţi-e ruşine ţie de tine. Ce nerod!

E-o crudă ironie acest amor schilod.

Ce mintea îţi îmbată şi inima-ţi vrăjeşte.

Fără să ţină seamă că trupu-mbătrâneşte.

Când dau, din întâmplare, în cale de-un păstor.

El, plin de tinereţe, eu veşnic visător.

El, pe câmpia verde, eu pe alei umbrite.

(mi spun adesea: „Turle de vremuri înnegrite! străvechi donjon! pe toate le-aş da prea bucuros… Şi holdele bogate… şi codrul răcoros…

Şi turmele de vite ce pasc iarba păşunii…

Şi numele… şi rangul… trecutul şi străbunii…

Eu m-aş lipsi de toate, pe toate le-aş lăsa.

Să am în schimb coliba şi tinereţea sa!

El are părul negru; privirea-i străluceşte.

Ca şi a ta; e tânăr ca tine; tu, fireşte.

Ce poţi vedea la mine, nevolnic şi urât?

Sunt Ruy Gomez de Silva! Dar nu-i de-ajuns atât. Îţi spun acestea toate, aproape cu ruşine.

Aş da tot să fiu tânăr, să fiu frumos ca tine!

Auzi tu, cu ce visuri mă pot eu îmbăta!

Când moartea mă aşteaptă mult înaintea tal

DOÑA SOL

Nu poţi să ştii.

DON RUY GOMEZ Cei tineri sunt oameni uşuratici.

Doar gura e de dânşii. Sunt nişte fluşturateci.

O fată când iubeşte astfel de tinerei.

Ea suferă, iar dânşii fac haz pe seama ei.

Sunt ca acele păsări, ce la orice iubire.

Dau penelor şi vocii o nouă strălucire.

Cei vârstnici, dimpotrivă, sunt sluţi, sunt uricioşi, Dar ei iubesc temeinic şi soţi sunt credincioşi.

Merg greu, vederea-i lasă, obrazul se zbârceşte…

Dar, din păcate, inima nu îmbătrâneşte.

Ei, când iubesc, se cade să-i cruţi, să-i ocroteşti.

Căci sufletul lor tânăr uşor poţi să „răneşti. Iubirea mea nu este o simplă jucărie.

E trainică, adâncă… şi e o mărturie A unui simţ puternic, duios, prietenesc…

E de stejar, ca jilţul acesta bătrânesc.

Iubirea mea te-nalţă deasupra tuturora.

Mi-eşti dragă cum mi-e dragă pe lume aurora.

Cum mi-este dragă floarea, sau cerul azuriu.

Când ţi-aud paşii sprinteni şi glasul argintiu.

Când văd senina-ţi frunte, privirea-ţi lucitoare… Simt inima din mine în plină sărbătoare!

DOÑA SOL

O! Doamne!

DON RUY GOMEZ

Lumea spune că-i rar, cu-adevărat.

Când un bătrân se stinge, de ani împovărat.

Ca o femeie, un înger, să vrea să-l ocrotească.

Să privesheze-asupră-i… şi fără să cârtească.

Să rabde lângă dânsa pe un bătrân nebun.

Bătrân, ce doar la groapă de dus mai este bun.

Ce faptă creştinească şi binecuvântată E jertfa unei fete cuminte, devotată.

Ce fără să iubească, pe-un om cu păru-albit.

Îi dă măcar mirajul că poate fi iubit!

Eşti pentru mine-un înger cu suflet de femeie. Pentr-un bătrân ce viaţa-i pe cale să-şi încheie.

Soţia lui, prin milă, devotament şi zel.

Fiică-i deopotrivă şi soră pentru el.

DOÑA SOL

Se poate, dimpotrivă, ca moartea să mă cheme Pe mine înainte… să mor eu mai devreme.

Nu-i scris doar nicăierea că dacă tânăr eşti. Se cade pân la capăt viaţa s-o răieşti.

Pe ochii noştri-adesea cad pleoapele deodată.

Ca lespedea ce cade pe groapa desfundată.

DON RUY GOMEZ

*

Ce gânduri negre, Doamne, de-un timp te canonesc! Şi tocma-n ziua nunţii. Am să te dojenesc.

Nu eşti măcar gătită să mergem la capelă.

Hai, fugi de-ţi pune rochia albă de dantelă şi vălul de mireasă. Eu simt că re nviezi

DOfÂA SOL E timp destul, seniore.

— DON RUY GOMEZ

Nu-i timp.

(*Intră un paj*.)

Ce e, Jaquez?

JAQUEZ

Un călător, stăpâne, s-a abătut la poartă.

E-un pelerin, se pare, un om lovit de soartă…

Vă cere găzduire.

DON RUY GOMEZ

Poftească! Un străin înseamnă-ntotdeauna noroc într-un cămin.

Ce ştiri ai despre ceata bandiţilor nemernici?

Mai sunt stăpâni pe codri? Sunt tot aşa puternici?

JAQ UEZ

Ostaşii au pus mâna, stăpâne, pe rebel.

Hernani, capul bandei… s-a isprăvit cu el!

DOÑA SOL (*aparte*)»

Vai! Doamne!

DON RUY GOMEZ Ce spui?

JAQUEZ

Banda a fost măcelărită, Fiind de rege însuşi prin codri urmărită.

Pe viaţa lui Hernani mulţi galbeni se plătesc.

A fost ucis se spune.

DOÑA SOL (*aparte*)

El mort?! Şi eu trăiesc?!
DON RUY GOMEZ
Cum? A murit rebelul? E o minunăţie!
În ziua asta mare – o! Doamne! slavă ţie!
— C-o dublă bucurie m-ai fost blagoslovit!
Hai, fugi de-ţi pune vălul.
DOÑA SOL (*aparte*)
Văl de pe-acum cerniţi (*Iese.*)
DON RUY GOMEZ (*lui Jaquez*)
Să-i duci cutia asta cu giuvaericale.
E darul meu de nuntă.
(*Se reaşază în fotoliu.*)

Vreau să-mi apară-n cale Gătită ca Madona… şi albă ca un crin…

Încât să-i cadă-n faţă-n genunchi şi-un pelerin.

A! mi-am adus aminte de-acel drumeţ. Fugi, du-te Pofteşte-l… r>i s-a ierte că l-am uitat. Hai, iute!

(*Jaquez salută şi iese.*)

Un oaspete s-aştepte nu prea e cuvenit.

(*Uşa din fund se deschide. Apare Hernani, travestit în pelerin. Ducele se ridică şi îl întâmpină.*)

SCENA A II-A Don Ruy Gomez, Hernani.
HERNANI
Seniore, plecăciune!
DON RUY GOMEZ (*salutându-l cu mina*)
Poftim! *Bine-ai veniţi* (*Ducele se aşază în fotoliu.*)

Eşti pelerin, se pare.
HERNANI
(*înclinându-se*)
Da.
DON RUY GOMEZ
Vii, se înţelege.
Din Armillas?
HERNANI De unde! Acolo-s lupte-n lege!
DON RUY GOMEZ Desigur, cu haiducii vestitului rebel?
HERNANI
Nu stâu.
DON RUY GOMEZ Dar eful bandei, Hernani, ce-i cu el? Ce-a devenit?
HERNANI Hernani? Străin mi-e după nume.
DON RUY GOMEZ
Cum? Nu-l cunoşti? Banditul cu un vestit renume? Deci banii puşi pe capul acestui individ
O să-i ia altul. Dacă te duci pe la Madrid.
Poate-l găseşti cu ştreangul de gât. N-ar fi mirare.
HERNANI
Nu, nu mă duc.
DON RUT GOMEZ Pe capul său poate orişicare
Lua premiu.
HERNANI
(*aparte*)
Să poftească!
DON RUY GOMEZ

Spre ce loc ai pornit?

HERNANI

Mă duc la Saragossa.

DON RUY GOMEZ Ai poate de-mplinit Vreun legământ în cinstea vreunui sfânt?

s

— HERNAOT

Da, duce.

DON RUY GOMEZ

La del Pilar?

HERNANI

Da, duce.

DON RUY GOMEZ

Acel ce nu şi-ar duce la capăt legământul, ar fi un om de rând.

Şi după-aceea, spune, străine, ce-ai de gând? Pelerinaju-acestai dorinţa ta cea mare.

HERNANI

Vreau să aprind Preasfintei Feeioaro-o luminare.

Să mă închin cucernic în faţa raclei ei – Aşa cum după datină e în obicei – Şi-apoi mă voi întoarce.

DON RUY GOMEZ

Prea bine. Cum te cheamă?

Eu sunt don Ruy de Silva.

HERNANI

(*încurcat*)

Vedeţi că… eu…

DON RUY GOMEZ

N-ai teamă.
Dacă nu vrei, nu spune. Eu îţi făgăduiesc…
N-o să te-ntrebe nimeni. Vrei să te găzduiesc la noapte?
HERNANI Da, seniore.
DON RUY GOMEZ
Oricine-i fi, străine.
Nimic n-o să-ţi lipsească. Vei fi primit cu bine…
Şi chiar de-i fi Satana, eşti oaspetele meu.
De vreme ce te-ndrumă la mine Dumnezeu!
(*Uşa cu două canaturi din fundul scenei se deschide*. *Apare Doña Sol, în rochie de mireasă*. *În urma ei se înşiră paji, valeţi, şi două femei, ducând pe o pernă de catifea o casetă de argint cizelat, pe care o vor aşeza pe masă şi care conţine*: *coroana de ducesă, brăţări, coliere, mărgăritare şi briliante*. *Hernani, cu sufletul la gură, o priveşte pe* doña *Sol cu ochi aprinşi, fără a asculta ce spune ducele*.)
SCB NU A I I l-A Aceiaşi, doña Sol, paji, valeţi, femei.
DON RUY GOMEZ
A! Iată şi Fecioara mea! Mândra mea crăiasă
Din basme.
(*Se îndreaptă spre ea şi o ia de mână*. Doña *Sol e palidă şi gravă*.)
Haide, vino, iubita mea mireasă I Cum? Nu ţi-ai pus coroana, inelul…?

HERNANI

(*izbucnind, cu o voce tunătoare*)

Cine vrea

Să ia mia de galbeni promişi pe viaţa mea?

(*Toţi se întorc surprinşi*. *Hernani smulge mantia de pelerin de pe el, pe care o calcă în picioare şi rămâne în costumul sau de haiduc*.)

Eu sunt Hernani!

DOÑA SOL (*aparte, bucuroasă*)

Doamne! Trăieşte!

HERNANI (*către ceilalţi*)

N-aveţi teamă!

Eu sunt!

(*Către duce*.)

Ai vrut, seniore, să ştii dacă mă cheamă Perez sau poate Diego? Ţin să mă recomand: Hernani! Am un nume ilustru de brigand şi de proscris! Iar tigva aceasta preţuieşte Mai mult decât serbarea ce-aici se prăznuieşte.

(*Către valeţi*.)

Puteţi într-o clipită bogaţi Fă deveniţi!

Puneţi-mă în lanţuri! Ce staţi? Hai, îndrăzniţi! Dar nu! Nu! E zadarnic! Mi-e soarta ţintuită De-un lanţ ce n-o să-l sfarăm.

DOS A SOL (*aparte*)

Sunt o năpăstuită!

DON RUY GOMEZ 01 Oaspetele meu e-un nebuni

HERNANI

Nul E-tm bandit!

DOÑA SOL Nu-l asculta, seniore.
HERNANI E lucru dovedit.
DON RUY GOMEZ
Gândeşte-te, o mie de galbeni e o sumă…
Şi pentru toţi valeţii mei, nimeni nu-şi asumă Răspunderea, străine.
HERNANI
Nu-mi trebuie atâţi, (*Către valeţi.*)
Predaţi-mă!
DON RUY GOMEZ (*să induse să-i facă să tacă*)
Ia seama! că dacă-i întăriţi.
Se poate să se prindă.
HERNANI
Ocazia-i frumoasă.
Vă spun că sunt Hernani!… şi prada e faimoasă!
DON RUY GOMEZ
Ajunge!
HERNANI Sunt Hernani!
DOÑA SOL (*cu voce stinsă, şoptindu-i la ureche*)
Taci, pentru Dumnezeu!
HERNANI (*întorcându-se pe jumătate spre doaia Sol*)
Cum văd, aici e nuntă! Vreau să mă-nsor şi eul Mireasa mea m-aşteaptă.
(*Către duce.*)
E drept, e uricioasă la faţă, monseniore, dar mi-este credincioasă.

Mireasa mea e moartea!
(*Către valeţi.*)
Nici tu? Nici tu nu vrei?
DOÑA SOL (*în şoaptă*)
Vai! Fie-ţi milă!
HERNANI (*către valeţi*)
O mie de galbeni! Galbeni grei!
E chiar Satana!
HERNANI (*către un tânăr valet*)
Ascultă, şi tu refuzi? Răspunde! Poţi câştiga o-ntreagă avere-n trei secunde!
(*Către ceilalţi valeţi, care au rămas nemişcaţi.*)
Toţi tremuraţi! Vi-e frică? O! Doamne! N-am noroc!
DON RUY GOMEZ Cine-ţi atinge capul, îşi pune capu-n joc. iSşti sau nu eşti Hernani, ai drept la ospeţie…
Şi de mi-ar da nu aur, ci-o-ntreagă-mpărăţie.
Chiar contra luă don Carlos, tu eşti sub scutul meu… Eşti oaspele pe care-l trimite Dumnezeu!
N-o să se-atingă nimeni de-un fir de păr.
(*Către* doña *Sol.*)
Seniora.
Metrage-te la tine-n odaie, pân la ora
Ceremoniei noastre. Ca să fiu liniştit, t *
Mă duc să ferec poarta.
(*lese. Valeţii ies şi ei în urma lui.*)
HERNANI
(*pipăindu-se şi constatând că nu are nicio*

armă la brâu.)

N-am barem un cuţit!

(Doña *Sol, după ieşirea ducelui, face câţiva paşi pe urma însoţitoarelor sale, apoi se opreşte, de îndată ce acestea au ieşit, şi se îndreaptă spre Hernani, îngrijorată.*)

SCENA A I V – A

Hernani, doña Sol.

(*Hernani cercetează cu indiferenţă caseta cu bijuterii de pe masă*; *apoi ridică capul. Ochii îi sclipesc.*)

HERNANI

Privesc şi nu mă satur de-a admira-n tăcere *

Aceste preţioase şi mândre giuvaere.

(*Se apropie de casetă.*)

Coroana e-o splendoare, colierul e măreţ.

Brăţara e-o minune, inelul e de preţ...

Dar mai puţin de-o sută de ori decât o fată Ce-ascunde, sub o frunte atâta de curată.

O inimă mârşava!

(*Examinând din nou caseta.*)

Şi ce i-ai oferit în schimbu-acestor daruri cu ce l-ai cucerit? Cu farmecele tale? O! Doamnei Ce infamă!

(*Examinând caseta.*)

Dar poate că sunt false... că nu-i decât aramă.

Şi plumb, şi sticlă goală? E poate fals tot ce-i Aici: safire, perle, rubine şi cercei...!

Sunt false! Toate-s false! Nu-ncape îndoială.

Ca inima ta falsă, ce nu-i decât spoială!

(*Revine la casetă.*)

Ba nu! Sunt pietre scumpe. E aur fin şi bun…

E totul de valoare. Bătrânu-ar fi nebun sã-ncerce să te-nşele.

(*la una după alta podoabele din casetă.*)

Co Here şi inele! Coroana de ducesă! Brăţări! Pe lângă ele Ce preţ mai are-amorul statornic şi profund?

Averea-i tot pe lume!

DOÑA SOL

(*se duce la masă, scotoceşte în fundul casetei şi scoate un pumnal*)

N-ai căutat la l'und!

Acesta e pumnalul, smuls de la centironul Lui Carlos, în clipita când mi-oferise tronul.

Şi l-am respins atuncea… ca azi să mă insulţi.

HERNANI (*căzând la picioarele ei*)

O! în genunchi, iubito, te rog să mă asculţi:

Aş vrea să fiu în stare a tale lacrămi pline De-amar, să le pot şterge cu sângele din mine!

DOÑA SOL

(*înduioşată*)

Te iert! Te iert, Hernani! Mi-eşti drag cu-adevărat… Mi-ai fost drag totdeauna!

HERNANI

O! Doamne! M-a iertat I şi mă iubeşte! După ce-am spus eu despre tine.

Tu m-ai iertat, eu însă mă pot ierta pe mine?

O! Înger scump! Arată-mi pe unde ai umblat.

Ca să sărut pământul pe care ai călcat!

Iubitul meu!

HERNANI

Vai! După purtarea-mi odioasă.

Nu ştii ce-i vorba asta atâta de duioasă:

„Iubitul meu!” Cuvântul acesta fermecat.

Spus de-o femeie, câte dureri n-a vindecat?

DOÑA SOL (*fără a-l asculta*)

Zlurn a putut să creadă că dragostea ce-i dărui E-atât de trecătoare… şi că e dat oricărui Bărbat, fie chiar nobil, să umilească-astfel o inimă în care stăpân e numai cât

HERNANI

Am pângărit o sfântă! Jur, doña Sol, iubită.

Că-n locul tău, eu până în gât aş fi scârbită

De un nebun ca mine, de un nesocotit

Ce vine să dezmierde… dar după ce-a jignit!

l-aş spune: „Du-tel Pleacă 1” – Alungă-mă mai bine!

Ai fost atât de bună şi gingaşă cu mine…

Iar eu, ce-s un netrebnic, mă pot încumeta.

Cu bezna vieţii mele, să-ntunec viaţa ta?

E prea mult! Tu eşti castă, frumoasă, eşti divină… Şi dacă-s eu nemernic, de ce-ai fi tu de vină?

Ia-l pe bătrânul duce. Ai să te consolezi.

Stăpân e pe Olmedo şi Alcala. Precum vezi.

E şi bogat… şi nobil. Vei fi deci fericită. *f*»

Gândeşte-te la viaţa ce-ţi este sorocită.

De mă urmezi pe mine. La ce-ai putea să speri?

Un lung calvar de lacrimi, de sânge, de dureri… Prigoana şi exilul… şi lanţurile crunte…

o * 9 f

Aceasta-i diadema ce-o vei purta pe frunte!

Nu cred că-i om pe lume să dea unei femei Atâta-amărăciune ca dar de nunta ei!

Ia-l pe bătrân. O merită.

— Ascultă-mă pe mine. Cine-ar putea să spună, când te-ar vedea pe ime, Blajină şi frumoasă, alături de-un smintit.

Un nărăvaş, un cinic, un veşnic răzvrătit;

Tu răsărind ca floarea, sfios, pe cărăruie;

Eu, veşnic în vâltoare; cine-ar putea să spuie că pe-amândoi destinul ne-a dus pe-acelaşi drum? Nu! Dumnezeu din ceruri, ce mă aude-acum.

El, care-n tot, ce face, nu face decât bine.

Nu te-a făcut, pesemne, iubito, pentru minei la dragostea aceasta el nu a consimţit…

Iar inima ce-mi dărui e-un furt ne îndreptăţit! Adio pentru mine amor şi răzbunare!

O viaţă inutilă se-ncheie-n resemnare.

Eu n-am ştiut pe lume decât să învrăjbesc…

Şi-am fost ursit, cu toate acestea, să iubesc!

O! Iartă-mă şi du-te! E ruga mea din urmă.

Te rog s-o iei în seamă. Viaţa mea se curmă…

Iar viaţa ta începe. Ce rost ar mai avea să te târăsc alături de mine-n groapa mea!

Eşti un ingraţi

HERNANI

Eu semăn în preajmă numai ural

Calicia i-Aragonul l şi tu, Estramadura[18] i
Eu v-am momit flăcăii, şi nici n-am tresărit
Când i-am împins în luptă! Şi-acuma... au murit!
Erau din cei mai vajnici fii ai măreţei Spânii.
Ei s-au luptat pe munte ca leii, ca titanii!
Şi-acum dorm toţi pe spate... dorm somnul lung şi greu...
Dac-ar deschide ochii-ar vedea pe Dumnezeu!
Aceasta-i soarta celor ce se-nsoţesc cu mine.
Deci nu poţi fi geloasă. Vreau să te cruţ pe tine.
Aşadar, ia-l pe duce, pe rege, pe Satan...
Toţi sunt mai buni ca mine. Eu sunt la greu aman!
Haiducii mei pierit-au, s-au despărţit de mine...
Şi-acum venit-a timpul să mă despart de tine.
În neagra mea năpastă vreau să mă izolez.
Să nu-ţi faci niciodată din dragoste un crez!
Îndură-te de tine... şi fugi! Ţi-nchipui poate
Că eu sunt o făptură ca celelalte toate.
Un om deştept, ce tinde spre ceea ce-a râvnit?
Te-nşeli! Sunt o maşină în mers necontenit...
— t
Eu sunt unealta oarbă a unui ţel himeric...
Un suflet de restrişte ţesut din întuneric!
»»

18 Eziramadura: provincie spaniolă vecină cu Portugalia.

Care mi-e ţinta? Nu ştiu. Dar sunt mereu împins Din spate de o forţă ce e de neînvins.

Mă prăbuşesc întruna. Mă duc mereu la vale!

De mă opresc o clipă în drum, o voce-n cale îmi strigă: „Înainte 1” Abisul e profund…

Şi când m-aplec, doar lacrămi şi sânge văd la fund! în drumul meu năvalnic, tot moare şi se stinge! Nenorocirea-l paşte pe-oricine mă atinge Hai, fugii întoarce-ţi paşii! Nu-i ăsta drumul tău. Fără să vreau, iubito, simt că ţi-aş face rău!

DOÑA SOL

O! Doamne! Vai!

HERNANI

Un démon de viaţa mea dispune. Do-aceea fericirea mea-i singura minune Ce nu mi-o-ngăduieşte. Eu sunt o piază rea!

Tu nu eşti pentru mine… şi nu poţi fi e mea!

Chiar de vreodată zorii îmi vor zâmbi şi mie.

Să nu te-ncrezi, iubito… ar fi o ironiei Mărită-te cu Silva.

DOÑA SOL

O! Doamne!—aşa-mi vorbeşti?

Mi-ai frânt inima-n două… şi-acuma mi-o zdrobeşti! Ştiu… văd… Nu-ţi mai sunt dragă.

HERNANI

Tot sufletul din mine. Eşti tul şi vâlvătaia ce-o simt arzând în vine.

Eşti tu! Să nu-mi porţi ură că te voi părăsi.

DOÑA SOL

N-am să-ţi port ură, numai… să ştii că voi

murii

HERNANI

Să mori tu pentru mine? 01 Doamne! Nu se moare Pentr-un nimici

DOÑA SOL (*izbucnind în plâns*)

Se moare!

HERNANI

Fiinţă-ncântătoare! Plângi pentru mine? Cine mă poate osândi?

Căci tu, fireşte, iarăşi o să mă ierţi. De-ai şti Cât sufăr, când văpaia ce-n ochii tăi sclipeşte.

1 văd cum se îneacă... şi-n lacrămi se topeşte!

2 Iartă-mă! Nu plânge! Eu simt că-nnebunesc! Mi-e sete de iubire... şi nu ştiu să iubesc!

Iubesc cu toate-acestea c-o patimă nebună!

Nu plânge! Nu! mai bine, muri-vom împreună! Ţi-aş dărui pământul întreg dacă-aş puteai

DOÑA SOL

(*agăţându-se de gâtul lui*)

Haiducul meu! Hernani, tu eşti mândria mea!

Şi te iubesc!

HERNANI

Tu nu ştii ce mare fericire Ar fi să moară omul din prea multă iubire!

DOÑA SOL

Da, te iubesc, Hernani! Şi toată sunt a ta!

HERNANI (*cu capul pe umărul ei*)

Ce dulce-ar fi pumnalul ce-n piept mi-ai

împlânta!

DOÑA SOL (*dojenindu-l*)

Vai! Nu te temi că Domnul o să te pedepsească Pentru aceste gânduri?

HERNANI (*aplecai pe sânul ei*)

Atunci… să ne unească.

De-i voia ta, iubito! Prea mult am pătimit!

(*Amândoi, îmbrăţişaţi, se privesc cu pasiune vie, fără să vadă, fără să audă, absorbiţi în propriile /or priviri. Don Buy Gomez intră pe uşa din fund, şi, dând cu ochii de ei, rămâne încremenit în pragul uşii.*)

SCENA A v. – a Hernani, doña Sol, don Ruy Gomez.

DON RUY GOMEZ

(*nemişcat, cu braţele încrucişate, în pragul uşii*)

Aceasta e răsplata că-n casă te-am primit?

Vai! Ducele!

(*Amândoi se întorc, tresărind, ca redeşteptaţi dintr-un vis.*)

DON RUY GOMEZ (*nemişcat*)

Aceasta mi-e, oaspete, simbria?

— „Don Ruy Gomez, dă fuga, fă-ţi iute datoria.

Vezi de-i păzit castelul, de-i pus la adăpost.

De-s porţile închise şi-arcaşii sunt la post.

Şi cată-n arsenalul castelului armură!

De bătălie, care să-ţi vină pe măsură…

Iar drept recunoştinţă, n-ai grijă, ţi-oi plăti!

Tu scapă-mă cu viaţă… eu te voi necinsti!”

De-a lungul celor peste şaizeci de ani, străine, Văzui bandiţi o droaie, cu suflete haine;

Trăgând adesea spada de fier din teaca ei, Călăilor ca pradă le-am dat zeci de mişei;

Văzui tâlhari de codru, a temniţelor pleavă;

Şi slugi punând în hrana stăpânilor otravă;

Văzui morţi fără cruce şi neîmpărtăşiţi;

Pe Borgia[19], pe Sforza[20]… şi alţi ticăloşiţi;

Dar n-am văzut vreodată aşa nelegiuire:

Să furi pe omul care-ţi oferă găzduire!

Pe vremi, aşa trădare de s-ar fi petrecut *

Ar fi mpietrit bătrânul şi s-ar fi prefăcut.

Cât ai clipi, în stană de piatră funerară.

Ca propria-i statuie pe cripta mortuară!

Castiliani şi Mauri! cine-i acest ingrat?

(*Ridică ochii şi-şi plimbă privirea peste portretele ce înconjură sala.*)

Străbunii mei de veacuri, voi ce m-aţi ascultat.

Vă cer iertare dacă mânia mă aduce în stare să uit sarcina mea de gazdă.

HERNANI (*ridicându-se*)

Duce…

DON RUY GOMEZ

---

19 Borgia: familie italiană de origină spaniolă, numă.rînd printre membrii săi pe Cezar şi Lucreţia Borgia, acuzaţi de nenumărate fărădelegi.

20 Sforza: veche iamilie italiană, al cărei intemeieioi a lost condotierul Museo Attendolo; membrii ei sînt celebri, între altele, şi pentru crimele lor.

Taci! Taci!

(*Face câţiva paşi prin sală şi-şi plimbă din nou privirea peste portretele familiei de Silva.*)

În faţa voastră, morţi sacri, mă prostern! Voi ce vedeţi ce este în cer şi în infern.

Spunâţi-mi cine-i omul acesta? Cine-i cruda Făptură? Nu-i Hernani! Nu! Omu-acesta-i Iuda! Spunéri-mi cum îl cheamă? Ce demon e în el?

(*Încrucişându-şi braţele.*)

Aţi mai văzut vreodată un chip de om la fel?

HERNANI

Seniore…

DON RUY GOMEZ

feu ochii la portrete) îndrăzneşte infamul să crâcnească!

Din voi, oricare poate în suflet să-i citească.

Nu-l ascultaţi! Mârşavul! Se teme-acest mişel în nu-mi mânjesc căminul cu sângele din el;

Sau că, mocnind în mine vreo cruntă răzbunare, Să nu trezească-n Silva vreun Lara[21] oarecare;

O să vă spună, sigur, că e un biet proscris;

Că-i oaspetele vostru şi-al meu… şi că stă scris că oaspetele-i sacru… sau mai ştiu eu ce fleacuri? Am oare eu vreo vină, străbunii mei de veacuri? Să judecaţi voi singuri!

HERNANI

E drept, don Ruy Gomez.

---

21 Lara: celebră familie din Castilia.

Nu e pe lume frunte mai demnă s-o stimez;
Nu-i inimă mai bună, mai largă, mai leală.
Decât. a dumitale, fără tăgăduială.
Eu, ce-ţi vorbesc acuma, sunt singur vinovat…
Şi nu vreau să mă apăr. Da, sunt un blestemat!
Am vrut să-ţi fur femeia ce îţi va fi soţie;
Să-ţi necinstesc căminul! E o blestemătie!
Deci, fără milă-nfige în mine spada ta.
O şterge-apoi de sânge… şi nu te frământa!
DOÑA SOL
Nu-i el de vină, duce! Loveşte-mă pe mine!
HERNANI
Taci, doña Sol! E ora supremă! Ştii prea bine
Că-i ora cea din urmă ce poate-o mai trăiesc.
Cu ducele de faţă vreau să mă socotesc, îţi jur că spovedania mea i-adevărată.
Eu singur sunt de vină… ea e nevinovată.
Îţi jur! Ea e o sfântă! Iar eu un criminal!”
Deci bagă, fără milă, în mine un pumnal.
Aruncă hoitu-afară… şi pune-apoi să spele
Băltoacele de sânge rămase pe podelei
DOSIA SOL
Eu l-am împins la moarte! Mi-e drag!
(*Ducele tresare la aceste cuvinte şi o străfulgera pe* doña *Sol cu o privire ins păi mintă toarv*. *Ea se aruncă la picioarele lui*.)
Să nu-l omori!
Seniore, şi cer iertare!

DON RUY GOMEZ Ţi-e drag?

(*Lui Hernani.*)

Nu te-nfiori?!

(*Se aude în culise, sunet de trompete. Intră un paj. Către paj.*)

Ce-i zarva asta?

PAJUL

Duce, e regele cu-arcaşii şi poterele sale. Se-aud şi trâmbiţaşii…

DOÑA SOL (*aparte, îngrozită*)

Don Carlos? Lovitura de graţie!

O *9*

PAJUL

A cerut

Să se deschidă poarta.

DON RUY GOMEZ Deschideţi!

DOÑA SOL

E pierdut!

Vai!

(*Don Ruy Gomez se îndreaptă spre ultimul portret din stânga, care e propriul său portret; apasă pe un resort şi portretul se deschide ca o uşă, lăsând să se vadă o ascunzătoare în zid. Apoi se întoarce către IIemani.*)

DON RUY GOMEZ

Intră-aicea!

HERNANI

Viaţa mea, duce, şi aparţine.

Mă ai acum în mână. Fă tot ce vrei cu mine

(*Intră în ascunzătoare. Don Ruy Gomez apasă*

din nou pe resort, uşa se închide, şi portretul revine la loc.)

DOÑA SOL (*către duce*)

O! iartă-l, monseniore! îndură-te de ell

PAJUL

(*anunţând*)

Maria sa Don Carlos!

(*Doña Sol îşi lasă vălul peste ochi. Uşa din fund se deschide. Intră don Carlos, în ţinută de război, urmat de o ceată de gentilomi armaţi: arcaşi, arbaleticri, lăncieri.*)

SCENA A VI-A

Don Ruy Gomez, doña Sol, cu vălul peste ochi, don Carlos, curteni.

Don Carlos înainte ta A încet, eu mâna stângă pe mmerul spadei, cu mâna dreapta pe piept, privindu-l pe duce cu ochi bănuitori şi mânioşi. Ducele îl întâmpină şi-l salută cu adânc respect. O clipă de tăcere. Toţi aşteaptă cu groază desfăşurarea situaţiei, llegele, ajuns în faţa ducelui, înalţă capul.

DON CARLOS

Nu înţeleg de fel De ce, iubite vere, ţii poarta zăvorâtă?

Credeam că-ţi este spada de mult timp ruginită…

Şi sunt peste măsură surprins a constata că mă primeşti cu spada lucind în mâna ta!

(*Don Ruy Gomez vrea să-l întrerupă; regele V opreşte cu un gest autoritar.*)

E cam târziu, seniore, s-o tragi acum din teacă. Crezut-ai că vin turcii? Crezut-ai că te-atacă Mahom[22] cu osmanlâii, sau Boabdil[23]? Ce zici?

De ce ţii poarta-nchisă şi puntea o ridici?

DON RUY GOMEZ (*înclinându-se*)

Alteţă…

DON CARLOS (*către gentilomii săi*)

Strângeţi cheile.

— Apoi vegheaţi la poartă!

(*Doi ofiţeri ies. Alţi câţiva aşază soldaţii pe trei rânduri, din dreptul regelui şi până la uşa din fund, Don Carlos se întoarce spre duce.*)

Aşadar, vechea vrajbă-ntre noi nu-i încă moartă, Seniori duci? Luaţi seama! De vă purtaţi astfel, Tot astfel şi don Carlos se va purta şi el.

Am să cutreier ţara şi-am să distrug în care Din temelii aceste domenii feudale!

DON RUY GOMEZ (*tresărind*)

De Silva au fost oameni leali şi de cuvânt…

DON CARLOS (*întrerupându-l*)

Răspunde, sau castelul ţi-l rad de la pământ!

Am stins incendiul, însă mai pâlpâie-o scânteie. Bandiţi-s morţi! Dar oastea nu a putut să deie De şeful lor. Eu însă am auzit că el Ar fi ascuns aicea, la tine, în castel.

DON RUY GOMEZ

E-adevărat, alteţă.

---

22 Mahom: numele prescurtat al lui Mahomet.

23 Boabdil (Abu-Alnlullah): ultimul rege maur al Grenadei; (1481 — 1491).

DON CARLOS

Aşa? Atunci alege:

Sau capul său!... sau capul tău!

DON RUY GOMEZ (*înclinându-se*)

Sire, se-nţelege.

Vi se va face voia.

(Doña *Sol îşi ascunde capul în unini şi se prăbuşeşte într-un fotoliu*

DON CARLOS (*îmbunat*)

Nici vorba! Vrei-nu-vrei!

Fugi! Adă-l pe Hernani!

(*Ducele încrucişează braţele, lasă ochii în jos şi rămâne câteva clipe pe gânduri*. Doña *Sol* şi *regele îl privesc în tăcere, frământaţi fiecare de emoţii deosebite, Apoi ducele ridica fruntea, se îndreaptă spre rege, îl ia de mână şi-i conduce până în ţaţa celui mai vechi portret, primul din partea dreaptă a galeriei*.)

DON RUY GOMEZ

(*arătându-i portretul*)

Dintre străbunii mei, Acesta-i cel mai vârstnic: Don Silvius, dregătorul.

A fost de trei ori consul la Roma.

(*Trecând la portretul următor*.)

Următorul E Galceran de Silva, un al doilea Cid în cripta lui la Toro[24], lângă Valladolid[25].

Ard candele o mie. Salvă – spre a lui onoare – Leonul de tributul de-o sută de fecioare.

---

24 Toro: localitate lingă Valladolid, in Spania.

25 Valladolid: oraş spaniol, capitala provinciei Pisuerga:

(*Trecând la aii portret.*)

Don Blas. De bunăvoie pe el s-a surghiunit, Deoarece pe rege greşit l-a sfătuit.

(*în faţa altui portret.*)

Don Cristoval. Când regele-o luă pe jos la goană, învins la Escalona[26]... şi după alba-i pană Ţinteau în el duşmanii, strigă: *„Sari, Cristoval!"* Acesta-i smulse pana şi-i dete al său cal!

(*La alt portret.*)

Don Jorge. Răscumpărat-a cu-ntreaga lui avere Pe regele Ramiro[27] din Aragon.

DON CARLOS (*încrucişându-şi braţele şi măsurându-l cu privirea*)

Eu, vere.

Te-admir! Zi-i mai departe!

DON RUY GOMEZ

(*trecând la alt portret*)

Don Ruy Gomez. Distins cu crucea Sfântul Iacob şi Calatrava[28]. A-nvins Vrăjmaşii pretutindeni... şi-a luat, în lupte grele, în treizeci de războaie, trei sute de drapele.

Pe lângă Antequerra[29], Gomez a cucerit Motrilu[30]-apôi Suezul, Nijarul[31]... şi-a murit Sărac.

(*Se înclină, se descoperă şi trece la alt*

---

26 Escalona: oraş lingă Toledo, în Spania.

27 Ramiro I: rege al Aragonului; de la 842 la 850. S-a luptat cu maurii şi a respins în 844 o invazie normandă.

28 Sfîntul lacob şi Calatrava; decoraţii spaniole,

29 Antequerra: oraş spaniol, în provincia Malaga.

30M otril: oraş spaniol, în provincia Grenada.

31N ijar: oraş In sudul Spaniei, în provincia Grenada.

portret.

Regele dă semne din ce în ce mai vădite de nerăbdare şi mânie.)

Acesta-i fiul său, Gil. Ca şi un rege Cuvântul lui mai tare era decât o lege.

(*Trecând la alt* p*ortret.*)

Don Gaspard de Mendoza. Maria voastră ştiţi că cei mai mulţi din nobili cu Silva-s înrudiţi.

Că Sandoval se teme de noi, sau se-neuscreşte; Manric[32] ne pizmuieşte; Lancastra[33] ne urăşte;

Iar Lara sunt făţarnici şi nu ne îndrăgesc.

Avem toţi sânge nobil… iar unii chiar regesc.

DON CARLOS

Îţi baţi joc, vere!

DON RUY GOMEZ (*trecând la alte portrete*)

Acesta-i Vasquez, zis „înţeleptul” t Don Jayme, zis „Viteazul”! El a înfrânt cu pieptul Său, singur, peste-o sută de mauri, cu Zamet în frunte.

(*La un gest de mânie al regelui, trece peste o serie de portrete şi se opreşte la ultimele trei din extrema stingă.*)

Dar… să trecem. Priviţi acest portret. Bunicul meu. Păstrat-a făgăduinţa dată Chiar faţă şi de jidovi.

(*în faţa penultimului portret.*)

Iar fruntea venerată Din faţa voastră-i tata.

---

32 Manric (Manrique); veche fa rnilie spaniolă, care numără tăz- ôoinici şi poeţi.

33 Lancastra (casa de Lancaster): casă de origine engleză rivala casei de YorK.

Un luptător aprins.

Când un prieten, contele-Alvar Giron fu prins De mauri în Grenada, n-a stat să şovăiască:

Un alt Giron din piatră el puse să-i cioplească.

Şi-n fruntea-a şase sute de oameni, l-a cărat cu dânsu! toată vremea-n război… şi s-a jurat că o să se retragă, când o s-o ia la goană Ea singură, statuia. Bătu oastea duşmană şi izbuti la urmă pe conte a-l salva.

DON CARLOS Vreau capul lui Hernani!

DON RUY GOMEZ

Când intră cineva şi vede toţi eroii de-aici din încăpere…

DON CARLOS Am spus: Vreau pe Hernani! şi fără-nlârzierei

DON RUY GOMEZ (*Se înclină adânc în faţa regelui, îl ia de mână şi-l duce în faţa ultimului portret, acela ce serveşte de ascunzătoare lui Hernani*. Doña *Sol îl urmăreşte cu ochi înspăimântaţi*. *O tăcere apăsătoare domneşte printre cei de faţă*.)

Acesta e portretul meu. Sire, văd c-aţi vrea.

Ca cei ce peste veacuri aicea m-or vedea

Să spună: „E mezinul dintr-o ilustră rasă.

Ce l-a vândut pe omul primit de el în casă”!

(*Dofia Sol se înviorează*. *Toţi ceilalţi au rămas uimiţi, Regele îşi pierde cumpătul, se îndepărtează, mânios, şi rămâne câteva clipe pe gânduri, tremurând din buze şi scânteind din*

ochi.)

DON CARLOS Din temelii castelul eu ţi-l voi dărâmal

DON RUY GOMEZ Eu ştiu, Maria voastră, că vă veţi răzbuna.

DON CARLOS

Dărâm tot! drept pedeapsă pentru a ta trufie şi o să semăn cânepă-n locuacesta.

DON RUY GOMEZ

Fie

Şi cânepă sa crească pe locul devastat.

Decât să spurc un nume de veacuri nepătat I (*Ridicând privirea spre portrete.*)

Răspundeţi, am dreptate?

DON CARLOS

Te rog să-ţi tii cuvântul".

Vreau capul lui Hernani!

DOIN RUY GOMEZ

Mi-e martor Domnul Sfântul că v-am promis, alteţă, unul din două: – al său… Sau capul meu. Sunt gata! Vi-l dau pe-al meu!

DON CARLOS

Nu, zău!

Eu vreau un cap de tânăr. Atunci când, iară frică.

I l-o tăia călăul, să-l ţină strâns de chică.

Dar cum să ţină-n mână un cap bătrân şi chel.

Când nu găseşte barem un fir de păr pe el?

DON RUY GOMEZ

Nu insultaţi, alteţă! Acest cap venerabil Nu-l

semuiţi cu-acela al unui mizerabil.

Trataţi pe un de Silva cu mult prea mult dispreţ.

DON CARLOS Vreau capul lui Hernani! Îl vreau cu orice preţ!

DON RUY GOMEZ Vi-l dau pe-al meu!

DON CARLOS (*către oamenii săi din gardă*)

Atuncea, fugiţi câţiva în pripă şi scotociţi castelul, aripă cu aripă.

Şi-n pivniţe, şi-n turle…

DON RUY GOMEZ

Degeaba scotocesc.

Caste Iu-i mut ca mine!

DON CARLOS

Seniore, ţi poruncesc!

Sunt regele!

DON RUY GOMEZ

Doar numai de dărâmaţi castelul şi mă-ngropaţi sub pietre… vă veţi atinge ţelul.

DON CARLOS

Nu pot să te înduplec. Atuncea… mă răzbun!

Şi îţi retez castelul şi capul!

DON RUY GOMEZ

Mă supun!

DON CARLOS în loc de-un cap, eu două de jos le voi culege! Auzi?

(*către ducele de Alcala*)

Jorge, arestează-l pe duce!

(*Doña Sol, smulgându-şi vălul şi aşezându-se între duce, rege şi gărzile sale.*)

Sunteţi re, e...”
Dar rege fără suflet!
DON CARLOS O! Doamne! Doña Sol!
DOÑA SOL
În inimă, alteţă, n-ai sânge spaniol.
DON CARLOS
(*mişcat*)
Sunteţi cu mine, doamnă, mult prea neînduplecată.
(*Se apropie de* doña *Sol şi-i vorbeşte în şoaptă.*)
Tu ai sădit în mine o ură ne-mpăcată.
Orice bărbat devine, când e în jurul tău.
Un înger sau un démon! Când eşti urât, eşti rău! Dac-ai fi vrut, sunt sigur, ai fi făcut din mine.
În ţara asta, leul Castiliei! Ei bine.
Tu ai făcut un tigru, prin nepăsarea ta...
Un tigru care urlă!
(*Doña Sol îi aruncă o privire. Hegele se înclină.*)
Dar... te voi asculta
Cu toate-acestea.
(*íntorcându-se către duce.*)
Vere, socot că ai dreptate...
Tar scrupulele tale nu sunt ne-ntemeiate.
Fă-ţi datoria faţă de-un oaspe devotat.
Eu sunt mai bun ca tine, cum vezi, şi te-am iertat. În schimb, îţi iau ostatic pe scumpa ta nepoată.
DON RUY GOMEZ

Atât!
DOÑA SOL
(*încremenită*)
Pe mine, sire?
DON CARLOS
Da.
DON RUY GOMEZ
Da... nimica toată!
O! ce mărinimie! Ce rege bun şi drept!
Un om ce-ţi cruţă capul... dar inima din piept Ţi-o sfâşie.
DON CARLOS
Alege: pe ea... sau pe nemernic!
Din doi care-ţi convine.
DON RUY GOMEZ
Sunteţi atotputernic!
(*Don Carlos se apropie de* doña *Sol, voind s-o ia cu dânsul*. *Aceasta dă fuga spre don Ruy Gomez*.)
Vai! scapă-mă, seniore!
(*Se opreşte în drum*. *Aparte*.)
Dar, pentru Dumnezeu! Să-i sacrific pe dânşii? Nul Mă sacrific eul
(*Către rege*.)
Te voi urma, Alteţă.
DON CARLOS
(*aparte*)
Ideea-i salvatoarei Te-ai îmblânzit, frumoaso! Devii ascultătoare!
(Doña *Sol, cu paşi gravi şi hotărâţi, se*

îndreaptă spre caseta cu giuvaericale, o deschide şi ia pumnalul, pe care îl ascunde în sân. Don Carlos se apropie de ea şi-i întinde mâna.)

DON CARLOS (*către* doña *Sol*)

Ce-ai luat?

DOÑA SOL

Nimic.

DON CARLOS Desigur, vreo giuvaerica.

DOÑA SOL

Da.

DON CARLOS

Vreau să văd.

DOÑA SOL Răbdare!

(Doña *Sol îi ia braţul şi se pregăteşte să-l urmeze,* don ruy Gomez

(*care a rămas nemişcat se întoarce şi face câţiva paşi spre ea, strivind.*)

Te rog, nu! Nu plecai Cum omu-acesta n-are decât otravă-n vine, Surpaţi-vă, voi ziduri! şi turle peste mine!

(*Alergând spre rege.*)

Lăsaţi-mi-o, Alteţă! N-o am decât pe cal

DON CARLOS (*lăsând-o ote braţ pe* doña *Sol*)

Atunci… dă-mi pe Hèrnani!

(*Ducele pleacă ochii; e prada unei cumplite şovăiri. Apoi înalţă capul şi întinde mâinile spre portrete.*)

DON RUY GOMEZ

De suferinţa mea

Vă fie milă vouă!

(*Face un pas spre ascunzătoare*. Doña *Sol îl urmăreşte cu ochii îngroziţi*. *Ducele se întoarce din nou spre portrete*.)

Privirea lor mă-ngheaţă! (*Înaintează până în dreptul portretului său, clătinându-se pe picioare, apoi se întoarce din nou către rege*.)

Îl vrei pe el?

DON CARLOS

Da.

(*Ducele întinde mâna tremurând spre resortul ascunzătoarei*.)

DOS A SOL Doamne!

DON RUY GOMEZ Nu pot!

(*Se aruncă la-picioarele regelui*.)

Renunţ ia viaţă!

DON CARLOS

Îţi iau nepoata!

DON RUY GOMEZ (*ridicându-se*)

Ia-o! Cuvântul e cuvânt!

DON CARLOS (*luând de mână pe* doña *Sol, care se clatină pe picioare*)

Vdio, duce!

DON RUY GOMEZ

Adio!

(*Urmăreşte cu ochii, pe rege, care se retrage încet cu* doña *Sol*. *Apoi pune mâna pe pumnal*.) *Păzească-te Cel Sfânt*!

(*Înaintează apoi în faţa scenei, suflând, din greu, fără să vadă, fără să audă, cu privirea fixă, cu braţele încrucişate pe piept, pe care le saltă*

răsuflarea lui zbuciumată. Între timp, regele şi doña *Sol au ieşit, urmaţi de toată garda, aşezată pe rânduri de doi cât* & *doi, după rangul fiecăruia – şi care comentează în şoaptă cele petrecute.*)

(*aparte*)

Plecând de-aicea vesel, ai prefăcut, o, rege.

Credinţa mea în tine, în gânduri sacrilege

(*liidică ochii, îi plimbă în jurul său şi constată că e singur. Apoi, se repede la panoplie şi ia două spade, pe care le măsoară şi le aşază pe masă. Se îndreaptă spre uşa secretă şi apasă pe resort. Uşa se deschide.*)

SCENA A V T L-A Don Ruy Gomez, Hernani.

DON RUY GOMEZ

lui, ieşi!

(*Hernani apare în uşa ascunzătoarei. Don duy Gomez* îi *arată cele două spade de pe masă.*) *Şi-acum… alege*! *Don Carlos a plecat. Avem o socoteală noi doi de descurcat*.

Alege-ţi spada! Tremuri? Dar ce ţi se căşună?

HERNANI

Cum ne-am putea noi bate, seniore, împreună?

DON KUY GOMEZ

De ce? Ţi-e frică poate? Sau nu eşti gentilom? Acel ce mă insultă, oricine-ar fi ca om.

Dacă mă bat cu dânsul, e nobil pentru miner

Seniore…

DON RUY GOMEZ Deci omoară-mă – ori te-omorl

HERNANI

Ei bine.

Omoară-mă! Viaţa ţi-o datorez. E-a ta!

Tu mi-ai salvat-o! Ia-o!

DON RUY GOMEZ

Eşti hotărât?

HERNANI

Ol dai

DON RUY GOMEZ (*către portrete*)

E voia lui. Fiţi martori!

(*Către Hernani.*)

Atuncea... hai, fă-ţi cruce!

HERNANI

Aş vrea mai înainte să-ţi fac o rugă, duce.

DON RUY GOMEZ Să nu-mi faci rugă mie, ci Domnului din cer!

Loveşte! Dar nainte de a muri, îţi cer o ultimă favoare; să n-o socoţi ciudată...

Te-ndură şi dă-mi voie să o mai văd o dată!

DON RUY GOMEZ

S-o vezi...?!

HERNANI

Îngăduieşte măcar dacă nu vrei – Să mai aud o dată... s-aud iar vocea ei!

DON RUY GOMEZ

S-auzi...?!

HERNANI

Ştiu, gelozia te scormone, te sapă.

Eu sunt în clipa asta cu un picior în groapă.

Îngăduie ca, fără măcar a o zări
S-o mai aud o dată-nainte de-a muri!
S-o mai aud o dată! Atâta îţi cer ţie…
Şi-apoi voios voi trece-n cereasca-mpărăţie!
O! Dacă-ai vrea ca până ajung ia Dumnezeu.
S-o şi revăd, seniore…! îţi dau cuvântul meu, N-am să-i şoptesc o vorbă. E ultima-mi dorinţă. Apoi… poţi să-mi iei viaţa!

DON RUY GOMEZ (*arătându-i ascunzătoarea*)

E oare cu putinţă.

Din locuacela tainic, întunecos şi mic Nimic să nu se-audă?

HERNANI

N-am auzit nimic.

DON RUY GOMEZ În locul tău am dat-o pe doña Sol.

HERNANI

Ce spune?

Ai dat-o? Cui?

DON RUY GOMEZ Lui Carlos.

HERNANI

Vai! Ce-ai făcut, nebune
Don Carlos o iubeşte!

DON RUY GOMEZ Şi el?

HERNANI

Ne e rival…
Şi ne-a răpit-o!

DON RUY GOMEZ

Doamne! Ce spui? E infernali să scoată caii! Iute! Să-l urmărim!

Ascultă.

Seniore. Răzbunarea nu cere zarvă multă.

Eu o să mor. De-aceea… n-ai vrea… n-ai accepta… Să fiu părtaş cu tine la răzbunarea ta?

Fă-mi binele acesta. Fii milostiv cu mine…

Şi-am să-ţi sărut genunchii… şi-am să mă-nchin la tinel Vreau să-ţi fiu mână dreaptă… şi vreau să te răzbuni Te rog… Şi după-aceea, mă vei ucide!

DON RUY GOMEZ

Bun!

Dar dacă-mi scapi din mână, te-oi mai găsi vreodată?

HERNANI

Oricând!

DON RUY GOMEZ

Juri?

HERNANI Jur pe capul iubitului meu tatăl

DON RUY GOMEZ De jurământu-acesta îţi vei mai aminti?

HERNANI (*dându-i cornul pe care îl poartă la brâu*)

Ia cornul meu, seniore. Şi când vei socoti că a sosit momentul să mor, să suni în pripă.

Oricând şi orişiunde voi fi în acea clipă…

Eu voi muri! Poţi pune pe vorba mea temei.

DON RUY GOMEZ (*întinzându-i mâna*)

Dă-mi mâna!

(*îşi strâng mâna. Apoi, întorcându-se spre portrete.*)

Sunteţi martori, voi toţi, străbunii mai

ACTUL AL IY-LEA

MORMÂNTUL

Aix-la-Chapelle

Cavoul cu mormântul lui Carol cel Mare la Aix-la-Chapelle. Bolţi mari în stil lombard. Pilaştri scunzi şi groşi, legaţi cu bolţi în semicerc, capiteluri cu păsări şi flori, în dreapta, mormântul lui Carol cel Mare, cu o mică uşă de bronz. O singură lampă, atârnată de cheia unei bolţi, luminează inscripţia: CAROLVS MÀGNVS. E noapte. Nu se vede fundul cavoului. Privirea se pierde pe sub arcade, pe scări şi printre pilaştrif care se întretaie în umbră.

SCENA!

Don Carlos, don Ricardo de Roxas, conte de Casapalma, cu un felinar în mână. Ambii poartă mantii lungi şi pălării lăsate pe ochi.

DON RICARDO (*cu pălăria* în mână)

Aici e locu.

Aicea deci liga se-ntruneşte.

Aicea îi voi strânge în mână… ea – ntr-un cleştel N-a fost ales rău locul de domnul elector De Treva, pentr-un astfel de sfat conspirator. Complotu-n cataeombe-i mai tainic ca afară… Poţi să-ţi ascuţi stiletul de piatra funerară. Ştiu, riscul este mare… şi drumul plin de spini. În joc e capul vostru, nemernici asasini! Bine-aţi ales cavoul ca loc de adunare…

El poate să vă fie şi loc de-nmormântare!

(*Către don Ricardo.*)

Aceste subterane-ncotro se-ntind?

DON RICARDO

Direct

La hrubele cetăţii, Măria ta.

DON CARLOS

Perfect!

DON RICARDO

Iar dincoace, merg până la sfânta monastire Din Altenheim.

DON CARLOS

Ştiu. Schitul de tristă amintire Unde ucise Rudolf pe Lothar. Conte, vreau să-mi spui cine-s mişeii şi ce pretenţii au.

E ducele de Gotha.

DON CARLOS EI vrea, drept chezăşie.

Un împărat ce este german de obârşie.

DON RICARDO

E Hohenburg.

DON CARLOS

Cu ăsta nu pot avea bun trai.

Ar sta şi-n iad cu Frâneisc, decât cu mine-n rail

DON RICARDO Don Gil Tellez Giron.

DON CARLOS

O! Şi-ăsta unelteşte în contra mea? Infamul!

DON RICARDO

Da, Sire. Se şopteşte că v-a surprins acasă la doña Gil Giron... Şi-anume tocma-n seara când l-aţi făcut baron. Vrea să răzbune-onoarea soţiei.

DON CARLOS

I-auzi, dragă!

Atunci să se răzbune pe Spania întreagă! Şi cine mai e?

DON RICARDO

Sire, mai pot să vă citez Pe preotul episcop de Avila, pe Vasquez.

DON CARLOS O fi voind şi popa soţia să-şi răzbune!

DON RICARDO Mai e Guzman de Lara, ce-i furios, se spune că nu i-aţi dat Colanul.

DON CARLOS

Nu vrea decât atât? Bine-am să-i dau colanul... să-l spânzure de gâtl

DON RICARDO E Lutzelburf». Dar nu ştiu cam ce intenţii are, e”»

DON CARLOS De Lutzelburg acesta are un cap prea mare.

DON RICARDO Mai e Juan de Haro. El vrea Astorga[34].

DON CARLOS

Zău?

Iar vrea să-i dea de urcă sărmanului călău?

I-am spus pe toţi.

DON CARLOS

Mă iartă. E sigur o greşeală. I-am numărat. Sunt şapte. Nu ies la socoteală.

DON RICARDO E drept, n-am pus la număr

---

34 Astorga: oraş spaniol, In provincia Le6n.

câţiva bandiţi, plătiţi De Treva[35] sau de Franţa.

DON CARLOS

Ştiu. Nişte răzvrătiţi.

La ei bănetu-atrage cuţitul sau pistolul...

Cum pe magnet l-atrage întotdeauna polul.

DON RICARDO

Am izbutit dintr-înşii pe doi să-i dibuiesc.

E un bătrân şi-un tânăr.

DON CARLOS

Îi ştii cum se numesc? *fDon Ricardo dă din umeri, în semn că nu ştie.*) *Nici câţi ani au*?

DON RICARDO Cel tânăr cam douăzeci, îmi pare.

Păcat!

DON RICARDO Bătrânul peste şaizeci.

DON CARLOS

Deci unul n-are De-ajuns, iar celălalt are prea mult. Am grijă cu Călăul o să aibă şi ajutorul meu.

Când şi-o toci securea-i dau spada mea regească şi dacă eşafodu-i nevoie să-l lărgească.

Chiar purpura regală-s în stare s-o înnod De draperia neagră-atârnând pe eşafod! Ce crezi, mă vor alege-mpărat?

DON RICARDO

Dieta-ntreagă

La ora asta ţine şedinţă.

DON CARLOS Or s-aleagă

Pe Frederic de Saxa? Pe Francisc? Vom

35 Treva: oraş In Germania (Prusia Renană), losta capitală a arhi-episcopatului-electorat cu acelaşi nume.

vedea! Azi toate merg prost. Luther[36] dreptate mare-avea. Cine-s făuritorii de majestăţi slăvite.

Ce n-au decât temeiuri cu-arginţi blagoslovite?

E un saxon eretic; un conte palatin Bicisnic; un episcop de Treva, libertin!

Doar regele Boemiei-o să-mi dea mie votul.

Toţi principii de Hessa[37] sunt compromişi cu totul.

Bătrânii au metehne; cei tineri minţi prosteşti!

Au toţi pe cap coroane… dar cap? Greu să găseşti!

Pitici! N-ai ce alege din prinţişorii-aceia…

Cum n-a avut nici Hercul cu leul din Neîncea!

Dacă-i despoi de haină – mă prind pe orişice – N-au minte nici cât are bufonul Triboulet[38]!

Îmi mai lipsesc trei voturi, Ricardo! Sunt în stare

Să dau Toledo[39] Gândul şi Salamanca[40]! Tare

Voios le-aş da pe toate! Dau trei cetăţi întregi!

Dau trei oraşe pentru trei voturi! înţelegi?

Unde-or voi-n Castilia-ori Flandra! Cum le-o place!

---

36 Luther (Martin): şeful reîormei religioase din Germania; (1483—1546).

37 Hessa: numele a trei state ale vechii Confederaţii Germane.

38 Triboulet: bufonul regelui Francise I al Franţei.

39 Toledo: oraş spaniol, capitala provinciei cu acelaşi nume

40 Salamanca: oraş spaniol, capitala provinciei cu acelaşi nume.

Le iau eu pân la urmă-ndărăt. Fii tu pe pace!

(*Don Ricardo se înclină adânc în faţa regelui şi-şi pune pălăria pe cap.*)

De ce te-acoperi?

DON RICARDO

Sire, cum văd, m-aţi tutuit.

Mă faceţi grand d'España[41]!

Ce neam nelegiuit! Interesat! Slugarnici o rasă îndrăcită!

Gândirea mea e veşnic de ei răstălmăcită.

Căţei flămânzi, ce-aşteaptă ca regele, milos, Mereu să le arunce câte-un ciolan de ros!

(*Dus pe gânduri.*)

Trei! Dumnezeu e mare!... şi împăratu-i mare! ... Şi papa! Regii, ducii... n-au nicio căutare.

DON RICARDO Veţi fi ales. Alteţă.

DON CARLOS

(*aparte*)

Alteţă!

— Alteţă! Cum?

Ce-ar fi să rămânrere?

DON RICARDO (*aparte*)

O fi sau nu, acum că sunt şi Grand d'España, puţin îmi pasă mie!

---

41 Grande d'Espana: titlu nobiliar ce crea privilegii de etichetă

faţă de rege. Oedinul cuprindea trei clase: nobilii clasei I vorbeau cu

regele şi ascultau răspunsurile, fără a se descoperi; cei din clasa a II-a vorbeau cu capetele acoperite, dar se descopereau cînd le răspundea

regele; cei din clasa a III-a nu se acopereau decît cu învoirea suveranului. Toti erau numiţi „veri" ai regelui.

DON CARLOS

şi când se va şti cine-i urmaş la-mpărăţie.

Cum se va da de veste-n oraş?

DON RICARDO

Pot să vă spun!) ei ducele de Saxa, un bubuit de tun;

De-i Francisc două; dacă-i Măria ta, trei, Sire.

DON CARLOS A! Doña Sol aceasta mă scoate rău din fire! Dacă m-aleg, dă fuga şi ad-o la palat.

N-a vrut un rege... poate o vrea un împărat!

DON RICARDO Sunteţi prea bun, Alteţă, cu doña Sol.

DON CARLOS

Tăcere!

N-am dat la nimeni voie să aibă vreo părere. Când crezi c-o să se afle precis ce-au hotărât?

DON RICARDO Cam peste-o oră, Sire.

DON CARLOS

Trei voturi! Trei! Atât! Să nimicesc eu haita aceasta die jivine...

Şi voi vedea la urmă imperiul cui revine.

(*Numără pe degete şi bate din picior*.) îmi mai lipsesc trei voturi! O! E îngrozitor! Corneliu-Agrippa[42], care e-un straşnic ghicitor, Pretinde că văzut-a cum treisprezece stele. Se îndreptau năvalnic spre steaua vieţii mele.

E deci semn bun. Dar totuşi, abatele

42 Corneliu Agrippa (de Nettesheim): savant alhimist şi filozof, istoriograful lui Carol Quintul; (1486—1533).

Trithème[43]

Prezisu-i-a lui Francisc imperiul. Şi mă temi Aş fi ajuns mai sigur stăpân pe-mpărăţie.

Dacă-ajutam cu arma această profeţie.

Prorocirea celui mai meşter vrăjitor Mai lesne se-mplineşte şi mai hotărâtor.

Când o oştire bravă, pedestră şi călare.

Cu suliţe, cu tunuri, cu surle şi fanfare.

O-mpinge, o îndreaptă pe drumul care-l vrea...

— Aşa cum face-o moaşă când naşterea e grea.

O fi mai bun Agrippa? Sau e Trithème? Niciunul. E-acel ce mânuieşte armatele şi tunul;

L-acei care-ţi vorbeşte cu suliţa în piept;

Şi care, fără teamă, pe drept ori pe nedrept, – Chiar când norocu-i vitreg şi calea i-o aţine – Sileşte profeţia spre el să se încline.

Sărmani nebuni! ce-aspiră, cu ochi trufaşi, mereu, La-mpărăţia lumii şi-şi spun: „E dreptul meu”! Au tunuri, au ghiulele, au arme ucigaşe.

Cu care pot să sfarme, să spulbere oraşe.

Au cai, soldaţi, corăbii; crezi că vor face scrum Popoarele pe care le-ar întâlni în drum?

Aş! Când sunt la răscrucea norocului – răscruce.

Ce mai uşor la râpă decât la tron te duce – fac câţiva paşi nesiguri, cătând, dar în zadar.

43 Trithème: pe adevăratul său nume-Heidelberg, istorie şl teolog german, foarte cult; gustul său pentru fantaştic l-a făcut să comită erori $i să se dedea la practici fabuloase.

Să vadă-un semn în cartea destinului fugar.

Şi orbi, şi şovăielnici, sfârşesc prin a se duce la ghicitor, să-ntrebe pe care căi s-apuce!

(*Către don Ricardo*.)

Hai, pleacă! O să vină conspiratorii. A!

Dă-mi cheia de la criptă.

DON RICARDO

(*dându-i cheia*)

Vă rog a nu-l uita Pe contele de Limburg. El mi-a încredinţat-o.

Cu gând de-a fi pe placul Mariei voastre. Iat-o!

DON CARLOS (*făcându-i semn să plece*)

Fă ce ţi-am spus.

DON RICARDO

(*înclinându-se*)

Fiţi sigur. Am şi plecat.

DON CARLOS

Drum bun!

Deci cu aştept, Ricardo, trei lovituri de tun!

(*Don Ricardo se înclină şi iese*. *Don Carlos, singur, rămâne pe gânduri*; *încrucişează braţele, capul îi cade pe piept*; *apoi îşi revine şi se întoarce spre mormânt*.)

SCENA A TT-A

DON CARLOS (*singur)*

Carolus Magnus, iartă-mă!

— Aceste bolţi severe

Ar trebui s-asculte cuvinte austere

Şi, fără îndoială, te indignează rău

Tumultul ce-l stârnirăm azi la mormântul tău.
Aicea zace Carol cel Mare! Groapă sumbră
Cum poţi cuprinde-această nemărginită umbră?
Tu, creatorul lumii, uriaş neîntrecut.
Mă-ntreb, în groapa asta cum oare-ai încăput?
Stă astăzi fiecare cu mintea-nmărmurită.
Când vede Europa de tine făurită!
Un edificiu falnic, de care azi dispun Doi şefi aleşi, la care toţi regii se supun.
Orişice state, fie fiefuri militare.
Ducate sau regate, sunt azi ereditare.
Poporu-alege numai pe papă şi-mpărat;
Destinul omenirii ei l-au echilibrat;
Ei figurează-n cartea magnificei istorii.
Toţi ceilalţi, cardinalii, senatul, electorii
sunt numai de paradă; tot Dumnezeu e-acel
Ce toate-orânduieşte şi face ce vrea el! Când o idee nouă se naşte câteodată.
Ea creşte, ea aleargă, şi croieşte drum îndată, Devine om, în inimi îşi face-ncet culcuş – Şi chiar de-ncearcă regii să-i pună un căluş – Dacă deea-n dietă sau în conclav răzbate Ea trece peste regii cu frunţile-nclinate şi glorios ţâşneşte, sau cu o mitră-n cap.
Sau cu un glob în mână! Un glob şi un potcap! Un împărat şi-un papă! Stăpâni supremi! Misterul Divin îi înconjoară. Sunt sacrosancţi! Şi cerul – Îţi care numai dânşii au dreptul la răsfăţ –

Le pregăteşte veşnic un grandios ospăţ

De regi şi de popoare; iar Dumnezeu Preasfântul

El însuşi le serveşte la masă-ntreg pământul!

Şi amândoi, acolo, sucesc şi învârtesc şi pun la cale lumea, cum cred şi socotesc.

Iar regii stau la uşă, cu gurile căscate, Adulmecă mirosul aleselor bucate.

Şi cocoţaţi la geamuri, ascultă, temători.

La ce urzesc în taină măreţii domnitori.».

Iar restul omenirii, umila se-ncovoaie.

Ei fac şi strică totul! Ei spânzură şi taie!

Unu-i puterea! Celălalt e adevărul sfânt!

Ei sunt pe lumea asta ce sunt... pentru că sunt! Atunci când se întâmplă din sanctuar să iasă – Unu-mbrăcat în purpură, – celălalt în rasă – Tot globul le contemplă pe-aceste maiestăţi.

Pe împărat şi papă, pe-aceste jumătăţi.

Pe Dumnezeu! Imperiul! Imperiu-mpărăţia!

La gândul de-a o pierde, m-apucă nebunia!

Ce mare-a fost acela ce doarme-aci-n mormânt! Da! papa şi-mpăratul sunt totul pe pământ! Un Cézar şi un Petru unit-au laolaltă Pe cele două Rome, pe una cu cealaltă şi prin împerecherea aceasta ca-n poveşti.

Dând formă şi dând suflet fiinţei omeneşti, împreunând popoare, tăind regate-n două.

Cu mâna lor clădit-au o Europă nouă.

Topind în noi tipare acel imens morman De bronz, rămas din vremea imperiului roman.

Ce soartă! Geniu-acesta aici se odihneşte!

Atât de mic e omul… încât aici sfârşeşte?!

Să fii pe lumea asta prinţ, rege, împărat.

Să ai în mână spada şi legea, necurmat.

Să stai pe piedestalul Germaniei călare.

Să fii la fel ca Cézar, să fii Carol cel Mare.

Mai mare ca Attila, ca Anibal, să fii Mai mare ca pământul… şi uite ce devii!

Clădit-ai un imperiu pe veacuri să rămână şi iată ce se-alege din împărat: ţărână!

Ridică! şi clădeşte! cu râvnă, nesătul.

Nu-ţi spune niciodată: „Ajunge! E destul!”

Şi dintr-un edificiu gigantic ca proporţii Ce-a mai rămas? O piatră peste tăcerea morţii!

Iar dintr-un nume falnic, vestit în vitejii.

Abia câteva pagini în cărţi pentru copiii Oricât de sus te-nalţă ambiţia, elanul şi providenţa-n viaţă… aicea e limanul! Imperiul! Ah! Imperiul! Un glas în sinea mea îmi spune c-am să-l capăt. A! dacă l-aş avea…!

O! Doamne! Doamne! Mari sunt miracolele tale! S-ajungi sus! sus! în vârful giganticei spirale, Peste-un noian de state să fii stăpân suprem.

Să facă front toţi regii, să-i vezi cum toţi se tem; Să-ţi ştergi cu-a lor hlamidă augustele sandale;

Să ai, sub regi, atâtea domenii feudale.

Margravi, şi dogi, şi principi, făloşi şi fanfaroni.

Şi cardinali, şi preoţi, episcopi şi baroni.

Slujbaşi şi ostăşime; şi-n urma lor exodul…!
În umbră şi în fundul prăpastiei… norodul!
Poporul! Toată gloata! O mare!
— Un furnicar!
Un vuiet surd, un plânset şi câte-un râs amar…
Un geamăt smuls din fundul pământului afară… Şi-ecoul lor să-ţi pară că-i sunet de fanfară!
Poporul! Turle, oraşe şi sate: un viespar!
Şi clopote ce sună alarma în zadar!
(*Dus pe gânduri.*)
Poporul! Talpa lumii! pe care stă proptită Această piramidă din suferinţe clădită!
Talazuri vii de oameni, ce prinse-n vijelii.
O clatină, o zdruncină-adânc din temelii.
Urnesc din loc palate, castele şi donjonuri
Şi ca pe-un fir de paie răstoarnă-n cale tronuri…
Încât şi regii astăzi, învinşi şi istoviţi,
Spre cer ridică ochii. Nu-n sus! În jos priviţi!
Popoarele! Oceanul mereu în frământare…
De zvârli o pietricică, îl tulburi şi mai tare!
Talaz ce surpă tronuri şi leagănă-un mormânt! Oglindă-n care regii se văd huliţi cum sunt!
O! Dacă-n fundul apei privim în adâncime Vedea-vom scufundate imperii o mulţime – Ca nişte mari corăbii – imperii ce-au stârnit Dihonii… şi pe care talazul le-a-nghiţit!

Să cârmuieşti imperiul! Să urci... să domini creasta! Să nu fii decât totuşi un om pe lumea aceasta!

— Şi-alăturea de tine prăpastia! Mă tem să nu-mi vină-ameţeală-n acel moment suprem!...

În vârful piramidei e loc strâmt, neprielnic...

Vai de acel ce urcă cu pasul şovăielnic!

De cine-o să mă sprijin? De nu aş ameţi.

Atunci când sub picioare pământul voi simţi Cum mişcă, cum zvâcneşte, cum freamătă! Ei, drace! Când o să ţin eu globul în mână, ce voi face? îl voi putea eu duce? A! dacă-aş fi-mpărat!

Nu vreau să mai fiu rege! Nu vreau! M-am săturat! Un om de rând, fireşte, nu poate-avea mijlocul De-a se-nălţa pe sine odată cu norocul.

Pe cine să iau sfetnic şi-ndrumător al meu?

(*Căzând în genunchi în faţa mormântului.*)

Pe tine, Carol Magnul! Pentru că Dumnezeu Ne pune faţă-n faţă, aci-n singurătate.

Pe tine, Maiestate, cu mine, Maiestate.

Din fundul gropii tale revarsă-asupra mea Ceva din măreţia şi din splendoarea ta!

Fă ca de orice lucruri să-mi dau mai bine seamă, Spune-mi că-i lumea mică... căci s-o ating mi-e teamă, şi că-n acest turn Babel, cu toţi, de la păstor La Cezar, fiecare, în sine-ncrezător.

Pe sine se admiră; pe ceilalţi, fără milă.

De sus el îi priveşte şi le surâde-n silă.

Mă-nvaţă care-i taina să-nvingi şi să domneşti şi spune-mi că nu-i bine să cruţi... ci să loveşti!

Dacă e drept că umbra ce-n groapă lâncezeşte.

La freamătul mulţimii din moarte se trezeşte.

Că racla se deschide şi marele ei duh în noaptea neagră zvârle un fulger în văzduh, Răspunde-mi: După slava ce-n urma ta domneşte.

Ce-aş mai putea eu face? Vreau să te-aud. Vorbeşte. Chiar dacă-ar fi ca poarta de bronz din faţa mea să se sfărâme-n ţăndări şi m-ar strivi sub ea!

Sau lasă-mă să intru în cripta-ţi funerară şi să m-aplec cucernic pe masca-ţi mortuară. Ridică-te din raclă, în ochi să ne privim.

Te reazemă de piatră… şi-o clipă să vorbim.

Chiar de mi-ai spune lucruri şi adevăruri crunte.

Ce fac să te cutremuri şi ochiul să se-ncrunte, Vorbeşte, fără teamă că am să mă-nspăimânt…

Eu vin să iau lumină la tine, la mormânt!

Iar dacă taci, dă-mi voie să-ţi iau în mână ţeasta.

S-o măsur, şi s-o pipăi… Cum toată lumea aceasta Putu în ea să-ncapă? Nu poate exista Nimic mai mare-n lume decât cenuşa ta!

Şi dacă umbra-i mută, cenuşa să-mi vorbească!

Să intru.

(*Se apropie cu cheia de broască, apoi dă îndărăt.*)

Dacă spectrul ar fi să se trezească?

Ce-ar fi să-l văd cum umblă prin criptă

liniştit! Ce-ar fi să ies de-acolo cu părul înălbit?

Tot o să intru!

(*Se aude un zgomot de paşi.*)

Zgomot de paşi! Cine-ndrăzneşte să tulbure colosul ce-aicea odihneşte?

(*Zgomotul se aude de mai aproape.*)

Uitam. Sunt asasinii ce se-ntrunesc aici.

(*Deschide uşa mormântului, intră şi o închide în urma lui. Mai mulţi bărbaţi intră în scenă, înfăşuraţi în mantii şi cu pălăriile pe ochi.*)

Conjuraţii se întâlnesc, îşi dau mâna şi îşi vorbesc în şoapte.

PRIMUL CONJURAT (*purtând o torţă aprinsă în mână*)

Ad augusta!

AL DOILEA CONJURAT *Per augusta*[44]!

PRIMUL CONJURAT

Ajuns-am, dragi amici!

AL TREILEA CONJURAT Sunt morţii martori!

PRIMUL CONJURAT

Domnul cu noi 1.

(*Zgomot de paşi în umbră.*)

AL DOILEA CONJURAT «Cine-i? Vorbeşte!

VOCI DIN CULISE

Ad augusta!

AL DOILEA CONJURAT

Per îngusta! (*Intră în scenă alţi conjuraţi.*

---

44 Ad augusta! Per ingusta: dicton latin, parolă a conjuraţilor, însemnând: *la* [rezultate] *măreţe,* pe [căi] *înguste*.

Zgomot de paşi.)

PRIMUL CONJURAT (*către al treilea*)

Au mai sosit... priveşte!

Şi alţi prieteni.

AL TREILEA CONJURAT Cine-i acolo? Cine-i? Staţi!

VOCI DIN CULISE

Ad augusta!

AL TREILEA CONJURAT

Per îngustal (*Intră alţi conjuraţi. Dau mâna cu ceilalţi.*)

PRIMUL CONJURAT

Acum sunt adunaţi Toţi. Gotha dă raportul. Aprindeţi-vă torţa!

(*Toţi conjuraţii se aşază în semicerc pe morminte. Primul conjurat trece prin faţa celorlalţi, cu torţa în mână, cu care aprinde, pe rând, făcliile* tuturora. *Apoi se aşază pe un mormânt mai înalt, în mijlocul semicercului.*)

DUCELE DE GOTHA (*ridicându-se*)

Don Carlos după mamă-i străin... şi vrea cu forţa să capete imperiul.

PRIMUL CONJURAT O groapă o să-i dăm!

DUCELE DE GOTHA (zvârlind făclia şi strivind-o în picioare)

Ca pe această torţă îl vom strivi.

TOŢI

Jurăm!

La moartei

PRIMUL CONJURAT

Da!
DUCELE DE GOTHA Să moară!
TOŢI
E singura parolă!
DON JUAN DE HARO German e după tată.
DUCELE DE LUTZELBURG
Dar mama-i spaniolă.
DUCELE DE GOTHA
Nu-i spaniol şi nu-i nici german. Eu îl reneg. La moartei
UN CONJURAT Dacă totuşi pe dânsul îl aleg
La tron?
PRIMUL CONJURAT Aş! Niciodată!
DON GIL TELLEZ GIRON
Să fie şi Satana.
Dacă-i tăiem noi capul, îi cade şi coroana!
PRIMUL CONJURAT
Dacă se-alege însă – ascultă ce spun eu – Nu-l mai atinge nimeni, decât doar Dumnezeu!
DUCELE DE GOTHA
Deci, până nu-l alege, vrem să se isprăvească cu el!
PRIMUL CONJURAT Jurăm! Să moară!
TOŢI Jurăm!
PRIMUL CONJURAT
Ca să-l lovească
De câte braţe este nevoie?
TOŢI Un braţ! Atât!
PRIMUL-CONJURAT
Şi lovituri?

TOŢI

Totuna!

PRIMUL CONJURAT Şi cine-i hotărât

S-o dea?

TOŢI

Noi toţi!

PRIMUL CONJURAT

Să piară! E ultima-ncercare! Atunci... la sorţi să tragem.

(*Conjuraţii îşi scriu numele pe tabletele lor, rup foaia şi o aruncă în urna unui mormânt. Apoi, primul conjurat spune*:)

Să ne-nchinăm!

(*Conjuraţii îngenunchează. După un moment de v tăcere, primul conjurat se ridică*.)

Cel care

Va fi ales să aibă credinţă în Christos!

Ca un roman să-mplânte cuţitul f»m la os!

Ca un ebreu să moară! Cu zâmbetul pe gură să-nfrunte flăcări, roată şi scaun de tortură...

Să moară ca martirii.

(*Scoate o foaie din urnă*.)

TOŢI

La sorţi cine-a ieşit?

PRIMUL CONJURAT (*cu voce tare*)

Hernani!

HERNANI (*apărând din mulţime*)

Eu? O! Doamne! în fine, am reuşit! Te ţin acum în mână, o! sfântă răzbunare!

DON RUY GOMEZ (*străbătând mulţimea şi*

luându-l pe Hernani deoparte)

Cedează-mi mie locul.

HERNANI

Seniore, rău îmi pare Dar nu vreau să înlătur al sorţilor soroc.

E pentru prima oară că am şi eu noroc!

DON RUY GOMEZ

Tu eşti sărac, Hernani. Îţi dau moşii, palate... Îţi dăruiesc şi robii din trei sute de sate, l) acă mu laşi pe mine.

HERNANI Nu pot.

DUCELE DE GOTHA

Tu eşti bătrân.

Pe braţul tău, seniore, e greu să fii stăpân.

În schimb, de-i braţul şubred, mi-e inima-ndârjilă.

E ruginită teaca, dar spada-i ascuţită.

(*Lui Hernani*!

Viaţa ta, ştii bine, e-n mina mea!

HERNANI

Şi-a lui

E-n mâna mea!

DON RUY GOMEZ (*scolind cornul de la brâu*)

Atuncea... ia-ţi cornul!

HERNANI

(*tulburat*)

Vrei să spui Că-mi dărui viaţa? Viaţa ce importanţă are?

Nu-i Dumnezeu din ceruri şi cu vrem răzbunare!

Pe tata… şi pe alţii vreau să-i răzbuni Pe ea Mi-o dai?

DON RUY GOMEZ Nici gând! Ia-ţi cornul!

HERNANI

Nu-l iau!

DON RUY GOMEZ

Vei regreta

HERMAN*

Nu las din mâ & a prada I.

DON RUY GOMEZ

Mi-ai smuls o bucurie. Fii blestemat de-a pururi!

(*îşi agată cornul la brâu.*

PRIMUL CONJURAT (*lui Hernani*)

Suprema datorie E deci, ca înainte de a fi fost ales.

Don Carlos să dispară!

HERNANI

N-ai grijă.

— Am înţeles. Nu-i om să ştie-n groapă mai bine să-l împingă.

PRIMUL CONJURAT

Dacă va fi trădare, blestemul să-l atingă Pe trădător! Noi ceilalţi, de faţă-aci, jurăm, Dacă o pieri Hernani, să ne sacrificăm cu toţi, pe rând. Don Carlos va trebui să moară!

TOŢI

(*trăgând spadele*)

Jurăm!

DUCELE DE GOTHA (*către primul conjurat*)

Pe ce?

DON RUY GOMEZ (*îşi întoarce spadat o apucă de vârf şi o ridica deasupra capului*)

Pe crucea aceasta! Aşadar ă...?

TOŢI (*ridicând spadele*)

Să moară fără cruce şi neîmpărtăşit!

(*Se aude o lovitură de tun*. *Toţi se opresc Un moment de tăcere adâncă*. *Uşa de la mormânt se crapă uşor*. *Don Carlos apare în pragul ei şi palid ascultă cu înfrigurare*. *Se aude a doua lovitură de tun*.

Apoi a treia. *Don Carlos împinge uşa în lături, fără a face un pas şi rămâne nemişcat în prag*.)

SCENA A T V-A

Conjuraţii, don Carlos, apoi Ricardo, seniori, soldaţi, regele Boemiei, Ducele Bavariei, apoi doña Sol.

DOxN CARLOS

V-ascultă împăratul! De ce aţi amuţit?

(*Toate torţele se sting deodată*. *Tăcere adâncă*. *Don Carlos face un pas* înainte *întunericul e atât de mare încât nu se mai văd nici siluetele conjuraţilor, care au rămas nemişcaţi şi muţi*.)

S-a potolit viesparul! Ce beznă! Ce tăcere! Crezut-aţi că o crimă ca visul nopţii piere?

Şi c-ale voastre umbre, ce-ab: «a se văd, nu sunt i

Decât statui de piatră înfipte pe mormânt?!

Vorbeaţi mai adineauri cam tare, din păcate...

Şi-acuma staţi cu toţii cu frunţile plecate!

Aici e Carol Qvintul! Văd c-aţi rămas trăsniţi!
Loviţi, de vă dă mâna! Dar n-o să îndrăzniţi!
Făcliile ce bolta-n lumini făceau să-noate.
A fost destul să suflu ca să le sting pe toate.
Dar, domnilor, chiar dacă pe-a voastre vi le-am stins, în schimb – întoarceţi capul – eu altele-am aprins!

(*Loveşte cu cheia în poarta de bronz* cu *mormântului. La acest semn, năvălesc în scenă, din toate colţurile cavoului, soldaţi cu torţe aprinse* şi *baltage. În fruntea lor, ducele de Alcala şi marchizul de Al mur, an.* *f*

Hai, şoimii mei! Daţi fuga! I-am prins în vizuină Pe toţi!

(*Către conjuraţi.*)

Şi cripta iarăşi pluteşte în lumină!

(*Către soldaţi.*)

Veniţi1 Priviţi complotul acesta odios!

HERNANI (*privind soldaţii*)

Ila! Hal când era singur, părea chiar grandiost încât crezui că-i Carol cel Mare. Ce-amăgire!

E numai Carol Qvintul!

DON CARLOS (*către ducele de A leala şi marchizul de Almunan*)

Luaţi-i în primire
Şi-i dezarmaţi, Alcala şi tu, de Almunah!

(*Aceştia, împreună cu soldaţii, împresoară pe conjuraţi şi-i dezarmează.*)

DON RICARDO (*sosind în grabă şi înclinindu-*

se până la pământ)

Măria ta!

DON CARLOS Ricardo, te fac şi şambelan.

DON RICARDO

!) oi electori din dietă vor să liiritisească

Pe Maiestatea voastră.

DON CARLOS

Le spune să poftească. (*în şoaptă lui don Ricardo*.)

Dar doña Sol?

(*Don Ricardo salută şi iese. Intră, cu torţe şi fanfare, regele Boemiei şi ducele Bavariei, în costume brodate în aur şi cu coroana pe cap. Ei sunt urmaţi de un cortegiu de nobili germani, purtând steagul imperiului, vulturul cu două capete, cu stema Spaniei la mijloc. Soldaţii se dau la o parte şi fac front în faţa electorilor, care se îndreaptă spre împărat şi pe care îl salută cu adânc respect. Don Carlos le răspunde, scoţându-şi pălăria*.)

DUCELE JBAVARIEI

Tu, Carol, mărite împărat!

Slăvită Maiestate! şi rege consacrat!

Măria ta de astăzi încolo stăpâneşte Imperiul sfânt, la care orice monarh râvneşte.

Pe Frederic de Saxa întâi noi l-am ales;

Dar renunţă în urmă la tron: a înţeles

Că eşti mai demn ca dânsul. Dieta-aşteaptă, Sire

Să vii să iei coroana şi globul în primire.

Iar sceptrul şi hlamida apoi le vei primi De la Preasfântul papă.

DON CARLOS

Prea bine. Voi veni să mulţumesc eu însumi îndată adunării.

Vă mulţumesc şi vouă.

REGELE BOEMIEI

Cred că n-ai dat uitării că neamurile noastre se leagă din străbuni…

Şi tatăl tău cu tata erau prieteni buni. Ajuns-ai, deşi tânăr, stăpân pe-mpărăţie.

Un sfat de om mai vârstnic o să-ţi slujească ţie. Primeşte să-ţi fiu frate. Te ştiu de mic copil…

DON CARLOS (*întrerupându-l*)

Intimitatea asta e-un lucru inutil.

(*Le dă, pe rând, mâna să le-o sărute. Apoi le face semn să plece.*)

Puteţi plecai

(*Cei doi electori se înclină şi ies, împreună cu însoţitorii lor.*)

MULŢIMEA

Trăiască!

DON CARLOS (*aparte*)

Dacă-am păşit cu dreptul Îi sunt dator lui Fridrich de Saxa înţeleptul.

(*Intră doaia Sol, întovărăşită de don Ricardo.*)

DOÑA SOL

Armata! împăratul! O! E de necrezuţi

HERNANI Cum? Doña Sol aicea?!

DON RUY GOMEZ (*care e alături de Hernani,*

aparte)

Ea nici nu m-a văzut. (*Doiia Sol se repede la Hernani; privirea lui aspră şi plină de neîncredere o face să se oprească în drum.*)

HERNANI

Seniora!

DOÑA SOL

(*scolând pumnalul de la brâu*)

Vezi pumnalul? îl port şi-acum la mine.

HERNANI (*întinzându-i braţele*)

iubita mea!

Tăcere!

(*Către conjuraţi.*)

Seniori, vi se cuvine la împăratu-o lecţie-amară să vă dea.

Tu, Lara, şi tu, Gotha... şi voi din faţa mea.

Cu ce anume scopuri v-aţi strâns aicea?

HERNANI (*înaintând cu câţiva paşi*)

Sire.

E-un lucru foarte simplu şi nu cred să te mire. Săpam în zid sentinţa lui Baltazar[45].

(*Către curteni, şi soldaţi.*)

Dădeam

Cézarului ce este-al Cézarului!

DON CARLOS (*către don Ruy Gomez*)

Infam!

Şi tu mă vinzi?

---

45 Baltazar: regele Babiionului. Bătîndu-şi joc de cele sfinte, Dumaeeeu răcu sä apară în litere de foc pe păretele sălii unde benche- tuia, sentinta „Mane, Tekel, Fares" prin care i se prezicea că va fi sn- vln3 şi că regatul său va fi împărtit.

DON RUY GOMEZ Eu? Care din noi, Maria voastră?

HERNANI (*Întorcându-se către conjuraţi*)

I-a ipers din plin! Stăpân e pe tron, pe viaţa noastră, Pe tot!

(*Către împărat.*)

Hlamida-albastră, cum văd, nu-ţi mai plăcea. Cea roşie-ţi convine mai mult… N-apar pe ea şi petele de sânge.

DOM CARLOS (*lui don Buy Gomez*)

Don Ruy, e-o felonie!

Ţi-ai pus în joc chiar dreptul străbun la baronie! Trădezi coroana, vere, tu, credincios curtean?

DON RUY GOMEZ Din regi ca don Rodrigo[46] ies conţi ca Iulian[47]!

DON CARLOS (*către ducele de Alcala*)

Veţi aresta pe nobili! Pe ceilalţi… liberaţi-i!

(*Don Ruy Gomez, contele de Lutzelburg, ducele de Gotha, don Juan de Haro, don Guzman de Lara, don Tellez Giron, Baronul de llohenburg se desprind de restul conjuraţilor, printre care se găseşte şi Hernani. Ducele de Alcala îi împresoară cu soldaţi.*)

DOÑA SOL (*aparte*)

A! E salvat Hernani!

---

46 Rodrigo (sau Roderic): ultimul rege vizigot earc a domnit în Spania (de la 710 la 711) ucis în hipta de la Segoyuela, în urma căreia, arabil fiind victorioşi, începe dominaţia califilor în Spania.

47 Iulian: guvernatorul Andaluziei sub regele Rodrigo. Spre a se răzbuna pe rege, înlesni intrarea maurilor în Spania ••(711).

HERNANI

(*ieşind din grupul conjuraţilor*)

Eu trec cu condamnaţii!

(*Către don Carlos.*)

E vorba de secure aici! Un oropsit la mine n-are dreptul să fie pedepsit.

Un biet păstor nu-i nobil. Cum văd eu, se cuvine.

Ca să ai drept la moarte, s-ar sânge-albastru-n vine. Deci află: Domnul care te-a uns ca împărat.

Printre aleşii sorţii la fel m-a numărat.

Sunt duce de Segorba[48] şi duce de Cardona[49].

Sunt conte de Albatera... şi a mai vrut Madona să fiu marchiz, şi mare maestru, şi baron...

Şi altele ce-mi scapă. Sunt Juan de Aragon!

Sunt fiu-unul părinte ucis de al tău tată.

E-o crimă ce nu poate fi între noi uitată.

Tu ai securea-n mână, eu numai un pumnal.

Sunt duce, dar exilul făcu un criminal!

Cum spada mea n-ajunse să-şi spună măiestria...

(*îşi pune pălăria. Către ceilalţi conjuraţi.*)

Seniori, suntem toţi nobili. Să punem pălăria.

(*Toţi spaniolii se acoperă. Către don Carlos.*)

Căci capetele noastre au dreptul de-a cădea Acoperite-atuncea când ni le va tăia!

---

48 Segorba (sau Segovia): oraş spaniol, capitala provinciei cu acelaşi nume din vechea Castilie.

49 Cardona (astăzi Cordova): oraş spaniol, capitala provinciei cu acelaşi nume.

(*Către prizonieri.*)

De Silva! Haro! Lara! Nu cer mărinimie I şi eu am sânge nobil. Faceţi-mi loc şi miel (*Către curteni şi soldaţi.*)

Călăi! Valeţi! Mă cheamă Juan de Aragon! Deci, hail De-i prea mic eşafodul, măriţi-l!

(*Trece în grupul seniorilor prizonieri.*)

DOÑA SOL

Doamne! Vai!

DON CARLOS Povestea asta veche mi-a dispărut din minte.

HERNANI

Acel ce sângerează de ea şi-aduce-aminte.

Cel ce jigneşte uită adesea c-a jignit.

Dar rana nu se vindecă-n sufletul răniţi

DON CARLOS

Deci eu sunt fiu-acelor părinţi fără sfială Ce i-au ucis pe-ai voştri. E pentru mine-o fală!

DOÑA SOL

(*aruncându-se picioarele împăratului*)

Ol Sirel Te îndură! Sau dacă nu, şi eu Voiesc să mor cu dânsul. El e iubitul meu!

E soţul meu! Prin dânsul respir! Sâot ca nebună I O! fie-ţi milă, Sire! Omoară-ne-mpreună]

Uite, n genunchi mă târâi... E-al meu... şi îl ador Cum tu adori imperiul! Nu fi necruţător!

(*Don Curios o priveşte nemişcat.*)

Ce gânduri te frământă... de ţi-a pierit şi vorba?

DON CARLOS

Ridică-te, frumoasă ducesă de Segorba.
Contesă de Albatera…
(*Lui Hernani.*)
Ce titluri mai ai tu?
HERNANI Cum, regele vorbeşte în felu-acesla?
DON CARLOS
Nu!
Vorbeşte împăratul!
DOÑA SOL (*ridicându-se*)
Cum?
DON CARLOS
(*lui Hernani, arălindu-i pe* doña *Sol*)
Duce, ia-ţi soţia!
HERNANI (*cu de fu Sol în braţe şi cu ochii la cer*)
Trăiesc un vist
DON CARLOS
(*către don Ruy Gomez*)
Ştiu, vere, te roade gelozia.
Dar Aragon cu Silva se pot împerechea.
DON RUY GOMEZ (*mohorât*)
Nu e de rang cu mine.
HERNANI
(*cu* doña *Sol în braţe, privind-o cu pasiune*) *S-a dus mânia mea!*
DON RUY GOMEZ (*privindu-i pe amândoi*)
Eu clocotesc în mine! O! inimă bătrână! înăbuşă-ţi iubirea în suflet! Pune-ţi frână şi mistuie-ţi durerea! Degeaba-ţi faci necaz… Căci

dacă văd cum suferi, cu toţi vor face hazi

DOÑA SOL (*în braţele lui Hernani*)

Iubitul meu!

HERNANI De dragoste inima mi-e plină!

DOÑA SOL

Sunt fericită!

DON CARLOS (*aparte, cu mâna în dreptul inimii*)

Suflete-ndură şi suspină!

E timp ca numai mintea să ia de-acum avânt. Amorurile tale de azi încolo sunt Germania! şi Flandra! şi Spania vitează!

Eu, inima mi-am smuls-o; în locul ei tronează Azi stema ţării mele. Ea îmi va fi îndemni

HERNANI Eşti vrednic de-a fi Cézar!

DON CARLOS (*lui Hernani*)

Iar tu, don Juan, eşti demn

De mândra-ţi obârşie.

(*Arătând-o pe* doña *Sol*.)

Şi demn de-acest tezaur!

Îngenunchează, duce!

(*Hernani îngenunchează. Don Carlos îşi scoate colanul „Lâna de aur”*[50]*, şi i-l atârnă de gât.*)

Îţi dau „Lâna de aur”!

(*Don Carlos trage spada şi îl loveşte de trei ori pe umăr.*)

Fii credincios coroanei. Serveşte-o cu elan.

---

50 Lîna de aur: decoraţie înfiinţată de Filip cel Bun In 1429, adoptată ulterior de casa de Habsburg şi de casa de Bourbon, şi astfel şi de Spania.

(*îi face semn să se ridice şi îl îmbrăţişează.*)
Tu ai în lumea asta cel mai frumos colan.
La care eu râvnit-am cu sete-o viaţa-ntreagă:
Ai braţele femeii ce-ţi este-atât de dragă!
Fii fericit! De astăzi sunt numai împărat.
(*Către conjuraţi.*)
Nu mai ştiu cum vă cheamă, seniori. Dar v-am iertat! Şi patima şi ura au dispărut din mine.
Vreau să dau pildă lumii că pot să fac şi bine.
Nu în zadar lui Carol cel Mare i-a urmat
La tron azi Carol Qvintul; şi-un vot n-a preschimbat
Fără folos, în ochii-Europei întristate.
Pe regele catolic în sacră Maiestate!
(*Conjuraţii cad în semnchi.*)
CONJURAŢII
Trăiască împăratul!
DON RUY GOMEZ
Unicul condamnat
Sunt eu.
DON CARLOS Tu şi cu mine.
DON RUY GOMEZ
(*aparte*)
Da? r eu mă te-am iertatl HERNANI
O! Doamne! ce înseamnă această răsturnare?
TOŢI
(*soldaţi, conjuraţi, seniori*)
Trăiască Carlos!
DON CARLOS (*întorcându-se spre mormânt*)

Fie slăvit Carol cel Marel L3 saţi-mă o clipă cu el.

(*Toţi ies.*)

SCENA A V-A DON CARLOS

*

(*singur*)

Eşti mulţumit De mine, împărate? Crezi tu c-am izbutit să mă despoi de toată mizeria regală?

Că pot să leg de casca de fier mitra papală?

La bunurile lumii am dreptul să râvnesc?

Pot eu cu paşii siguri acuma să păşesc Pe calea pustiită de hoardele vandale.

Pe care au călcat-o auguste le-ţi sandale?

Aprins-am bine facla de la făclia ta?

Am înţeles eu vocea ce din sicriu dicta?

Eram pierdut! Eu singur în faţa lumii, care Ameninţă şi urlă! Luptând cu fiecare:

C-un papă veşnic lacom, cu un danez duşman.

Cu Luther şi cu Francisc întâi, cu Soliman[51], Cu-atâţi vrăjmaşi făţarnici ce-aşteaptă să te vândă; Cu o mie de pumnale ce stau mereu la pândă;

Zeci de popoare care pe regi s-au năpustit... înnebunit la tine venii şi ţi-am şoptit:

„Cum crezi tu c-ar fi bine să-ncep a mea domnie?” Şi mi-ai răspuns atâta: „Cu milă şi-omenie!”

ACTUL AL V-LEA NUNTA

Saragossa

---

51 Soliman (al II-lea): sultan al turcilor, aliatul lui Francisc 1 împotriva lui Carol Quintul.

O terasă în palatul lui Juan de Aragon. În fund, rampa unei scări ce coboară în grădină. În dreapta şi în stânga, două uşi care dau pe o terasă închisă cu o balustradă, deasupra căreia sunt două arcade în stil maur, şi dincolo de care se văd grădinile palatului, havuzurile, boschetele luminate şi, în fund, coama în stil gotic şi arab a palatului, de asemenea luminată. E noapte. Se aud fanfare în depărtare. Măşti şi dominouri, izolate sau în grupuri, străbat din când în când terasa. În taţa scenei, un grup de tineri seniori gălăgioşi, cu măşti Jo în mână, râd şi vorbesc cu voce tare.

SCENA T

Don Sancho Sánchez de Zumga, conte de Monterey, don Matias Centurion, marchiz de Almunan, don Ricardo de Roxas, conte de Casapalma, don Francisco de Sotomayor, conte de Valalcazar, don Garci Suarez de Carbajal, conte de Penalver.

DON GARCÏ Trăiască veselia! şi tânăra mireasă!

DON MATIAS

(*privind spre balcon*)

În Saragossa nimeni n-a mai rămas în casă.

DON GARD

Fac foarte bine. Cine văzut-a, dragi amici Miri mai frumoşi şi nuntă mai veselă pe-aici?

DON MATIAS

Bun împărat!

DON SANCHO

Ţii minte de seara-ntunecată când am plecat cu dânsul ca să răpim o fată? Cine-ar fi spus că gluma se va sfârşi astfel?

DON RICARDO

*

(*în în cru pindu-l*)

Eram cu voi.

(*Către ceilalţi.*)

Povestea o ştiţi, de nu mă-nşel.

Trei amorezi şi-anume-un bandit, un duce, un rege Iau cu asalt o fată, o floare! Şi-o culege la urmă, cine credeţi? Banditul, domnilor!

DON FRANCISCO

De când e lumea lume, la cărţi şi în amor, Câştigă cine fură. Norocul, pasămite, îl are-acel ce joacă cu zaruri măsluite.

Eu am privit la ceilalţi cum s-au îndrăgostit.

Şi-n felu-acesta, conte, cum vezi, am izbutit s-ajung şi grand d'Esparia şi la palat alcade.

Nu mi-am pierdut deci timpul în van.

DON SANCHO

Aşa se cade

Când linguşeşti pe rege…

DON RICARDO

Nu e adevărat!

DON GARCI

Şi când profiţi de clipa când regele-i distrat.

DON MATIAfe Dar ce e cu de Silva? Şi-a pregătit coşciugul?

DON SANCHO

Degeaba râzil Bătrânul e, cu tot beteşugul.

Un brav. El o iubit-o pe doña Sol atât că nu-l încărunţise o viaţă-ntreagă, cât L-a înălbit o clipă.

DON GARCI

N-a apărut, se pare.

De-atunci în Saragossa?

DON SANCHO

N-ai vrea să-l vezi c-apare

La nuntă cu sicriul?

DON FRANCISCO Ce-i cu Maria sa?

DON SANCHO E plictisit. Cu Luther nu se poate-mpăea.

DON RICARDO

E drept că Luther ăsta pe rece-l cam încurcă. Cu patru-ostaşi, v-asigur, i-aş da eu lui de fure a!

DON MATIAS Ba îl mai hărţuieşte acum şi Soliman.

DON GARD

Şi Soliman, şi Luther, şi Jupiter, Satan...

Să-i dăm pe toţi la naiba! Femeile-s frumoase, Petrecerea-i ca-n basme şi glumele spumoase!

DON SANCHO

Aşa e.

DON RICARDO

Garcă are dreptate. Să vă spun:

Peste obraz o mască de câte ori îmi pun.

Am altă-nfăţişare, mult mai atrăgătoare.

DON SANCHO (*în şoaptă lui don Matias*)

Ce bine-ar fi să fie într-una sărbătoare!

DON FRANCISCO (*arătând uşa din dreapta*)

E-odaia de culcare a tinerilor miri?

DON GARCI (*făcând un semn afirmativ*)

Îi aşteptăm să vină.

DON FRANCISCO Acum?

DON GARCI

De ce te miri?

DON FRANCISCO Mă bucur, căci mireasa e-o fată-ncântătoare!

DON RICARDO

Şi împăratul darnic. Cum a putut el oare să-l ierte pe Hernani? L-a şi căpătuit…

I-a dat „Lâna de aur”. Eu i-aş fi dăruit.

Lui, un culcuş la ocnă; iar mândrei lui donzele, Un pat de pufl Ce ziceţi?

DON SANCHO (*în şoaptăt lui don Matias*)

Cu Jama spadei mele L-aş despica în două pe-acest senior servil.

Sub haina lui de conte se-ascunde-un alguazil.

DON RICARDO

(*apropiindu-se*)

Ce-aţi spus?

DON MATIAS (*încet, lui don Sancho*)

Nu-i timp de ceartă.

(*Către don Ricardo*.)

Seniorul îmi recită Sonetul lui Petrarea, scris pentru a sa iubită.

DON GARCI

Voi aţi băgat de seamă – printre atâtea flori, Femei şi dominouri în sute de culori – Pe spectrul

ce-n picioare stă lângă rampa scărji, Formând o pată neagră în forfota serbării?

DON RICARDO

Eu l-am văzut.

DON GARCI Ştii cine-i?

DON RICARDO

Eu, dacă nu mă-nşel, Cred că e amiralul Prancasio.

DON FRANCISCO Nu-i el.

DON GARD N-a scos o clipă masca.

DON FRANCISCO

Nu-i cazul să vă mire.

E ducele de Soma. Vrea lumea să-l admire.

DON RICARDO

ISu-i ducele.

DON GARD

Atunci cine-i? *Al iată-l, domnilor*! (*Apare un dominou negru*> *care străbate încet crasa din fund*. *Toţi se întorc şi-l urmăresc din ochif fără ca dominoul să-i ia în seamă*.)

DON SANCHO De-i drept că morţii umblă, acesta-i pasul lori

DON GARD (*repezindu-se la dommoul negru*)

Misterioasă mască!

(*Do mi noul negru se opreşte şi se întoarce*. *Don Gard dă îndărăt*.)

Prieteni, mi-a fost teamă. Privirea lui mă-nghează.

Lăsat, i-mi-l pe seamă. Chiar de-i Satana, ştiu

eu de coadă să-l apuc.

(*Se îndreaptă spre dominou, care a rămas nemişcat.*) *Din iad vii, Aghiuţă*?

MASCA

Nu. Dar în iad mă duc!

(*îşi urmează drumul şi dispare, coborând pe scara din fund. Toţi U urmăresc din ochi, aproape îngroziţi.*)

DON MATIAS O! Ce sinistră voce!

DON GARCI

Ce-aiurea te-nspăimântă.

La bal te face veşnic să râzi şi te incintă.

DON SANCHO

fi un ghiduş!

DON GARCĂ

Prieteni, chiar Lucifer de-ar fi.

Ce vine să ne vadă dansând... ne vom jertfi şi vom dansa!

DON SANCHO La baluri te-aştepţi şi la surprize.

DON MATIAS O să vedem noi mâine ce e cu el.

DON SANCHO (*lui don Matias*)

Marchize, la vezi ce gânduri are?

DON MATIAS (*la balustrada terasei*)

Pe scări a coborât...

Şi-a dispărut.

DON SANCHO

E-o farsă!

(*Gânditor.*)

E straniu, orişicât.

DON GARCI (*unei doamne ce trece*)

Dansaţi, marchiză?

(*Se înclină în faţa ei şi-i oferă braţul.*)

DOAMNA

Conte, dansez, fără-ndoială, Dar soţul meu îmi ţine la dansuri socoteală.

DON GARCI

Cu-atât mai bine. Dacă îi e pe plac… perfect! Să ţină socoteală… noi să dansăm!

(*Doamna îi dă braţul şi ies a mind oi.*)

m

(*gânditor*)

Suspect, într-adevăr!

DON MATIAS Yin mirii!

(*Intră Hernani la braţ cu* doña *Sol*. Doña *Sol într-o rochie minunată de mireasă*; *Hernani într-an costum de catifea neagră, cu „Lina de aur la gât. În urma lor un întreg cortegiu de măşti, doamne şi seniori*. *În fruntea cortegiului, patru paji, iar în urma lui, doi halebardieri, în livrele bogate*. *Toată lumea se dă în lături în calea lor*. *Fanfare*.)

SCENA A II-A Aceiaşi, Hernani, doña Sol, nuntaşi

HERNANI (*sal uitând*)

Prieteni, noapte bună.

DON RICARDO

(*întâmpinându-i şi înclinându-se*)

La fericirea voastră luăm parte împreună.

DON FRANCISCO (*conte mp Und-o pe* doña *Sol*)

Vă jur că-i mai frumoasă ca Venus, domnii mai

DON MATIAS Ce noapte fericită o să petreacă ei!

DON FRANCISCO (*arătându-i lui don Matias camera nupţială*)

Aş vrea să fiu o zână, să văd în dormitorul Acela ce se-ntâmplă, după ce-au tras zăvorul şi-au stins lumina.

DON SANCHO (*lui don Matias*)

Haide, să mergem!

(*Toţi se înclină în faţa mirilor şi ies, unii pe uşă, ceilalţi pe scara din fund.*)

HERNANI (*petrecându-i*)

Cei de Sus

Să vă nsoţească paşii!

DON SANCHO (*rămas cel din urmă, îi strânge mâna*)

Fiţi fericiţi!

* *y*

(*Hernani şi* doña *Sol rdmân singuri. Zgomot de paşi şi voci care se îndepărtează, apoi se pierd. În timpul primei părţi a scenei care urmează, fanfarei*? *amuţesc şi luminile din depărtare se sting treptat-treptat. Bezna şi tăcerea zg aştern peste oraş.*)

SCENA A III-A Hernani, doña Sol

DOŞA SOL

S-au dus!

În fine!

HERNANI (*încercând s-o cuprindă în Iraţe*)

A! iubito!

DOÑA SOL (*roşind şi ocolindu-l*)

E cam târziu.

HERNANI

Fireşte.

Târziu e-ntotdeouna când dorul ne zoreşte să fim iar singuri.

DOÑA SOL

Zarva de azi m-a năucit. Cu-atâta veselie nu poţi fi fericit.

HERNANI

Da. Fericirea-i lucru mai grav. Ea se păstrează în inimi de aramă în care se gravează. Plăcerile-o-nspăimântă chiar când îi zvârle flori...” Surâsul ei e-aproape de lacrimi deseori!

În ochii tăi surâsu-i lumină!

(*Hernani încearcă s-o atragă spre camera de culcare*.

Ea se sfieşte.)

Stai, iubite...

O clipă!

HERNANI

Bine. Fie! Iubitul tău robit e De tine. Şi va face ce vrei... ce-i voia ta.

Spune-mi să râd... voi râde! Să cânt... şi voi cânta! Simt un vulcan în suflet, ce-i gata să se-ncingă.

Dar dacă tu i-ai spune văpaia să şi-o stingă, Vulcanul îşi astupă, prăpastia de foc şi pe-ale sale maluri vor creşte flori în loc.

Vezuviul tău e-n lanţuri; dogoarea lui ţi-e sclavă! Ce-ţi pasă dacă arsă i-e inima de lavă?

Vrei flori pe el? Prea bine! Vulcanul, potolit., în ochi o să-ţi apară de flori acoperit!

DOÑA SOL

Ce bun eşti tu, Hernani, eu biata mea făptură!

HERNANI

Hernani? Acest nume e-o groaznică tortură!

Nu vreau s-aud de numele-acesta blestemat!

El îmi aduce-aminte de tot ce am uitat.

Eu ştiu c-a fost odată pe lume un Hernani.

A căruia privire înspăimânta duşmanii.

Un fost haiduc, un fărădelege, un proscris – Cuvântul „răzbunare” pe frunte-i era scris – Un om ursit ca veşnic anatema s-atragă.

E mort acest Hernani! Acum îmi este dragă Pădurea, lunca, floarea şi-aI păsărilor zvon.

Mi-e doña Sol soţie… sunt Juan de Aragon…

Şi-s fericit, iubito!

DOÑA SOL Şi eu la fel cu tinel

HERNANI

Am lepădat trecutul şi zdreanţa de pe mine.

Mântorc iar la palatul părintelui meu drag.

Un înger bun de pază m-aşteaptă-acum în prag. Aprind în vatră focul, dau drumul la obloaiws.

Ridic iar în picioare străvechile coloane.
Smulg buruiana care pe-a locuri a crescut…
Şi viaţa e-o-neîntare I Mă simt ca renăscut!
Vreau să-mi recapăt turle, doiljonuri şa bastilii.
Şi locul meu în sfatul regeştilor Castilii.
Vreau doña Sol să vină, cu pasul ei smerit…
Şi să rămânem singuri! Trecutul a murit!”
(le-a fost a fosil o nouă viaţă ne aşteaptă.
Uit tot! E nebunie sau faptă înţeleaptă?
Nu ştiu. Ştiu că mi-eşti dragă… şi eşti a mea! Atât!
DOÑA SOL
(*privind rlâna de mir” pe care Hernani o poartă la gât*)
Ce bine-ţi stă cola nu I se aur de la gât Pe cât îl ea un neagră!
HERNANI Cred că la fel îmi vine
Ca şi lui Carlos.
DOÑA SOL
Ceilalţi ce mă privesc pe mine?
Nu catifeaua-l face să pară minunat…
Ci gâtul tău de care colanu-i aninat.
Eşti nobil şi eşti chipeş „iubitul meu!
(*Hernani vrea s-o atragă spre casă.*)
O clipă!
Vezi… plâng! Chiar bucuria din lacrimi se-nfiripă. Ce noapte minunată!
(*Se îndreaptă spre balustradă.*)
Hai, vin să respirăm…

Şi Cierul plin de stele tăcuţi să-l admirăm.
N-aud nicio fanfară, nu văd nicio lumină.
Vezi, fericirea noastră acuma e deplină!
S-ar crede că şi firea, ce doarme liniştit, Veghează-asupra noastră cu ochi de-ndrăgostit!
Nu e un nor pe boltă. Natura trândăveşte…
Vin să respiri parfumul de trandafiri. Priveşte… Nicio lumină, un zgomot… şi totu-a-nmărmurit. Când îmi vorbeai tu, luna pe cer a răsărit…
Şi para tremurândă a razelor de lună îmi pătrundea în suflet cu vocea ta-mpreună.
Eram cuprinsă toată de-un negrăit fior…
Încât în clipa-aceea aş fi voit să mori
Cum să nu uiţi de toate, când vocea-ţi îngerească
Răsună cum răsună-o litanie cerească?
La fel ca şi drumeţul e vara, în amurg, Alunecând pe ape, priveşte cum se scurg Câmpiile-nflorite mereu, mereu în care…
A mele gânduri zboară spre visurile tale!
DOÑA SOL
Ce linişte adâncă! şi plină de mister!
Răspunde, n-ai vrea oare să vez o stea pe cer şi să auzi o voce plăcut şi duioasă Cântând în depărtare?
HERNANI
(*surâzând*)
Eşti o capricioasă! Fugeai mai adineaur, de cântecele lor.

DOÑA SOL

La bal. Dar nu de cântul privighetorilor Ce ciripesc în noapte în pomii din grădină…

Sau de un glas de fluier. Ce muzică divină!

Se duce drept la suflet… şi ca un cor ceresc Trezeşte mii de glasuri ce-n inimă şoptesc!

Ar fi un vis!

(*Se a ude în de purtare un sunet de corn.*)

O! Doamne! Mi-ai răsplătit credinţa!

Sărmana! Vai!

DOÑA SOL

Un înger mi-a înţeles dorinţa.

E îngerul tău.

HERNANI (*cu a mărăc* şi cu *ne*)

Sigur. E-al meu.

(*Cornul răsună din nou. Aparte.*)

Iar a sunat!

DOÑA SOL (*surâzând*)

E cornul tău. Asculta. Ce sunet minunat!

HERNANI

E drept.

DOÑA SOL Parcă iei parte şi tu la serenadă.

HERNANI

Aşa s-ar spune.

DOÑA SOL

Balul a fost o mascaradă. Când sună-n codri cornul, mereu l-aş asculta. E cornul tău. S-ar spune că e chiar vocea ta.

(*Cornul răsună din nou.*)

(*aparte*)

Şi-aşteaptă tigrul prada!

DOÑA SOL

Don Juan, nu ţi se pare că glasul lui în inimi revarsă încântare?

HERNANI (ridicându-se, cu o voce groaznică)

Nu! Spune-mi iar Hernani! Destinu-i prea barbar! De numele acesta n-ajung să mă de/bar.

DOÑA SOL

(îngrijorată)

Ce ai?

HERNANI

Bătrânul!

DOÑA SOL

Doamne! Vai! ce privire sumbra!

Ce ai?

HERNANI

Bătrânul râde necruţător în umbră!

Nu-l vezi?

DOÑA SOL Pe cine? Care bătrân? Tu aiurezi!

HERNANI

Bătrânul!

DOÑA SOL

(căzând în genunchi)

Dac-o urmă de dragoste-mi păstrezi, Eu te implor, răspunde-mi, ce taină te sfâşie?

HERNANI

Eu am jurat, iubito!

DOÑA SOL Tu?

(Ea îi urmăreşte fiecare mişcare. Hernani se opreşte brusc şi-şi trece mâna prin păr.)

HERNANI

Ce ticăloşie!

Era să-i spun…

(*Tare.*)

Nu, nu ştiu ce-am spus.

DOÑA SOL

Ce ai jurat?

HERNANI

Eu? Aş! De unde! Poate fiindcă-s tulburat…

Şi nu mă simt prea bine. Hai, hai, te linişteşte!

DO 5ÏA SOL

Tu vrei ceva, iubite? Sunt sclava ta. Vorbeşte. (*Cornul răsună din nou.*)

Mă cheamă jurământul!

(*Caută la brâu pumnalul sau spada, care-i lipsesc.*)

Nimic! Al trebuia să-mi fi pus capăt vieţii!

DOS A SOL

Tu suferi, nu-i aşa?

HERNANI

S-a redeschis o rană ce nu e vindecată.

(*Aparte.*)

Cum s-o îndemn să plece?

(*Tare.*)

Fiinţa adorată.

Tu ştii cutia-aceea, pe care-n anii grei cu mine am purtat-o întotdeauna…

DOÑA SOL

Vrei

Să ţi-o aduc?

HERNANI

Acolo e» sticluţă plină C-un elixir, cu care durerile se-alină.

Hai, du-tel

DOÑA SOL

Dau o fugă… şi-acuma vin cu ea. (*Intră în camera de culcare.*)

SCENA A! V-A

HERNANI

(*singur*)

Vai! ce-a făcut bătrânul din fericirea mea!

Cu mâna lui fatală mi-a scris pe zid sentinţa.

Destinul îşi serbează amarnic biruinţa!

(*Cade pe gânduri; apoi se întoarce brusc.*)

Nu mai aud nimica! O! de s-ar răzgândi!

(*Omul mascat în dominou negru apare în capul scării. Hernani se întoarce, dă cu ochii de el şi rămâne înmărmurii.*)

SCENA A V-A Hernani, Masca.

MASCA

„În cornul meu, seniore. Şi când vei socoti că a venit momentul să mor, să suni în pripă. Oricând şi orişiunde voi fi în acea clipă.

Eu voi muri! Poţi pune pe vorba mea temei! ce Aşa mi-ai spus. Şi martori sunt toţi străbunii mei. Îţi aminteşti?

HERNANI (*cu vocea stinsă*)

K dânsul!

MASCA

Vin să-ţi aduc aminte
Că a sosit momentul, acele jurăminte să le respecţi întocmai. Socot că înţelegi?
HERNANI Ce ai de gând cu mine? Vorbeşte.
MASCA
Vreau s-alegi: Pumnalul sau otrava! Şi voi muri cu tine!
HERNANI
Bun.
MASCA Facem rugăciunea?
HERNANI Nu e nevoie.
MASCA
Bine.
Ce-alegi?
HERNANI
Aleg otrava.
MASCA
Întinde mâna.
(*îi dă o sticluţă, pe care Hernani o ia; e galben la faţă.*)
Bea!
Să isprăvim!
(*Hernani duce sticluţa la gură, dar se opreşte îngrozit.*)
Ai milă de mine şi de ea!
Aşteaptă până mâine. Dacă mai ai în tine o inimă... şi nu eşti o iazmă care vine
Din iad, sau o fantomă, sau dracul pe pământ.
De n-ai pierdut credinţa în Dumnezeu cel Stânt, De ştii ce-i fericirea supremă ce te leagă la

douăzeci de ani de fiinţa ce ţi-o dragă.

Dac-ai ţinut femeia iubită strâns la piept… Aşteaptă până mâine. Şi mâine… eu te-aştept.

MASCA

E lesne! Mâine! Mâine! Tu îţi baţi ioc de mine?

— Nu! Clopotul sunat-a prohodul pentru tine. Altminterea ce-aş face la noapte? Aş muri!

Şi mâine cine oare te va mai urmări?

Să intru-n groapă singur? Nu! Vii şi tu cu mine!

HERNANI

Nu, démone. Atuncea, mă lepăd eu de tine şi nu mă voi supune.

MASCA

Era de aşteptat Un jurământ e-un lucru mult prea neînsemnat.

Pe ce-ai jurat? Pe capul iubitului tău tată.

Se uită. Tinerelcamereu necugetată.

HERNANI

Vai! am jurat pe tata! Înnebunesc, îţi jur!

MASCA

N-a fost decât trădare infamă şi sperjur!

HERNANI

Vai! duce!

MASCA

Cum urmaşii de nobili cred că-i bine

Să-şi calce jurământul şi fără de ruşine…

Adio!

(*Face un pas spre ieşire. J HERNANI*

Stai!
MASCA
Deci...?
HERNANI
Duce, ce crud eşti!
(*la sticluţa.*)
Pe – amândoi Din pragul fericirii ne-ntoarce înapoi!
(*Intră Două Sol, fără a vedea pe omul macat, care a rămas în picioare, în fundul scenei.*)
SCENA A VI-A Aceiaşi, doña Sol.
DOÑA SOL
N-am mai găsit cutia.
HERNANI
(*aparte*)
E dânsa! Vai! Şi vine
Tocmai acum!
DOÑA SOL Ce are? Se sperie de mine!
Don Juan, ce ai în mină? Răspunde? Vreau şi eu să ştiu!
(*Dominoul s-a apropiat şi-şi scoate masca.* Doña *Sol îl recunoaşte pe Don Ruy Gomez şi dă un ţipăt.*)
A! E otravă!
HERNANI
O! Doamne!
DOÑA SOL (*lui Hernani*)
Dragul meu.
Ce ţi-am făcut eu ţie? Ce taină-ngrozitoare Ascunzi, don Juan? Răspunde!

HERNANI

Puteam vorbi eu oare? Când m-a salvat de Silva, eu i-am promis să mor. Un Aragon lui Silva nu-i poate fi dator.

DOÑA SOL

Tu eşti al meu! Tu nu eşti al lui! Ce mă priveşte că ai jurat?

(*Către don Ruy Gomez*.)

Seniore, amorul te-nvrăjbeşte.

Eu am să-l apăr contra oricui de pe pământ!

DON RUY GOMEZ (*nemişcat*)

Dar poţi să-l aperi faţă de-un sacru jurământ?

DOÑA SOL

Cum?

HERNANI Am jurat, iubito.

DOÑA SOL

Tu nu ai mintea-ntreagă. De-astfel de jurăminte, nimica nu te leagă.

E-un atentat! E-o crimă!

DON RUY GOMEZ

Hai, duce!

(*Hernani face un gest de supunere*. *Doña Sol se repede şi-l opreşte*.)

HERNANI

Am jurat…

Şi tatăl meu mă vede! Nu sunt un scelerat!

DOÑA SOL (*lui don Ruy Gomez*)

Smulgi mai degrabă puii tigroaicei, decât mie să-mi smulgi îndrăgostitul. Ce faci e-o infamie!

Tu nu ştii de ce este în stare doña Sol.

De milă pentru părul tău alb, umblam domol… Făceam pe fata blândă, sfioasă… dar priveşte!

În lacrimile mele mânia clocoteşte!

(*Scoate un pumnal de la sân.*)

Vezi tu pumnalu-acesta, bătrân nesocotit?

Nu te-ngrozeşte vârful acesta de cuţit? Ia seama-ţi sunt nepoată şi ţi-am dat ascultare… Dar chiar de ţi-aş fi fată, îţi jur că sunt în stare să fac o crimă dacă te-atingi de soţul meu!

(*Aruncă pumnalul şi cade în genunchi în faţa ducelui.*)

Uite-n genunchi mă târâi! O! pentru Dumnezeu, Te-ndură! Sunt o biată femeie-ndurerată…

Sleită de putere… plăpândă… desperată…

În faţa ta, seniore, genunchii mi-i îndoi şi te implor, ai milă, ai milă de noi doi!

DON RUY GOMEZ

O! doña Sol!

DOÑA SOL

Iertare! Când jalea o răpune Femeia spaniolă nu ştie ce mai spune, îndură-te! Pe vremuri tu n-ai fost crud de fel… Tu mă ucizi pe mine dacă te-atingi de el! Mi-e-atât de drag!

— DON RUY GOMEZ

(*încruntat*)

Îţi este cu mult prea drag!

Nu plânge!

DOÑA SOL

Nu vreau să mori, iubite! Vai! sufletu-mi se frânge! Nu vreau să mori!

(*Către don Ruy Gomez.*)

Seniore, o! iartă-l! Te conjur!

Îţi jur că şi pe tine te voi iubi. Îţi jur.

DON RUY GOMEZ

Cu restul de iubire ce-a mai rămas în tine Vrei să astâmperi focul ce dogoreşte-n mine?

(*Arătându-l pe Hernani.*)

El pentru tine-i totul! Cu mila nu mă-mpac.

Ce vrei c-o firmitură de dragoste să fac?

Pe-ntreaga ta fiinţă să pună stăpânire şi mie de pomană să-mi zvârli câte-o privire?

Şi când aştept o vorbă duioasă să-mi şopteşti.

Tot dânsul să-ţi dea voie ce-anume să-mi rosteşti?

Şi ca la toţi milogii, vrând gura să le-astupe, a-mi zvârli ce mai rămâne pe fundul unei cupe? Ruşine! hi bătaie de joc! E prea puţin!

Hai, beai

HERNANI

Mi-am dat cuvântul şi trebuie să-l ţin. DON RUY GOMEZ

Bea!

(*Hernani duce sticluţa la gură.* Doña *Sol îl opreşte, apucându-l strâns de braţ.*)

DOÑA SOL

Stai! Aşteaptă! Daţi-mi şi mie ascultare!

DON RUY GOMEZ Nu! Groapa e deschisă şi nu mai am răbdare!

DOÑA SOL

O clipă! Monseniore! Don Juan! Vai! amândoi sunteţi prea cruzi! O clipă... atât cer de la voi. Lăsaţi pe o sărmană femeie să vă spună Ce-o mistuie în suflet. O să devin nebună!

O clipă! Daţi-mi voie şi mie să vorbesc.

DOIN RUY GOMEZ (*lui Hernani*)

Îmi pare rău, seniore... eu însă mă grăbesc.

DOÑA SOL

O! Doamne! Mă cutremur! Ce v-am făcut eu vouă?

HERNANI Durerea ei îmi sfâşie inima în două!

DOÑA SOL

(*continuând să*-l *reţină de braţ*)

Şi după ce voi spune tot ce-am de spus...

DON RUY GOMEZ

Hai, bea!

Vei face ce vei crede.

(*îi smulge sticluţa din mână şi o arată la amândoi.*)

Am pus mâna pe eul

DON RUY GOMEZ Cum am în faţă două femei şovăitoare.

Mă duc să cat aiurea alţi oameni de onoare. Cu-astfel de jurăminte e greu să te făleşti.

Mă duc la morţi, să afle şi dânşii cine eşti. Adio!

(*Vrea să plece. Hernani îl opreşte.*) *HERNANI*

Nu! Stai, duce!

(Către doña Sol.)

Poţi să-mi doreşti tu mia să port mereu pe cuget această infamie?

Şi pe obraz stigmatul de trădător, sperjur? Dă-mi înapoi otrava! Ai milă! Te conjur!

Pe sfânta noastră dragoste ce-i nemărginită!

DOÑA SOL (*cu privirea întunecată*)

Dacă vrei tu...? Bun!

(*Duce sticluţa la gură şi bea.*)

Ţine!

DON RUY GOMEZ

(*aparte*)

O! Ei i-a fost ursită!

DOÑA SOL

(*întinzând lui Hernani sticluţa pe jumătate goală*) *Poftim*!

HERNANI (*lui don Ruy Gomez*)

Bătrân nemernic!

DOÑA SOL

Nu te mai frământa.

Cum vezi, n-am fost nedreaptă. Ai şi tu partea ta.

HERNANI (*luând sticluţa*)

Doamne!

DOÑA SOL

Tu, fireşte, ai fi băut-o toată.

N-ai suflet de soţie creştină, devotată.

Tu nu eşti neam cu Silva, ca să iubeşti ca ei. Acum sunt liniştită. Bea şi tu, dacă vrei.

HERNANI

A! Ce nenorocire! Ştii ce-ai făcut tu oare?
DOÑA SOL
Ce ai dorit!
HERNANI Te-aşteaptă o moarte-ngrozitoare!
De ce?
HERNANI
Din clipa asta mormântul ţi-e sortit!
DOÑA SOL
Tot împreună-n noaptea aceasta-am fi dormit.
Ce importanţă are în ce culcuş?
HERNANI
Năprasnic
Te-ai răzbunat, ol tatăl
(*Duce sticluţa la gură.*)
DOÑA SOL (*repezindu-se la el*)

Vai! Doamne! Sufăr groaznic! Nu bea! aruncă sticla! Simt că înnebunesc! Opreşte-te! Arunc-o! Don Juan, îţi poruncesc!

Otrava asta este o hidră cu o mie De gheare, care scurmă, şi roade, şi sfâşie!

N-aş fi crezut să sufăr atât! Ce-a fost în ea?
Parc-ar fi fost jeratec! Iubitul meu, nu bea!
Prea ai să suferii
HERNANI (*către don Ruy Gomez*)
Iată nemernica-ţi ispravă!
Să-i fi ales sărmanei femei altă otravă.
(*Bea şi aruncă sticluţa.*)
DOÑA SOL
A! Ce-ai făcut?
HERNANI Iubito, ce ai făcut şi tu!

DOÑA SOL

Vin să te strâng în braţe!

(*Se aşază unul alături de altul.*)

Tu suferi groaznic?

HERNANI

Nu.

DOÑA SOL E noaptea nunţii noastre ce-ncepe.

HERNANI

Ca şi chinul!

DOÑA. SOL Nu-ţi pare că mireasa-i prea palidă?

Destinul îşi împlineşte voiai

HERNANI

Blestem! Cu ochii mei s-o văd ce crunt se zbate în suferinţa el

DOÑA SOL

Nu! Taci! Mă simt mai bine. Cu aripile noastre întinse ne luăm zborul spre alte zări albastre…

Spre o lume mult mai bună… plutim încet… uşor… Mai vreau o sărutare!

(*Se îmbrăţişează.*)

DON RUY GOMEZ

O! E sfâşietor!

HERNANI

Slăvit să fie cerul, ce mi-a ursit o viaţă De spectre, de prăpăstii… dar care mă răsfaţă Acum, îngăduindu-mi să mă pot desfăta…

Cu gura însetată s-adorm pe mâna tal

DON RUY GOMEZ
Ce fericiţi sunt!
HERNANI (*cu vocea din ce în ce mai stinsă*)
Vino… vin …! O! ce beznă-adâncă!
Tu suferi?
DOÑA SOL (*la fel, cu vocea stinsă*)
Nu.
HERNANI Vezi flăcări în umbră?
DOÑA SOL
Nu văd încă
Nimica.
HERNANI (*dându-şi sufletul*)
Uite… uite…
(*Se prăbuşeşte.*)
DON RUY GOMEZ (*ridicându-i capul, care cade într-o parte*)
E mort!
DOÑA SOL (*despletită, ridicându-se pe jumătate*)
Nu-i morţi Dormim! El doarme-acum. E soţul meu drag! Şi ne iubim! E noaptea nunţii noastre!
(*Cu vocea stinsă.*)
Să nu-l trezeşti, ia seamă! E obosit. Ascultă… iubitul meu mă cheamă…
(*întoarce copul lui Hernani spre ea.*)
Întoarce-te spre mine… aşa… stai rezemat… Lipit de mine…
(*Moare.*)
DON RUY GOMEZ
Moartă! O! O! Sunt blestemat! (*Se sinucide.*)